

50
H.C.

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 26.2653

Elli Yıl

1943

yazan
hakki tarık us

Handwritten notes in Arabic script, including numbers and references to library items:

- 167
- 857
- 493
- 857
- 7
- 88
- 28
- 67
- 32
- 87
- 18
- 69
- 68
- No 12
- No 30
- No 17
- No 41

Handwritten text, possibly a name or address, located in the upper left margin.

Handwritten text, possibly a name or address, located in the lower left margin.

Main body of handwritten text, consisting of several lines of cursive script, possibly a letter or a list of items.

Handwritten text, possibly a signature or a date, located in the middle right section of the page.

abdülhak mihrünnisa tarhan

abdülhak mibrünnisa, 1942 de

abdülhak mibrünnisa, 1898 de

خرینه اوراق ۳۰۲

اکرم بک افندیگ خزینه اوراقده محفوظ اولان
«حسبال» نامده کی منظومه لرینه نظیره

ادیلر اولور توجانک ای بلبل
نیچون بیلیمه درد نهانک ای بلبل
بتوردی جان فغانک بزی نه معردر بو
عجب نهنه میدر آده چانک ای بلبل
بر اویله شوق ویرسین آکا حیانه شینه
که روحسین دنیلیر گلستانک ای بلبل

ایدر نمونه بیابای باغ معنایه
خدا بیلیر که نه دیلدر فغانک ای بلبل

غریبسین وطنکنک بو باغده کویا
جهانده بر قوشسین سن چنانک ای بلبل
یوزی کولجه قدر غنچه لر آجوب چنک
صبا کی گذر ایلر زمانک ای بلبل

اولجه فوت سکا یوقی بر بهار دکر
عدمیدر حیا صوک خزانک ای بلبل
بو دم که شهره کلزار ظلم اولمشین
روای قالیه نام و نشانک ای بلبل

عبدالحق میر النسا خانم

مجموعه محفوظات و دست نوشته های او

میرنسا

۲ شماره ۱۹۴۲ Mibrünnisa

eski ve yeni harflerle elyazıları

bazine-i evrak mecmuasının 5 = 17 Eylül 1297=1881
tarihli sayısında çıkan ilk yazısı

hakki nâkîd bıçakçioğlu

hakki nâkîd bıçakçioğlu, 1942 de

hakki nâkîd bıçakçioğlu 1886 yıllarında

Hosuna Aiden
bir Ait'âm:
Yolum bir aşkın meşhal seni dîr
Yolum da serodanm yokdur gayeti
Aaşkınıle isterim ölmek istemem
Aşkını ölmek bir nihayeti

Hakki Nakid

بکاره موسیقی در دهه سی و صد و بیست و سه
تیمون استاده نژاد بر کلامی اشق او نین بار لایه
سرت نظیر که مخالف افکاره به حال اقلایه او
سوز و محاب اولور و بر واقع عود ایز
بیمار خسته

eski ve yeni elyazıları

اوبیت

از میرد منتهی درس طلبه شدن اسماعیل
حق افندی طرفندن کوندر لشدر:
طالبده که بز کشتنه سرتیغ جفایز
تسلیم شده تیرکاندار قضایز
سرداده لر طالب تحصیل رضایز
بز ملک محبتده که ار باب فدایز
یوق منتز چرخ دنی دهر فنایه
بز بنده فرمانبر سلطان ادایز

terceman-i bakıykal'in 8=20 Mayıs 1298=1882 sayısında
çıkan ilk yazısı

ismail fennî ertuğrul

İsmail fennî ertuğrul, 1938 de

- Çocuklara eye bir terbiye veren kimse peder denilmeye onlara Duruyyaya gelirenlere den daha ziyade layıktır çünkü usul pederlere onlara yalnız hayati verdikleri halde terbiye den bu hayati mes'udane geçirmenin yolunu göstermiştir » Beyaz

İsmail Fennî
Ertuğrul

İsmail Fennî
Ertuğrul

eski ve yeni elyazmaları

İsmail fennî ertuğrul 1880 yılında

şu yale ke aliz yade mestemel w manous
اولان لسانك ائدا عر بی صکرده فارسی
وترکیبی برصردده کوزلیجه بر دفعه ایله
سطرلری نایت فاصله اولهرق یازدر بلوب
ریشق بیوعه سی ترتیب وطبع اولسه
معلم اقدیلر بوندن هر یازی کونی برسطر بی
قطع ایله شا کردانه وروب فرق ایلی سطر
فازده یازدقدن و تعلم واعر نفسانی اجرا
ایتدکن صکره تبدیل ایسه هر طوطر بق
ایله چوجعفر رلقی فرق ایلی دفعه یازمش
اوله جعفری جنبه له ازمدت طرفنده بلجوق
انسانت حفظ ادب واملارینی ده او کریش
وحسن خطی دخی تحصیل ایش اوله جعفری
کی برمدت عر بی و فارسی قواعد اوفو
دقدن صکره هر در او کتسابی سوانله
اکلامه باشله جعفرلندن بوسانله ایله علوم
و مهار فده بل زیاده ترقی ایله جکرنده
اشباه اولنمه

فنی

terceman-i bakıykal'in 2=14 haziran
1298=1882 sayısındaki yazısı

halid zıya uşaklıgil

halid zıya uşaklıgil, 1942 yılında

بای حقیق طرزده اوسه

بیک دکرلر تپن سوکی مسلکله اوسه
مینه ایسه دیکلر یازده ایله اوسه
یونجه ایسه حقیق طرزده اوسه

کوزلیجه ایسه اوسه

Halid Zıya Uşaklıgil

12/12/1941

halid zıya uşaklıgil, 12 yaşında

yukarıda eski ve yeni harflerle
el yazılması, solda bazine-i etrak
mecmuasının 19 şubat 1298=3
mart 1883 sayısında çıkan yazısı

تذکره ایلی
AA
بوکتوب ازبیدن تمهل اولوق کونولندو
ساحب امضا هوز برکتب چوجعی ایلی: قسط
ذکی رذات اولدنی لردیسنن اکلاییدور
آرتی کوزل بولوق، وروجه ایله ایله
دکر طابع
بو جوان هم دکر وهم جرده ویشله یلوب اکترا
دکره ویکتله سیرل، قوبل سواخله اقلندن سطر
ایدر - پتی، کنی پتی کی مسودا بروی ایلی اولوب
کوزلی برلق ویشلری اوزون، یول ایله کتیبسه
مطابق وجودی جملاتین کی برلق و طبعی قیلرله
مشهور
ایقزینسه قلمبه: قصه و نهجه اولوب دکره
بولدانی مدینه قناد مقفاند اسمال ایدر - دکر طبعی
باقی ویتوقلی بوکتله نیش ایدر و جمعیل یشلیوب
بر برلی حایه و سبانت ایدر
بو جوان جتر کوجک طوبیورسه امیت بدایه ایدر
اقدینسه کونک کی صداقت کوسیز وسنی فرق ایدرک

abdurrahman âdil eren

abdurrahman âdil eren, 1942 de

abdurrahman âdil, 1889 da

سلايكن «عبد الرحمن عادل» امثلا
سره وارد اولمشد :

انبات جديدي نشو بى بولنده اولان
آكاره سستونل يكرى آجىق بولدير مقلعكر
توهوسان عى وادوب جستهده كهدور يادش
شوق و جسارت اوليور ؟ كرك لاشماق
و كرك نونك كوندن كونه ميسوات پيدا
ايتكده اولديقى انسان كورديكسه ياس
نااهلاددن قورنليرق كنلوسنده يانقى
پراقتار حس ايتكده باشلايور . استفقارالله
اقتدار ادبىنى استفقار ايتيورم . معلوم
دركه اقتدار ادبى بئره تاثير خصوصنده
فوق العادهر قوتى حازدر . كره ارمن

terceman-i bahyykat'in 26 ikinci
teşrin 1298 = 8 birinci kânun
1882 sayısında çıkan yazısı

1293 Meclisi Meclis-i Meclisleri
aldım . Çok teşekkür ederim . Vezirler
Hizmetine yazmaya başladım .

Abdurrahman Âdil Eren

eski ve yeni elyazırlarından

osman tevfik yalman

osman tevfik yalman, 1942 de

osman tevfik yalman, 1914 de

مجموعه ادب
رقی . نبات ملاقات حكيم

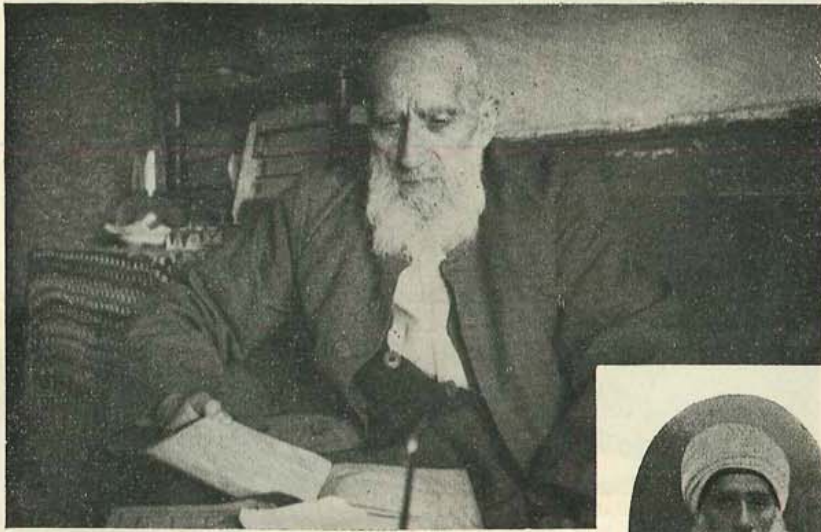
استقامتی بيارك نابت انبیه در . نبات اثر و صورت استقامت
تازمه تنبی میها اولور هر ایلدولور کوجان و ایلدولور اولور
هر جسته کوره . رقیه نابت اولور . چونکه ایلدولور هر ایل
نور ده کور و به نابت اولور کونک نابت اولور و کور کور
و ایلدولور نابت اولور . نابت اولور . نابت اولور .
الن انباشده صومالت کوردیه مایوسیه در الله علیه ایتکده
باشلايور . نابت اولور . نابت اولور . نابت اولور .
مادهل نابت اولور . نابت اولور . نابت اولور .
نابت اولور . نابت اولور . نابت اولور .
نابت اولور . نابت اولور . نابت اولور .
نابت اولور . نابت اولور . نابت اولور .
نابت اولور . نابت اولور . نابت اولور .

selânikte çıkan gonce-i edeb
mecmuasının 1 = 12 mart
1299=1883 tarihli sayısında
çıkan yazısı

۱۸۸۲ و ۱۸۸۲ سنلرزه سونجده نر ایلدولور نابت اولور
قبتی کونک خاطره صدر . براتمه سنلک خاطره نابت اولور
دسیله نابت اولور . نابت اولور . نابت اولور .
باشلايور نابت اولور . نابت اولور . نابت اولور .
سنلرزه . نابت اولور . نابت اولور .
O. T. Yalman

eski ve yeni harflerle elyazıları

mustafa âsım yörük

mustafa âsım yörük, 1942 de.
yanda: 1908 de istanbul
meh'usu iken alınmış bir
resmi

اقتدارستازم بو آرزومه مانع اولمق
ایستوروسده کتبلک ونوهوسلک بو به
مانع لره مفلوب اولمق ایستهدهدیکندن
حضرت شیخک ذ خالی جانانه اظمار ایلدم
میضانهده «جرعی مستانه اقرار ایلدم
میضانهده «مطلعه ندهکی غزلده زردکی
نظیرهقی کوچ رحال ایله سو بلیله یلدم
نوهوسلکمه مرجه عالی غزده کزل
برکوشه منه صبه شدر مرکز استرحام ایلدم

خواجده زاده
حافظه مصطفی یاصم

سنیه اول بحر حکم طالع لایله لیل دنهار
نیض ایرده رسد داخل برسا عمل لهدی
سه ایدک سعدنه نامه اجه کمال ددرانه
کوشه یلیسه کلاکر دارسه مائل لهدی
سنی کورسه یردی غزالی دبر ایدی بی شبره
آرمیه ای منفرد شکل لهدی

Mustafa Âsım Yörük

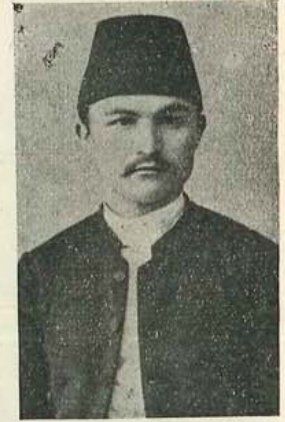
terceman-i bakıykat'ın 1=12 mart 1299 =
1883 sayısında çıkan elyazısı

eski ve yeni elyazılarından

abdurrahman vefik sayın

abdurrahman vefik sayın, 1942 de

abdurrahman vefik, 1883 de

بارم عجم ادبی استمداد طهرمان عالی ایله دولتی عهدهت باصمه دنایمزه
- دوستی دوشکاف همیزده برانامه - قزقی دوشکافی دوستونمکم . اختیار نطقه خیار
برسلک منسوب هفتید معرفان نامه افتخارم هرکون آتیزر
برافزوده ، برورکله یزدر بار ، سز اولمق آردا سز بیکرکله بلایمیز
میدانسانیکیزی درسه شکران دویغوریلر آغوشیم ، برورکله نه دویغور
صوکسه مایضیه کوزلر یزدره دویغوریم ادهم . شتقاعده یزدر
Abdurrahman
Sayın

Rosm . şayım bahemudan o vermiş , sünnet günleri
gazaşanlar , süpürükleri ve inik . parlak dunumuzun büyük
değerini pek iyi tahsil ederler ve büyük bu sandıklar kavuş .
Kıran büyüklerininle . şayım pek faziletli gençlerimizin , misâlini
tahrânle duyğular , şayımın delikler ve alkışlar , şayım .
Mutehâsîl Şayım Şayım
Abdurrahman
Sayın

eski ve yeni elyazılarından parçalar

بوئک یه یضالر به تقید اولمق شرهده
نالیقنن ایلو طسوغری بلکه یوز آغارتمه
تیرت و برامیدله استرحام ایلد و توجهات
اچراغوازی یز یته عرض احتیاج ایلم
ازمید محاسبه قلبی کتبه
سندن عبدالرحمن و ذوق
نظیره -

مست عثمان تالان یاقینر اول سکران هنوز
اول یله یرندم که تلم کورمدهی ازمان هنوز
بن وصال یار ایچون جاتم فدا ایلر ایکن
ایتمندی اول ذبیح الله ایچون قر بان هنوز
نخه نردوغی از بر او قودم بن تمام
چیم قرآن ایتمندی حضرت عثمان هنوز

terceman-i bakıykat'ın 11 = 23 ağustos
1299 = 1883 sayısında çıkan ilk yazısı

ebubekir hâzim tepeyran

ebubekir hâzim, 1900 yıllarında

ebubekir hâzim, 1942 de

(فرور)

اینای بشر فطره عقل و ذکا ابله منخل اوانق
حسیله موجودات ایتده ر موقع امتیاز
طوقش ایتده حقایق اشباه منفرد واسطه
ودرف واطلاع اوانق ایچون انسانلر مختص
اواوب عطایای قدرتک الیک بیلرکدن اولان
جوهر کرانهای عقلک مارضع ایتده استعمال
ودلائنه انسانیه ایتفا ایتلماستندن قلسیه
انسانی به رطایق حسیت باطله مسئول اولوق
فطری اولان شرف واکامینه ایزات شیخ
تقاضا ایدیور .

konya gazetesinin gurur başlıklı bir yazısı şamda çıkan suriye gazetesinin 26 ikinci teşrin 1299 (8 birinci kânun 1883) sayısına naklolunmuştu. yukardaki yazı suriye gazetesinden kilişeye alınmıştı

فایلیمبره ایدار ال سن ازلیم ایدرسین
مظلومنه تزلیمده دایه ایتکم ایدرسین
Her kimki olus yazıne ligane ilaki
Sen fakidi ikhal omu mahrem aیدرسین .

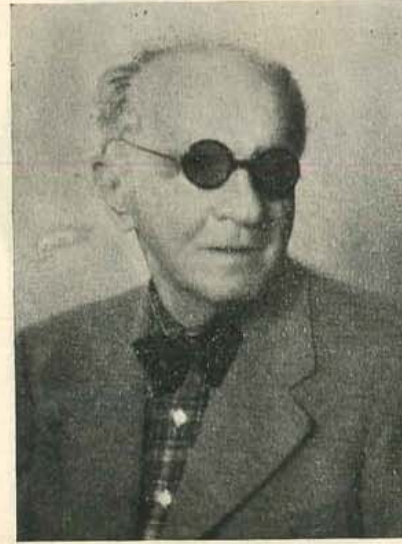
Konya 1883. Ebuzim Tepeyran

yeni harflerle imzalı el yazısı

قلمی ایدار ایدرسین ایلیم ایدرسین
مظلومنه تزلیمده دایه ایتکم ایدرسین
هر کیمکی اولوس یازینه لیگانه ایلکی
سن شاه ایتار اونق مرم ایدرسین
یه قرینه ۱۷۹۹

eski harflerle el yazısı

ahmed ihsan tokgöz

ahmed ihsan tokgöz, 1940 da

1890 da yapılmış ve avrupada şimşire hakkeilmiş resmi

متنوعه

مکتب ملکیه شاهانی طایفه در ایتندا.
تندن اجد احسان ایتدی مار فندن فرانسه
چریده فیدلندن بالانتباس کوندراشدر ؛
« اعلی رده صنایع ایتخانه اوکر تیکه مخصوص »
- مکتب -

اعماره الاول بر نظر شفقت ایله باقرق
بونلرک دخی جمعیت بشریه به خدمتگذار
اولمزی اسبابی دوشونان (و النین هوئی)
برکون کلوبده ایتلرکده ترقیات مادییه و
معنویه سه صرف ایلدیه چک اولور .
سه جمعیت بشریه بونلر بوزندن دخی
مستقید اوله بیله چکدر « سوزلرینی سوبلیه .
لیدنبری بوزسته مدت مرور ایتدی حالده
شایان تأسدرکه موی الیهک بو فکری هنوز
کامل موقع تطبیق و اجرا به قولماشدر .

terceman-i bakrykat'in 7=19 ikincikânun 1300=1885 tarihli sayısında çıkan yazısı

قلمی ایدرسین
سوزلرینی سوبلیه
دخی جمعیت بشریه
اول « سوزلرینی سوبلیه »
Le vapahat
سوزلرینی سوبلیه
ایزیدیه دکان اولور
سوزلرینی سوبلیه
تاریخیه 1889
نشریه 1889

Bununla beraber 1891 yılında
devlet çıkarılan bir kanunla
parlam. 7 kânun-ı kharidat
kanun-ı kharidat

eski ve yeni el yazılarından

mehmed nâmîk onon - uzgören

mehmed nâmîk, 1942 de

mehmed nâmîk, 1888 de

Yeni Yazı

Bundan birkaç yıl önce İstanbul gazetesinden biri bir anket yapmak isteyen okuyucularına şöyle bir soru soruyordu: « Atatürk'ün en büyük hizmeti hangisiydi? »

Bunu okuyunca hiç tereddüt olmayacak dedim ki, Atatürk'ün en büyük hizmeti, sübh esiz harflerimizi değiştirmek olmuştur.

Nâmîk Onon-Uzgören

yeni harflerle imzalı bir yazı

مفرد
فرقہ گوئی کر کے سزا کر دو
بر دست مہر و سہ وہ م آدی کرد
نیاہ ۱۴۰۲
۱۳۱۰

eski harflerle imzalı bir yazı

تیس امدادی بکشی شاکر و اسدین میوی محمد علی کاکہ
حندہ سوہانگری پزلیق پزلیق
پزلیق اولدیقه شفق ان سواد
عوجا زنگین شفق اسد و ادوات
انگور می قرغاق اوزار مسافق
انگازری بکی انسانی مراد ایت

şafak mecmuasının 1=13 haziran 1301=1885 tarihli sayısında çıkan kıtası

Yapılacak resim
cemil said dikel

cemil said dikel, 1942 de

cemil said, 1885 yılında

İhtiyarlığım en büyük zevkim
Hüsnü yazmamış olduğum gençlik
hayatım sevdiğim adamlarım da
ayrım yazmamakta bulduğumun
görünüşü 10-Haziran 1942

Cemil Said Dikel

yeni harflerle el yazısı

ادوار
بوك آغا-امرار افندی نهالک کندی بار پله
وارانشه ونا یولور بی کورور لوانه بونک بدور
ایچون بو آنت بک نادر ابراهیم اولان بختیار افندی دور
سجده بکر اده
جیل

﴿ سعادت ﴾

جیل بک افندی کی متا بک کوچک اولدی
حاله قابلی بک بونک بوانان ریختوم سعیدک بونک
حقیقه لطیف بر اثر بی هزینه من نقل ایله افکار
ایروز

şafak gazetesinin 19=31 birincikâ-
nunun 1301 = 1885 tarihli sayısında
çıkan yazısı

ایستارلغنه ان بونک ذوق کدی بک سیه اولدی بک
حیات سوزدی اکر دور ده حیا سینه بونک بونک اکر دور
۱۰ جزواله ۱۹۴۲

Cemil

eski harflerle el yazısı

ali şefik eyison

ali şefik eyison, 1942 de

ali şefik eyison, 1897 de amerikada iken

صیانت پروردی امید اولدی بو پاسی کما
که به با سینه ایست میانی میزندم
مات میزایم جبرانه وارتمی
بقای نیک ایله به و ماتی فرایدم

عزیز شوهر
۱۳۰۸

ali şefik eyisonun eski harflerle elyazısı

علی شفیق بککدر :

« ترجمه در »

تخیل و بربر افکاره هر آن ،
فکده اول تبسم - که مضیدر ! -
شوقی سوپلر کبی دائم نمایان :
سکا ایتک محبت مقتضیدر ! ...

ali şefik eyisonun ikincikânun 1303=1888
tarihli muhit mecmuasında çıkan yazısı (ilk
yazısı izmirde bizmet gazetesinde 3=15 ikincin
citesinin 1302=1886 -)

Şeyh-i İsmail b. İsmail hanı mevlâ-i şâh
ekânder bir kâdet u bir delâm etmek bîze hâk
Gurandâtal'ı istigna perestî münâh
Bize tuzriyâtı talûpe her seyyer mürâdeledir
1908
Ali Şefik

ali şefik eyisonun yeni harflerle elyazısı

süleyman faik emre

süleyman faik emre, 1942 yılında

süleyman faik, 1900 yılında (başı açık oları)

2.2. 421

« ما جلیه و اثر ادم زین العابدین رضی الله عنه
« حصر تکلیف انظاره فیینه لری »

آیا ایا تصور و فکر حاجی . شکوت ایتک المرحوم شکلی
آیا جلی ایت تکلیف کونی . همتی کون کما و اقصی سانی
ایست باصالی فاج روئیده . و مان الوری عد حی کشانی
آقرقی باشار خانه ائی . طاق رحانی تر ائی حسانی

ای جمع حاجده ماقود اولان باری عالی ! نسا مینلا
اولیم هروردی شکوت ایدم و شکوتی مرحمت ایت . ائی ورکه
اوجیندن رحانی ایدم ایتدکم الله . جم جم وادومنی س کشف
ایدریس . کلا زوقی کما ایتدی . من مودرت ایت . و حاجتی
فصا بود . من حضوریک افعال فیه ایه کادوم وین الیس جم
حاجتی حیاتی ایدن زوق و فیه
ای نایت مائسه : حسن ی ارا ایه احرار ایدرینس ؟ تن
موردی هر برجام وینل حوزة روده قاور .
سلیان قلی

1887 de çıkan âsar-i edebiyeye mecmuasındaki
ilk yazısı

Hakkı Faik Beyefendiye
Bu hoş sunu avval karışılmasın
Ehlatını oluşturan felsefesi arzusu
Uslubunun "Kamus" olan inşaa istisna
"Muh" üzere "Kamus" halinde mütalâk
vazıfa L. kâtaba tahkim vâzıfı
Kâğıt vâzıfı tahkim vâzıfı
Kâğıt vâzıfı tahkim vâzıfı

S. Faik Emre

yeni harflerle elyazısı

حضره و بر ائی عزی
فی کون و فیه کون و فیه کون
زوق ایدم بر ایدم کون و فیه کون
سازیم کون و فیه کون و فیه کون
بر ایدم بر ایدم کون و فیه کون
سازیم کون و فیه کون و فیه کون
بر ایدم بر ایدم کون و فیه کون
سازیم کون و فیه کون و فیه کون

eski harflerle elyazısı

mehmed nüzhet ortanca

mehmed nüzhet, 1942 de

(قال الشاعر)

فصل الفقيه تكن فقيها مثله . لا خير في علم بفسير تدبر
وإذا تعسرت الامور فارحها . عليك بالامر الذي لم يمسر [١]
« مفهومي » سن فقهين سؤال ايشك انك كي فقيه اوله سن
بر ا تدريس علمده خير يوقدر وأمرار متمسر اولديني وقتده
.....
[٢] « تحليل بيت » « اذا » ظرف زمان « انت » مضمهر لم يشهرك
نك مفعولى اولان ضمير منصوبك تأكيدى « لم يشهر » فعل مضارع
(ك) مفعولى « لم يشهرك » جمله سى مضمهر اولان لم يشهرك مفسرى
« علمك » فاعلى « لم تجهد » اذالك جوانى « لعلمك » لم تجهد متعلق
« مخلوقاً » لم تجهدك مفعولى « من الناس » مخلوقاً نك صفتى « يقبله »
جمله سى لم تجهدك مفعولى اولان مخلوقاً نك حال « وان صانك العالم »
فعل شرط « الذى » اسم موصول « العلم » نك صفتى « قدحتمه »
الذى نك صله سى « اناك » جزاى شرط « له » ده لام اناكيه ؛ متعلق
اولوب ضمير علمه راجعتر « من » اتى فملاك فاعلى انا فاعلى فاعليه
برابر « ان » نك جزاسى « يجتنيه » من نك صله سى « بجماله »
يجتنيه اوزرينه معطوف قدره . برنجى صنف طلبه سندن

محمد نزهت

1887 martında çıkan *Asar-i Edebiyye* mecmuasındaki ilk yazısı

هذا البيت من شعره
فصل الفقيه تكن فقيها مثله . لا خير في علم بفسير تدبر
وإذا تعسرت الامور فارحها . عليك بالامر الذي لم يمسر [١]
« مفهومي » سن فقهين سؤال ايشك انك كي فقيه اوله سن
بر ا تدريس علمده خير يوقدر وأمرار متمسر اولديني وقتده
.....
[٢] « تحليل بيت » « اذا » ظرف زمان « انت » مضمهر لم يشهرك
نك مفعولى اولان ضمير منصوبك تأكيدى « لم يشهر » فعل مضارع
(ك) مفعولى « لم يشهرك » جمله سى مضمهر اولان لم يشهرك مفسرى
« علمك » فاعلى « لم تجهد » اذالك جوانى « لعلمك » لم تجهد متعلق
« مخلوقاً » لم تجهدك مفعولى « من الناس » مخلوقاً نك صفتى « يقبله »
جمله سى لم تجهدك مفعولى اولان مخلوقاً نك حال « وان صانك العالم »
فعل شرط « الذى » اسم موصول « العلم » نك صفتى « قدحتمه »
الذى نك صله سى « اناك » جزاى شرط « له » ده لام اناكيه ؛ متعلق
اولوب ضمير علمه راجعتر « من » اتى فملاك فاعلى انا فاعلى فاعليه
برابر « ان » نك جزاسى « يجتنيه » من نك صله سى « بجماله »
يجتنيه اوزرينه معطوف قدره . برنجى صنف طلبه سندن

eski harflerle elyazısı

mehmed nüzhet, 1892 de

بسم الله الرحمن الرحيم
هذا البيت من شعره
فصل الفقيه تكن فقيها مثله . لا خير في علم بفسير تدبر
وإذا تعسرت الامور فارحها . عليك بالامر الذي لم يمسر [١]
« مفهومي » سن فقهين سؤال ايشك انك كي فقيه اوله سن
بر ا تدريس علمده خير يوقدر وأمرار متمسر اولديني وقتده
.....
[٢] « تحليل بيت » « اذا » ظرف زمان « انت » مضمهر لم يشهرك
نك مفعولى اولان ضمير منصوبك تأكيدى « لم يشهر » فعل مضارع
(ك) مفعولى « لم يشهرك » جمله سى مضمهر اولان لم يشهرك مفسرى
« علمك » فاعلى « لم تجهد » اذالك جوانى « لعلمك » لم تجهد متعلق
« مخلوقاً » لم تجهدك مفعولى « من الناس » مخلوقاً نك صفتى « يقبله »
جمله سى لم تجهدك مفعولى اولان مخلوقاً نك حال « وان صانك العالم »
فعل شرط « الذى » اسم موصول « العلم » نك صفتى « قدحتمه »
الذى نك صله سى « اناك » جزاى شرط « له » ده لام اناكيه ؛ متعلق
اولوب ضمير علمه راجعتر « من » اتى فملاك فاعلى انا فاعلى فاعليه
برابر « ان » نك جزاسى « يجتنيه » من نك صله سى « بجماله »
يجتنيه اوزرينه معطوف قدره . برنجى صنف طلبه سندن

محمد نزهت

yeni harflerle elyazısı

ahmed ziya şenozan

ahmed ziya 1890 yılında (ortada) ve eski harflerle elyazısı

سوزانم - قاز صیادت مرقن طرفی عشقم ینده می . ازانده
عمری صافی قسره کیم دیرلر . نه طرفی برسوز
بیتیم ایتمک ایتمک دیم تو زمانده . بیلم نکی بصره قسرم
مضمونه عینه اده . نسیم رسدات ایتمده جاسیه بیتم
تلفوز آرادور . اولوب نسیم آغلاورم .
« حیران » ۱۸۹۰

yukarda sağda ahmed ziya 1942 yılında, altta nü-
munne-i terakkiy mecmuasının 2-14 nisan 1303=1887
tarihli sayısında çıkan ilk yazısı ve yeni harflerle
elyazısı

رومانوس

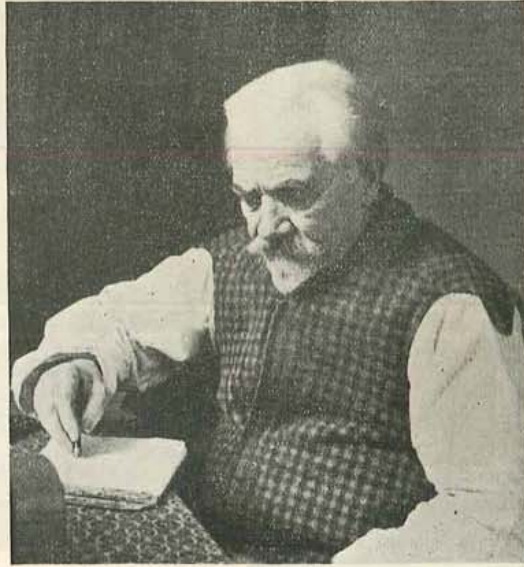
توچ بی بشر شوساحه غیر انک که ازانده بیوارنقده
اولدنی میلیونلر و بلکه میلیارلرجه اجرام سماویه ن بر یندیر
اوزنده اولوغوب پانشار و جسمی یته ارشک سینده سیاهنه کیرهوک
قناپذیر اولور .

بک چوق زمانلر ایش مرکز حرکات اجرام اوانق اوزره
اعظام ایدلش و اوشدن بیوک هیچ برخی اولوبز نوع بشرک
کافه آمال و مقاصدی ایش اوزرینه منحصر قالشدی .

ایتمه اولیده کی انسانلرشمسی ایقلری الله قدر نزل ایدر.
برشیاى شدید ' و ماغانی اده صره . سوبر لیسال ایلر برقاوس
قلدریب ظن ایدرلر ایدر .

Mabuat şahmesinin esgê
emekdarlarımı umutlanmaktan
kurtarmaya himmet eden kü-
dürşiması Hakkı Tarık ul e-
arşî şükran ederim
A. Ziya Şenozan

dr. şükrü kâmil tahincioğlu

doktor şükrü kâmil tahincioğlu, 1942 de

manzara mecmuasının 1=13 mayıs
1303=1887 tarihli sayısında çıkan
"manyatizma,, başlıklı ilk yazının
kılışesi

درد نایت باش ورمدت قلبه نظر فنده استیاج اولوب
مسافه اوزاق ایسه ایشیدیلدیجک صدا برحوق آرابارک
قالبیرم اوزنده سرعنه حرکتلرندکی صدایه
پاک کوزده
اکتزیپیک خصوصیات سارمستدن مقالات سارمده
نخت ایشک ایشک اوزده بخت بوراده نایت و برلدی .

مایاتیزما

ذک . ایلقدی کتادی العسی طبعنده وحتوز اون
یش ایشنده برکت اولوب اطوار واحوالی برمایسا .

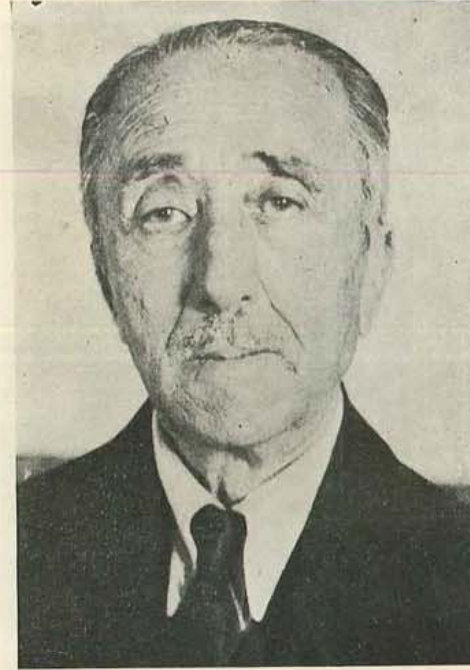
İnsanları oldukları gibi
Kahretle beraber çok nice
Lenge gelseydi M. S. Tahincioğlu
بش در ایشنده برکت اولوب اطوار واحوالی برمایسا !
ش. کمال

eski ve yeni harflerle elyazıları

tabbiye idadisinde iken

hüseyin rahmi gürpınar

hüseyin rahmi gürpınar, 1942 de

Mede terkibinde azulu sarpıncıs
hic bu zaman buyunka kışar
sarıncıya tıbbiye şerhine
Şerhine bîş Şerhine vuru kışar
şerhine kışar, şerhine tıbbiye
şerhine şerhine şerhine şerhine

hüseyin rahmi
gürpınar

Her gününün tıbbiye şerhine şerhine
şerhine şerhine şerhine şerhine

hüseyin rahmi
gürpınar

yeni harflerle elyazısı

hüseyin rahmi, 1888 de

موده تاریخچه قادی شاعر کور
بیج بر زمانه نوکونکی قادار ساقا
کمال آلماسد . هقه باز صلا مویلا
بارتسی ، صویتاری کلاهی ، مایجوم
تاکسی اولورده داها آزر کونلدر
هق مویلا طرطادرم اولورده
دنیا کیسه برکوم سه دوزدی .

هسپتالی
کوریبا

eski harflerle elyazısı

آینه

شیر

محرری

سین رحی

پاک اولقنده بر مژمس

شیر دیشمه ایشده تانی جینه قارق اولان
نقطه اولسده نئدی بو تیان کازین درحال ماستولیکه
نوسوبه نظرده کیم ایش !

terceman-i bakışkatın 1305 tarihli sayısında
çıkan yazısı (hüseyin rahminin ilk yazısı
istanbulda bir firenk başlığı altında 1303
tarihli ceride-i havadisde çıkmıştır.)

mehmed tevfik bilge

mehmed tevfik bilge, 1942 de

mehmed tevfik bilge, 1930 da

Türklerin İslami inancını ve
ve medeniyet ve İslamiyete
ettikleri hizmetler

فرستادیم این کتابت دست
درمیان ایشان قدس

Şehrihâri Etkan olan deñi
Melikiñi bu hakikatı: Sımbete japtıñ.
mağ mısılın den Türkleriñ. amañ
Sefa muharaca etilgiñiñ nalle gektı
mıñkıñın olmasın. İslamın bulmasın.
Şim Tıñal Şıñkıñıñ ile ve Çıñanıñ. Hıy.
reñte brakacak anıñte Ğemleñiñ. Hıy.
Dıyalara emılınmek Ğılıñ. Hıy.
Ğıñteñmekle İttıñıñ. Hıy.
İñme Tıñkılıñ. Hıy.
memleketlerine saklısın ve Amale.
Lanım extalarına Ğılıñ gektıñ.
100.000 lece eñliñ. Hıy.
Hıy. Hıy. Hıy. Hıy. Hıy.
Cavabınıñ Ğılıñ. Hıy.
İñme. Hıy. Hıy. Hıy. Hıy.

Şehrihâri Etkan olan deñi
Melikiñi bu hakikatı: Sımbete japtıñ.
mağ mısılın den Türkleriñ. amañ
Sefa muharaca etilgiñiñ nalle gektı
mıñkıñın olmasın. İslamın bulmasın.
Şim Tıñal Şıñkıñıñ ile ve Çıñanıñ. Hıy.
reñte brakacak anıñte Ğemleñiñ. Hıy.
Dıyalara emılınmek Ğılıñ. Hıy.
Ğıñteñmekle İttıñıñ. Hıy.
İñme Tıñkılıñ. Hıy.
memleketlerine saklısın ve Amale.
Lanım extalarına Ğılıñ gektıñ.
100.000 lece eñliñ. Hıy.
Hıy. Hıy. Hıy. Hıy. Hıy.
Cavabınıñ Ğılıñ. Hıy.
İñme. Hıy. Hıy. Hıy. Hıy.

Emekli yazar
Tevfik Bilge

۲۰. بیبره اسلام
نورده سیرت
نورده سیرت

mehmed cemil pekyahşi

mehmed cemil, 1888 de babast ömer avni beyle

mehmed cemil pekyahşi, 1942 de

— (سکولای روح) ده کی استقامت نظر رسندن —
کرم قلبی بی نایز ارباباناز ارشدون
سیلان برتوندن بیکلجه سن ارشدون
نقردر جود فواید سئوی ارشدون
سئو اهلکی جزین در دغلا ارشدون
فرشتی بی بیکلجه ایلم مفادون .

ترجمین

Şehva-yi ruh:

Dun mudur ruşvet belerından evidda
perverniñ. Tıñleri vermez bu da şıñkıñı yedi çlıñıyeteñ.
Hak alıñdır böyle ervahıñ. habise olmasa,
Yüñm ü ikballer konardı ve eñliñ millletiñ.
Yangıñe allae Ğılıñ İslaha puşyan olmalıñ.
Böyle cür'et vasıl eyler halıñ memuriyeteñ.

Dr. Cemil

تاریخ

تاریخ
جمیل

مناسبت مکتب رشیدیسی تاریخ معلومندی برادر
محترم پوزبانی «محمد توفیق» افغاندی طرفین
اررسال پوزباشدر:
اسلامیاتک ظہور و انتشاریله مدنی حیات
برقائتک مختصردر .
وقدناکه بلاد عیسائک اتجیب عصری اولاند
تاوغری مفر خلافت کبری اسلام اولان مک و
مدیندن لہ باش ظہور اولان اتوار دین . سین
تجدی اطراف و جوارى اعلاى کتابة ایلہ تورہ
باشلادیغی صرودہ خاقانی راتدین و چہار بار
کرین اندیزمن حضرتانی اجرائی احکام شریعت
و عدالت و ابقای فریضہ غرا و جہادہ اقدام نام
و اہتمام ایلدیمرک ثالث اسلامیدی شترق اتوار

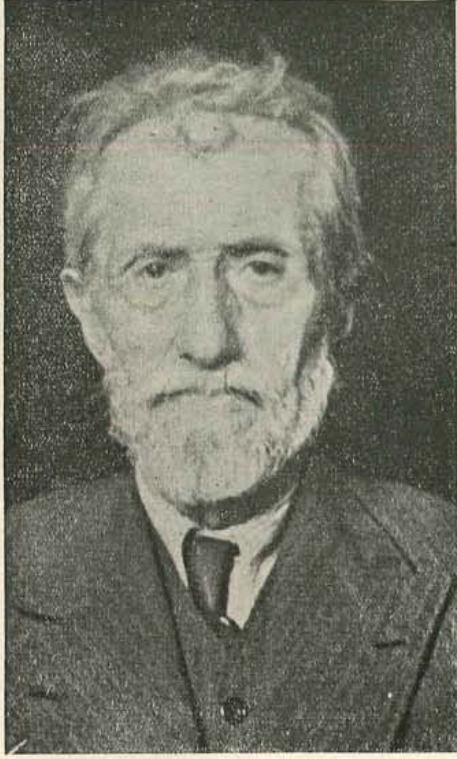
bursada nilüfer mecmuasının 21 Eylül
1303=3 birinci teşrin 1887 sayısında
çıkan ilk yazısı
solda: eski ve yeni el yazılarından birer
parça

استانبول

(آ. ماروان) شرکت مرتبه مطبعی - باب عالی چادسی نومرو ۵۲
۱۳۰۳
1307=1887 de çıkan zerre adlı kitabının ilk sayfa.

eski ve yeni harflerle elyazıları

yusuŧ cemal dilmen

yusuŧ cemâl, 1895 te.

تقوٰذمادی - محاکم و ادب لیک و بردکاری
حکمکری انفاذ ایدجاک قوه ابرائییه
تقوٰذ منقوی - برقا تون هانکی ملت
وهیت ایچون بیلش ایسه ایلرک حال
ومزاجه موائق اولوق در
(بقیه سی صکره)

مکتب - فوق شاهین مأمون
یوسف جمال

مکتب لایزالان قیاسلری
کای قیاسلری ایله تالیپلری
ادیب لایزالان - رسیملر (فوتوگراف)
ایله تالیپلری ایله تالیپلری
ادیب لایزالان - با' دل مکتب
کای ا سیدلریم نیکا ادیب
سویجیلریم نورا
یوسف جمال دیکلری

yusuŧ cemâl dilmen, 1942 de ve yeni
harflerle elyazısı. sağda nokta mec-
muasının 2=14 mart 1304=1888 ta-
rihli sayısında çıkan *tetkik-i ilm-i*
bukuk başlıklı yazısının sonu

yeni harflerle elyazısı

نور مجتهدان ددل و دریمه زوقیبا
واروی را و فرقت ایلر باد نکر
اقه الم نازه بوز سوره راج ایلر
نعب ره جو صامه با کیره تا کفر
جورده در باره حسنه ایلر
میلر ایلر نه صامه راج ایلر
مکتب لایزالان

mehmed enisi yalkı

mehmed enisi yalkı, 1930 da.

mehmed enisi, 1891 de

وایولای شکیبایی

محمد
محمد انسی

معارف نقلاتر جلیله تک و خمیله طبع اولدی

مهرسز نسخه لر ساخته در

استانبول

کتابخانه ایضاتی نوری

۱۳۰۶

1304=1888 de bastırılan *vâveylâ-yi*
şebab adlı kitabının kapağı ve eski
harflerle elyazısı (şimdi fransada bu-
lunduğu için yeni yazısı alınamamıştır)

واله جیم ! بابیم محمد انسی آیلرده حانه ده کی ، ناکرده کی اولاد لیک
الدرزی اولد کیری وقت دورون کیرک سردی ایلرده اولاد لیک
عسکه ایله مازنه کرایله سی غمخ لیک ، صحت و سعادت لیک عالیله
و جبالا الدرزی اولد کیری عید لیک تبریک ایلر بر اولاد لیک
ده کار اولد
چو کیری ، اذن معاصیر برقی ایلرده حانه ده
ساخته ایلر امانت لیک اولد
محمد انسی

veled izbudak, 1942 de

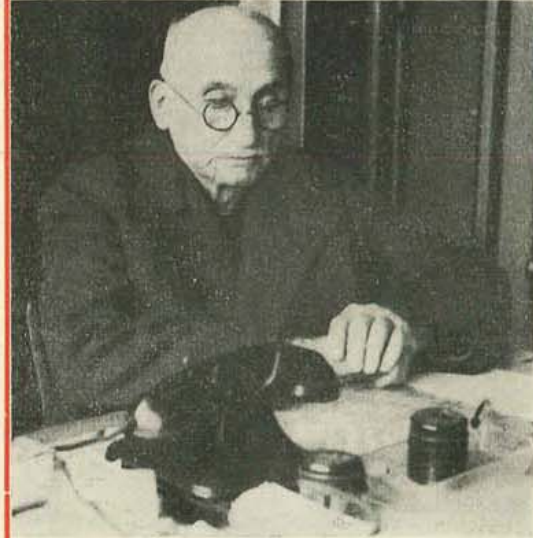
veled izbudak, 1889 da

(خرابيات) مؤلفي صنایعای شانگن پیش روی ناظر نایب است. این کتاب در
ایندی اوندک میخنده (خونینه) غزنی یعنی کشتار ایلیک و اولم شوقر ایلیک
تصحیح ایله، التبت بر ایلی کلی فقیهیه بازار در شانگن ایلیک ادبکا
بایسده حیفان (حسرت) قوللاک سوخی و بردی اونی خیز ایلیک
توزکیمی آورو مای، دنیا بی، قوتسینی اودوق اوکوزم قوتسینی ایلیک
استانزله غزنی ایلیک اودوق غالما آون سکر تیشده ایلیک ذانا احمد
درجت معلم ناجی صفی، شیخ وصفی ایلیک قوتسینی بر شیخ ایلیک نایب
اونزاک کورم ایلیک اودورک غزنی تیشده نایب ایلیک من کورم ایلیک
قانتلیک اولور ایلیک زمانه قدر نایب تیشده نایب ایلیک کورم
تشیخ حالیم اولور ایلیک بولسور بن شیخ اختیار ایلیک قوللاک
قاری بر سید بر حویلی عالی آقاری طریقه قانور ایلیک اوجسینی کورم
در عینه بولور جاقلور
1942
Kudak

بعض جسمانی زیارت آرزوی نیک الهی باشد. سینه چنوب
ملاقاتیله تشریف اولدیمیز اولاد حضرت مولادان قونیه
مطعمه محری میادتلو واد اقدسک اهدا پوردن قری اربلیغ
فاضلانلر بیدر : (غزل)

خوبان اینده اول مه حوری تسلی کور
آرلور یاتدن رقیبی بلایی کور
باقی صدر صاف یاره کورس چکیرن بکا
آینده مشمع عالم نمایی کور
هب پادی یاد ایلسین آدلیر پاکده سن
برکه آشناسلی ایوب آشنایی کور
چوق کورمه کل جنونی انصافی آل اله
الله ایچون او آفت شیرین ادایی کور
چکمز کسار یرم وصاله اوخای یار
جذب الیوری کاه تری کهر بانی کور
کورمه (ولد) عیبونی هیچ کدهمک همسان
کندگدهی ملر- تنس وهوایی کور

bursada çıkan nilüfer mecmuasının
17 mart 1889 tarihli nüshasında çıkan
bir gazeli. solda eski yazı ile elyazısı
ve yeni yazı ile imzası

celâl muhtar özden, 1942 de

pariste talebe iken alınmış bir resmi

محررات

پارس شایر محمدرضا زدن :

پارس ۱۵ مایس سنه ۱۸۸۹

سرکی، عمومیک رسم کشاییں متعاقب اهالی زیارت
باشلامش ایسهده زوارک نظر دقش سریش اولان
اشیایند، قوریلان ماکنسه لردن، تعاقب اولتیش رسم
لوحه لرندن زیاده، آجیاسامش بالی و مستندقره .
هوز قورولتده اولان ماکنسه لر، وایام ایدیلان رسم
لوحه لرینه معارف اولور.

بتسون فرانسه غزله لر ایستوب سرکی، عمومیک
شمدی به قدر کرک فرانسهده کرک اوروپا ک شاک
سازمسنده کشاد اولان سرکیلرک جاییسه فانی اولدینتی
پیان ویک سکز یوز تیش سکز سرکیستک یوم کشاند
۷۰۰۰ کشی دخول ایلیکی حالده یوشه کی سرکی

mürüvvet gazetesinin 20 mayıs 1305=1889 tarihli
sayısında çıkan mektubu.

1890 yılında londradan yazdığı bir mektub.

Yapacak

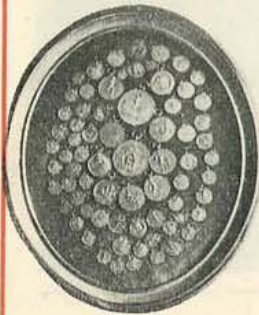
ali faik üstünidman

ali faik üstünidman, 1942 de

Dr. Faik Üstünidman
Chercheur. Docteur en médecine et
en chirurgie, directeur de l'Institut
orthopédique et médico-gymnastique
à Leipzig, mariage traduit de
l'allemand. Gymnastique de chambre

روغن سله جسی قرینه سله
بیلده صیت لوزمدر کیم سله
غیر و غیر نانی کله ای سوله
زور ایشلرین قورلوقلار سله

eski ve yeni harflerle elyazları

sağda 1305=1889 birinci kânun-
da neşredilen "gymnastik yabut
riyazat-ı bedeniyye", adlı kitabın
ilk sayfası solda talebelerine mü-
kâfat için yaptırdığı madalyalar

ali faik, 1889 da

زینب سینیق

یغور

زینب سینیق

اثر

مکتب مطاوعی زینب سینیق

اثر دایره ایله تخریب اولمیش معارف عومیه لغات جلد سنیق
ایچین کتیب و معایبه سجه لدی الطاسامه اعطا یوردان ریختن سینه
"شایه کتیب و تمحیل بر اکثر المنافع اولمیش" عیاره تقدیر سنیق
تخریب طبع و نشرینه مساعده یوردانده

درجات

(جموریق) مطبعه سی — باب عالی چارنده ایوانلرود چارنده نومرود ۷۲
۱۳۰۷

osman senai erdemgil

osman senai, 1908 de erkânıharb kolağası iken

osman senai erdemgil, 1936 da

غزل

نشر ایدر بیض الهی ' مست صنوت کوزوک
منع نور هدایتدر ' حقیقت کوزوک !
برج حسناک آنسانی ' سنسک ای دلبر فقط
آن بان آسماک ایدر ' دور اطاسافت کوزوک !
میل عشق ' غالبای زهره سودا بنسده !
وقف ایدمش جذب ایچون ' پیک ملاحمت کوزوک !
داله ' حال سیبیه کیم کاهنارک مرکزی
مرغ جاک صیدی در ' ایددی دلالت کوزوک !
سنک اسود ' در صنعا به بداندیر داله کوز !
اول سیدان صبق صبق ایلر ' عرض حرت کوزوک !
م کوزل غریب کوزل ' قامت کوزل سر ناییبا
واری بر فرد ایچسون مسکون حیرت کوزوک !
مطلقا مرآت حنیق ' اهل عشقه اوکوره در :
علم حکمت ' علم کویا ' علم هیئت کوزوک ؟
هیب بدایع سرونازم ' سنده در اما یته
کوزوکدر شعله افروز محبت کوزوک !!

O. Senai
444 caddesi 4034
Selbasi, Bursa

اکتلی آلیاک
عقار سنیق

eski ve yeni harflerle elyazları

nilüfer mecmuasının 26 birincikânun 1305 (7 ikin-
cikânun 1890) tarihli sayısında çıkan ilk yazısı

kirkor kömürçüyan

Sizce son sifa neyredikçe Kitaptan bir nüsha
gönderirizurum. Meslek aklı ve Mehtap müdürü Bay
Zekai Soyarsın. Kıvıncı kını bu mühtap müdürü
ekle. Defterimuz, gersi bir üç makkepçim, culla
arap harflerile resen ve muğassal esvabı neğut
muhtım. Lakin, onlardan muhtabimler. Şifade edese
de talibeğe yeremay. 19 Sameden ben. Ekle
kırıpuz öbr, gazan vtaandı. Kulağ da diğil, 5-6
Senedle kırıncı kırıf getimuz. Otdaan program

yeni harflerle elyazısı

kirkor kömürçüyan, 1900 da

kirkor kömürçüyan, 1942 de

فهرست کتب
و
طوبی و خرافیا

مکتب اعدایهده تخریس اولحق اوزده تریب اولخسدر

مکتب ملکیه شاهه مآدرولردن مکتب اعدایه علوم دوشیه
مآدرولردن

کرفور کورچیان

هر حق مخلوق

ملوف نظارت طبهتک رحصلیه طبع اولخسدر

استابول

(ازین شمارهدان) شرکت نترت اعدایه - باب نالی چایسده هر ۱۱

۱۳۰۷

۱۳۰۴ تاریخ مکتب اعدایهده مآدرولردن
ایده ده ۱۰ سالی ۱۳۰۵ سالی اعدایهده
توز موزافا مکتب باسلاسه متعاقبا بالهده دار
امدادیلرین دهی دهی تدریسده دوام ایسه ایسه شردیه
اعلامیه اعتبارده ایستاقول تجاره متیزع اخصاصی اولاد
ریاضیات تدریسینی درجهده ایسه دیباکم التمهده دهیل
اولدنده بونک اقتصاد دیبانه مکتبی تجاری و مالی ریاضیات
درسلکرده نفاده سوم ایسه بولسورم ۱۳۰۷/۱۱/۱۱

eski harflerle elyazısı. solda ve 1305 = 1890 da
nesredilen fenn-i mesaba-i erazy ve topografya
kitabının ilk sayfası

ibn-ül-emin mahmut kemal inal

ibn-ül-emin mahmud kemâl inal, 1942 de

پس کتبخ ایله یار دغیم بر مقاله ده « ائن معودانند مؤتم یای
غنی کامله ایله کچریم اولاندور » دیمدم . بوسوزی
شمی کماک فنکاره تکراره ای دیسورم
۶ تموز ۱۹۴۲ ابن الایمین

eski harflerle imzalı elyazısı

تاریخ مکتب اعدایهده مآدرولردن
۱۳۰۵ سالی ۱۳۰۶ سالی اعدایهده
توز موزافا مکتب باسلاسه متعاقبا بالهده دار
امدادیلرین دهی دهی تدریسده دوام ایسه ایسه شردیه
اعلامیه اعتبارده ایستاقول تجاره متیزع اخصاصی اولاد
ریاضیات تدریسینی درجهده ایسه دیباکم التمهده دهیل
اولدنده بونک اقتصاد دیبانه مکتبی تجاری و مالی ریاضیات
درسلکرده نفاده سوم ایسه بولسورم ۱۳۰۷/۱۱/۱۱

tarik gazetesinin 15-27 şubat
1305 = 1890 tarihli sayısında
çıkan ilk yazısı

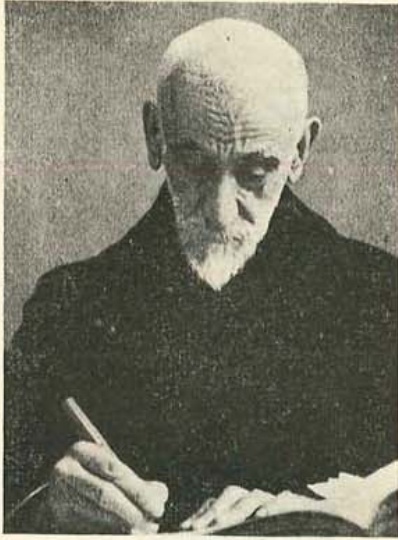
mahmud kemâl, ilk yazılarının
çıktığı tarihlerde

İlmine hükim otüren insane ferti cehlidir
Elli irfan, cehlini alim olınca anluyor .

O İsmamız 1942 İbnülemin
Mahmud Kemal İnal

yeni harflerle imzalı elyazısı

istepan hilmi gurdikyan

istepan bilmi gurdikyan, 1942 de

فاطمة : ۱۹۴۹ ده سنه‌لک ۶۶ نخبی سسی ناسیتیه طلمی طرفت
 بیله ماس و اشغالک فاطمه اوشه اوزره بورک شطوره لر برسی
 فاطمه « ناسیه رساله مالده طبع ونشر ایملند.
 بئلدوره ماعدا ایچو مسایه تعلیم ایملسه تورکجه و فارسی شطوره لرده افلاقی
 و تصوفی تورکجه فارسی و عربی شطوره لر ده بولور. برکس ده بولورنم آساده
 برکتیه ساکنه طلبه سنده ، « برکتیه مکتبیه شکان » باشلقی قصبه
 کلنده یازدوغی تورکجه شطوره الماک زامن ازمدر . بوشطوره استانبولده نص
 ارمی طرفلره انشاد ایله تورکجه « بریده شکریم » غننه نش
 اولوندر . تاریخ مضبوط و کلمه
 ابن ارمی محمود کمال بلک افریقه « صولک عصر تورک ساعون ، ام قینه اکرینله
 دوروشی جلدی ۶۵۵ نخبی صمیمه سنه ترجمه عالم کوردکده در .
 ۶۵۵

istepan bilmi gurdikyanın eski harflerle elyazısı

He mürimim ihsanı olur adlına buhan
 ihsanı adalelle Hula yladı .la .im .
 Gurdikyan

istepan bilmi gurdikyanın
 yeni harflerle elyazısı

istepan bilmi, 1900 yıllarında

میرات ال ککات

ار
 بر استغان حلیمی

مورسان عثمان در مکتب ارمیسان بروم

کر نخوری برز بدخوازش مدار
 کش چنانست آفریده کردگار
 من ندارم چیرگی جز شایح ورنه
 تو کرم کن ایگه سیار داری بار

حلمی

والصیحة زاده مطهره سی

روم

۱۳۰۵

23 şubat 1305 = 7 mart 1890 da
 mir'at-ün-nikâh adlı kitabının
 ilk sayfası

hasan samih baban

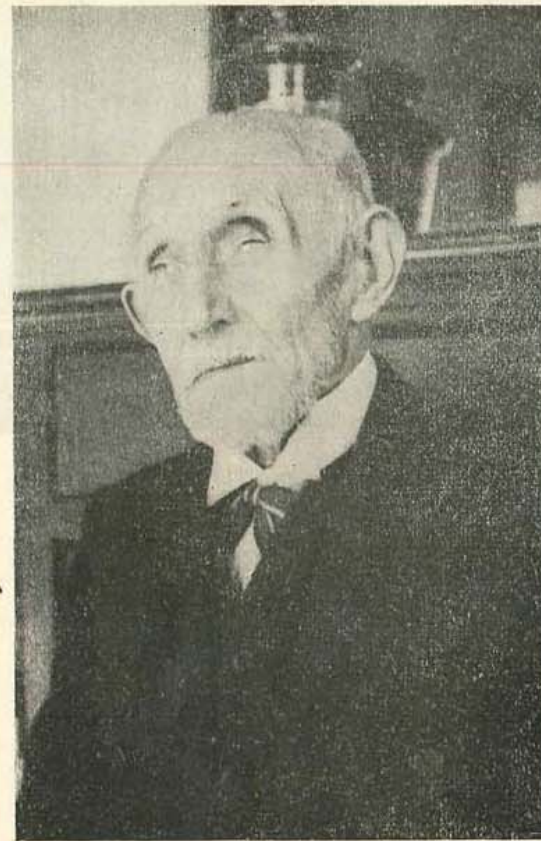
مواد عسکریه

« عسکری کو کرجین بوسته زری »
 بوکونکی کونده آورو پا دول
 معتمد سنک همان کافه سنده تأسیس ایملان
 کو کرجین بوسته زری ذکر المزدن اول
 بو هوایی نادرک اولایل احوالده عطف
 نظر ایدهلم .

اوراق تاریخیدک معالجه سنک تیاران
 اولدیغی اوزره کو کرجین ذن استفاده
 خصوصی ازمته قیددیر و افراد بنبرک
 فکرینی اشغال ایشلدیر .

هیئت اجتماعیه بنبرک سرمایه حیاتی
 اولان معارفه مدأ ترمیمی عهد و اعتبار
 اولان صکتور و مالور زمانده بو خصوص
 کمال اهمیتله نظر اعتباراً لدری کو کرجین
 بوسته جانلری احداث اولمشدر .

terceman-ı bahykatın 1306=1890
 tarihli sayısında çıkan ilk yazısı

basan sâmih baban, 1942 de

rıza tevfik

rıza tevfik, 1885 te

rıza tevfik, 1939 da

Rıza Tevfik
Sjounieh. Liban
Syrie

lâtin harfleriyle elyazısı

سن ای نیم شعر ا ای نور غمگین! .
مطافا چشم حیرتیوروسین .
ایدرین کایه هیزانی توین :
بیم غیب ایندیکم مه یکوسین !
نور در سگاه ایل یلدا !
دل سودا پناهک نور بسین! آه . .
عجب قرعددن مهر آسا
طلوع آتزی شه نساگر، اول ماه ۱۹.

کاپیولی - تجماعی اسبق مدعی عوامی
معاونی محمد توفیق افندی
زاده رشیا

bursada çıkan nilüfer mecmua-
sınının 23 mayıs 1306 = 4 haziran
1890 tarihli sayısındaki manzumesi

بزدنه کیریب کلرک، ضعیف اوغرا سدره، دوست کلرکده باسره ووردنه
و حیضی رهنه تابع طوتونه، ارتق قورم کلرور و صمد او سونه ایشتوی
کلن ایت آتکی صفا و بعضی حیوانات ایلکه سیزه لر بر معک شیطله
راحت یاشا بیله جکور. اورد مراد غیرت کوسر و بر حومه قوشنه
کورد بر جکلر دونه وار کوردی. فقط بو یورغونلر اکتا سنه و برهنگارده
بمه (prostate) دونه راخته زاولوم، ادرار صیق سی حکوم. قوشما
و کلیم بیک ای اولور وین حالده بو راخته اولور کله حوره مشقه آغوی و بللر
ده قورم تو توی، عوزیکه کیری درت ساعت، ادرار کشا زده کچی قورم
امشما ص امله تاز قارش و اشافی نسیم ایدرک درت لسه کونره
چم کونره بیلر؛ حارینی بو قور. بیه ده آت نکونه و حوره بکلرکده وار کیم
بروستات ده تانه کیم من مانخ اولور بجه تدابیره شست ایشتم و عمل اولور
شد بیلک آطلونره، فقط بو صیبت اختیار لرده عارض اولور، بکلر

arab harfleriyle elyazısı

fahredden reşad amidamiri

fahredden reşad, 1942 de

دوست کورده کلرک، ضعیف اوغرا سدره، دوست کلرکده باسره ووردنه
و حیضی رهنه تابع طوتونه، ارتق قورم کلرور و صمد او سونه ایشتوی
کلن ایت آتکی صفا و بعضی حیوانات ایلکه سیزه لر بر معک شیطله
راحت یاشا بیله جکور. اورد مراد غیرت کوسر و بر حومه قوشنه
کورد بر جکلر دونه وار کوردی. فقط بو یورغونلر اکتا سنه و برهنگارده
بمه (prostate) دونه راخته زاولوم، ادرار صیق سی حکوم. قوشما
و کلیم بیک ای اولور وین حالده بو راخته اولور کله حوره مشقه آغوی و بللر
ده قورم تو توی، عوزیکه کیری درت ساعت، ادرار کشا زده کچی قورم
امشما ص امله تاز قارش و اشافی نسیم ایدرک درت لسه کونره
چم کونره بیلر؛ حارینی بو قور. بیه ده آت نکونه و حوره بکلرکده وار کیم
بروستات ده تانه کیم من مانخ اولور بجه تدابیره شست ایشتم و عمل اولور
شد بیلک آطلونره، فقط بو صیبت اختیار لرده عارض اولور، بکلر

eski harflerle elyazısı

fahredden reşad, 1890 yıllarında

Bante alighiere

Roma İmparatorliğinin
barbarlar tarafından istilası
üzerine, İmparatorluk ile birlikte
Roma medeniyetinde bu medeniyetlerin
idi. Asirlardan beri çar millet
leri arasında sadık teşkil olmuş
se. onlar için pak aşk glectri ve
focli kapine lar meclafaya stünç
olan talis lesani Tadris edileret
ovun yerine latince ile müstevli
Kavimler lisanslarından Terakki
edan barbar fiveleri Kain olmışdır

yeni harflerle elyazısı ve haziran 1306 = 1890
tarihinde nesredilen kont dö nerin adlı roman ter-
cümesinin ilk sayfası.

قوت دوزین

قوت دوزین
قوت دوزین
قوت دوزین
قوت دوزین
قوت دوزین
قوت دوزین
قوت دوزین
قوت دوزین

(مترجمی) - مترجمی - مترجمی - مترجمی - مترجمی

۱۷۷

behice ziya kollar

Laymı Bay Hakkı Tarık-as
Telgrafıma aldık. Res-
mimi takdim ediyorum Hakkı-
mda gösterdiğim ilgidin
dolayı teşekkür ederlerin
hürmetlerini sunarım
B. Kollar

yeni harflerle elyazısı

محمّد انصاف
نامہ لکھنے کی اولاد سے اللہ کی حمد اور بھروسہ
انفار سے اس لئے اللہ کی حمد اور بھروسہ
طوبہ سے عہدہ آیدر دینے میں افراسان ہوں
انصاف

eski harflerle elyazısı

behice ziya kollar, 1905 yıllarında
(oturanların ortasında x işaretli)

اجوال عالم

— إخود —

أرتکاب جنایتہ مظہر سادت اولہ تک تیجہ می

—***—

مؤلفی
فرانسہ مشہور کتاب نویسندین
آلبر دای
مترجمی
پیرگون کتب انٹرن نجر
ب۔ فن۔

سارف نظارت جلیہ سنک رخصتہ طبع اولشدر

درمحات

(عمود بك) مطبعی — باب عالی جوارندہ ابوالسود جادہ ستہ نومرو ۷۷

۱۳۰۷

haziran 1306—1890 da neşredilen *ahval-i âlem*
romanı tercümesinin ilk sayfası.

behice ziya kollar, 1945 te

osman fâiz gündoğdu

osman faiz gündoğdu 1942 yılında

osman faiz gündoğdu, 1910 da

Derdinle sendü sinem onun ber yanar dağa
Sönmey bu âlehim eiden yangınım ona
Tanman sudan bu çöy yaşı aynı bulârdür
Eşkimle derdimi dökerim ben yana yana
Dünyağa oğla
Faiz Gündoğdu

yeni harflerle elyazısı

(solda).
bur-sada çıkan *nüfûs* mecmuasının 21
haziran 1306=3 temmuz 1890 tarihli
sayısında çıkan ilk yazısı

sağda eski harflerle elyazısı

بہ بیتم افسندن اوزاقورده و طراب
کیم سنکده سدرک محمد شہ باب اولور
ایر حقیقہ ای رسم عقلک ای رسم
نسخه ده نخی سنکده رسم نراب اولور
آنجه ناپیم کوزیم بر بریبه ده
عالم بر! حسه داندوره بر افق اولور
« صبرکده دو سدم ای محو بر دفنا بیک
یاد رهکده آغوسم اشک غلب اولور »
فان! بانکه آغداوی کیسه قدرکی
برکون کیرک آغدا بجه بی حساب اولور
ب. نثره تان ۱۸۹۲
والفرض اولور
ع. خاتره کون دودخه

apik mübayaacıyan

apik mübayaacıyan 1942 de

apik mübayaacıyan, 1895 yılında.

مطبوعات انشام ۱۸۹۰ تاریخ در او
تاریخه مکتوبه مریک ایلیزده چی ازیق
تسکف اولیر و بو طرز یازاد ایزسین
الاب قاده باشه بولیر. اوللارک خاطر
کول یاد ایلیزیم. مکتوبه ک حیزه و شنه
کولیرسین کورسه باقم عوللا بر مطبوعات
خیز ایزره قیبله میانه باشوم.
ایچ بی بی بی

Matbuatı intisabını 1890 te
ikiinde dir. o tarixte matba
katinyle muharirlik idarlerken
sak ajna tesaduf oluyur ve
bu satirları yafan onlar miyanin
de olan nasa basinda buluyur.
onların hatirasını keceler sadet
zunu. Matbuatınin hofan ve saz
efli gualerini gorun ve yarun ayin
lik bir matbuat hadimi olmal
yazgoun.

saadet gazetesinin 4=16 Eylül 1306=1890 tarihli
sayısında apik mübayaacıyanın amerika asmaları
başlıklı bir yazısı (üste sağda) yeni harflerle solda
eski harflerle elyazıları

korg. naci eldeniz

general naci eldeniz, 1942
ve ortada 1893 te.

اصلا ایلیزیمور صالک ا. ا.
ساحرینیک ای شرفل شولار
اندولیلیدر بو عساکلی پروزلار
سوق الیلرک شمع سستی
تاکیرده آت یانتشدر!
آت ایلدک آتک مطلق
تالعه شمشای چایر!
تور کدر این دروق نایج!
شونکدر این سکوی نایج!
— یازور —
مستقل ایچ
برکوجک توغوس انشال قنده عت و تده در معراج!

روم ایچ 'دیک ایس' کشف اولمور ایچ
آنادول یوزی سهار شریف طرولور
بو قور اولور عزیزین اورده بر بولور!
الزلر سنه ایچارک دردل 'روم ایچ'
ملکت آه قیزیک ایزده ایچ!

خادم بیا سجادیه برجه لایله ۱۸۹۰

نالی

eski harflerle elyazısı.

Gök sayın Hakkı Tarık K. a.
İpten, eski, sıkkın, saygı ve
saygılarına sunarım.
Naci Eldeniz,
Eldeniz, Atatürk'ün eşiğinin
lakdiline kazanmış bir Türk aşığı
benim sevgi adından alınmıştır!
1942

bursada çıkan nilüfer mecmu-
asınının 17 = 29 birinciteşrin
1306=1890 tarihli sayısındaki
manzumesi.

yeni harflerle elyazısı.

ali fuad ağralı

ali fuad ağralı, 1942 de

1886 da.

می ساقد افغورین بی خدیجه ، کی کینه خیره در هوا قلمازند قاتلان بیبه
 وقا نکره مت ظفره یسه درسه تاینه ایته دیکر.

عقود

eski harflerle elyazısı

Devlette neroye sarf olunacağı bilinerek ve
 bir yük sayılmayarak isteikle verilen bir
 kira ^{vergi} yazısı gurdum munda faasına eklenmiş
 yeni bir sijordir

Ali Ağralı

yeni harflerle elyazısı

tubet-ül-ezkiyye fi tercemeti
 kitab-ül-ezkiyye tercümesinin
 kapak sayfası.

mehmed ziya karamürsel

mehmed ziya karamürsel, 1942 de.

mehmed ziya, 1306=1890 da

موادنیه

☞ موسم شانده تحفظ بیان عم
 مقدمات موسم صیفده نوجهله تحفظ
 بدن اولسه جتنی حقیقده قارئین کرامه
 جریده فریده لایه معلومات مقیده عرض
 ایستدیمز کی موسم شانده اولنده نصل
 جتنی بیان اولدجه نعلت اشعارینی و حد
 ایزابانسانرا زلمی و اغرا اولنده سوختگی
 قرآن آیه یونده کی بزلا شیشینسی موجب
 اولدجی بدیداردر
 م • ضیاءالدین • مابعدی وار

terceman-ı bahriyat gazetesinin
 4=16 ikincikanun 1306=1890
 tarihli sayısında çıkan ilk
 yazısı.

بازارده درسی اولدجه نعلت اشعارینی
 قرآن آیه یونده کی بزلا شیشینسی موجب
 اولدجی بدیداردر

"Laila" yazısı
 The name under the
 signature is Mehmed Ziya Karamürsel.
 The signature is Mehmed Ziya Karamürsel.
 The signature is Mehmed Ziya Karamürsel.
 The signature is Mehmed Ziya Karamürsel.
 The signature is Mehmed Ziya Karamürsel.
 The signature is Mehmed Ziya Karamürsel.

eski ve yeni harflerle elyazıları.

şevket gavsî özdönmez

şevket gavsî özdönmez, 1942 de

سنه فدر ابره شکت طوفانم گوردم بده کرد
شکوه قدیمم نائی اولم ابر بورد
آنجا رسیده یه لاکهده درجه بر باره این بریم
بولدیم خیرین من ایتونه یوز ایلیم بولم
ارقدنک قدیم پادشاه اوله فدر بانه
بیشید باغ اولده نایم بهر فزوده
نسر مایه سوره منای رویه
دولت قشدر سنج سنک بوعدشوده
فیرینک صایح دلده واده فتره اولم
از مظهر عالیله الخزانم لطف عبوده

بسم

بسم الله الرحمن الرحیم

از

دانش زاوه : شرکت غوقی

مقتدر کورمه دیم ای غوقی
قطره شکر ایله انشاده سنی!
والهم سوق ایدن استعداده
بوکوزل سوزلری انشاده سنی!

اسماعیل صفا

معارف نظارتک ریختیله طبع اولمشدر

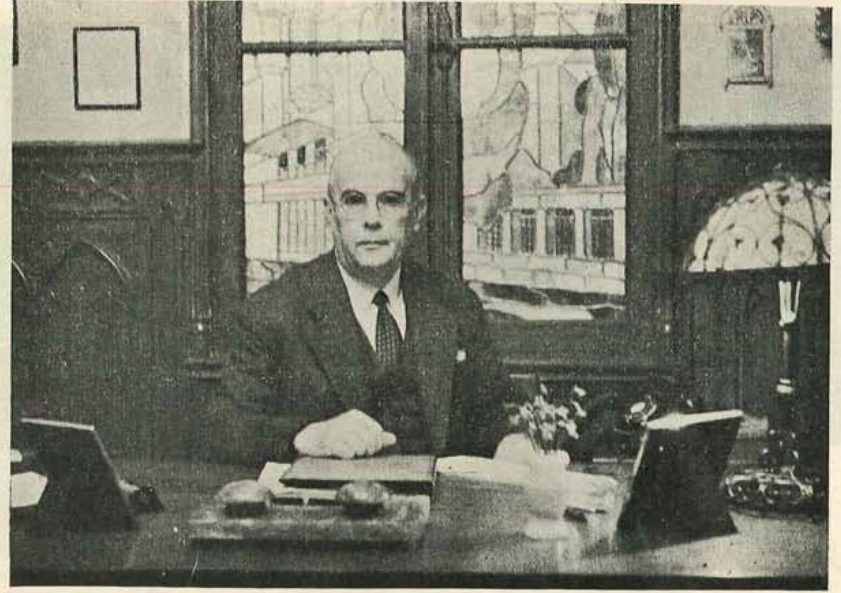
قسنطنیه

ایستان مطبعه سی ایتدیق شیطیه سولاقده - ۱۳۰۸

şevket gavsînin 1306=1891 de
alınmış bir resmi (yukarda sağ-
da) eski ve yeni harflerle el-
yazıları (solda). 1308=1891 de
neşrettiği babar-î hevesim adlı
şiir mecmuasının kapak sayfası.

ser-zahra rehber, dini eserler.
Kıyafetı şerif hatibi sınıla
Nyanayın asla, baylan tanınan.
Tolfe harran halha monah
Yukarı kucakları hali değıldi
Kuyruki halli olgıncelak
Daimin gübretü güleroyi halha
Her kelle boylandı herbi hale
Vayra yaralı halhın içinde
Kelli harada ermiş kemale
Tah dırdıñı iyası uralı zu tarah
"Elhas şükri fite ve gale"
Ş. Gavsî 1112

hüseyin cahit yalçın

hüseyin cabit yalçın, 1942 de.

مردی :

ح. جاهد

معارف نظارتک ریختیله طبع اولمشدر

استانبول

تک عالم مطبعه سی - اجدا احسان و تیرکلی قی ایلشود
چادسته نومور ۵۴

۱۳۰۸

5=17 şubat 1306=1891 de nesro-
lunmaya başlayan nâdide roma-
nının ilk sayfası.

hüseyin cabit, 1885 te.

ایز زانده یه کلیمه نه کلمه قی
بازم دویله بر آرزو سونده
نمیسیم چه کوییم ؟ اولمک بولم
تله ایلرک یه اولمکده کندی یه
بیشنه اولمکده اولمکده اولم
ایتمه ایلمی برسن : ایتمه اولمکده
اولمکده یه اولمکده اولم
ایتمه اولمکده اولمکده اولم

eski harflerle elyazısı

Bir bölümün hatıra def-
terini, vaktiyle, bu man-
zâretin kütüphanesinde, in-
iki ay taizimdir diye
gajınımdin: biri bütün
harflerinin kabulü, diğer
kâğıtların seçimi.
Tâhîrî de oldu. Tokat
ıyâsi ve sosyal hayâti
çocuklarımla. bu kadar
basit ve maledud
gâvretmiş ne kadar
gâvretmiş!

Cahit Yalçın

yeni harflerle elyazısı

mehmed emin yurdakul

mehmet emin 1895 te

mehmet emin yurdakul, 1942 de.

فضیلت اصالت

تجدد افروز
تجدد افروز
تجدد افروز
تجدد افروز
تجدد افروز
تجدد افروز

تجدد افروز

تجدد افروز
تجدد افروز

1308=1892 de neşrolunan 'fazilet ve asalet' adlı kitabının kapağı

Yurdumun en küçücük bir tane
Beze seçler incisinden üstün den
Ümmü hüff gâljeli bir su başı
Beze yeşil connet gibi gözümün.

Yer yüzünde her bir Türbe Süzmençe
Onun kam bozmuşün keşenide
Bu hançarla hatla kübe boyanı
Öze beze, safahı dâğmuş bir yerdin.

Mehmed Emin
Yurdakul

yeni harflerle elyazısı

جم غزم

جم غزم
جم غزم
جم غزم
جم غزم
جم غزم
جم غزم

جم غزم
جم غزم
جم غزم
جم غزم
جم غزم
جم غزم

جم غزم

eski harflerle elyazısı

ismail kâzım uz

ismail kâzım uz, 1942 de.

i. kâzım, 1900 de

کرمک روسی صمصامی نعلی ایدر .
یا سارا . کرمک درجه سینی ،
اوتورلو .

Ho er milleton ruhu musikisinde
tezelli ider. Apucikisiz mil-
let, yaşasınax. Ho er milleton
medeniyet dercesi zevki mü-
sikisile ölçülür

İsmail Kâzım Uzun

eski ve yeni harflerle elyazıları.

حاجزالم معتبر غزله كرك برستونه درج
پورلق شرنه نائل اولو ایدر بوندن بوله
الاتورقه اسولر بیز مع الشمرخ مطبوعات
عنايه مركز مدار انحصاری اولان غزله
عالیه کمال اقتدارله نعر بر و تقدیم ایدر .
جمکمی شدیدن عرض و و عدالتم اقدام .
کاتام

terceman-ı bakîykal'ın 27 şubat 1891
tarihli sayısında çıkan yazısı

Yapılacak

tevfik âmir kocamaz

tevfik âmir kocamaz 1942 de

bu eser 1947 yılında İstanbul'da yayımlandı.

Çocuklarımız ise ilk mekteplerinde bu yazılan ilkiyde mühtemelen okuyorlar. E. Âmir Kocamaz

üstte sağda 14 = 27 mart 1307 = 1891 tarihinde mirsad mecmuasında tefrikaya başlanan kitabının kapağı altında eski ve yeni harflerle elyazıları, sağda tevfik amir 1891 -de

mustafa hayrullah diker

mustafa bayrullah diker, 1942 de

تاریخچه ایالتی

Mustafa Bayrullah Diker

Mustafa Bayrullah Diker

Mustafa Bayrullah Diker

Mustafa Bayrullah Diker

Mustafa Bayrullah Diker

Mustafa Bayrullah Diker

mustafa bayrullahın 1307=1891 de nesredilen mübtedilere kıraat kitabı adlı eserinin kabi.

mustafa bayrullah, 1307=1891 de.

Handwritten text in Ottoman Turkish script, likely a preface or introduction to a work by Mustafa Bayrullah Diker.

Handwritten text in Ottoman Turkish script, likely a preface or introduction to a work by Mustafa Bayrullah Diker.

mustafa bayrullah dikerin eski ve yeni harflerle yazılmış elyazıları ve imzaları.

mustafa nazmi aklan

mustafa nazmi, 1939 da.

mustafa nazmi 1895 yıllarında

کونہ سدیج ایم آزاد ضیاء اخبارندہ
کونہ سدیج ایم آزاد ضیاء اخبارندہ
کونہ سدیج ایم آزاد ضیاء اخبارندہ
کونہ سدیج ایم آزاد ضیاء اخبارندہ
کونہ سدیج ایم آزاد ضیاء اخبارندہ
کونہ سدیج ایم آزاد ضیاء اخبارندہ
کونہ سدیج ایم آزاد ضیاء اخبارندہ
کونہ سدیج ایم آزاد ضیاء اخبارندہ
کونہ سدیج ایم آزاد ضیاء اخبارندہ
کونہ سدیج ایم آزاد ضیاء اخبارندہ

eski ve yeni harflerle yazılmış elyazıları.

— سروردن —
— غزل —

بن زبان آتشیم ایله فریاد ایلم
هدیمجو درد و غم فریادی معناد ایلم
کورمیک شایسته قوت خرابایلم
هر نفسده حکمت الاتواری بن یاد ایلم
بارلادوب پر قاج قدح آ ایلم مضامده
آشمی بن بارگاه عرشه اصماد ایلم
داد خواه اولم جهلمده غم بنی بولدرسد،
کندیجه ظم ایلم کندیم بنه داد ایلم
پر طریق مایرادر طوتدیم راه طلب
مرشدیم وار کندییم بن کندیم ارشاد ایلم
واراینک دقتده برسانله سجه هر زمان
فنده کتیم تکیده یا مضامه بنیاد ایلم
(نظمی) سحر آشام سالکان دهره بن
فیض بلعمله کوزل بر مسالک ایجاد ایلم
سروردن میرزاده طنبه دن مصطفی نظمی

bursada çıkan nilüfer mecmuasının
12=24 mayıs 1307=1891 tarihli sa-
yısında çıkan gazeli.

ibrahim aşkı tanık

ibrahim aşkı tanık, 1942 de.

Hiz kalırım istedi, alırım istemiş
yetmiş yetkilerim. Bu gün (Vay kocam) m hali
ihtiyarlarım! dayım aşkı cevap vermeydim..
önümde bu karışık gündüz, bu ne dedim. ihtiyarlık
dediler, kemeri dökün, şimdi genççe değil yazıyor
yazlanıyorum. Degrucemi istiyeyim, benim yazıyor
laflamam ki yazlanıyorum. Benim için alınmış kara
yazın ile aşılarım ve aşılarım yazılan kâğıtları
ilk avcunda vidiğim aşılarım sağa kaldım.

İyi ama ben şimdi deketimliği denemiyi yaktım
mün hana denemiyim istenim. Çünkü nedir operatör
lar ve köprümler, keşim ve tüneler, ağam ve
ne şifmeler, kendim den yazmamla gün ve gösteriler
Bunları bu formülle az çok ettiğim kâğıtları yeni
den laflam hali almıyorum? İyi diyorum ki insan
genel anlamda yetmiş yazmamı hesaplamış,
alınmış yetmiş az yazın görürse kolay ve fakult
geri döner. Genel keşim deniyorlar mı?
Bunu hakıyla anlattım iyi gerekince genel
keşimle genelle.

Halasa: İyi gençlik gılgam, dikenleri vardır.
alınmış gençlik yeni ihtiyarlık da gülmek bağ-
cemeleğine yazar.

30.7.1942 İbrahim Aşkı Tanık

قلمه : او ایتمک کند ا دستک دارد . اینه کلمه
اخبارده ده کلمه : خبره یه

30.7.1942
اخبارده ده کلمه : خبره یه

eski ve yeni harflerle imzalı elyazıları.

شرفی

مکتب قون مجریه مکتب احسنه . هندسلی سقندن
ابراهم عشقیک طوقندن وارد اولمشور :

مکتب قون مجریه مکتب احسنه . هندسلی سقندن

مکتب قون مجریه مکتب احسنه . هندسلی سقندن

عصر حاضرده . مجریه . علم . اجزاستندن عدالولان

mirsad mecmuasının 25 temmuz 1307 = 6 ağustos
1891 tarihli sayısında çıkan ilk yazısı.

ibrahim aşkı, 1915 te.

ali kâmi akyüz

ali kâmi, 1891 de.

ابوالصفا زاده علی کامی اجدت کدر

حضورمدن بنم غائب اولان تاگاه سنسین سن
حضورمده غیابده بگا همراه سنسین سن!

بین ایتدم امین اول سودیکم سنسین بنم بائه
قسمار ایلم سن! سودیکم بالله سنسین سن

عاسندن نه کورسم آئده منظورم اولان سنسین
کوزلک سن دیکینن انک کوزل شی آه سنسین سن

تم مقفور طبعمکن نیازه قارشنی ناز ایتک
اواستغابی بک خوش کوسرتن ایوا سنسین سن

تأسف ایلم ایستر خسوف ایستر کسوف اولسون
جهانی بجه تنور اباین ای، ماه سنسین سن!

ali kâmi akyüz, 1942 de.

مرد بودم سرور و سرور من بودم...
دردم ایستدی...
میرزا...
تاریخ...
۱۳۱۱

Evvel. yüreğimin cocuysı. gözler,
kulaklar cocuysor; saçlar ağrıyosor.
düşüyosor; dişler ağrıyosor, sıkıyosor; her
sey ergeç köcuysor; kocamıyan xalınıq
bir sey var: gönül!

3-12-941 Kâmi Akyüz

mirsad mecmuasının 15=17 ağustos 1307=
1891 tarihli sayısında çıkan yazısı. sağda eski
ve yeni harflerle elyazıları.

ahméd cevdet öğretmenoğlu

ahmed cevdet öğretmenoğlu, 1942 de.

دبیانده ایک مفاصل وارور...
دولتورلک، دولتورلک...
سطله کلرلرله...
فظم و ستر بار جبار...
آیس، اوغور...
فاعدلک...
بیر قایل...
ایکیس ا ادبی قاعدلر اولر اولر...

ahmed cevdet öğretmenoğlunun eski harflerle elyazısı.

ahmed cevdet, 1920 de

دولتورلک ایشیای شینجاڭدا
(اوتوز ماکورونجی)
علاءالدین حقایق

البیان

او

۱- جودت

معارف نكارت دپور: بک دفعه تیر طبع اولمشور

(تعبیر مطبوعی) باب علاء مادمسره نورور

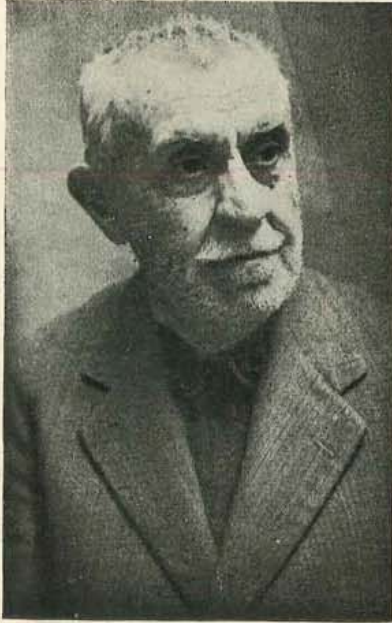
اشتیاق

ساحب و ناشری: کتابی نصاب

۱۳۰۹

1308=1891 de neşrulan ilâveli baka-
ik-ül-beyan adlı mantık kitabının
kapak sayfası.

efdalüddin tekiner

efdalüddin tekiner, 1942 de.

efdalüddin, 1892 de.

Sayın Bay
 iltifatınıza teşekkür ederim
 istediğimi yazıları ilizik olarak
 takdim etyeldim efendim.

Efdalüddin

yeni hatlarla elyazısı

والده مرید دهنه :

مکتب ملک شاهار شهنی منصف طبرستان
 ابوالجواد افضل الدین به افندی طبرستان
 ارسال ایرتشر :

بربرین تبریک ادوب عبد اباسون عثمانیان
 چونکه مهرمدلت اولدی بودم پرتوشان

اوله بر شمس عدالتکده فروغ رفعتی
 مرتسر دنیا به و بردی بر حیات جاودان

بخش ایدر اتوار احسانی حیات عالمه
 فیض آلود فرشه اعدن نجوم آسمان

بویله عالی منتبت بر آفتابکده بر توی
 خیره لیدردی عیسون هفت اقلین همسان

terceman-ı bakıykatın 4=16
 mart 1309 = 1892 tarihli sayı-
 sında çıkan yazısı. sağda eski
 harflerle elyazısı

سه کیون در پای عمه طالان
 بن بر تو کوز خردایه حالان
 هر ستره جیقا درک تا جانم او کیمه
 تو بد درک ککلم برابر آردن

تعموم بوقفتک تا ما به
 سینم ما نیت خاکسار به
 سوسنوم کویکلن جهانم آشت
 سو کیه نه تاج بر کز لبره

انتقربا

jübilemizin kaybettiği simalar

hüseyin suat yalçın'ın son resmi

doğum tarihi: 1867
 ölüm tarihi: 22 mart 1942
 ilk yazısının çıktığı tarih:
 28 şubat 1896 (saadet gazetesinde bir
 gazel)

abdüaziz mecdi tolun'un son resmi
 doğumu: 1865 haziranında balıkesirde
 ölümü: 27 ağustos 1941
 basılan ilk yazısı: Karesi gazetesinin 12 mayıs
 1886 tarihli sayısında tarih manzumesi

bayreddin nedim göçen'in son resmi
 doğumu: ikincikânun 1867
 ölümü: 19 mart 1942
 ilk yazısının çıktığı tarih: birinci teşrin 1885
 şanibat ve letâif-i mültekte adlı kitapları

türk basın birliği istanbul mıntakası merkez binası
(beyoğlu, istiklâl caddesi 42)

16 mart 1942 tarihindeki duruma göre ilk imzalarının türk basınında çıkışı en az elli yılı bulmuş ve hayatını türk umumî hizmetlerine vermiş olan türk vatandaşı kalem erbabının 59 u adına 6 şubat 1943 cumartesi günü saat 16 da istanbul üniversitesinin veznecilerdeki konferans salonunda bir jübile töreni yapıldı. **millî şef reis'i cümhur ismet inönü** ile **başvekil şük-rü saraçoğlu** ve **c. h. p. genel sekreteri memduh şevket esendalın** kutlama telğraflariyle canlandırılan bu törende kültür âlemini temsil eden seçkin simalar salonu dolduruyordu. jübilesi kutlananlarla yayın mensupları törenden önce eminönü halkevi salonunda bir tanışma çayına davet olunmuş ve burada jübilesi yapılanların konuşması sesli filme alınmıştır. töreni ankaradan gelen **maarif vekili hasan-âli yücel** açtı; onun söylevini gene ankaradan gelen **matbuat umum müdürü selim sarper** ve jübileyi tertib eden **türk basın birliği istanbul mıntakası reisi hakkı tarık usun** birer nutku takip etti. jübilesi yapılanlar adına da **halid zıya uşaklıgilin** bir hitabesi okunduktan sonra o tarihte ilk yazısı türk basınına geçmiş olanların en genci **nihal yâr** bir söylevle gelecek nesillerin üstadlara olan saygılarını anlattı.

jübile akşamı bir balo verildi ve ertesi günü saat 15 de beyazitte şehir inkılâp müzesi binasında jübilesi yapılanların basılı eserlerinden hazırlanmış olan sergi açıldı.

jübilesi yapılanlar eminönü halkevi salonunda bir arada

1 — ali şefik eyison, 2 — ahmed macid gören, 3 — tevfik âmir kocamaz, 4 — mustafa âsım yörük, 5 — halid zıya uşaklıgil, 7 — abdürrahman vefik sayın, 8 — mehmed nüzhet ortanca, 9 — mustafa nazmi aklan, 10 — mehmed faiz gündoğdu, 11 — ibrahim aşkı tanık, 12 ahmed reşid rey, 13 — kor g. naei eldeniz, 14 — mehmed ali aynî, 15 — ali kâmi akyüz, 16 — hayrullah diker, 17 — kirkor kömürcan, 18 — yusuf cemal dilmen.

jübilesi kutlananlar (alfabe sırasıyla)

1. abdürrahman (abdürrahman vefik sayın)	7. cahit (hüseyin cahit yalçın)	13. efdalüddin (efdalüddin tekiner)	19. fennî (ismail fenni ertuğrul)
2. apik (apik mübayaacıyan)	8. celâl (celâl muhtar özden)	14. emin (mehmed emin yurdakul)	20. ferid (ömer ferid kam)
3. âsım (mustafafa âsım yörük)	9. cemal (yusuf cemal dilmen)	15. enîsî (mehmed enîsî yalkı)	21. fuad (ali fuad agralı)
4. aşkı (ibrahim aşkı tanık)	10. cemil (mehmed cemil pekyahşi)	16. ethem (ibrahim edhem dirvana)	22. hakkı (ismail hakkı alişan eldem)
5. azmi (mehmed azmi veziri)	11. cemil (cemil sait dikel)	17. faik (süleyman faik emre)	23. hakkı (ismail hakkı nakid bıçakçıoğlu)
6. behice (hadice behice zıya kollar)	12. cevdet (mehmed cevdet öğretmenoğlu)	18. faiz (osman faiz feraizeî gündoğdu)	24. halid zıya (halid zıya uşaklıgil)

jübilesi yapılanlar eminönü halkevi konferans salonunda bir arada

1 — kevork simkeşyan, 2 — istepan hilmi gurdikyan, 3 — halil rüşdü akır, 4 — ibn-ül-emin mahmud kemâl inal, 5 — maarif vekili hasan-âli yücel, 6 — apik mübayaacıyan, 7 — efdalüddin tekiner, 8 — hüseyin rahmi gürpınar, 9 — mehmed zıya karamürsel, 10 — şevket gavsî özdönmez, 12 — cemil said dikel, 13 — ebubekir hâzim tepeyran, 14 — celâl muhtar özden, 15 — osman tadvik yalman, 16 — maliye vekili fuad ağralı.

25. halil (halil menteşe)	34. kirkor (kirkor kömürcan)	43. rahmi (hüseyin rahmi gürpınar)	52. şevket (şevket gevsi özdönmez)
26. hâmid (mehmed hâmid hasancan)	35. macid (ahmed macid gören)	44. reşid (ahmed reşid rey)	53. şükrü (şükrü kâmil talimeioğlu)
27. hâtem (hâtem süleyman tandoğdu)	36. mehmed-ali (mehmed-ali aynı)	45. rıza (rıza tevfik)	54. tevfik (tevfik âmir kocamaz)
28. hâzim (ebubekir hâzim tepeyran)	37. mihrünnisa (abdülhak mihrünnisa tarhan)	46. rüşdü (halil rüşdü akır)	55. tevfik (mehmed tevfik bilgı)
29. hayrullah (mustafa hayrullah diker)	38. naci (gl. naci eldeniz)	47. saim (salin ssim unar)	56. tevfik (osman tevfik yalman)
30. istepan (istepan hilmi gurdikyan)	39. namık (ebürrıza mehmed namık onon-özgören)	48. samih (hasan samih baban)	57. veled (mehmed behaüddin veled izbudak)
31. kâmi (ali kâmi akyüz)	40. nazmi (mustafa nazmi aklan)	49. senai (osman senai erdemgil)	58. zıya (mehmed zıya karamürsel)
32. kemâl (ibnülemin mahmud kemâl inal)	41. nüzhet (mehmed nüzhet ortanca)	50. seniy (abdülğani seniy yurtman)	59. zıya (ahmed zıya şenozan)
33. kevork (kevork simkeşyan)	42. pertev (gl. said per'ev demirhan)	51. şefik (ali şefik eyison)	

BAY HAKKI TARIK US

TÜRK BASIN BİRLİĞİ İSTANBUL MINTAKASI İDARE HEYETİ
REİSİ ÜNİVERSİTE KONFERANS SALONU

İSTANBUL - BEYAZIT

YARIM ASIRDAN BERİ KALEM AİLEMİZE ŞEREF VEREN
SEÇKİN YAZARLARIMIZI SEVGİLERLE ANIYORUZ. KENDİLERİ-
NE YÜREĞİMİZDEN GELEN DUYGULARLA UZUN ÖMÜRLER VE
YENİ MUVAFFAKİYETLER DİLERİZ.

İSMET İNÖNÜ

BAY HAKKI TARIK US

TÜRK BASIN BİRLİĞİ İSTANBUL MINTAKASI REİSİ

İSTANBUL

MEMLEKET İRFANINA YARIM ASIRDAN FAZLA KALEMLE-
RİYLE VE BİLGİLERİYLE HİZMET EDEN MATBUAT EMEKDAR-
LARINI JÜBİLELERİNİN TES'İT EDİLDİĞİ BU ANDA BÜTÜN
TÜRK YAZARLARINA MİLLETİMİZ İÇİN DAİMA ÖZLÜ VE VE-
RİMLİ ESERLER YARATMALARI DİLEKLERİYLE YÜREKDEN
KUTLAR VE HEPİNİZE SEVGİ VE SELÂMLARIMI YOLLARIM.

BAŞVEKİL Ş. SARACOĞLU

BAY HAKKI TARIK US

TÜRK BASIN BİRLİĞİ JÜBİLE TERTİP HEYETİ REİSİ KON-
FERAN SALONU

İSTANBUL - BEYAZIT

TÜRK BASININA VE İRFANINA ELLİ YIL ÖNCEDEN BERİ
HİZMET ŞEREFİNİ KAZANMIŞ DEĞERLİ YAZARLARIMIZI BU
ŞEREF DOLAYISILE KUTLAR VE İRFANIMIZA BU HİZMET-
LERİ YÜKLENEBEN BASIN BİRLİĞİMİZE DE KADİR BİLİRLİĞİ DO-
LAYISIYLA TEŞEKKÜRLER EDERİZ.

**C. H. P. GENEL SEKRETERİ BİLECİK MEBUSU
M. Ş. ESENDAL**

maarif vekilinin söylevi

Sayın Aydınlarımız;

En az elli yıldanberi imzaları yayın âleminde görülmüş olan fikir ve kalem adamlarımızı, Türk irfanı adına selâmlamak fırsatını bana verildiği için, şu anda bir bahtiyarlık duyuyorum. Havasında, kadir bilmenin ve değerler, hizmetler üstünde unutkan olmamanın tatlı, okşayıcı yumuşaklığını duyduğumuz bu toplantıyı başaran dostum Hakkı Tarık Us'a teşekkür ederim.

Arkadaşlarım;

Bugün okuyup yazma, ileri cemiyetler için yiyip içme gibi tabii hallerden olmuştur. Kitap ve kalem, devrimizin medeniliğinde zarurî hayat vasıtaları arasına girmiştir. Bu bakımdan elli yıl öncemizi düşünürsek, bize, yazılarıyla okumak ve düşünmek melekesini kazandırmaya çalışanlara nasıl minnettar olmamız gerektiği kolayca aydınlanır. Onun için bugün sevgilerimizle kuşattığımız, şükranlı gönüllerimizle sardığımız bu beyaz varlık, yarımamızdan beri gelip geçmiş Türk nesillerinden irfan velinimetlerini temsil etmektedir; tebci ederim, tebci ederim.

Silâhların en tehlikelisi, aynı zamanda yaşatmakta en maharetlisi olan kalem, bu karşıt vasıflarıyla kullanılması en güç bir alettir. Bütün insanlık içinde onu, âlem önünde ve açıkta kullanmaya cesaret edenler ne kadar azdırlar? Fikir ve kültürle sıkı alış veriş olduğu halde üç beş sahifelik bir dergi içersine bile düşündüklerini koymayı göze alamadan manevî ve fikrî varlıklarını, kanı tükenmiş dimağlarına hapsederek kendileriyle birlikte alıp götürülenler ne kadar çokturlar? Bir kısım düşünenler, saatların ilerlemesine bakmadan, bir gün göz kamaştırıcı bir eser vereceklerini umarak düşündüklerini uzun bir itikâfa sokarlar. Zaman geçer; işletilmeyen kalem, bu nemli bu soğuk yalnızlık içinde paslanır. Sahibine hizmet etmek için yıllarca bekleyen bu duygulu aletin dili olupta söylese, kim bilir iştikâsı ne acı, ne suçlandırıcı olur? Bir kısım düşünenler de vardır ki onlar, bütün fikir gelişmelerini, halkın gözleri önünde, iç varlıklarını onlara açarak yaparlar. Gö-

maarif vekili hasan-âli yücel, üniversite konferans salonu kürsüsünde jübileyi açış söylevini verirken

nül yaşayışları, içinde buldukları cemiyetten asla gizenmemiştir. Duyduklarını söylerler, düşündüklerini yazarlar. Onların elemelerine âşına oluruz, saadetleirni paylaşırız, emellerini beraber gerçekleştirmek için, yüzlerini bile görmeksizin, arkalarına düşeriz. Onlar da ümmetlerini tanımayan Peygamberler gibi, yılların üstünden aşarak zamana hâkim olurlar. Kalabalığa girmek nasıl bir ruh hastalığı ise, kalabalıkta yaşayabilmek de o derece ruh kuvvetine delâlet eder. Şöhret, ancak ruhca zayıf olanlar için âfettir. İtikadımca samimiliğin en yüksek derecesi, halk içinde ve âlem arasında apaçık yaşayabilmektir; nitekim cesaretin en medeni şekli bu olduğu gibi... Bugün manalı manzarasını çerçevelemeğe çalıştığımız bu emektar insanlar, işte o cesaretin canlı belgeleridirler.

Hayat, imkânlardan örülmüş bir hal, daha doğrusu bir istikbaldir. Düşünen insanın yazar olması, hayatın tam özünde ve en iç, en sıcak yerinde bulunması demektir. Yazıya başlarken yazıların kalem sa-

hibini nereden alıp nereye götüreceği belli olmaz. Çok defa düşüncelerin çizdiği yol, o düşüncelerin sahibine de meçhuldür. Kaderin gözü, aşkın gözü gibi bağlıdır. Deha dediğimiz harikalı kudret, kaderin gözündeki bağı çözebilmektedir. Dâhi, hayatının uzağını görebilen, alnının yazısını kendi eliyle yazabilen, bu yazının her harfine, her noktasına kendiliğinden itaat eden, devam iradesini ölümsüzlüğü duyacak derecede kuvvetlendirebilendir. Bizim gibi göçüp geçicilere ölümsüzlüğün en kıymetli bağı, fikir; fikrin kundağı da yazıdır. Ne mutlu o insanlara ki fikirlerini sardıkları ve senelerin küflendiremediği sahifelerde, yeni doğmuş insan yavrusunun manâ âleminde getirdiği hayat özünün taze kokusu devam eder!... Bugün, gözlerimizi gönüllerimizle beraber üzerlerine çevirdiğimiz bu yaratıcı ruhlu insanlar, o saadetin erenleridirler.

Lokman hekim kırlarda gezdigi vakit otlar ve çiçekler dile gelir, hangi derdin devası olduklarını ona söylerlermiş. Şahsiyetler ve olaylar da düşünen insanlara, bütün sırlarını, tıpkı Lokman Hekimin otları ve çiçekleri gibi, sadakatla ifşa ederler. Cemiyet, içinde yaşadığı sayısız gerçekleri, kendisi için yaşayan müstesna yaratıklara fâş ederek onları maneviyetinin südiyle besler. Onun için fikir ve sanat adamları, halkın gözünde esrarlı insanlar, hattâ birtakım büyücülerdir. Yalnız halkın gözünde mi? Onlar, kendi aralarında da nereden geldiği bir türlü bilinmeyen kudretlerin toplayıcı merkezleri bellenirler. Büyük kalabalıktan farkları şudur ki; bu yaratıklar, sade alıcı değil, vericidirler de... Bu itibarla düşünce ve yazı adamı günün ruh varlığına yenisini katar; insanlığa, insanlığın sermayesini arttırarak hizmet eder. Elli yıllık hayatımızda Türk cemiyetinin medeni rengi çözümlendiği zaman bunda Mai ve Siyah, gökten ve topraktan alınmış boyalarının aksiyale fizik bir sarahat olarak meydana çıkmıyor mu? Hattâ bu günümüzün cemiyetinde hoşnut olmadığımız züppeliklere karşı dudaklarımızdan kopup kaçan zehirli gülüşlerde şıp sevdilerin yarım asırdır topladığı istihzaları bulmamak kabil midir? Hangi Türk Türklüğünü kendine söylerken "Ben bir Türküm!...", haykırışını ruhunda duymaz?... Bu görünüşler ve bu tecelliler, seneler önceye gidildiği

jübile töreninden itibarlar:

üstad ar eminönü halkevinden çıkartarken

zaman, belki sahipleri için bile tahmin edilemez bir iphamdandır. Ne düşündüler, ne oldu? Fakat ne yapalım ki bu böyledir. Sevgimizi kazanmış veya nefretimizi hak etmiş eşya ve insanlar da rüyalarımıza mutlaka kendi gerçek şahsiyetleriyle gelmiyorlar; çok kereler timsallerini gönderiyorlar. Hakikat âlemi dediğimiz bu temsil sahnesi, kendine göre bir rüya değil mi?

Her işin başı yaşamaktır. Burada Goethe'nin bir sözünü hatırladım: "Hayat ve hürriyet isteyen, her gün onları yeniden fethetmelidir., çok doğru.. Varlığına ve düşüncesine sahip olarak her gün kendini yeniden doğuran insan, devlerden, titanlardan sayılsa yeridir. Ölümde ne var? maharet, yaşayabilmektedir. Uzun ömürlülere, genç ölenler ne kadar gıpta etseler azdır. Vakitsiz ölen zavallı *Fikret*, *Abdülhak Hâmid*'in eserlerinden çok, asıl eseri olan hayatını kıskanmıştır, sanırım. Çünkü sevgili şair ve bahtiyar dost büyük *Abdülhak Hâmit*, bir dakikalık hayata bütün eserlerini vereceğini söylerken, *Fikret*'in öldüğü yaşın en az otuz beş sene sonrasında bulunuyordu. Yaşlı, genç için en emin bir istikbaldir. Şakaklarımızda başlayan bu

kar tanelerinin artmasını beyaz başların güzelliğini görerek istemiyor muyuz? Hayatı değil, ölümü istihkar ederek uzatılmış şerefli bir ömrün varlıktaki seyri; yaz geceleri nurdan izine gönüllerimizin kaydığı yıldızların uçuşuna benzer. Hayat, kendisine. Lüzumundan fazla ehemmiyet vermiyen, hakkından az ihtimamla onu ihmal etmiyenlere güler yüzünü gösteriyor. Tetelsüfün hangi şeklinde olursa olsun. ondan lezzeti tatmak ve bu tadı uzatmak, ana kuraldır. Zaten verici, yaratıcı, dağıtıcı ruhlar; kendilerini bu ödevlerle vazifeli bildikleri için uzun ömürlü oluyorlar. Böyle olanlar içinde gençken hayattan ayrılanların ölümü bazı kere vakidir, fakat ârızî olarak... Bu yüksek vazifen iliklere kadar işleyen duygusu öyle kuvvetli bir içgüdü oluyor ki hayat onların yakasını bırakmıyor. onlar da hayatın eteğine sınımsız sarılıyorlar. Yaşamak, zaferlerin en büyüğü... Yaşatmak; o, zaferden de üstün bir mazhariyet... İtiraf edeyim ki şu dakikada önlerinde konuştuğum insanların bu tecellilerini hasretle ve hürmetle seyretmekteyim.

ister ruh, ister madde, cemiyete sunulmuş olan her hakikat, asırlar içinde etgisini göstermekten

geçmiyor. Hayatın her safhasındaki değişmelere, onların oluşundan önce zeminin ne suretle hazırlanmış olduğunu düşünmeksizin bakmak, hata olur. Fakat, kültürümüzün tam Türk olması yönündeki azimli ve toplu çalışmaları ve harareti emekleri de içinde yaşadığımız için bütün şiddeti ve bütün hızıyla görmek, ayrıca ve başlı başına bir gaflet sayılmalıdır. Türklüğün her mânada rönesansı olan Cumhuriyet devri, millî benliğin özü olan Türk diline yüzlerce yıldanberi kilitli duran hazinelerini açtı. Bugün artık edebiyatımızdan yabancı süsler dökülmekte; çıplak ve öz fikre gidiş, millî eserin ana vasfı olmaktadır. Bu kadar büyük ve bünyeden değişmelerin doğduğu bir devirde hayatta olmak; kendi başına bir zevk, bir sadettir, sanırım. Duygularını, düşüncelerini bu noktaya kadar getirmekten çekinmeyenler; hangi yaşta ve hangi başta olurlarsa olsunlar, tembel ruhlarla kendiliğinden savaşa girmiş birer kahramandırlar. Bu savaş, varlığımızı (Biz) olarak devam ettirmekten başka bir dâvayı tutmuyor. İsimlerini tarihe bırakmış fikir ve kalem adamlarımız, benciligi bırakıp millî gidişe ve yürüyüşe uymuşlardır. Onun için ana dilimizin köklerine inmek ve onun en güzel yemişlerini dermek yolundaki emeklere, güzel çalışmaları elli yılı geçen üstadlardan da yardım bekliyoruz.

Aziz Büyüklerim;

Çocuklara babalarının, babalara dedelerinin, dedelere atalarının verdikleri misaller, geriye gittikçe artmak üzere kıymetlidirler. Siz, bizim neslimize baba; bizden sonraki nesillere dede ve ata oldunuz. Büyük kıymetlerinizi biliyoruz ve sizlere lâyük evlâtlar olmayı diliyoruz. İnsanlığın, amansız fırtınalar içindeki bu gününde bile sevgi denen bağlayıcı ve yaratıcı kudretin kin ve öç yerine hâkim olacağına inanmak cesaretindeyiz. Taşkın sular gibi azgın ruhların da durulacağı saatlerde bu cesaretin mükâfatı sevenlerin sevlimeye liyakat kazanması olacaktır.

Siz büyüklerimi, sizden sonra gelen bütün Türk çocukları adına sevgi ile anırım, minnet ve saygı ile selâmlarım.

matbuat umum müdürünün söylevi

Sayın Maarif Vekilinin güzel ve kuvvetli sözlerinden sonra, benim duyduklarımı istediğim gibi ifade etmek için başka çok söz söylemeğe lüzum kalmadı; sayın vekilden daha güzel söyleyemeyeceğim. Yalnız şu ciheti belirtmek isterim ki: Türk matbuat tarihine yarı yolunda katılmış ve bugüne kadar onunla yaşamış ve onu yaşatmış olan üstadların huzurunda duyduğum saygı ve heyecan çok samimidir, çok derindir. Bu büyük günü kutlayanlar arasında bulunmak imkânını hazırlamış olan muhterem dostum Hakkı Tark Us'a bu münasebetle teşekkürlerimi arz etmek benim için zevkli bir vazife olmuştur.

Benim matbuat ailesine katılmaklığım filhaka kalemimle olmamıştır; fakat bugün ellinci yıldönümü kutladığımız zevatin arasında bulunmayı ve Türk matbuatına hizmet etmeye mezun olmayı öyle bir şeref addediyorum ki, bir devlet memuru olarak

eminönü talkevi önünde bir gurup

bay selim sarper, ma buat umum müdürü

aranızda bulunurken bile kendimi sizden saymama müsaadenizi rica edeceğim.

Bugün yüz seneyi geçen Türk matbuat hayatının tarihi tetkik edilirken aramızda bulunan en kıdemlilerimizin güzel yurdun içinden ve bazan da dışından, Türk milletinin siyasi, fikrî ve ilmî terbiyesi uğrunda yapmış oldukları hizmetleri ve bu yolda göstermiş oldukları feragati tebci etmek mümkün değildir. Elli sene ve belki daha uzun zaman şaşmadan, korkmadan ve şahsî menfaatlerine râolmadan kalemini ancak ve yalnız yurdunun ve milletinin hizmetine tahsis etmiş olan bir muharrir, o memleketin tari-

hinde büyük vatanperverler arasında ebedî yerini almış bir mücahittir. "Göstermiş oldukları feragati,, diyorum, zira o devirleri yaşamamış ve bilhassa ilk defa Cumhuriyet Türkiyesinde kalemi eline almış olanlarımız, o devirlerde, değil yalnız siyasi yazı yazmanın, hattâ bu gibi yazıları okumanın bile çok rahatsız edici neticeler doğurur olduğuna belki bugün zor inanırlar; bu itibarla o zamanın aydınlarının göstermiş oldukları celâdet ve feragat neslimize cidden örnek olmaya değer.

Bir memleket matbuatının ehemmiyeti, yalnız o memleket efkârı umumiyesini aksettirmek veya o memleket halkının siyasi terbiyesinin gelişimine yardım etmek alanında kalsaydı, muharrirlik ve bilhassa gazetecilik hakikatte olduğundan belki daha kolay bir meslek haline gelirdi; fakat tecrübe göstermiştir ki matbuatın, bilhassa zor zamanlarda, bazan yapıcı ve bazan yıkıcı olmak bakımından yaptığı tesir, asla ihmalî caiz olmayan günün ehemmiyetli meseleleri arasına girmiştir. Bir milletin manevi ve ruhi durumunun yurd dışındaki müş'iri olmak bakımından da matbuatın nelere kadir olduğuna işaret etmeden geçemeyeceğim. Bu hakikatler, matbuat hürriyetinin bir kalesi olan Cumhuriyet Türkiyesinde, bizzat matbuatımız tarafından en iyi anlaşılmiş bulunmaktadır.

İnsanlık tarihinin en kanlı ve belki en kat'î neticeli savaşının yapılmakta olduğu çağımızda, millî ahlâkı, millî inanı, millî birliği ve şefimize olan sarsılmaz güveni bugünkü Türk matbuatının, bugün de, yarın da, mukaddes bir bayrak gibi her hareketin önünde, her menfaatin üstünde taşımak bakımından bugün aramızda yaşayan gelenekten geri kalmıyacağına itimat ediyoruz. Bu güzel geleneğin aramızdaki canlı kahramanlarını daha çok seneler zinde ve verimli olarak aramızda kalmaları dileğiyle ve derin saygı ile selâmlarım.

jübilesi kutlananların kısa hal tercümeleri – jübile hazırlanırken ne düşünülüyordu? – gelecek jübile için fikir..

aziz vekilim, sayın bayanlar, baylar, sevgili arkadaşlarım,

ankaradan bizim için gelerek, jübileyi açan *maarif vekilimizden* eşsiz bir hitabe dinledik. yürekden fıskırmış, dilmağda billûr halini almış bir hitabe. yalnız yazı ve hayatın felsefesini söyleyen bu hitabeyi dinlemek buraya gelmek için ihtiyar ettiğiniz zahmetleri unutturabilir.

hasan-âli yücelden sonra, aziz büyüklerim, matbuat umum müdürümüz de türk basınının sizlere karşı beslediği saygı ruhuna tercüman olmakda yalnız resmî bir talâkatın dilini değil, duyanların ve sevenlerin gönlünü söyledi.

bu halde benim payıma düşen bu iki söylevin içinizde uyandırdığı derin hazzı üfleyib söndürmeden çekilmek; yapacağım şey de kendimin ve birliğimizin şükranlarını söylemeye çalışarak ve bizden uzakda bulunanlara selâmlarımızı yollayarak hazırladığım kâğıdları okumaksızın inmek.

fakat müsaade ederseniz bunu yapamayacağım. beni alıkoyan başka bir vazifem, kutlu bir vazifem var:

imzalarının ilk defa matbu bir sayfaya geçmesinden başlayarak, geçen yılın 16 martında, en az yarım asır doldurmuş kalem erbabımızın, hiçbir vakit hayalimizden ayırmadığımız simalarını, şimdi maddî varlıklarıyla de aramıza almış bulunuyoruz!

başlı başına birer kitaba mevzu olmağa yaraşan şahsiyetlerini tahlil etmeyi vakit ve vukuf bakımından daha salâhiyetli kalemlere bırakarak, gönül istiyor ki, ben bu fırsatı ganimet sayayım ve dile dolaşacak birkaç cümleyle herbirini bir kere de huzurunuzda ziyarete koşayım.

bu küçük, titrek çizgiler burada bulunan ve bulunmayan bu üstadlarınızdan alıp sakladığımız mukaddes emanetlerin perdesini açmakta bazılarımız için küçük bir öncü hizmeti görürse bu cür'etlerini, sanırım, afvetdirmeye liyakat kazanmış olurlar.

1. ABDÜLHAK MİHRÜNNİSA

en başda *abdülhak mibrünnisa tarhan*... bunu bir teşrifat icabı sanmayınız. *abdülhak* ailesinin bu necib kızı ve şair

hakkı tarık us, nutkunu söylerken

abdülhak hâmidin şair kerdeşi, her yönden buna müstahak; fakat bütün bunlardan başka *abdülhak mibrünnisa* imzasıyla *hazine-i evrak*a taze bir gül kokusu sindiren *ey bülbül!* gazelinin neşriden bugün tam 61 yıl, 4 ay ve 19 gün geçiyor!

bence *jübilenin* kadrosuna girmek için ilk şar *türke* bir yazının basılı olarak ilk intişar ettiği tarih elli yılı doldurmuş olmağı; bu yazı bir vatandaşın imzasını taşımalı ve imza sahibi bu yazının neşriden yarım asır geçinceye kadar âmme hizmetlerine mal edilecek meşgalesinden kendi kendine el çekmiş, feragat etmiş bulunmamalıydı; işte altın listemizin ilk adını, 17 eylül 1881 de basın hayatına doğmuş böyle bir nur topu gibi bir kızımızı almışdır.

bunu ilk törenin şerefli mazhariyetlerinden biri sayıyoruz.

1864 de *bebekte* doğan *benimle ishak* şairinin her mânada büyük kardeşiyle yaradılışın göğsünden aynı ihansı emdiğine az, fakat öz eserlerinden başka bürhan istemez.

1890 senesinin sonlarına doğru çıkan bir *istanbul* gazetesinde jübilemizin bir başka salâhiyetli simasını *ismail hakkı eldemi*, dinleyiniz: [*abdülhak mibrünnisa*nın, başka milletlerde olduğu gibi, (kont) ve (nuvel) suretinde lisanimızda hiçbir eser yazılmadığı bir zamanda, üzerinde bir zenci kadın tasvirini hâmil bulunan bir çubuğa (belki çocuğa) dair o kadar güzel, o kadar musanna bir hikâye yazmışlardır ki, (kont) suretinde yazılan âsâr-i edebiyenin en birincilerinden addolunsa sezadır.]

oğluna bile *nâzım* adını vermelerini bir zile nişbeti kadar şiire alâkasının şiddetine verebileceğimiz *mibrünnisa*, bir oğlan yetiştirmek gibi millî hizmetin en hayırlılarından birine tahakkuk imkânı verdiği müddetce kendisinden *bir kız ki tanırdım* çeşnisinde güzel eserler istemek hakkını bizden iskat etmiş olabilirdi: ancak rahmetli *süleyman nazifin* de *vardır!* diye şahidi olduğu neşredilmemiş *âsâr-ı bergüzdelerini* görmekten bizi mahrum etmesi bugün buradan *tepeüstüne* sunduğumuz tebrike bir de sitem katresi katmak hakkını veriyor. *viyanadan geçerken* gibi *hâmidin selimiyelerini* hatırlatan şiirlerini bir harem hayatına müebbed mahkûm kılmak kadınlık şefkatinin reva görmeyeceği bir ihmaldir, sanırız.

2. ismail hakkı nâkîd bıçakçoğlu

*menşe'inde hakkının etmek revâ mı ibtilâf?
kendi hem bektâsi, hem şâir ve hem de yerlidir!
sanmayın bîgâne, ızbar-i taassub etse de,
mîr-i hakkı ced beced hâlis gâvur izmitlidir!*

diyen şair eşrefin bu lâtifinden anlıyoruz ki, *hakki bıçakçoğlu* üstadımız kendini pek de izmirli saymıyor; filvakiy üstad, *karadenizli* bir baba ile *akdenizli* bir ananın oğludur. *ayanıklıdan* gelip *izmirde* bütün bıçakçılığı yapmaya başlayan *hacı osman* efendinin 1861 de, *damlacık* mahallesine getirdiği bu aziz varlık *ege* kıyılarında parlayıp *osmanlı imparatorluğunun* hüküm sürdüğü her köşeye uzanan bir ışık oldu. 1882 mayısında *tercümân-ı hakıyatın* (izmirde *tarik-ı ilmiyyeden hakki efendinin* eseridir.) diye basdığı gazel, gazetenin buan koyduğu başlıkla söyleyorum, «sırf *türke* bir gazeldir».

onu *namık kemal*in mutasarrıf olduğu sırada bir müstantik sıfatıyla *sakızda* buluruz ve meşhur *hürriyet* manzumesini kendisine hâs ve san'atkârane bir şekilde tazmin etmeden kırk yıl önce onun adına söylediği bir kasidede:

*öyle etmiş kim yem-i feyz'in ihâta, sandılar:
hâlik-ul babr eylemiş deryâya ilka sâkızı!*

beytiyle *kemâl*in kemâlîne hayranlığını anlatabilecek söz sanatları içinde savaşıyor görürüz.

abdurrahman paşanın onu yurduna daveti *bıçakçızade*nin en feyizli devrini açar:

izmir mektubî kaleminde müsevvid olan hocamız aynı zamanda *idadîde* edebiyat ve ahlâk muallimidir. haftalık ve gündelik *izmir* gazetelerini çıkarmaktadır, *idadî* dersleriyle birlikte *ingilizce*, *fransızca*, *almanca* öğrenmek için bir lisan mektebi, bunun kapatılmasından sonra da gene aynı derslerle beraber dikiş, nakış, musiki dersleri gösterilmek üzere bir kız mektebi açmıştır. (muhadderat-ı islâmiyyeye *ingilizce* öğretiyor) diye bu mekteb de kapatılınca *bıçakçızade hakki* hürriyet savaşına gidiyormuş gibi, *rumelîne* geçmiş, ilân edilen *meşrutîyet*, o devrin bir ucdan bir uca uzayan diyarı üstünde ona mektubculuklar vermiştir; bunlardan *hcaz* mektubculuğunun geçenki harbe kendisini sürükleyip götürdü-

İsmail hakkı nâkîd bıçakçoğlu, mikrofona sözlerini verirken

ğü yer *seydibeşir* karargâhında üç buçuk yıl süren bir esirlik oldu.

*adâlet, merhamet, hep lâfz-ı bîmânâdır, aldanma!
sana bir başka millet, başka devlet yâr olur, sanma!
emîr-i kâ'be olsun, safderunluk eyleme, kanma!
1341 i yâd et, 1341 i yâd et!*

diye kavuştuğu zafere tarih yazdığı bu günlerden çıkıp da *yunanlıların* denize döküldüğünü gördükten sonra, *izmir* gelince oranın *meclis-i umumîsinde* âza olarak hizmete koyuldu; nihayet *izmir belediyesinin* çöpçatanlık işine *izmirin* genç idarecileri eski hocalarından birini aradıkları zaman *hakki bıçakçoğlunu* hatırladılar.

tire kasabasında yozgadlı *mustafa keşfi* hocadan *tevfik nevadlarla* birlikte medrese icazetnamesi olan üstad bize *almancadan*, *ingilizceden* tercüme verir; bunların öğretim

usulleri üzerinde eserler hazırlar. felsefe, psikoloji en çok zevk duyduğu, eserler telif ettiği konulardır. *halid ziyanın* *izmirde* ilk dergisi, bilirsiniz, *nevrûz*dur. kırk yılının kendisini (aslâ itidalinden bir nebze kaybetmeyen; fakat en evvel söylenmiş bir fikri ile dolu hücumlarına en güzel bir istihza ile mukabele eden) diye tasvir ettiği işte bu *hakki bıçakçoğludur* ve *nevrûz* onun kalem ortaklığıyla ortaya çıkmıştır.

ilmin, *hayatın bencesi* gibi adı ve kendisi orijinal basılı eserleri kadar, basılmayanları var; bunlar etkilerini *güzelyalı*nın kumsalına sermiş inziva evinde, kendim gördüm, dolablar dolduruyor. o şimdi orada her gün bahçesine kendi eliyle düzen verir ve dünya olaylarının kendi içine vuran akislerini *seydibeşirde* geçirdiği günlerin kırgınlığını sezdiren nükteli kıt'alara sıkıştırarak ve bunu sevdiğine okumak, nargileden başka, emekli hayatının en büyük keyiflerinden biridir.

üstadım *iran âdetidir* diye el öptükden hazzetmez; onun için eski bir talebesinin daima yenilene saygısıyla, elimi göğsüme basıp huzurunda eğiliyorum.

3. İSMAIL FENNİ ERTUĞRUL

listemizin üçüncü adı *ismail fennî ertuğruldur*. 11 *baziran* 1882 tarihli *terceman-i hakıyatde* yazı vasıtasıyla lûgat öğretme usulünden bahseden bir mektub bugün 60 yıl, 6 ay, 16 günlük bir kıdemle *lûgatçe-i felsefe* muharrrini önümüzde yükseltmekdedir. *ismail fennî*, *tırnova* kasabasında doğdu. orada rüşdiye mektebine girmesinin bir tarit değeri aldığını belki unutmusunuzdur. *midhat paşanın* burada açtığı rüşdiye mektebinde gene *midhat paşanın* kendisinin iki defa imtihan ederek kabul ettirdiği bir çocuk vardı ki, *ismail fennî*, oradan aldığı en iyi şahadetname ile değil, basılmış veya basılmamış eserlere koyduğu ilmi kıymetle o büyük inkılâb adamının takdirine karşılık vermiştir.

ismail fennî, eserlerini imzalarken hep (dahiliye nezareti muhasebeciliğinden mütekaid) unvanını kullanır. *tırnova* muhasibe kaleminde başlayan bir hizmet yolculuğunun çıkarıldığı bu makam unvanının bize olanca delâleti şu olabilir: *ismail fennî*, kendi adını aslâ unutturmayacak büyük felsefe

eserlerini hep bu resmî vazfeden tekaüdlüğünü isteyerek çekildikten sonra, ortaya koymuştur. yoksa onun bilgin, dü-rüst bir devlet memuru olmakla kendini gösteren resmî ha-yatı boyunca o, şiirden, musikiden; ilimden, felsefeden baş-ka bir hayat arkadaşı tanımamıştır. bir zamanlar *fatihde mü-tesavvif şeyh ahmed âmiş efendiden* ders alan *naim beyle abdülâziz mecdî efendinin* yanında gördüğümüz ismail fennî, bir taraftan *dvan-i mubasebata* 'giderken diğer taraftan *sad-razamî said paşanın* açtığı lisan mektebine devam ederek *fran-sızcasını, ingilizcesini* kuvvetle itimad olunur bir dereceye çı-karmış olan *ismail fennîdir*.

birçok şiirler yazan *ismail fennînin* çağaloğlundaki kom-şuları naklederler ki arada sırada şu kanundan, şu tamburdan taşan, dökülen san'at terenümleri ve o bestelerin güfteleri bütün gün yeni bir eser üzerinden baş kaldırmayan *ismail fennînin* kalemi bırakıp eline aldığı yaydan, mızrabdan ve hep kendi ruhundan kopmaktadır.

rahatsız olduğu için gelmediğini bildiren üstada bura-dan saygılarla esenlik dilekleri yolluyoruz.

4. halid zıya uşaklıgil

halid zıya uşaklıgil için namık kemalî'nin bâmide söyle-diğini tekrarlayacağım: onu anmak için en uygun kelime kendi adı... *izmirde* şu «mektarist mektebi şakirdanından - 1867 doğumlu - bir çocuk» un orada *aydın* gazetesine ba-sılmış veya *istanbulda hazine-i evrakda* çıkmış bir fıkrası böy-le bir jübileyi tek başına dolduracak büyüklükte bir ede-biyat mevkibinin yolunu açmış... bunu, hayran ve müteşekkîr, anarken bu istidad eserini bir yarı resmî gazeteye koy-mayı kabul eden o zamanki *mektubcu hüseyin bilmî paşayı*, deniz danalarına dair yapılmış bu çocuk tercümesini alınca bundaki kabiliyeti sezerek açıkça mecmuasına yazan *hazine-i evrak* muharririni - ve kuvvetli bir ihtimalle *mahmud celâ-leddin beyi* - takdirle hatırlayacaksınız.

halid zıya, edebiyat tarihi ve, ilk olarak, estetik gösteren bir müderris sıfatıyla belki de şimdi benim konuştuğum bu kürsüye gelmeden yıllarca evvel *garbden şarka seyyale-i ede-biyye* adını bir kitabı için yalnız bir unvan olmak üzere almış değildir. bu *edebî seyyalenin* kendisini de, *fransızcaya, ingilizceye*, hattâ *italyancaya* olan hâkimiyeti sayesinde, bizzat zabteden ve nakleden; bu zeminde bu yurda en geniş bir

halid zıya uşaklıgil, sesini mikrofonu veririrken

gelişme getiren de *halid zıya* değil midir? *nemideyle* daha canlı hüviyetini alan roman, onun kalemi olmasaydı, edebi-yatımız için belki uzun zaman ibtidailikten kurtulmayacaktı. *halid zıya*, romana sokduğu hayat ile bize medenî inkılâbımı-zı müjdelemiş sayılmaktadır.

bir ucu *türk* irfanının yükselmesine dokunub da *halid zıyanın* ihatası dışında kalmış bir mevzu yok:

türk dili dâvasının akla en yakın bahsi, bu memlekette ilk olarak, *izmirde* ve onun kurduğu *hizmet* gazetesinde geç-miştir.

nâkil bir tercüme külliyyatının küçük, güzel bir örneği... *sanskrit, ibranî, finlândiği* edebiyatı gibi kaynaklara inerek bu meçhul diyarı bize ilk tedkiyk seyahatiyle açan o..

halid zıyanın babası ticaretini *uşakdan izmire* getirerek büyütmüş *hacı halil efendi*... helvayı büyük bir ihrac mad-desi olarak işleten bu okumuş yazmış ve sonraları *istanbulda* halı ticareti yapmış zat çocuğunun zevkına roman ve tiyatro rohumu olan baba olmakla kalmamış, galiba, üstadın bütün büyük insan hasletlerini, yüksek tevazularını ve zarif muame-lelerini de hep o tatlı devirde yuğurmuştur. insan buna baka-rak ihtiyarsız:

— tevekkeli ona *belvacızcade* dememişler, diyor!

gene bunun için olacak ki, *halid zıyanın* yapmadığı ve galiba yapmadığı bir şey var: münakaşa. altmış yıllık sanat hayatında yalnız güzel bir eser vermekle galebe çalmanın ve daima taze kalmanın sırrına ve sabrına o ermiş bulunuyor.

izmir rüşdiyesinde fransızca hocalığundan *darülfünunda* edebiyat tarihi müderrisliği, *izmirde* (masalih-ı ecnebiyye kâtib-liği) ile imparatorluğun âyan âzalığı arasında daima daha yükseklerin teneffüsünü arayan çiçekli dallar manzumesi ve bir kütüphane dolduran kalem meyvalarıyla *halid zıyanın* irfanımıza ettiği hizmetin gerçekden, ama gerçekden canlı bir misalini de görmek isterseniz bugün jübilesini kutladıkları-mıdan ikisine bakınız:

milârdan 140 halil menteşeyle, izmirden 123 hatem sü-leyman.

bu iki isim üstadın, *izmir idadisinde* edebiyat ve ahlâk hocası olduğu günlerde kendilerine uzattığı takdir ellerine tu-tunarak bugün jübilemizin listesinde yer almış bulunuyorlar.

* * *

halid zıya için size yeni olarak ne söyleyebilirim?

üstadın şiir tecrübelerinde bulunduğu bilinmeyen veya tahmin olunmayan bir hikâye değildir; fakat ben size bu şiir tecrübelerinden birini fâş etmek cesaretinde bulunacağım:

*cihâna gösterilen ibtilâyı anlayamam!
safa için çekilen bin cefâyı anlayamam!
memâtı menedecek bir devâyı anlayamam!
ne hâ hayâtı, ne debr-i fenâyı anlayamam!*

*cihanda zevka bedel büzün ihtiyâr ederim;
hayâl-i neşvefezâdan firâr... firâr ederim!
derim ki büzn-ü melâlîmle iftibâr ederim;
fakat hayâta musallat olan belâyı anlayamam!*

bendleri hem de neşrolunmuş o tecrübelerden birer par-çadır.

lâkin bu şiir tecrübelerinin keşki üstadımıza böyle gele-celerin karanlıklarını deler, görür gibi sıralanan bir nisbe-ti olmasaydı.. 56 yıllık bir gazete sayıfesinde sanki hakikat ol-mak için uyuyan bir hayal terenümmü. onun bugünkü hü-zün verici delâletini söylemenin bilmem yeri midir?

eminönü halk evinde üstadlar albumün ilk kısmını gözden geçiriyorlar.

sağdan: ibn-ül-emin mahmud kemâl inal, mehmed emin yurdakul, hasan-âli yücel, halid ziya uşaklıgil

epeyce zaman geçdi; *halid ziya*, kendi adına yapılan bir başka ta'ziz toplantısından ayrılırken, artık mes'ud ve rahat uyuyabilirim, diyordu.

hayır, kader onu, *acı bir hikâye* gibi yeni bir güzel sanat eseri yazdırmak için, bir canlı hayat eserinin kaybolmasına tahammül etmek imtihanından geçirecekti.

üstad, mes'ud ve rahat uyumak istemenin kefarecini şimdi hemen her gün bize pırl pırl hakikatler serpmekle, üstad elinden çıktığı belli hikâyeler okutmakla ödeyor.

bunun için elbette hepiniz *halid ziyaya* karşı ayrı ayrı minnettarsınız; bana gelince, ben sizden bir parça ayrılıyorum; ben biraz da kendisinden ve sizden afvistemek ihtiyacıdayım; bakınız niçin? üstad bundan 40 yıl evvel, tanımadığı bir imza ile ve içine verilecek cevabın zarfına yapıştırılmak için posta pulu konulmuş bir mektub almışdı. bu mektubda her şey vardı: bir hutbe, bir makale, bir şiir nasıl yazılır, bunu soruyor, kendisine mahlas olacak bir ad seçilmesini istioyr, 10 - 12 yaşındaki oğlunu kendine halı ve palamut ticaretinde halef mi yetiştirsin, yoksa kardeşi gibi onu da *istanbula* gönderib okutsun mu? bu büyük adamdan bunu öğrenmeye çalışıyordu.

bu mektubu yazan kimdi? ben onu pek yakından tanırım. bugünün bir yazı amelesidir. ve o günlerde kendi eliyle ga-

konferans salonundan söylevler dinleniyor:

ön sırada oturanlar
sağdan: doktor lütfi kırdar, suad hayri ürgüblü, hasan tahsin ayni, ibn-ül-emin mahmud kemâl inal, server iskit

zıtelere, mecmualar yazıyordu. bazı basma yazıların harflerini teker teker kesip parçalamak ve onları teker teker gene dizmekde kullanarak kendi yazdıklarına matbu bir şekil vermede uğraşıyordu. yaşlı bir baba rolü oynaması o gün için mutlaka ve doğru, yani kendi kafasına göre, bir cevap almayı temin edecek bir tedbir idi.

mektub *halid ziyadan* umduğu re'yi getirmeyince başka suretle işine yaradı: o tavsiye çocuğun kendisine değil, babasına idi; çocuk bu tavsiyeye kendini muhatap saymadı ve tuttu, kendini bir maceraya atdı!

o çocuğu galiba siz de tanıyorsunuz, o kadar ki şimdi kendini dinlemek lütfunda bile bulunuyorsunuz.

işte ben kendimi aldatdığım için ondan ve onun bana palamut tüccarı olmam tavsiyesini yerine getirmeyerek bugün sizi —eski bir tâbir— ratb-ü yâbis sözlerle sıktdığım için hepimizden af istiyorum ve bana o mektubla *hâmidin* yüksek eserinin adını hediye etmiş olan üstada 40 yıldan sonra cesaret edib burada teşekkür ediyorum.

osman tevfik yalman, mikrofon önünde

5. osman tevfik yalman

osman tevfik adını ilk olarak 1299 yani 1883 martında kendi doğduğu yer olan *selânikin gonce-i edeb* mecmuasında ve bütün ömrünce kendine düstur olan *terakkîy ve sebat* başlığı altındaki yazıda buluyoruz. o zaman 17 yaşında bir genç olan *osman tevfik* yazılarını ince bir hattat zevki ile yazıyor, sonraları *manastırlı rifatın* başına geçtiği *askerî rüşdiyeye* çevrilen *mekteb-i osmanînin* de hüsn-i hat hocalığını yapıyordu. bu devirler *atatürkün* o mektebde talebe olduğu zamanlara tesadüf eder.

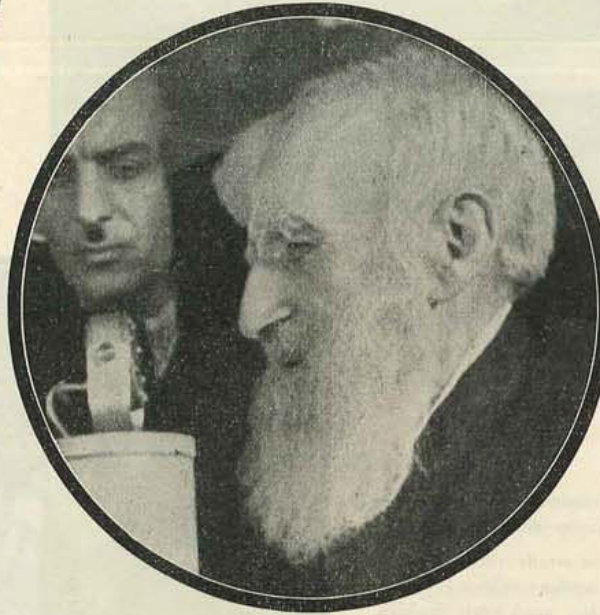
osman tevfik 1896 da gene *selânikde mütalâa* mecmuasını çıkardığı zaman *recâizadeler*, *cenablar*, *fikretler*, *safalar*, burada geniş nefes alınabilir bir yayın yöresi bulmuş oldular; fakat mecmua iki yıl kadar çıktıktan sonra kapatıldı. *osman tevfik* de gazetecilik merakını *ahmet emine* bırakarak kendisini memurluk hayatına ve bir çok cemiyetlerin idare faaliyetine verdi.

bugün oğlunun çıkardığı gazetelerde babalık yaparak meslek zevkini tatmin ediyor.

6. mustafa âsım yörük

*tekye-i firkatte, âsım, saim-i vuslet iken
bâse-i lâlîyle iftâr eyledim meyhânedê!*

beyti üstünde *hocazade hafız mustaaf âsım* imzasını görmesiniz bunun eski âyan reisi *âsım hocanın* 23 yaşında ve 60 yıl evvel *tercemân-i hakikate* bastırıldığı bir gazeteden alındığında elbette şüphe ederdiniz; hususiyle *mustafa âsım efendinin* babası *hoca nasuhî efendi* nakşibendî şeyhlerindendi; fakat bu zatdan oğullarına kalan şiir ve ilim

mustafa asım yörük, sesini zabtettiriyor

zevkından başka siyaset zevkidir da.. *hoca nasuhî efendi*, *kulleli* hâdisesi dolayısıyla *limni* adasında sürgün kalmıştır.

basın âlemi *âsım hocayı muallim naciler* zamanında *mürüvvet* gazetesinin başında buluyor; meşrutiyetten sonra ise *beyân-ül-hak* mecmuasında büyük bir yazı hareketini kaydediyoruz.

vefa idadisinden yetişenler onu akaid ve ahlâk hocası olarak tanırlar. *hadîka-i meşveretde ders nazırığı*, *darülmualli-*

abdürrahman vefik sayın, sesini zabtettiriyor

min ve darülfünunda uzun zaman müderrislik eden *âsım hocanın* bence asıl büyük hizmeti *cenab şehabeddin* ile *hüseyn suadî* edebiyata hazırlamasındadır.

rahmetli *hüseyn suad* ölmeden bana yazdığı bir mektubda şöyle diyordu:

«semtimiz *çarşambada fetbiye* mahallesi idi. *cenab şehabeddin* ile konuşuyorduk. onun da şiire merakı varmış. biz hemen her gece şiirle meşgul olmaya başladık. *fetbiye* mahalle kahvesinde *hoca zade mustafa âsım efendi* ile ahbab olduk. *hoca zade* bizi şiire teşvik etti:

— çocuklar, siz doktorluktan evvel şair olunuz, dedi.

yazı hayatımız üzerinde *hoca zadenin* çok, ama pek çok himmeti vardır. bunu daima takdirle yadediyorum.»

hüseyn suadın bir vasiyet gibi bıraktığı bu takdire hepimiz iştirak edelim.

7. abdürrahman vefik sayın

kırım hanedanının bir (çelebi) si olan ve *gözlevede* doğan eski maliye nazırı *abdurrahman beyin* başıyla alâkası *varna-*

nın *balçık* rüşdiyesinden birinci çıkıp *izmit* geldikten sonra *tercemân-i hakrykate* yolladığı yazılarla başlar; *tekâlif kavaidi, târih-i malî* gibi mühim eserlerle bu nisbetin değeri artmıştır. *balçık* da *rüşdiye* mektebinde ikinci muallim, *izmit* rüşdiyesinde muallim, nihayet maliye mektebinde muallim sıfatıyla de talim hayatında hizmeti geçmiş, ilk bastırıldığı gazete *izmit muhasebe kalemi ke te bes inden* unvanını koyan bu maliye islâhatcısı gazi muhtar, kâmil, *tevfik* paşa kabinelerinde dört defa maliye nazırı olmuştur. gençliğinde yüz binden fazla göçmeni *izmit* te yerleştiren ve meşrutiyette sıhhatli hesaplara dayanır ilk bütçeyi *mebusan meclisine* veren zattır.

jübilemizde hoş gidecek bir tesadüf kaydediyorum:

listemize girenler 21 yaş farkıyla iki devrin maliyesini idare eden iki isim arasındadır: 1856 da doğduğu için maliye nazırı *abdurrahman jübilesi* kutlananların en yaşlısı, 1877 doğumlu olarak maliye vekili *fuad ağralı* da en gencidir.

bununla beraber en yaşlının en genci kıskandıracak kadar bir mazhariyeti belki hâlâ devam ediyor; yani bütün istanbul avcılarını biliyorlar ki jübilemizin en yaşlısı *bakırköy* ünün her zaman genc kalmış bir avcısıdır.

8. ebubekir hâzim tepeyran

niğdeyi, güzel elmalarından evvel, bu değerli başla övmeliyiz: rüşdiyesinden çıkar çıkmaz aynı mektebin yazı hocasını alarak bu vazifeyi bir edebiyat öğretmeni gibi yapan *ebubekir hâzim tepeyran*, *ingiliz* denilen *eğimli said paşanın konya* valiliğinde *maarif meclisi* kâtibi ve *vilâyet gazetesi* muharriri olmak üzere oraya getirilmiştir.

vakit gazetesinin 1296-1298 yıllarında *konyadan* nakil suretiyle neşrettiği bir mezar taşı yazısını şimdi elde edebildik *suriye* gazetesinin 1299 sayısında gene nakille çıkmış yazıyı başlangıç alan jübilemizin daha kıdemli bir şahsiyeti kendisi olacaktır.

liyakatinin temin ettiği seyri takib ederek nazırlığa kadar

en yüksek devlet makamlarında bulduktan sonra bugün millet vekili olan *ebubekir hâzim*ın siyasi çehresi edebiyat münekkâdlerini kendisiyle lüzumu kadar meşgul olmaktan uzaklaştırmış, sanıyorum. bu, telâfisini beklediğimiz bir ekşiğimizdir. *hâzim tepeyran, abdullah cevdet*den sonra kendi neslinde *fransızca*yı şiir lisanı olarak kullanan sayılı meraklılardan biridir. bir şiirinde kendisini «aksaçlı mübtedi» diye tarif eden bu içli şair belki de iç anadoluyu hikâyelere alan ilk duygulu kalemin sahibidir.

siyasi hayatı ise kendisi için, kendisini yetiştiren topraklar için gerçekten heyecan veren ve göğsü kabartan bir destan vücutte getirmektedir.

hatırlardadır ki *ebubekir hâzim, dabiliye* nazırı olduğu sırada *istanbul* işgal edilmişti. *bursa* valiliğinde iken zaten *mustafa kemâl* ile temas halinde bulunan nazır, *vahideddin* ile *damad feridin* millî kuvvetleri ezmeye çalıştıkları bir sırada, bu kuvvetin tamamıyla lehinde beyanatda bulunmuş ve bir uzvu olduğu *salih* paşa kabinesi çekilince, kendisi tutulub bildiğiniz *nemrud mustafanın* 1 numaralı divan-i harbine teslim olunmuşdur.

hâzim tepeyran yedi ay başka başka hapisanelerde kaldıktan ve kendisine türlü cefa edildikten sonra «*kuva-yi milliye* denilen *kuva-yi bâğryenin* mürettip ve muharriklerinden bulunduğuna kanaat hâsıl olduğundan» ibaresiyle ve ilk vicâhî karar olarak ve aleniyet gibi, itiraz gibi, istinaf gibi, temyiz gibi, vekil vasıtasıyla müdafaa gibi hukukî teminatın hepsinden müstesna tutularak hakkında idam cezası verilmiş, asılmak üzere de.. evet, asılmak üzere de tüyler ürpertici tedhişlerle *askeri tevkifhaneye* alınarak idam edilecek mahkûmlara ayrılmış olan hücreye koydurulmuşdur.

hâzim tepeyranı bugün 79 yaşında sağ, esen ve gene millî vazife başında görüyorsak o bu zalim cezanın küreğe çevrildiğine dair resmî gazetede çıkan kararın idamlılar hücre sine alındıktan üç dört saat sonra görülebilmüş olmasındandır.

bu karar, sonradan, *tevfik paşa* hükûmetinin kurduğu bir başka divan-i harb tarafından tedkik edildi ve kendisi yeniden on mahkeme celsesinden geçti; hiç mesuliyeti olmadığını tebliğ eden divan-i harb heyeti, vatan vazifesini tamamıyla yerine getirmiş olduğundan dolayı kendisini tebrik etti.

onların bu askerce tebrikini bugün biz de burada gönülden bir itaatle tekrarlayabiliriz.

konferans salonuna geliş
[üstad hüseyin rahmi gürpınar, hasan-âli yücelle fuad ağralı arasında]

9. ömer ferid kam

eski *darülfünun*un şerh-i müttün müderrisi..

ferid kam da *beylerbey*lidir. ve *beylerbey*ininin *havuz baş*nın suyunda, havasında edebî kabiliyetler beslemenin galiba gzli bir hassası yaşıyor: yenilerden *yusuf ziyalar*, *orhan sey-filer*, *nüreddin artamlar*, *necib fazıllar* da hep *ferid kam*ın hemşerileri.. ve *ferid kam*da 21 yaşında iken olgun bir şair.. hattâ *türrebât* adlı ilk ve son şiir mecmuası *vahdet-i vücud* felsefe kitabının çekirdeklerini taşıyor.

ilk yazılarından iki kıtayı *tercemân-i bakıykatın* 22 *ikinciteşrin* 1884 sayısında okuyoruz. *cabid* adıyla.. görüyorsunuz ki ilk yazıları ve umumiyetle bir muharririn yazılarını ayırmak basit bir iş değil; böyle müstaar adlarla çıkanlar olduğu gibi hiç imza konmamış, başka birinin imzasına mal edilmiş olanlar da var. bu yüzden üstadın da bir çok yazıları başkalarına mal edilmiş. münacatlarından biri

«büyüksün, ilâhî, büyüksün, büyük;
büyüklük yanında kalır pek küçük!»

beytini en sonuna aldığı için *ali haydara*, *cabid* adıyla çıkan ki resim kitabı *selim sabite* atfolunmuş. sözüm meclisten dışarı diyeyim: bizim çocukluğumuzda ağızdan ağıza dolaşır bir beyit:

öyle eşşeksin ki bâlâsındaki teşdidimin
âlet-i tımara benzer lâyuad dendanı var!

müfredi *ömer ferid* üstadımızın keskin hicivlerinden biridir ki kimi *namık kâmil*, kimi *zıya paşa* adına yormuştur. harf, yazı inkılâbından sonra bunun zevkına varanlar azalmış olabilir; fakat üstad bunu ölmeden mallarının mezada çıkarılmasına benzetip üzüldüğü için bir küçük çizgi ile bu yanlışlığı karalamak istedim, bu yanlışlıklar âme kabulünün kadir ve kıymeti yükselten delilleri olmasına rağmen... üstad bugün artık hak ettiği istirahat günlerindedir. bununla beraber biz kendinden iki hâtırayı mutlaka kâğıda geçirmesini isteriz:

konferans salonuna geliş :
[sağdan : osman tevfik yalman, ahmed emin yalman, rezan a. e. yalman, kâzım şinasi dersan, hakkı tarık us.]

biri, ondan aldığı *fransızca* dersi ilk defa kendisine talim kadrosunda *fransızca* hocalığı verdiren *polonyalı hayreddine* dair;

ikincisi *sivas*daki türbesi *millî şefimizin* babası eliyle yapılmış eski matbuat müdürü *mehmed nüzhet efendiden* —ki *deli nüzhet* diye tanınmıştı— *şemseddin sami* gibi istifade edenlerden biri de kendisi olduğuna göre bu zatın hayat ve şahsiyeti üzerinde gördüklerini, bildiklerini yazmak...

sevgili ve musikişinas oğlu *ruşen ferid kanta* ayırdığı günlerin bir köşesinden basın tarihine böyle bir armağan çıkarabilir; bizden kendisine bol bol âfiyet temennileri...

10. ibrahim edhem dirvana

fikir âleminin, ilk basılışından 45 yıl sonra *maarif ve kelliğince* alınıb ikinci defa bastırılmış bir kitab, *dekartın* usûl hakkındaki nutkunun tercümesiyle; siyaset âleminin

1919 da ticaret ve dahiliye nazırlıklarıyla tanıdığı *ibrahim edhem dirvana* basın dünyasına yirmi yaşında iken, *tercemân-i bakıykatın* 24 ilkây 1885 sayısında *mülkiyenin* 118 numaralı talebesi diye imzalanmış bir yazısıyla doğuyor.

eğer ömrü vefa etseydi jübilesine bizde sipor merakını ilk uyandırmış olan *galatasarayın* jimnastik muallimi *ali faik üstünidman*, yani küçük kardeşiyle birlikde gelecekti, *düyun-i umumiyeye* muhasebecisimesud beyin oğulları. *ibrahim edhem dirvananın* siyasi hayatı üzerinde durulmaya değer: meşrutiyette idarî adem-i merkeziyyet tarafdarı bir fırka kurmuş, *beyrut* valiliğinde bu esasa göre bir lâyiha hazırlayıb *babûliye* göndermişdir.

son dahiliye nazırlığında makamına geldiği gün masası üzerinde selefi *vasfi bocanın* *sivas* vilâyetine verdiği bir emrin müsveddesi duruyordu: müsveddede «*mustafa kemâl paşa* askerlikden istifa etmiş; buraya geliyor. hakkında ne yapalım?» sorusuna, «tevkif ederek *istanbula* yollayınız.» ce-

vabını veriyordu. yeni nazır bunu yırttı ve sadece: «askerlikden istifa etmiş bir zat sivil vatandaşı muamelesi görür» cevabını verdi ve kendisinden evvel idarî bir karar ile her biri bir tarafa sürülmüş dört beş gazetecimizi hemen serbest bıraktı.

jübilemizin değerli rüknü üç yaşına kadar söz söyleyemiyordu. eskiden böyle çocuklara yaptıkları gibi onu da *emîr buharinin* türbesinde okutmak için yemiş iskelesinden bir kayığa bindirdiler. *halicin* ortalarına doğru varırlarken büyük bir kayıkla bir çarpışma oldu. ve denize dökülen kayıkdakilerden çocuk: «lala!» diye bağırdı ve o andan itibaren de dili büsbütün açıldı; fakat *ibrabim edhem dirvana*, —baş tarafı *peyam-i sabahda* çıkan *dinler ve felsefeler* adlı büyük eseri istisna edilirse— sözü yazıya çevirmek hususunda daima imsâk etmişlerdir. halbuki. *semerât-i akl* adıyla daha *babîlî tercüme dairesine* gider ve *hamidiye ticaret mektebinde* hocalık ederken çıkardığı küçük kitab kendi ifadesince ağaçda kemale gelib de kendiliğinden yere düşen meyvalar gibi zihinde vücut bularak tekellüfsüz ağızdan dökülen sözlerdir; ve oradan öğreniyoruz ki kendisince sözden asıl maksad mâna olduğundan doğan fikirlerde vezin elbisesi ve kaifiye pabucu olmuş, olmamış, ortaya çıkmalarına bir engel sayılmaz.

ibrabim edhem dirvananın çocukluğu *üşküdar*da geçmiş ve *nubkuyusu* ile *paşakapısı* arasında gördüğü irili ufaklı mezar taşları onda ölümsüz bir yaşamak arzusu peyda etmişti. kendisi bize anlatıyor ki 87 yıllık ömrünün tecrübelerine göre beka, yazılı eserlerden başka bir vasıtayla elde edilemiyor. o halde kudretli kalemini elinden bırakmamak iki tarafın arzusunu telif eden bir dilek değil midir?

11. ebürriza mehmed namık onon — uzgören

işte size kısa bir hal tercümesi: *haleb* valisi iken *ibrabim paşa* kumandasındaki *mısır* ordusunu *beylanda* mağlûb eden *osman paşanın* torunu, *osman beyin* oğlu..

işte *şafak* mecmuasının 1301 haziranı basında çıkan nüshası bize «*şemsülmaarif* mektebi şakirdanından minimi-

ni *namık beyin* risale hakkında söyledikleri parlak kıt'a» yı veriyor. bu kıt'a 1870 de *vardar yenicesinin sarıkadı çiftliğinde* 18 günlük iken kalkıp *istanbula* gelen ve o zaman *mihrimah valide sultan mektebinden şemsülmaarife* geçen çocuğun eseridir... *namık beyi* sonra *mülkiye* mektebinde bulur ve 20 yaşında iken *terceman-i hakıykatda* *fransızcadan* tercümelerini okuruz. daha sonra *almanyaya*, *parise* gidib gelen genç *namık*, *rehber-i marifet*, *bürhan-ı terakki* mekteplerinde edebiyat ve tarih hocalığı yapmıştır. 1896 da *hariciye* hizmetine giren ve en son *berlinde baş şebenderlik eden ebürriza mehmed namık* adını 1905 de *şevki ve tevfik efendilerle ruscukda* çıkarılmış *tuna* gazetesinde bulduğumuz gibi *musavver uhuvvet* adlı gazetenin de muharrirleri arasında götürüz. bir aralık *kalem mecmuasına* yazan *mehmed namıkın* basın hayatımızda en değerli eseri *tonguctur*. meşrutiyetin ilânından yedi ay sonra çıkan *tonguc* ilk sayısında ve başlangıç olarak şunları yazar:

tonguc mümkün olduğu kadar açık *türkçe* yazılacaktır. *tonguc* doğrulara kardeş, eğrileve düşmandır. *tonguc* kimseye uğraşmaz, her yolsuzluğu eserleriyle, delilleriyle gösterir.

konferans salonuna geliş: doktor celâl muhtar özden (solunda doktor süheyl ünvar)

tonguc en ziyade *türkiye* vesair şark memleketleri havadisini yazar.

hicivci ve nükteci şairimiz *eşref*, *ebürriza namıkın* başmuharrir olduğu bu gazeteyi şöyle kaşışlamıştır:

geç gelir bezme ekâbir denilir; isbatı
sonradan geldi; bunun da şerefi yükseldi
arz-ı tebrik ederiz mâder-i matbuata;
türk dili söyleyerek âleme «*tonguc*» geldi.

otuz beş yıl, evvel hattâ türk derneklerinden önce basına ilk *türk* dili söyleyen ilk evlâd getirmiş —*tonguc çağataycada* ilk evlâd demektir.— şimdi *ankarada* iki oğlu, *vedid uzgörenle nusrat uzgörenin* subbetleri arasında hâlâ 1886 da aşk ilân ettiği sevgilisini aramakta ve hâlâ (firkatla gönül her gece serşâr-i kederdir. bir duhter-i mehrû severim: âdi serher'dir!) demektedir.

kendisine vefalı geceler ve vefalı şehirler dilerim.

12. cemil said dikel

cemil said dikelin basın ilgisi babadan kalmadır. *ke-mâl paşa zade said* adı bizim basın tarihimizin en dikkate lâyık çehrelerinden birini işaret eder. 1888 de *galatasarayın türkçesinden* de, *fransızcasından* da 16 yaşında aldığı iki diploma ile *harbiyeye* girdi, çıktı. *petersburg* sefaretî ateşeliğine, sonra *tabran*, meşrutiyetden sonra da *paris* ataşemillterliğine gitti, geldi ve elektrik şirketinde, bugün olduğu gibi bir vazife aldı, kaldı.

cemil saidi basın hayatına kim hazırlamıştır? diye sormak fazla olur: evinde ilk hocası babası, mektebde hocaları *recâizade*, *tevfik fikret*... *galatasaraylı* delikanlının 1885 yılının son gününde *saadet* gazetesinde çıkan tercümesi okuyuculara onu yaşca pek küçük, kabiliyetce pek büyük olarak tanıttı. muhakkak, *said beyzade*, *recâizadenin* üçüncü sınıf yicilerinden biri idi. hocaları kendilerine demişti ki: «yemek-

lerini pek usta bir aşçının pişirdiği bir sofraya tasavvur ediniz: bu sofraya oturanların bir kısmı açtır, yemekleri iştahla yerler; nefis midir, değil midir? hatıra bile getirmezler. sofradakilerin bir kısmı tokdur, hatıra için oturmuşlardır. yemekleri tadarlar, fakat nefasetin farkına varmazlar. üçüncü bir kısım, ne açtır, ne tokdur. onlar yemekde yalnız nefaset ararlar, ancak o nokta-i nazardan takdir ederler... fakat *cemil* böyle bir sofrada oturmakla kalmadı. kılıcını çıkarıp fikir mutbağından mükemmel alafıranga softalar tertib etdi.

İran mektupları yazdı, *muâşeret âdabı* yazdı, *bakiki te-ceddüt nedir*, onu yazdı ve 1330 da bu söylediklerini daha düzgün şekilleriyle hayatta gördü. bir *suriyelinin* yaptığı *kur'an* tercümesinden *türkçe* tercümesini çıkardı ve *türkçe* ezan hareketini hızlandırdı. son 10 yılda da ne *şemseddin sami bey*inki, ne babasının yarıda bıraktığı *fransızca kamusu* aratmayacak bir kamus hazırlamakla meşgul oldu. sa'yi meş-kûr olsun.

13. ahmed reşid rey

edebiyat-ı cedidenin b. nâzım... 1888 de *mülkiyeden* çıkararak bu mektebde hikmet-i tabiiye muallim muavinliğine tâyin olunan, bir müddet de hususi *nümune-i terakkîy* mektebinde tarih muallimliği eden *ahmet reşid ali kemalîn* çıkardığı *gülşen* memcuasıyla ve bu mecmuanın 31 *ilkây* 1301 sayısıyla daha *mülkiyede* talebe ve daha 21 yaşındayken basın âlemine ayak basmıştı. (bitmez mi bu ızırâb, yârab!) mısraıyla başlayan bu manzumeyi şair *b. nâzım* değil, fakat devlet adamı *ahmed reşid* bütün hayatı boyunca tekrarlamış olduğu için üzülmeyiniz. zira meşrutiyetden önce 14 yıl mabeyinde kâtib kaldıktan sonra, bir gün, ansızın *kudûs* mutasarrıfı, sonra *manastır* valisi olan ve 1907 de ankara valiliğine giden bu şahsiyet sahibi adam, 1909 da *halebde* azle uğrayarak *istanbula* geliyordu.

bundan sonra *şehnah* ile başlayıp on defadan fazla isim değiştiren bir gazetenin siyasi makalelerini yazdı ve *osmanlı* devri politikasının en dağdağal zamanlarından birinde *kâmil paşa* kabinesine girerek *dabiliye nazırı* oldu. sonra, mem-

ahmed reşid rey

leketden uzaklaştı ve gıyabî olarak aldığı bir idam hükmü üzerine memleketine dönme imkânını bulamadı.

1920 de gelip ikinci defa dahiliye nazırı olduğu zaman *ahmed reşid*in iş arkadaşlarından farklı bir istikamet gösterdiğini, onların mukadderatına uzanan elden tarihe intikal etmiş kayd isbat eder. kabinesinin işe başlamasından evvel o çünkü düşmanlara ne yaptığını veya istifa ederek geldikten sonra vaktin padişahına gidip ne söylediğini aydınlatması millî mücadele tarihimizin bir kazancı olur. fakat bugün şurası memnunluk verecek bir zydinlikdandır ki *babıâlinin* sulh murahhası *ahmed reşid*in imza edemeyeceğini bildirdiği sulh muahedesi onun bu murahhaslıktan istifasından sonra *sevr* de imzalanan muahedeydi ve millî mücadeleyle ayaklanan bir memleket de kendisinden bunu bekleirdi.

24 yıldır süren bir uzlete kapı açan bu siyaset devrini bir yana bırakalım; belki de farsca hocası *hüseyn hüsnü efendinin* aruz vezni öğretmesinden doğmuş, fakat henüz neş-

rolunmamış koca bir şiir mecmuasını da bir yana bırakacağız. yalnız diyeceğiz ki en mükâmil eserlerinin yayın vasıtasına izafetle *servetifünun edebiyatı* denilen yenileşme hareketinde üstadın üstüne aldığı müdafaa, ona karşı çıkanları sindirmeye en çok yarayan silâh, vukuf ve itidal silâhıyla cihazlandı.

mekteb-i sultânide edebiyat dersi verirken basdırılmış olan *nazariyyat-i edebiyeye*, ondan evvel ve ondan sonraki tecrübelerden üstün ve dolgundur; bu kitabda muharrir şu esas-ı iltizam eder: edebî nazariyatı yalnız büyük müelliflerin eserlerinden istikra yoluyla çıkarmak yetişmez; aynı zamanda her kaideyi psikolojik bir asla bağlamak, istidlâl yoluyla de onun doğruluğunu isbat etmek gerekir ki nazariyeler bir fen olmak derecesine yükselebilir.

ahmed reşid rey, son yıllarda *rasinin*, *virjilin*, eserlerini en kuvvetli bir salâhiyetle *türkçeye* çevirmiştir. bu hizmetine türk gençliğinin daha kolay kavrayacağı bir eda vermesi arzu edilir. bazı tâbilerin, hususiyle *maarif vekilliğinin* büyük bir gayretle yürütmekte olduğu bu (şaheserlere kavuşurma) hareketi, eminim ki bu yardımdan müstağni bulunmuyor.

4. mehmed - ali aynî

1868 martının 9 uncu günü *serfiçede* doğan *mehmed-ali aynî* fetih sırasında *konya* taraflarından oraya getirilip yerleştirilmiş *türklerden* bir *sipahînin* torunudur, yerli hıristiyanlar bunlara *konyar* diyorlar.

babası *istanbula* yerleştiği zaman *mehmed-ali* burada, *san'aya* gittiği zaman da orada okudu ve orada askerî hastanenin hekimi bir *bulgar* binbaşından *fransızca* dersi aldı. *gülhane askerî rüşdyesinden*, sonra *mülkiyeden* çıktı. daha *mülkiyede*yken, onun da *gülşen* mecmuasında bir *gazeli*ni okuyoruz ve basın ailesine 18 mart 1886 da bir genc daha katıldığını görüyoruz.

aynî oğullarının zeki evlâdı, *mülkiyeden* bir şehadetname aldıysa da mektebden çıkamadı. tarih muallimi olan *yan-yalı mehmed azmi bey* onu kendisine muavin aldı. bugün ha-

lid ziyânın iki talebesi de jübilesi kutlananlar saffında olduğu gibi, *mehmed azmi veziri* de kendisine yardımcı seçtiği bu talebesiyle birlikde ve aynı zamanda jübile saygılarımızın muhatabı bulunuyor.

mehmed-ali aynînin mektubculukları, mutasarrıflıkları, valilikleri büyük bir icra hikâyesinin mevzuu olduğu gibi, bütün bu hizmetler yer yer başına bir çok eser veren fikir faaliyetiyle de beraber yürümüştür ve *trabzon* valiliğinden sonraki zamanı da hep ilmî çalışmalara hasretmiştir: *darülfünunda* felsefe, ilâhiyat müderrisliği, *çamlıca lisesinde* edebiyat, *medresetül-irşad*da felsefe muallimliği, *harb akademisinde* siyasi tarih hocalığı, *ankarada tedkirykat-ü te'lifaât-ı islâmiyye* âzâlığı, *dinler tarihi* pufesörlüğü, ve nihayet kütüphaneler tasnif komisyonu reisliği.

mehmed-ali aynîden feyiz almış profesörler daha geçen gün onun adına bir halkevimizde bir takdir toplantısı düzenlemişler, üstadın her yönden geçmiş emeklerini, bura-

da söylenmiş ve bütün irfan âlemince zevk ile dinlenmiş sözlerle belirtmişlerdir.

benim vazifemi hafifleten bu sözlere iştirâk ettiğimizi söylemek bile fazla olur.

15. gl. pertev demirhan

bu da *niğde* taraflarından *arnavudluğun* fethine götürülen ve *yanya* taraflarını alarak *laplık* kıt'asının reisi olub *tepedelende* yerleşen bir aileden, *yanyalı mustafa paşa* diye tanınmış bir zatın oğlu... 1871 de *istanbulda* doğmuş, 1883 de *gazi osman paşanın* arzusuna uyarak, *kuleli askerî idadisine* yazılmıştır.

generallik rütbesi kendisine iki defa tevcih edilen ve bugün emekli *korgeneral* olarak milleti temsil eden *pertev demirhanın* askerlik cebhesi, bütün *türkiyenin* ve hemen hemen bütün yer yüzünün haritası çizilmedikçe anlatılmamış.

konferans salonuna geliş:
mustafa asım yörük çocukları arasında

onun yalnız mebusluğundan evvel ve mütarekeden sonraki ünvanlarından parçalar okuyalım:

askerî mekteblerin müfettişi; *harp tarih encümeni* reisi; *askerî coğrafya encümeni* kâtib-i umumîsi, *beynelmilel kem-biric coğrafya kongresi* murahhası; *askerî temyiz mahkemesi* azastı...

çok teşekkür değer ki sayın *general* hem kılıç, hem kalem sahibidir ve bütün bu askerî hizmetlerin intıbalarını kâğıd üzerine koymak fırsatını hiçbir zaman kaybetmemiştir. onun için kendine bu itimadı veren başlangıcı sevinerek anmalı, yani 1886 da *terakkîy* adıyla çıkarılmış bir mecmuanın *said pertev* adlı genç muharririne 50 yıl sonra buradan teşekkür etmeliyiz. *pertev* o tarihte daha 15 yaşında ve *kuleli idadisindedir*. bu mecmuayı da *enver paşa* merhumun eniştesi iken meşrutiyet mücadelelerinde *selânikde* kurulmuş merkez kumandanı *ömer nâzım* çıkarmaktadır.

*almanya*da *kurop* fabrikasının genişletilerek amelesinin artırılmasına devam olduğundan ve bu amele günde 20,000 kişiye vardığından bahseden bu ilk yazıtı dilimize çevirirken *said pertev*, acaba bir gün gelib tahsilini *almanya*da tamamlayacağını ve *golç paşa* ile beraber çalışacağını hatıra getirmiş miydi?

kendisi bugün bir emekli *general* gibi askerlere değil, bir millet vekili gibi herkese hitab ederken *japonların asil kuvveti*, *oğlum ömer ilhana öğütlerim* gibi taze eserlerle de gözünün önünden bütün türk gençlerini geçiriyor; söylediği de hep şu:

«yurdunu ve milliyetini daima her şeyden üstün tut. kendi asil *türk* kanına ve kendi kuvvet ve kudretine güvenerek fevkalâde himmet ve gayretle çalış»

16. ismail hakkı eldem

nabl-i emel yani (ülkü fidanı) adıyla 1886 *martında* bir dergi çıkmış ve birkaç ay sürüp kapanmıştır.

Bu derginin ikinci sayısının ikinci sayfasında okuyacağımız şu satırlar size iki küçük tercüme takdim eder:

(gazel-fürûşluk, manzûme-hânlık modasının hüküm sürdüğü böyle bir zamanda «zaman sana uymazsa sen zamana uy» sözünün icabettiği tavr-î taklide ehemmiyet bile vermeyerek menâfi'-ı hakikiyenin icap eylediği taryk-ı mesâî üzerinde hatve-endâz--i terakkîy olmağlığı tamim eylemiş

henüz on dört yaşında ve *hakki bey* namında bir tıfl-ı zekiynin *volterden* bir tercümesidir ki mutazammın olduğu fikr-i âlfinin bahşedeceği fevaiden şarf-i nazar, ihtiyâr-i meslekte mütereddid nice ihtiyarlarla bir ders-i ibret vereceği cihetle ma'-el-mesar dercolundu.)

bu *hakki bey* bir zaman yalnız *ismail hakki* veya *mülkiye* mezunlarından *ismail hakki*, bir zaman *alişan zade ismail hakki* veya *ismail hakki alişan*, son zamanlarda da *ismail hakki eldem* imzasıyla *türk* kütüphanesinin daima bir eksikliğini gidermiş olan zattır.

sevdâ-yi bazân yahud *tabassür* adlı şiir mecmuası onun ilk şiirleriyle birlikte şiiri anlayışının da izahını verir, der ki: «şiirde en ziyade gönül verdiğim bir meziyet eserin kayıtsız, tekellüfsüz olmasıdır.»

1890 da çıkardığı *mekteb* mecmuası sayıları bugün bile imrenilecek bir dolgunlukta idi. *mîr ali şîr nevayî* ve *çağatay* şairleri gibi tedkiyler; musiki tarihimizin *atreb-ül-âsar* gibi kaynakları; garbdan, şarkdan en titiz ve temiz seçmeler mecmuanın hususiyeleridir.

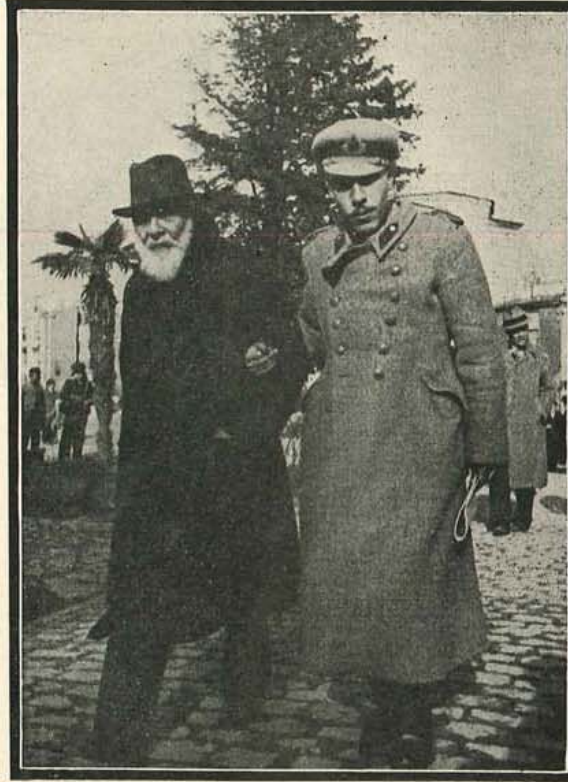
şemseddin saminin dediği gibi memleketimizde garazkârlıkla tarizlerde bulunmaktan ibaret sanılan tenkid usulünde o yeni bir çığır açmış, garp metoduna göre biyografinin bizde başlangıcını bu *ismail hakki* imzalamıştır. *muasır şairlerimizi* bu düşünceyle yazmış *ahmeed midbat*, *muallim naci*, *cevdet paşa*, *şemseddin sami* adlarına bu görüşle birer risale çıkarmıştır. bunlarda meselâ *muallim naciyi baki mekteb-i edebinin* bir tilmizi olarak kabul eder ki bu telâkkıyı o gün bugün erijnallliğini muhafaza ediyor.

müntehabât-i terâcim-i meşâbir adlı eseri *kemâl paşazade said beyin* şu güzel fikrini yaymaya vasıta olmuştur: «yazmak bir fikre muhtac ise terceme etmek iki fikre ve husn-i intihab üç fikre muhtacdır, denebilir.»

usul-i terceme üstadının bu hükmüne 1870 de 15 yaşında bir çocuk olarak ve daha önceden kendini teslim eden *ismail hakki eldem*, hep teslim ederiz ki, bire karşı üçle daima galib gelmiş bir üstadır.

17. ali şefik eyison

*ali şefik eyison*dan bahse başlarken kendisinin, çok şükür, sağ ve salim olduğunu açıkca bir daha söylemeliyim; çünkü bir zaman kendisine menfa olan *billisde* üç yıllık zin-

konferans salonuna geliş : ali şefik eyison (oğlu ile beraber)

dan işkencesinin şehidi olduğu *adana* gazetelerinde yazılmıştır, yazan da *ali şefik*in felâket arkadaşı *esad beyin* oğludur. geçen ay öldüğü için jübile listemizden adı çıkan *rum beyoğlu fabreddinin* bana yazdığı bir mektub da *ali şefiki*, kendi devrinde *barciyenin* en göze çarpar bir uzvu olarak tasvir ediyor ve ölümüne acıyordu. bütün bunları onun için söyleyorum, biz de tekrarlayalım: ölümden evvel çıkan haberler daha çok yaşamının müjdecisidir.

ali şefik 1965 de *izmirde* doğmuştur; ora rüşdiyesini bitirmiş, orada *halid zıya* ile aynı zamanda *fransızca* öğrenmiştir. ilk memuriyeti meclis-i idare başkâtıblığı, sonra hariciye şebenderlik işleri kaleminde... oradan *rumanyada yergökde*, *yergökden* de *nevYorkda* şebenderdir... *nevYorkdan*

azlunarak memlekete döndüğü zaman *ali şefik kıpkızıl bir jön türkdür* ve kendisi için maarif müfettiş-i umumiliği memuriyeti ihdas edilerek *billise* gönderilmiş, orada yakalanıp zindana atılmıştır. 20 sene zindan, 6 sene göz hapsi.. meşrutiyet *yeni gazetede*ki *huzni* imzalı *eşref* vâdisinde kıt'alarla *ali şefiki* hayata çıkardı ve 31 mart hâdisesinden evvel de *rumanyada* yazıp taş basması ile bastırıldığı bir risale hareket ordusu gelmeden *istanbula* girib yayıldı.

*ali şefik*in basınla alakası bunlardan çok önce, *izmirde* 1886 da çıkan *bizmet* gazetesinin ilk sayılarıyla başlar ve *abdülhalim memdubun* çıkardığı *muhit* mecmuasıyla *istanbul'a* intikal eder. *servetde* muharrir bulur, *mirsâdda* şiirlerini okuruz.

bugün *beykoza* çekilmiştir; fakat manzum ve keskin nükteleri yayında...

işte size kendisinden iki kıt'a. birincisi *yergök* şebenderliği için:

şebender oldu şimdi,
tesvir edildi bilfarz;
düşdü, şefiyk, hayfâ,
beyn-es-semâ-i vel arz!

bu ikincisi de *nevYork* şebenderliğine giderken:

eylemişken ibzret uğrunla fedâ cân-ü teni,
cismimi yergökden istişkal eedip dâr etdiler.
öyle bir tavr-i garib almış ki, insanlar, beni
bak mükâfaten öbür dünyâya me'mur etdiler!

18. süleyman faik emre

1871 de doğan *süleyman faik emre*, *bacı ibrahim efendi*nin yeni usullerle *arabca* öğretmek için açtığı *dâr-üt-tâlîm* mektebinden çıkmış ve bu mektebin son sınıfındayken, *bacı ibrahim efendinin* *âsar-i edebiyiye* adıyla çıkardığı mecmuada *arabca*dan tercemeler neşrettiği gibi gene *arabca*dan tercemelerle *âsar-i nefise* adlı bir risale çıkarmış, sonra *şûra-yi devletde* bir vazife almıştır. *şûrada* vazife gördüğü müddetce *tercemân-ı hakıykatle saadetde* bazı yazıları, 1900 de de *arabca* öğrenmenin lüzumu üzerinde *müdafaa* adlı bir risalesi çıkmıştır. meşrutiyetde *şûradaki* başmuavinlik vazifesini bırakıp *şehremaneti* mektub-culuğunu almış, sonra *fatih*

belediye müdürlüğüne, emanet müfettiş-i umumîliğine tâyin edilmiş, millî hükümetin teşekkülünden sonra da pul müdürü olmuştur. *süleyman faik emre*, *arab* eserlerinden faydalanmamızı temin edecek sayılı kalem erbabından biridir.

19. mehmed nüzhet ortanca

ortanca soyadı kendisinin hem şiire, hem hakıyate olan nisbetinin en güzel bir remzidir: isim, kendisinin *mevlâdîden bolevî zade hacı nesib beyin* ortanca oğlu olduğunu anlatırken, bu *ortanca* çiçeklerin de en gümrah bir şiirini söylemiş olur.

bundan başka, *mehmed nüzhet ortanca*nın bütün hayatı da böyle şiirle hakikat ortasında geçer. o da *süleyman faik* gibi *arabca*yı, *dâr-üt-tâlimde* ve bizzat *hacı ibrahim efendiden* okumuş, *türk* edebiyatını ve *farsca* gibi dilleri ve başka dersleri hususî muallimlerden görerek iki yıl kadar aynı mektebde hocalık etmiştir.

kendisi daha buranın talebesiyken de *hacı ibrahim efendinin âsâr-i ebediyye* mecmuasının *arabca*dan terceme merakıyla yazılarını yazıyordu; eğer bu kadar basın doğumu içinde bir de ikiz aranacak olursa bunlar da *süleyman faik emre* ile *mehmed nüzhet ortanca*dır; zira aynı yerde ve aynı günde doğmuşlardır.

1892 de *dünyân-i umumiyede* bir vazife alınca oranın şair mektubcusu *mahmed sadî* eliyle şiire meyelden *mehmed nüzhetin* yazıları her vâdiyi kaplar: gazel mersiye, tarih, tehzil... vâdisindeki eserleri, *arab* ve *fars* şairlerinin seçmelerinden manzum tercemeleri lezzetle okunur.

meşrutiyetin ilânından sonra *ahmed midhatın terceman-i hakıykatini* bir akşam gazetesi olarak temiz bir yolda yürütmüş, vatansever bir hayır kurumu olarak çalışmış olan *donanma muâvenet-i millîye cemiyetini* 1909 da dört arkadaşıyla tesis ederek, itilâf hükümeti tarafından ilgasına kadar bunun idare heyetinde bulunmuş, cem'iyet-i umûmiyye-i belediyye'nin iki seçim devresinde beyazıt kazasını temsil etmiştir.

mehmed nüzhet ortanca bugün de çok zaman zaptı güç mazmunları mahir bir şiir sanatkarı kudretiyle dört mısra arasında yakalarken öte yanda vergi itirazlarını tedkiyk eden komisyonun da hakıykatden ayrılmaz âzâlığını yapmaktadır.

hüseyin rahmi gürpınar

20. ahmed zıya şenozan

1887 de *nadir beyin nümûne-i terakkıy* mektebinde talebeydi ve *nadir beyin* mekteb adına çıkardığı *nümûne-i terakkıy* mecmuasının da —müdürün bir evde oturan yakın akrabası olarak— baskı işlerine memurdu.

mecmuanın ilk sayısında yazdığı takdim makalesiyle basın hayatına giren *ahmed zıya* iki üç yıl *nümûne-i terakkıyde* hocalık etmiş, bir aralık *tıbbiyyeye* girmiş, fakat orada kalamayarak *ahmed rasimle baba tabirin* delâleti kendisini muharrir ve mütercim sifatiyle *saadet* ve *tercemân-i hakıyate* bağlamıştır. sonraları *ceride-i askeriyenin* yazı heyetine alınmıştır. (asâkir-i müstebdele) terkinin *arab* harfleriyle yazısında (müstebdele) nin (lâm) ı düşerek (müstebidde) okunan bir kelime kalması üzerine 33 gün hapse uğramak gibi azablar çektikden sonra günün birinde bir hünkâr çavuşu tarafından matbaa matbaa toplanıp saraya götürülmüş, sonra bir irâdeyle ve 1500 kuruş maaşla öteye beriye serpişdirilmiş muharrirler arasında bu da *matbuat-i dâbiliyye idaresine* memur edilmiştir.

bu fırtınada *ahmed rasim*, *abdullah zühdü*, *mehmed halid* maarife, *samih rıfatde* kendisi ile beraber aynı kaleme, *süleyman tevfiğ hazîne-i hassaya* alınmıştır.

kendi ifadesine göre bata çıka meşrutiyeti bulan *ahmed zıya* 1908 de *saadetin* başyazarlığını aldı, 1910 da da bir kaymakamlıkla yazıdan idareye geçti. *meşrutiyet uğrunda* eseri, bu intikal devrinde *ittihad* ve *terakkıy* merkezinden verilmiş notlarla vücade gelmiştir. bir zamanlar gündelik gazeteleri dolduran terceme roman tefrikaları artık oralarda perişan kalmaya mahkûmdur.

şimdi *bakırköyünde*, odasına mevkuf, yetmişlik bir inzi-vâ hayatı süren *ahmed zıya*, *ahmed rasim* neslinin canlı bir bergüzârdır; kendisine âfiyet dileyorum.

21. dr. şükrü kâmil talimcioğlu

ceddi hafız-ı kurrâ *osman efendi*, sevimli parti reisimiz s u a d h a y r inin babası ile bir memleket çocuğu.. dedesi *ferik şükrü paşa*, babası *talimci kâmil bey*, 1870 de *istanbulda* doğuyor ve 1892 de *askerî tıbbiyeden* yüzbaşı hekim çıkıyor. ondan sonra hekimlik mi galebe çalıyor, politika mı? ayırmak güç.. *tıbbiyelilerin* sultanlık istibdadı aleyhindeki yurdu hareketlerinde *şükrü kâmilin* kısmetine düşen de *taksim kıyasından* sürgünlük, r u p ç o z dan muhafaza altında *istanbula* getirilme, bir buçuk yıl hâpisten sonra *elâzizi* boylama...

meşrutiyetle memleketin siyasî sıhhati düzelince o da sağ kol ağalıktan mütekaid olarak sıhhiye müdürlülerine, sıhhiye müfettişliklerine geçiyor ve bu da bir tekaüdlükle kapanıyor; fakat bu birkaç satırla kapanmış görünen hayatın tıb edebiyatında, ne feyizli bir sahası var?

daha 17 yaşında *tıbbiye* talebesi iken, *manzara* mecmuasına manyatizmaya dair verdiği bir yazı ile başlayan basın hayatı, sıhhati koruma yolunda sayısız yirmiye varan ve bir taraftan da gelişen kitab yayını yanında, bizim ilk zengin hekimlik mecmuamız olan *tabâbet-i hazıra* gibi, hekimliğin bizde ilk ansiklopedisi olub, maalesef, (r) harfinde kalan *muhıy-ı şünun-i tıbbiyye* gibi eserlerle en yüksek hizmet had-dini bulur.

sevgili doktor, bugün kendisini bir hastaneye vermiş, hekim olarak yaşıyor ve yaşıyor.

22. hüseyin rahmi gürpınar

hüseyin rahmi üstadımıza dair size taze bir şey söyleyebilmek için onun *istanbulda bir firenk* başlığıyla *ceride-i havâds*de çıkan ilk yazısını bulub okuyabilmeliydim. *cümbüriyetin* irfanımız adına başardığı en hayırlı işlerden biri basma yazı ve resimleri derlemeye girişmiş olmasıdır; *türkiyede* baskı makinesi çalışmaya başlayalı her matbuadan kanunların istediği miktardan çok fazlası resmî vazife sahiplerine verilmişken bunlar bu son kuruma kadar hep resmî olmayan ellerin tasarrufuna geçmiş! bugün işte *ceride-i havâdisin* bu yıllarda çıkan sayılarını kütüphanelerimizin hiç birinde bulamayız. üstad, kendi yazılarının bütün müveddelerini dizdikden sonra matbaalardan geri almak, bunları, bir rivayete göre, kendi evrak hazinesine yerleştirmek gibi basın tarihimizin şükrünü ödeyemeyeceği bir âdeti, muhakkem değilse bile, muhkem tutmuşdur. fakat bu güzel âdeti *istanbulda bir firenk* çıktıktan sonra yerleşmiş olacak ki o hazineye baş vurmadan da müsbet bir netice alamadık.

basın alanına benzerlerinden daha geç geldiği için üstadımıza darılmak yersiz olur. 17 yaşında yazdığı bu eseri altı yıl kendi kendini dinledikten, olgunlaştırdıktan, garbın roman âlemini iyice dolaştıktan sonra ortaya çıkarmış, neşriyatının ikincisi olan *istiğrak-ı seharî* hikâyesinden sonra alafirangalıkla alay etmek için yazdığı *ışık* romanı *mürebbiye* sanatkârını daha o zamandan lâıyk olduğu umumî kabulün omuzlarına yükseltmiştir.

*hüseyin rahmi*deki kıymeti ve millî kıymeti ilk keşfe-denler *menemenli zade tabir*, *ahmed midbat*, *muallim naci* olmuşdur. *ışık* okuyan *muallim naci*, 11 mart 1890 tarihli mecmuasında, «henüz pek genc olduğu anlaşılın muharririnin ileride daha ziyade hizmet edecek eserler vücdede getireceğini üminan ile ümid» ediyordu.

üstad, bu umudu boşa çıkarmadı: yalnız adlarını saymak bile bir an evvel sizi rahat bırakmak için sabırsızlandığım bu yerde beni dakıyklarla tutabilir; bütün bu eserlerin yurdumuzda tabii hayat ile tabii dili korumakda büyük yararlığı oldu. garblılaşmanın edebiyatımızda kendi rengimizi soldurub karartacak ifratlarından dğması tabii lan tepki, söylemek isteyib de gürültüden duyurub an-

mehmed tevfik bilge, mikrofonda

latamadığı örnekleri *hüseyin rahmi*de bol bol bulmuş oluyordu.

bu memleketde kalemle geçinilemediği, söyleyenleri hayatiyle ilk yalanlayan sanat adamı *hüseyin rahmi*dir; bununla beraber *hüseyin rahmi*yi savaşız bir zafer kazanmış sanmamalı: kırık ortadan kaldırdığı *şekavet-i edebiyeye* sahneleri de elbette hatırlardadır. bütün bunlara rağmen üstadın eserlerinin halka nüfuz derecesini tayin etmek için kendisinden dinlenilmiş şu hikâyeye bakınız:

bir muâdele-i sevda romanı tefrika edilirken romanı takib eden biri kendi ev yaşayışını o kadar romandakine benzetmiş ki eğer roman kahramanı karısını öldürürse kendisi de öldürmeye karar vermiş! bunu haber alan *hüseyin rahmi* de romanının istikametini çevirip kartı boşatmak şekliyle bağlamış.

hikâyenin bu hikâyesinde *hüseyin rahminin* insan ve evcil ruhu pırıldar; filvakıy üstad hiç evlenmemişdir, ama bir evin iç hayatına onun kadar mal olan kalem sahibini z yokdur. hattâ, duvarlarında bizzat *hüseyin rahmi* tarafından yapılmış tablolar, köşelerinde kendi eserleri yadıklar, işleme-

ler bulunan odada misafirlerini ağırlamak için bizzat piyano çalarken dinlemek bahtıyarlığına erenler, üstadı *heybeliadede* dünyaya kulağını tıkamış olarak tasvire meylederler.

bunun aksine *hüseyin rahmi*, orada her şeyi duyan ve görenlerdendir. yerli, yabancı bütün neşriyatıburada gözden geçirir. *istanbulu* en iyi bilenimiz odur. bunun için, dileyelim ki *kütübyalılar* kendi mebuslarını bu defa da *istanbulu* muza bırakınsınlar.

23. mehmed tevfik bilge

bir *manastır* çocuğu... 1868 de *manastırda* doğuyor. *manastırda* okuyub *manastırda askerî idadîsini*, *istanbulda harbiye topçu mektebini* bitirdikten sonra da, 1887 de *manastır askerî idadîsine* geliyor. bu defa tarih hocalığı ile..

tarihçi bir muharririn dğumu da bu yıl içindedir, biz bunun ilk vesikasını gene *manastırdan bursaya*, orada çıkan *nilüfer* mecmuasına yollanmış, islâm medeniyetini öven bir yazıda buluyoruz. (3 teşrin 1887).

ondan sonra sırası ile *endülüs tarihi*, *osmanlı tarihi*, *makedonya tarihi*, *manastır vilâyetinin*, *kuleli askerî lisesinin* tarihçeleri: *osmanlı imparatorluğunun safahât-i siyâsiyyesi*, *inkıraz* ve *istiklâl* mularebeleri; nihayet *ciban tarihinde türkler ve meziyetleri*...

eserleri yanında hocalığının en mes'ud bir mazhariyeti *atatürke hocalık* etmektir ve kendisi, talebesini cümhurreisi seçen bir meclisde re'y sahibi sıfatiyle bulunarak, hocalığın en büyük zevkını tatmıştır.

onun tarih vecizelerini kendisinden dinliyelim:

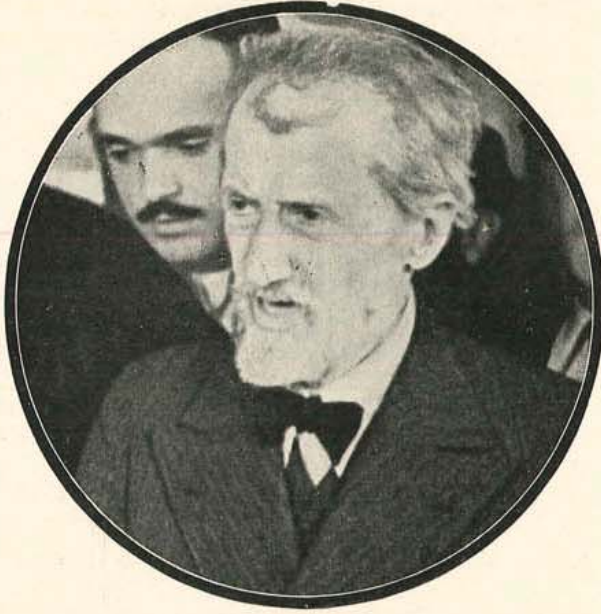
«*türkistan* yabancı kavimlerin istilâsına uğramamış olduğundan dünyada hür doğmuş, hür büyümüş, hür yaşamış bir millet *türklerdir*.

yer yüzünde düşmanından en çabuk intikamını alan *türklerdir*.

yer yüzünde ölüden hayat ve hayattan beka yaratan bir millet *türklerdir*.»

24. mehmed cemil pekyahşı

dünyân-i umûmiyye nazırlıklarında bulunmuş *malatyalı ömer avni efendinin* oğlu; 1865 de *saraybosnada* doğuyor.

yusuf cemal dilmen, sesini mikrofona verirken

barbiye mektebinin ikinci sınıfında *seferiye* dersinden 45 yerine 32 aldığı için uğradığı yeis kendisini şiire kapdırıyor. zaten babası da yeni yılı kutlayan yazılarını *bosnanın vilâyet gazetesinde* basdırmış, oğlunu kılıçdan çok kaleme teşvik etmişdir. bu meyli, *bursada* babasının ahbablarından *bersekli arif hikmet* şiddetlendirmiş, o vasıtayla *muallim naci* yi tanıyıp hukukdaki edebiyat derslerini dinlemeye başlamışdır. *mehmed cemil*, *ramide* şimdi oturduğu evin en büyük bahtiyarlığını *nacinin şeyh vasfı* ve *hüseyn suad* yalçınla birlikde bir gün misafir gelmelerinden ibaret sayar.

*mehmed cemil*in felsefe merakı bundan sonra başlar. zerrelerden, *nazm-ü nesrinden*, terceme romanlarından sonra manzum bir *şekvâ-yi rûh* yazmasına rağmen manzum yazmaktan soğumuş ve artık bir vecizeler muharriri olmuştur. *vecizelerimin* dört kitabını *lö panse dön türk* adıyla çıkarılmış fransızca 8 risale tamamlar. fransızca gazetelerde, edebî, felsefî makaleleri, hal tercümeleleri çıkan sayılı *türk muharrirlerinden* biri de *mehmed cemil*dir. *şukka* adıyla 1909 da bir de gazete çıkarmış ve millî davalarımızı o zaman da hararetle müdafaa etmişdir. hâlâ, her gün birer iki-

şer vecizesiyle *türk* okuyucularını düşündürüb aydınlatmaktan hiçbir yorgunluk duymuyor.

profesör *şekib tuncun* şu hükmü, jübilemizin bu sayın rüknü üzerinde verilmiştir:

«cemil beyin en talihsiz şartlar içinde vücade getirdiği eserlerde bile felsefecileri düşündürecek muhakeme ve tenkidler pek çokdur. ben bunları büyük bir zevkle okudum ve bir çoklarını yeni başdan düşünmeye mecbur oldum.»

25. yusuf cemal dilmen

babası *şükrü efendi*, *medine* mollası olduğu için, hâkimlerin, avukatların *cemâl molla* diye tanıdıkları ve sevdikleri bu zatı 'biz *nokta* mecmuasının 14 mart 1888 sayısındaki *yusuf cemâl* imzalı hukukiy yazılar ve şiirlerle basına mal ediyoruz.

yusuf cemâl o tarihte *arabca* konuşur, 24-25 yaşında bir hukuk mezunu olarak, *lâzikiye ceza reisliği*ne namzed *istanbul kadılığı*nda bir memurdu.

lâzikiyeden sonra *antalyada*, *amasyada*, *tekirdağında* memuriyet veren *yusuf cemâl*, *istanbula* gelib *refik manyâsî* ile avukatlığa başladı; fakat *abdülâzizin* şehzadelerinden birinin karısını ve çocuğunu okutmak gibi bir suç işlemiş olduğundan, *edirneye* müddeiumumî tayin olunmuşken, *sıvasa* sürüldü. oradan *gümüşhaneye* girdi. «ihtilâl çıkarıyor» töhmetiyle de oradan atıldı.

bütün bu çalkalanma, hâkim ve avukat *yusuf cemal*in hayatında kendi kendine yeten bir şair yuğurdu.

bugün yalnız evi *kadıköyünde osmanağa* mahallesinin *nevzemin* sokağında sanılmamalı; onun:

müstağrak-ı tabayyül iken, vakf-i intizar,
gâb ızırâb-i ye's ile, gâbi ümidvâr,
bir hâfişî hitâb, misâl-i sadâ-yi ra'd.
haykırdı gûş-i hûşuma: «biçâre ihtiyâr,
geçdi o unfüvân-i şebâb, âteşin hayâl,
olmaz hazân-i ömr, pezîra-yi nevbahâr!»

dediğine de bakmamalı: *cemâl dilmen*in his ve hayaliyle oturduğu âlem de her zaman *nevzemin* ve *nevbahardır*.

salih saim unar (yanındaki oğlu doktor ali ridvan)

26. mehmed enîsî yalkı

babası *kasımpaşada* gemi başlarına oyma yapan marangozlardan biri, *mehmed enîsî* 1885 de *babriye mektebinde* girib 1893 de mühendis olmuştur. *fransa* donanmasında iki yıl sitaj gördü; *babriye* nazırına yaver oldu ve *arif paşa* ile üç yıl *çanakkaledede* bulundu.

meşrutiyete deniz yarbayı olarak giren *mehmed enîsî*yi on, on beş yıl önce *kadıköyü orta mektebinde* edebiyat hocası buluyoruz; *filvakıy enîsî* daha *babriye mektebinde* okurken *ingiliz* edebiyatından tercemelerle basın âlemine bir *vâveylâ-yi şebâb* çıkarıyordu. sonraları *avrupa hatıratını* yazıp bastırdı. *ümide doğru*, *maymunun defteri*, *alman rubu*, ölmüş çiçekler, *sardanapâl*, *pompeinin son günleri* gibi eserlerini bastırdı.

bugün nerededir? *nisedir* diyenler var. eğer orada ise gene *ümide doğru*, gene *harabe-i haneman* üzerindedir demek... ve kimbilir, bu eserinde *miralaya* söyletdiklerini şimdi orada gene söylemektedir:

«*heyhat, zavallı beşer, sen daha pek zayıfsın, pek zelilsin. ab, fakat çare mi var? bugün milletler arasında sulh ve salâhi muhafaza için bile kuvvete ihtiyaç görülüyor; bunun içindir ki kuvvetli ordular, şevketli donanmalar muktazi...*»
ve şüphesiz denizleri bilen bu yaşlı kalem ilâve ediyor: «*şevketli donanmalar ve kudretli hava filoları.*»

27. salih saim unar

tosyalı başı hüseyin efendinin oğlu... 1867 de *kabataş* da dünyaya gelmiş, *tophane* bitişğinde yakın zamana kadar güzel bir talik ile yazılı levhasını gördüğümüz *feyziye rüşdiyesinden* çıkarak, hemen oracıkda, gene *tophanenin* ruzname kalemine girdi.

işte, benim *mecmua-i muallimde âcizleri saim* imzasıyla 1888 mayısında çıkmış, *defterdar yokuşundaki* harab çeşme tarihinden bahseden bir mektubu bizim ilk menkabe muharrirlerimizden biri olan *salih saime* atfedişim bundandır.

salih saim o zaman gene *tophanede* bir vazife alan *ahmed ibsanla* tanışarak *servetin* yazı heyetinde yer aldı ve 40 yıl süren devlet hizmetinin verdiği imkânlar arasında gazetelerle mecmualara yazdıklarından başka ilki *mürâselât*, sonuncusu *üşküdârın maruf nüktedanları* olan ve sayısı on beşi bulan kitabı çıkardı. şair bir hekim olan oğlu *ali ridvanı* yetiştirmek de başka!..

şimdi de *tophaneyle* karşı karşıya, yani *üşküdarda* oturan emekli muharrir için *resmî sicill-i ahvâl* varakasına bir *kurmay albay, hasan tosun*, vaktiyle şu satırları yazmıştır:

«*mahâsin-i ablâk terkibi sanki mümeyyizimiz salih saim beyin ezelde ruhu görülerek vücude getirilmiştir*»

ben bundan başka âdeta temyiz mahkemesinden sâdir ve kazıyye-i muhkeme olmuş bir karar buldum:

kelâm-üllâhı andırmakta saimden gelen her ses!

bü hüküm de temyizinzâir ve halûk reislerinden *fuad bulâsi demirellinin*..

28. ahmed macid gören

şevket oğlu *ahmed macid*, 1871 de *üşküdarda* doğuyor. *askerî rüşdiyesinden mülkiyeye* geçerek 1890 da diploma alıyor.

[doktor celâl muhtar özden]

daha *mülkiyenin* son sınıfında başlayan bir yazı alâka-sıyla adı beş kitab üzerinde ve bir başka rahmetli yazı arkadaşının imzasıyla yanyana basılıdır.

bundan sonra uzun bir memuriyet devri başlıyor. *ahmed macid*, *izmirde ümür-i ecnebiyye* müdürüdür. *erzurumda*, *diyarbakırda* mutasarrıflıklara gitmiş; meşrutiyetde de *sakıza*, *amasyaya*, *kudüse* mutasarrıf olmuştur. meşrutiyet yıllarında *ahmed macid*, yahud *macid şevket* imzasını *mülkiye* mecmuasında, *resimli* kitabda, daha sonra *yarımda* görüyoruz ve gene *ahmed edible* birlikde çıkarılmış *bilgi* mecmuasında, (m.) imzalı yazılarıyla *ankarada hâkimiyet-i milliyyede* buluyoruz.

üşküdâr idadîsinde edebiyat ve ahlâk, *darülmuallimin-i âliyyede* servet, *inas darülfünununda* kitabet, *acıbadem kız lisesinde* edebiyat hocalıkları, *gelibolu* mutasarrıflığından sonra vali olan daha sonra *dabiliye vekâletinin* sicil ve memurlar umum müdürlüğüne getirilen *ahmed macid*in emekliye çıkmadan evvelki talim hizmetleridir. bundan sonra da *amerikan kolejlerinde türce, tarih ve yurdbilgisi* okutuyor.

ahmed macid gören, kuvvetli bir *fransızca, rumca, ingilizce* sahibidir. son günlerin gazetelerini açarsanız onu sabırlı bir dikkatinden çıkmış çetin metinlerden tercemelerini bulursunuz.

üstadımız, bütün ömründe kibar bir tevazua bürünerek, faydalı olmak şiarından ayrılmamıştır.

29. veled izbudak

babası *mustafa necib çelebiden* 18 inci vasıtayal *türk büyüğü mevlânayz* ulaşan *veled çelebi* üstadımız, bir kadın hocanın *kur'an* cüzü okutan mektebinde *ebcedi* sökdükten sonra *celâl esadın* babası *sakızlı esad paşanın* valiliğinde açtığı yeni usul mektebe geçmiştir. bundan sonra da *sul'an veled med'esesine*, o medrese kadar da dervişlerin hücrelerine ve *dergâh kütübhanesine* devam ederek feyz aldı.

harabat sahibi *ziya paşanın* yetiştirmesi *nâzım paşa — nâzım hikmetin* dedesi— *konyada* mektupcu iken üstadımız onun maiyyetinde *konya* gazetesinde çalışıyor, ilk şiirlerini o gazeteyle neşrediyor; *konya* gazetelerini elde etmek mümkün olmadığı için biz, üstadın basın hayatına, *bursanın nilüfer* mecmuasında 1889 *martında* çıkmış bir gazelinin başlangıç alıyoruz.

bu başlangıcın *türk dili, türk lûgati* için nasıl bir gelişme çığırı açıldığını aziz muhatablarımız benden iyi bilirler. *necib asımlarla* birlikde kurdukları inkılâb cebhesinin bu *vavli türklerini* dilimizin tarihi ölmez bir saygı ile saracaktır. unutmamalıdır ki yalnız onun *türk dili* eseri bugünkü *türk dili kurumunun* (sebeb-i hayat) ı olmuştur.

9 yıl post-nişin olmuş, bu arada bir *mevlevî* alayının komutanlığını yapmış olan üstad, *büyük millet meclisinin* bütün inkılâbçı hareketlerinde beraber yürüdü ve yürüyor. *türk dili kurumunun* en vefalı uzuvlarından biridir.

bütün bu ciddî ve millî bahisler üzerindeki çalışmalarına sırası geldikçe ince nüktelerle ferahlık vermenin bir üstadı da odur.

*kıpkırmızı fesle, kara çebreye ömürsün,
anber lâla, gıya ucu âteşli kömürsün!*

beyti *nasreddin boca* fıkralarının en doğrularını bizde kitab suretinde toplamış olan üstadımızdan zarif bir örnektir.

yeni geçirdikleri bir rahatsızlığın nekaheti içindeler.. bu gün kendilerini aramızda göremekden müteessiriz.

30. doktor celâl muhtar özden

doktor celâl muhtar özden 1865 ağustosunda istanbulda doğmuştur. babası tıbbiyyenin başkâtibi ve edebiyat hocası mehmed muhtar.. o zaman istanbulda demirkapıda bulunan galatasaray sultanisinde okumuş, 1887 de de askeri tıbbiyyeden hekim çıkarak, iki yıl kuduz müessesesinde pastörün keşifleriyle yakından meşgul olduktan sonra parise gitmiştir. doktorun parisde geçirdiği dört sene onu yalnız dünya tıp edebiyatına keşifler ve hususî tedavi usulleri kaydetmiş bir mütehassıs olarak kazanmakla kalmamış, doktor kobun tecrübelerini, paris umumî sergisini türk gazetelerine en evvel aketirmesi sayesinde de bu müstesna kabiliyeti basın hayatımız kazanmıştır. celâl muhtarın tıbbî keşiflerinin 1914-1919 harbinde büyük yararlığı olduğu gibi istanbula gelince tıbbiye mektebinin cild ve firengi hastalıklarına hoca olduğu zaman ikdamda yazılar yazıyor, firengi makalâtı, firengi ve izdivaç gibi mühim eserlerle de tıp edebiyatımızı zenginleştiriyordu.

celâl-muhtar meşrutiyetten sonra askerlikten çekilmiş, balkan harbinde, umumî harbe kızılâyın umumî müfettişi olarak çalışmıştır. eski hilâl-i ahmer gazetesini onlar tesis etdiler.

yorulmaz gayreti, keskin zekâsı, sarsılmaz iffeti, hele gelecek zaman için önceden alınması lâzım gelen tedbirleri farkedib zamanında almaktaki isabeti büyük hizmetlere fırsat hazırdı. istanbul işgali zamanlarında bu hizmet daha büyük ölçüde meyvasını verdi ve o devrin işe nazırlığı celâl muhtarın kıymetli şahsiyetinden az vakitte çok faydalandı.

son zamanlarda celâl muhtar çok yorucu işler içinde gözlemlerinden rahatsız olmaya başladı. parisde yapılan ameliyat, ne yazık, müsbet netice vermedi. aziz doktorumuz şimdi okutub dinliyor. şüphesiz çok iyi düşünüyor, fakat hemen hiç, evet, artık bizi hiç görmüyor. o şimdi burada sizin kalbinizden taşan sevgi ve saygı çağlayanını, şübhesiz içitmekte, fakat sizleri ancak kalb gözüyle görmektedir.

31. hâmid hasan can

tarihî bir aileden, sultan selimin yakını basan canın ve tacüttevarih sahibi hoca sa'deddin'in torunlarından mehmed arif hikmet beyin oğlu.. 1970 de istanbulda doğmuştur.

daha mektebde talebe iken gazete ve mecmualarda yazı neşrine başlamış, 1889 da mülkiyeyi bitirdiği yıl maliye nezaretinde vazife almakla beraber hususî mekteplerde hocalığa koyulmuştur. bir yıl sonra kendisini maarif hizmetine hasrederek yeni açılacak kandilli idadisinin müdürlüğünü almış, oradan bursaya, edirneye gelmiştir. meşrutiyet kendisini maarif nezaretinin rüşdiye mektepleri müdürlüğünde

ibrahim edhem dirvana [yanındaki refikası hanım]

bulmuş, sonra hukuk mektebindeki iktisad muallimliğine getirilmiştir. vilâyet gazetelerinde yazılarla bir takım mekteb kitapları evvelki, şarl jidden ilm-i iktisad terçümesi bu yeni devrin eseridir. bu devirde kendisi içeride ve dışarıda bazı malî işlerde çalışırken hilâl-i ahmer merkez-i umumîsine seçilmiş, umumî harble mütareke yıllarında bu hizmet önemli bir mahiyet almıştır. 1925 de fransada dört yıl süren bir tedkik ve tetebbüden sonra hâmid basan can, şimdi millî bankalarda murakiblik ve idare meclisi reisliği yapıyor.

hâmid basan canın ilk yazısı olarak aldığımız mektub, ahmed midhat merhumla memleket dokumacılığı ve sanayilememiz bahsi üzerinde bir münakaşa açmıştır. genç iktisadçı bu mektubda ahmed midhada ilm-i servet bilmediğini söylüyor, ahmed midhat da aynıyle gazetesine bastırıldığı mektuba: «sözleriniz sert, kaba; bundan pek genç olduğunuz anlaşılıyor. yaş ilerledikçe soğukkanlılık gelir, sözleriniz yumuşar.» diye başlayarak cevap veriyordu.

onun şimdi kime hak verdiğini kendisine sormadım; fakat kendisinin yeni öğrendiğim bir kaaatnden size haber de vermek isterim: hâmid basan can devam eden bu ikinci dünya harbinin son harb olmasını isteyenler arasında bulunmakla kanaat etmiyor; bunun son harb olduğunu da pek büyük bir ihtimal olarak kabul ediyor.

32. abdülganî seniyy yurdman

işte devlet hizmetiyle basın bağılılığını atbaşı beraber yürütmüş simalardan biri.. abdülganî seniyy, arabcaı en iyi bilen ve arabca gazetelerde makaleleri basılan türklereindir: hem de türk şairlerinde okuduğumuza göre karaosman oğullarından kadî bekir sıtkı eşendinin torunu bir türk..

abdülganî seniyy 1874 de istanbulda doğdu; ilk tahsilini valde mektebinde yaptı; âkkâdaki büyük biraderinin yanında da rüşdiye tahsilini bitirdi ve kuvvetli arabcasının mayasını buradan aldı, oranın vergi kâtibliğine refik olduktan sonra istifa edib istanbula geldi. mülkiyeye girdi.

mülkiyeye giren bu genç, 1889 sonlarında sıhbat gazetesinde, üç dört yıldır uğradığı rahatsızlıklardan şikâyet eden bir yazı ile, daha âkkâdayken basına da ayak atmış bulunuyordu.

mülkiyeden çıktıkdan sonra bu ilgisi gitdikçe gelişti: selânik maiyyet memurluğundan hariciye vekilliği şifre müdürlüğü ve müsteşar muavinliğine, selânikde feyziye mektebi hocalığından selânik hukuk mektebi müdürlüğüne kadar 32 yılı dolduran bir hizmet zincirinin her halkasında bir eser verdi; hazine-i fünûndan mecmua-i ebuzıyaya, mizandan ileriye kadar çeşid çeşid mecmualar ve gazetelerde yazdı, emekliye çekilmişken ihâlâ ve türkçeyi aşırı bir inkişâf adımıyla özleşdirmeye savaşıyor.

dileriz ki bugün buraya gelmesine imkân vermeyen nekahetden gene de yazsın...

33. purof. m. hayrullah diker

30 teşrin 1875 de istanbulda doğan purofesör bize ilk eserini 1889 da vermiştir. hem bu eser bir kitap ve bir mekteb kitabıdır, iki defa da basılmıştır.

bosnalı zade m. hayrullah diye imzalanan ve kitabı kasbarın ilk mektep kitapları sırasında yer alan mübtedilere kiraat kitabı küçüklere şu nasihatıyla başlar:

«cenab-i hak bizi ilim ve edeb tahsilıyla ehlâfımızın birakdikları âsârı tevsi' ve izah ederek ablâkımızı, kâşâne-i medeniyet'in bizden balâ olan mahallerine iysâl için yaratmıştır.

ben bu borcu ödemek için şu ufak eseri vücude getirmeye muvaffak oldum. buna sebep ikidir:

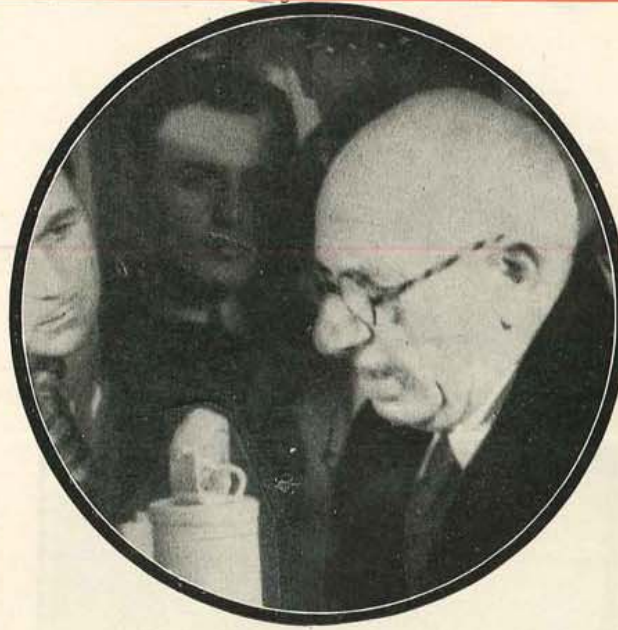
birincisi: mübtedilere bevesle çalışılmak için ufak, ibretâmtz hikâyelerle türkçe kiraati öğretmek;

ikincisi: benim mafevkında olub da ilim ve edebinden yalnız kendisini müstefid edenlere nümune olmaktadır.

biz ki vatan evlâdıyız. evlâd-i vatana hizmet vatana hizmet demektir. vatana hizmet ise hiçbir vechile mâ'yûb değildir. öyleyse benim şu cesaretimi erbâb-i kalem affeder. affetmiyenlere de arzederim ki ileride sâ'y-ü gayretimle hem ben, hem eserlerim terakkî eder.»

o tarihte 14 yaşında olan hayrullah, üsküdar'da rüstempaşa mektebinden, fatih askerî rüşdiyesinden çıkmış, istanbul idadîsine devam ediyordu.

genç, daha doğrusu, çocuk muharrir sözünü tuttu. edebiyat vâdisinde birçok eser vermekle kalmadı, gülbaneden aldığı diplomaya cild cild tıbbî eserler ekledi ve fakültemi-

kır. or kömürcañ

zin parlak, kadir bilir bir jübile töreniyle üniversite kürsüsünden ayrılıp büyük millet meclisi kürsüsüne geçti.

34. osman senai erdemgil

tâbiye meseleleri, sevkulceys, harbin sevk ve idaresi, dömeke meydan muharebesi, tarih-i harb, rus ve japon seferi, napolyonun başkumandanlığı, gazi osmanın paşa, zabıtana mahsus muhtıra, edebiyat-i askeriyeye, askerî kitabet, asker mecmuası gibi eserlerle dünkü neslin bütün zabıtları; marifin neşre müsaade etmemesine rağmen ebuzıyanın cesaret ve himmeti ile kitap halinde çıkan pol ve virjini tercemesiyle de gene dünkü neslin bütün mütalea meraklıları osman senai adını ezberlemişler, sevmişlerdir.

osman senainin bu yazı tarihi manastır askerî rüşdiyesinden nilüfer mecmuasına gazeller yollamakla başlar.

osman senai, 1288 de debrenin kocacık nahiyesi merkezinde doğan osman, selânik tüccarından fazlî ağanın dördü büyük askerî rütbelere erişmiş beş oğlundan biridir.

meşrutiyetten sonra iki üç yıl petersburgda ve atınada ataşemiliter bulunan ve 1938 e kadar da bursa askerî lisesinde edebiyat okutan senai bugün kurmay albaylıktan emekli, kendisinin ilk şiirlerine intişar sahası olan bursada, hususiyle on yıl önce geçirdiği bir otomobil kazasından sonra sükûna âşik bir ömür sürüyor.

35. halil rüşdü akır

osman senai gibi halil rüşdü akır da ordunun kılıcından çok kalemiyle belirmiş uzuvlarındandır.

babası ahmed hamdi paşanın kaymakam bulunduğu sırada 1873 de samakovda doğdu. harbiyeye girdi. 17 yaşında, nabî zade nâzımın zavallı kız hikâyesi kendisini o kadar cezbetti ki işte ilk kitabı zavallı avcı o meylin mahsulü olarak yazıldı, basıldı. zavallı avcının gördüğü takdir bugün hepsini elde edemediğimiz daha birçok neşriyatın yolunu açtıktan başka halil rüşdiyü balkan harbinde, umumî harbde, istiklâl harbinde orduda geçen hizmetleri dışında, onu askerî rüşdiyeler ve liselerde müdürlüğe sevketti. bu mekteplerle hususî mekteplerde kitabet, edebiyat, fransızca dersleri verdi. en son üçüncü kolordunun şube müdürlüğünden emekliye çıkan halil rüşdü bazı komisyon âzâlıklarında çalıştı.

birçok mecmualara yazı yardımından sonra bahçıvanlıktan, malûmat-i sihiyyeden çocuk terbiyesine mahsus kanun-i esasîlere kadar yazdığı eserlerle bu memleketin irfan seviyesini yükseltme yolunda ettiği hizmetler ona vazifesini başarmış bir kalem sahibinin hak ettiği vicdan huzûrunu vermeye kâfidir.

36. mehmed azmi veziri

yanyalı hayreddin paşanın 1864 de yanyada doğan öğrencisidir. o zamanlar mülkiyeye gitmek için ilk şart 18 yaşında bulunmaktı. müsabaka imtihanını 15 yaşında iken kazanan mehmed azmi padişahlıktan irade alınarak kabul olundu.

genç azminin hâfızası şaşılacak bir kuvvette idi. bunu o zamanın maarif nazırı olan ahmed vefik paşaya da duyurdukları için nazır mahrec-i aklâmın ikinci senesinde apanızın derse gelerek imtihanı geçirdi. müdür abdurrahman

2 üstad E. Leşgözü'nün annesinin dayısıdır. Refik Selimşah'ın kızı dayısıdır. Şüpheli Anılanın küçük karesi, E. Leşgözü'nün dayısının kızıdır. — b. t. us.

şeref beraberdi. azmiyi tahta başına kaldırdılar. muallim, kitabından bir cümle yazdırdı; çocuğa: —bunu sil, aynen yaz! emrini verdiler.azmi sildi, sildiğini olduğu gibi yazdı.

vefik paşa: —ben bu dolmayı yutmam! diyerek kitabı kendisi aldı. orta yerinden bir cümle daha yazdırdı. azmi onu da sildi ve tıpkısını yazdı. sonra türkçeden fransızcaya çevrilecek kolay bir cümle verdiler. tercüme de yapılmıştı. ahmet vefik paşa çocuğu yanına çağırır ve cebinden iki tarafı camlı gümüş bir saat çıkararak okşayıcı birkaç sözle saati Azmiye verdi: —bako ğlum, dedi; nazırınız züğürttür. sana bahalı bir hediye veremez. al bu saati; bunun maddî kıymeti yoktur; fakat mânevî kıymeti büyüktür.

azmi, bu azmi ile mektebin tarih muallimi olan mizancı murat bey kendi yerine onu vekil bıraktı. tarih üzerinde birkaç mekteb kitabı çıkarmasına vesile olan bu vazifesi 1907 ye kadar devam etti. o sene maarif âzâlığını muhafaza ederek selânikde yeni açılacak bukuk mektebine müdür olmuştu.

meşrutiyetten sonra da mutasarrıflıklara gitti.

mehmed azmi veziri, murad beyin yalnız mülkiye dersinde halefi olmamış, mizan gazetesinin cümle-i siyasiyelerini yazmakta ona arkadaşlık etmiştir. kendisi bu işten çekildikten sonra gene mülkiye mezunu olan bir başka azmi bey de mizana yazı yazmaya başladığı için yıldız, ikinci azmi beyi, tutmuş, konyada ikamete memur etmişti.

balkan harbinden sonra tekaütlüğünü alarak inzivaya çekilen üstad, şimdi arnavutlukta berat kasabasında oturuyor.

37. kirkor kömürcan

1869 da istanbulda doğan, 1888 de mülkiyeden çıkan kirkor kömürcan, 1889 da selânik idadisinde başlayan ve yüksek iktisat ve ticaret okulu ticarî ve malî riyaziyat müderrisliğinde en yüksek kademesine ulaşan talim hayatıyla bu memleket çocuklarına tam yarım asır riyaziye okutmuş ve ilki 1890 da 37 kitab neşrederek bu hocalığını hesaba, defter tutmaya, ticaret malûmatına muhtaç olanlar için bütün memlekete yaymıştır.

kömürcanın bu hocalığı sadece nakilden ibaret değildir. işleyen, bulan ve düzeltip ikmal eden bir kafa, bütün derslerine ve neşriyatına hâkim görünür: 78 ve 89 lu hususi zarb kaideleri, ticarî riyaziyatta maruf takribî zarb yerine

ibn-ül-emin mahmud kemâl inal

koyduğu muaddel çapraz kaidesi, senenin her hangi iki tarihi arasındaki günlerin sayısını hemen gösteren yeni banka takvimi, üstadın adını unutturmayacak ihtiralardır.

evinden çıkmamakta muhtar olduğu son zamanlarda bile emekli profesörümüz yine türk mektepleri için telif ile meşguldür.

onun bu eserleri yanında küçük fakat mânası büyük başka bir eseri unutulmamalı: sayın profesör, soyadı kanunu çıktığı gündenberi kömürciyan değil, kömürcandır.

38. ibnülemin mahmud kemâl inal

(kemâlin münbasırdır şabsına nev'-ı kemâlâtı)

mısraî üstadımız için söylenmiş ve gerçekten muciz olarak söylenmiştir.

isimlerin semadan nâzil olduğuna yerden bürhan istenirse gerek rahmetli babası emin paşa, gerek bu mes'ud babanın mahmud evlâdı kemâl en geniş ihtivalarıyla örnek olarak gösterilebilir. bununla beraber yalnız yıldız evrakı, bazine-i

evrak vesikaları gibi üstüne titrenecek mazi mirasının kadirbilen bir tevcih ile eline emanet edildiğini hatırlar ve baba'nın fazıl ve şair üç evlâd yitiştiren bir ebülkemâl olduğuna bakarsak üstada ibnülemin değil, mutlak olarak emin; baba-ya emin değil, kemâl demiş olsak gene yanlış söylemiş olmayız.

mahmud kemâl yaradılışında bir kabiliyete her mesleğin en yüksek seviyesi mukadderdir; basın âlemi bu nasibin kendisine teveccühünden dolayı övünmelidir.

ibnüleminin ilk basılı eserini tarik gazetesinin 27 şubat 1890 tarihli sayısında okuyoruz. mevzu ömr-i beşerdir.

üstad kendi büyük eserinde lütfedib eklediği hal tercümesinde, bir tarih kaydetmeksizin yalnız bir kış gecesi doğmuş olduğunu haber verir [1]; fakat eserlerini bütün bir edebiyat dünyasında babaların bile ihmal ettiği bu türlü kayıtlardaki şüpheleri gidermek için başlıca merci olarak görüyor.

buna bakarak üstadın tilmizlerine verdiği dersi bir müellifin ancak kendi yaşından bahsetmeye cevaz olmadığı suretinde hasr ile tefsir edersek diyebiliriz ki ömr-i beşer yazısı çıktığı zaman mahmud kemâl, babâ'nın sinraları en yüksek salâhiyetini eline aldığı mümtaz iyaletler kaleminin ketebesinden, daha 20 yaşında var yok bir gençti.

aynı sene mahmud kemâl'in yazıları büyük gündelik gazetelerin birbirlerine gıpta veren mazhariyetleri strasına geçmeye başladı ve hacimde küçük, mânada büyük neşriyat üstadımızın uhdesine, eyaletler kaleminden başka bir kale-

[1] (meşhur adamlar ansiklopedisi) nde, üstadın doğum yılı rakamının sonuncusu silikdir: 1870 de okunabilir, 75, 76, 78 de... yalnız (mir'ât-i sicill-i me'murîn-i osmaniyye veya inkılâb-i çihri-i osmaniyyede rical-i aşıfe-i devlet) adıyla 1909 mart nda çıkarılmaya başlanmış bir eserin görebildiğimiz beş cüz'ünden biri mahmud kemâl beyin 1287 (= 1870) de doğduğunu yazıyor.

1890 sonlarında basılmış ravza-tül-kemâl adlı eseri de, üstadın, 4-5 yaşlarında iken, sadrazam yusuf kâmil paşa ile aralarında geçen bir konuşmayı kendi kalemıyla hâkâye eder.

yusuf kâmil paşa 11 teşrin 1876 da öldüğüne göre —verdikleri malûmatlarıyla zâten terceme sahibine yakınlık isbat eden— şu iki eserin 1870 tarihinde birleşdikleri kanaati kuvvetlenecek, üstadın açık bıraktığı kış mevsimini 1870 olarak tarih-lendirir.

bağdadlı ismail paşanın basılmamış bir kitabında —hicri veya milâdî— 1284 de doğduğunu kaydettiği yolundaki söylenti doğru bir haber vermiyor: 1284 doğumlu olduğu belli olan rahmetli tevhid bey ibn-ül-emin'in kendisinden çok genç olduğunu profesör mükrimin halile söylemiştir. — b. t. us.

min, *allab* kelâmının üstüne yemin ile şeref verdiği kalemin, idaresi hakkını verdi.

bu eserlerden çoğu o zaman *dîyalok* tarzını tercih ediyor ve daima ciddî, daima ilmî, daima millî bir bahse dokunuyordu.

rastgele bir tanesine göz gezdirelim: işte bir *hulâsa-i ziraat* ki üstadın bir çocukken gezdiği yerlerden aldığı ilham ile yazılmıştır. *çukurovanın* daha verimli kılınabilmesi için cedveller açılıp sulama tavsiyesindedir, cedvellerin iki yanını ağaçlarla donatıp halkı yaylalara çıkmaktan kurtarmak düşüncesindedir. ziraat mektepleri, nümune çiftlikleri açmak istemektedir.

bu *hulâsa-i ziraat* cümhuriyet hükümetinin ziraat siyasetini telkin ve hulâsa etmiştir, sanırsınız.

bütün ömrünü, bütün şahsî heveslerini tarihe ve güzel sanata vakfeden üstadın ilim arayıcılarına mercî olan yalnız o mükemmel kitablardır mıdır? her gün bir üniversiteli kafilesi, hepimiz her müşkülde bizzat kendisine koşarız. şahsî zevk olarak birşeyi nefesine izafe etmek isterseniz duyacağınız musikiden ibarettir; halbuki üstad, bu zevkını da pazar-tesi akşamı, gene kendi hürmetkârlarıyla paylaşmaktan zevk duyar.

üstadın asıl mucizesi ilkin kendisini yetiştirmesinde, sonra kendi keline yetişmesindedir.

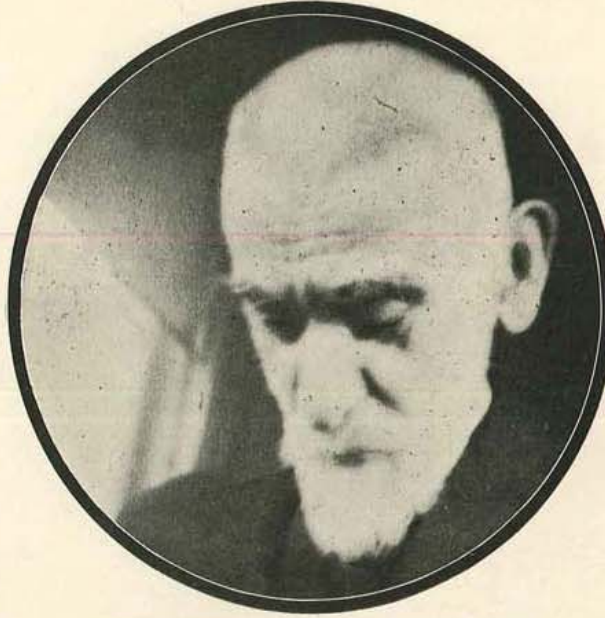
onu ölüleri ihya etmiş olmakla tavsif ve tevkîr eden çoktur; bu doğrudur; bir kayıd ile: üstad yalnız tarihin kıymet vereceği ölüleri ihya eder; haşviyyat onun iştigal dairesinden 'merdud ve matrudur.

hassas üstadımızı en çok rahatsız eden iki hâtıra görürüm:

biri, *istanbulun* işgal altında bulunduğu zamanlarda *be-kırağa* bölüğünün mazlûm mevkûflarını ziyaretten kaçınmamak gibi bir vefa eseri göstermesine mükâfat olarak *fransızların beyazıddaki* konağını da işgal etmesi.

öbürü, bir takım şüpheli ehliyetlerin eserlerine el ve dil uzatması...

teşekkür olunur ki bu yabancı işgali, ne kadar değerli eşyanın mahfazası olursa olsun, üstadın yalnız maddî me'vâsını hedef tutmuştur. onun emsalsiz zekâsı, unutulmaz hafızası, ressamca tasvir kudreti bu türlü eşya yardımından kendini müstağni bulunduruyor ve üstadın fazilet bilânçosu daima kendini alacaklı kılan bir servetle kapanıyor.

istefan hilmi gurdikyan, mikrofon önünde

ikinci tecavüze gelince: üstadın dikdiği tarih âbidelerinin kendisini çepçevre kuşatan surları üstüne birer taş sökmek yaramazlığıyla tırmananlar, her zaman olacaktır. buna karşı müsamaha istiyerek «aman vazgeçib gelecek nesillere kıymayınız!» demeyi bile fazla buluyoruz; zira *maarif ve-kilimizin* pek yerinde bir alâkasıyla üstadın birer hazine değerinde olan eserleri ortaya çıktıkça, hemen bakıyoruz, onları her zamanki gibi gene kimsenin bilmediği, söylemediği tarih mücevherleriyle dobdolu bularak seviniyoruz. âsar-i bakiye vücade getiren bir müessirin bizzat bâki bir eser olduğunda şüphe edilemez; fakat biz gene *ih-san ha-manînin* o güzel manzumesinden şu gönül dileğini tekrarlayalım:

*nice yıllar bize üstad-i müfiyz oldun sen
nice yıllar seni mes'ûd ede mevlâ, âmin!*

39. istefan hilmi gurdikyan

1865 de *bursada* doğan *istefan hilmi gurdikyan*, 1883 denberi ve hâlâ *türkçe* okutuyor.

1890 martında *bursada* bastırıldığı ve *mir'ât-ün-nikât* adını verdiği eser *gölşeni edeb*, (*osmanlı avâzu*), *bâtıra* gibi eserlerinin ilkidir ve ötekiler gibi hı-kemî, ahlâkiy, tasavvufî parçalarla doludur. bunlarla ve o zamanın gazete ve mecmualarında çıkan yazılarıyla *istefan bilmi* adı *türk* basınının öz malı olmaktadır.

son asrın türk şairleri adlı muhalled eserinde bir yer alan *istefan bilmi* için:

*idde'yi ilm-ü irfân eyleyen had-nâşinâsi
istefan hilmi gibi isbat-i kudret etmeli.
üç lisanda eyledi ibrâz-i âsar-i vukuf,
üç lisan erbâbi bundan abz-i ibret etmeli.*

kır'asını söyleyen üstad *ibnüleminin* müsaadeleriyle noksan kalmış bir hükmü tamamlamalıyız: ana dili olan ermeniceyi de katarsak *istefan bilminin* edebiyatında kudret isbat ettiği dil üç değil dört olmuş ve kendisine tevcih edilecek tak-dir o nisbette yükselmiş olacaktır.

40. hasan sâmih baban

hasan sâmih baban, ilk basılı yazısının *servet* gazetesinde olduğunu söylüyor. biz bu imzayı 1890 martının 17 sinde çıkan *terceman-i hakıykat*de bulduk. sonraları başka başka gazetelerde ve birçok terceme makaleler altında gördüğümüz bu imza bize bir de *dereden, tepeden* adlı küçük bir kitab vermiştir.

emil zolaya ait sayıfaları hâlâ bir teessür kaynağı olduğunu anladığımız bu eserden sonra *hasan sâmih baban*, kendisini ordu hizmetine vermiştir; zira *süleymaniye'nin baban* ailesinden olan *hasan sâmih*, *bağdat* rüşdiyesiyle idadisini bitirdikten sonra *harbiyeye* girmiş, şahadetname almış, bir müddet taburda hizmet ettikten sonra *mübendishane-i berrîde toþçu idadisi* ve *mümtaz sınıflar, yüksek mühendis mektebi nin fransızca muallimliğini* yapmıştır.

millî şefimizle ali fuad cebesoy, emekli general *salâhaddin âdil* o zaman bu sınıflarda bulunuyorlardı.

hasan samih meşrutiyete kadar bu vazifede kaldıktan sonra hastalandı. emekliye ayrıldı. bize de o gündenberi kendisinden eser istemek hakkını kaybetmiş gibiyiz; zira o da gözlerini kaybetmiştir.

bugün basına olan alâkası, maalesef, yalnız gazeteleri, kitapları okutub dinlemek suretiyle devam ediyor.

41. rıza tevfik

türk edebiyatı tam şair bir ruhdan süzölmüş his huzmelerini *rıza tevfik*in eserlerinde buldu: onun filozof şöhreti bir şiir, fakat şair şöhreti bir hakikattir.

kendisi, «babamşimal arnavutlarından *boca mehmed* adıyla tanınmış *mehmed tevfik efendidir*», der ve kendisini fikir terbiyesinde tamamiyle babasına borçlu bilir.

siyasî hayatı bu nisbete ne kadar hak verdirirse verdiren, *türk* ruhuna bu kadar munis gelen şiirler sanatkarının nesebindeki bu nisbet, bana o hissi veriyor ki, *türk*lerce kendilerinden başka ırklara sıfat olarak eklenmesi bir dil alışıklığı cemile haline gelen günlerde sade bir mekân alâkasiyle söylenmiş bir söz olmakdan daha ileriye gitmeyecektir.

bizim ilk basılmış yazıtı olarak tanıdığımız *necm-i sebarî* manzumesi — ki 1890 *bazıram*ın 4 ünde *nilüfer* mecmuasında çıktı — jübilemizin aldığı tarihe göre 52 yaşında dır ve şairin 21 yaşında yazıtı neşrettiği bir eserdir, belki *rıza tevfik*, *mülkiyenin* dördüncü sınıfından çıkartılmış, belki de daha *ıbbiyeye* girmemişti. babası mide kanserinden ölmüş bulunuyordu.

*rıza tevfik*in son eseri *serâb-i ömrüm* yarım kalmış felsefe kitabları yanında gene yarım kalmış bir şiir mecmuasıdır. felsefe kitaplarının tamamlanmasından ümidi kesmiş olabiliriz; fakat şiirlerini daha toplu görmek bir emelimizdir.

rıza tevfik son yazıtlarının birinde: bu felâketler mizacı mı bozdu. sert, titiz, kavgacı yaptı; fakat kindar yapmadı» diyor.

bu sözlerde *türk milletinin* büyük fırtınalardan sonra kavuştuğu sakin suların tatlı sesini duyabilirsiniz. siyasî şahsiyetinin bizden uzaklaştırdığı *rıza, tevfik*, ilmî ve edebî şahsiyetiyle sınırlarımızdan ve dudaklarımızdan ayrılmamıştır.

42. behice ziya kollar

behice ziya 1871 de *emirgânda* doğmuştur. babası orman ve maadin nezareti maadin heyeti fenniye reisi *ziya bey* dir; *ziya beyin* babası da maliye nazırı *mustafa saffetî paşa*... bu isimlerin delâletinden anlaşılıyor ki kendisi teşrifat umum müdürü iken ölen salon köşelerinin muharriri olan *saffetî ziyânın* kardeşidir. *behice hanım* ilk tahsilini *emirgân kız rüşdiyesinde*, eski *darülmuallimat* da yaparak hoca

osman faiz gündoğdu, sesini mikrofona veririrken

olmak hakkını kazanmış, sonra evde hususî hocalardan ders alarak bir taraftan kız kardeşi *nezibe*, erkek kardeşi *saffetî ziya* ile, *ingiltereden* getirilmiş bir mürebbiyeden *ingilizce* öğrenmiştir. *behice hanım*, *türkçenin*, *ingilizce* ve *fransızcanın* edebiyatına merak sardırması, bu üç dilde de mensur, manzum, yazılar yazmıştır, tercemeler yapmıştır.

biz bu tercemelerden biri *abvali âlem* adlı romanla kendisini basın hayatına 1890 da doğmuş görüyoruz. bu terçeme üstüne *behice ziya* adının yalnız ilk harfleri konmuştur. *cevdet paşanın* kızı *fatma aliye* o sıralarda neşrettiği *meram* romanını yalnız *bir kadın* diye imzalamıştı. *behice ziya* buna göre bir adım daha ileri gitmiş sayılmakla beraber üstünde fileden bir peçe taşımak mecburiyetinden yine kurtulamamış sayılabilir.

behice ziyânın bu tercemedan başka *kırmızı değirmen* adlı bir tercemesi olduğu söylenmiş, *pakize* adlı bir eserinin de *maarif mecmuasında* basıldığı görölmüştür. hanımlara mahsus gazetede ki hikâyelerinden sonra kardeşi *saffetî ziyânın* *ziya* adlı gazetesinde birçok edebî yazılar, tiyatro tenkitleri bulunacaktır.

behice ziya hukuk âlimlerinden *ali şebbaz efendinin* refikasıydı. bugün *mersinde* oturuyor ve hekimler yolculuğuna müsaade etmiyor. selâm ve saygılarımızı buradan oraya gönderiyoruz.

43. osman faiz gündoğdu

feraisci zadelikle şöhret bulmuş olduğunu söylersem kendisinin *bursalı* olduğuna hemen intikal edeceksiniz. 23 mayıs 1873 de doğmuş, babası *sarı salih efendiden* ilk tahsilini görmek, hususî hocalardan *fransızca* öğrenmekle başlayarak bursa *askerî rüşdiyesinden* çıkmıştır. *idadiye* geçtiği zaman gene babasının teşviki kendisini *abdülhak hâmidî* ve onun *bir sefilenin basbühali* eserini örneki tutarak şiire sevkmişti. birçok isimlerin bu jübilede de yer almasını te'min eden *nilüfer* mecmuasını amcası çıkarıyordu. işte kendi imzasıyla ilk yazıtı *fransızcadan* bir terçeme olarak burada çıktı. (3 temmuz 1890) o tarihte *harbiye* talebesiydi.

meşrutiyetin ilânıyla beraber *istanbulda* patlıyan coşkunluk devrinde *osman faiz*, *kolağası* rütbesiyle bir zaptiye nazırının başaramadığı sükûn ve nizamı kendi temin etti.

bu hizmeti *hareket* ordusu gelinceye ve *istanbulda* emniyet teşkilâtı kuruluncaya kadar sürer.

bugün askerî hâkim teşkilâtını *osman faizin* eseri saymalıyız: kendisi de içinde olarak 14 zabıtın ilk defa hukuk mektebine devam etmesini o ileriye sürmüş, o tahakkuk ettirmiştir. bunun için *osman faiz* en son askerî vazifesi olarak *divan-ıharb* reisliğinde iken terfi'den istifade ederek emekliye çıkmıştır.

şimdi kalem yine elindedir. *esnaf cemiyetleri* kâtibi umumiliğinin işleri bitirdiği zaman bir yeni şiirin mısralarını yazıyor!

osman faiz en velûd kalem sahiblerinden biridir ve meşrutiyete kadar birçok edebî mecmuanın ürperen, çoşan bir manzumesi üstünde adını buluruz.

beyt-ül-bazen adlı küçük bir şiir mecmuası kendisinin ruhunu tasvir eder. o der ki:

suretde seyreden beni gayetle şen bilir;
huzu'î derunu sâkin-i beyt-ülhazen bilir!

bununla beraber, bunu başka bir beyti ile tamamlayarak okuyunuz; zira o gene der ki:

başında ak görerek mâni-i bazan dediler;
dunyunca nükte-i eş'ârımı civan dediler!

gerçekten o şiirde de, işde de civan ve her şeyde kâmil bir insandır.

44. apik mübayaacıyan

1873 de *galatada* doğan ve 1890 da *saalet* gazetesinde *almanca*dan tercemeyle yazıya başlıyan *apik mübayaacıyan*, bir ziraatçı yetişecekken bir gazeteci oldu. *ortaköydeki kurken* mektebini bitirdikten sonra *beyazıddaki orman ve maa-din mektebine* talebe oldu. orman meclisi başkâtibi *nafiz bey*, *faruk nafizin* babası, hem kitabet hocası, hem *saadet* gazetesinin muharririydi. işte muharrir ve mütercim sıfatiyle onu bu gazeteye getiren *nafiz beydi*. mektebin *halkalıya* taşınması üzerine ayrılib *ziraat bankasına* gönderilenler arasında *mübayaacıyan* da karıştı ve ziraatle son alâkası bundan ibaret kaldı.

meşrutiyetten evvel *türkçe* gazetelerde çalışıyor, *ermenice* harflerle *türkçe* çıkan *ceride-i şarkıyyenin*, başmuharrirliğini yapıyordu.

meşrutiyetten sonra da *ermenice* gazetelerde mütercimlik eden *apik mübayaacıyan*, şimdi *norburda* makale muharriri, *ermenice* cemaati vakıfları üzerinde kâtibdir.

45. emekli korgeneral naci eldeniz

salâhiddin-i eyyubünin takdirini kazanmış bir *türk* aşiret beyinin şerefli adını kendi şerefli varlığına soyadı almış olan sayın general, 22 nci *teşrin* 1875 de *manastırda* doğdu. babası oranın ileri gelenlerinden *halil paşa*, niş gönüllü götürmek suretiyle *aleksinae* zaferine karışmış bir fedakârıdır.

naci, *manastırda* bitirdiği tahsilini *istanbulda* *harbiyeye* nakletti ve *harbiyede* mükemmel bir komutana ayrı bir meziyet sayılmak lâzım gelen edebî kültürünü de ilerletti. gene *bursada* çıkan *nilüferin* 29 *birinciteşrin* 1890 sayısında ve bunu takib ederek *terceman-ı hakikatde* gördüğümüz manzumeler daha 15 yaşında olan *manastırlı ibnül-halil naci* nin o zaman modası olan üslûbla ince bir kalbin ihtizazlarını pek güzel tesbit edebildiğini gösterir.

naci, 1893 de *harbiyeden* çıkdıktan sonra önce kur'a ile *işkodra* taraflarına, sonra tahsil için *almanyaya* gönderildi ve

fuad ağralı [arkadaki zat selim sarper]

buradan memleketine *prusya* alayında kazandığı bir şeref kılıcı ile döndü.

tesalya harbini *çanakkale* boğazında geçiren evvelnüälâzım, sonra *harbiye* mektebine muallim oldu; bu muallimlikde de her muallimi kıskandıran bir mazhariyete kavuştu: *ebedî şefle millî şefin* kendisine hocam dediğini duydu.

beylerbeyinde ihtiyat zabıt mektebi kuran eski miralay, balkan harbinden sonra *harbiye* kumandanı ve ders nazırı; 1921 de askerî mektebler müfettişi, nihayet istifa edib *cebel-i bereket* mebusu olmadan da beşinci kolordu kumandanı görürüz.

general naci bu arada yazıtı bırakmış değildir: 1898 de *tabıra* adıyla çıkan iki ciltlik kitabı o zamanın askerliğince pek makbule geçmiş, *mehmed emin yurdakul* üstadımızın *ben bir türküm!* manzumesi gibi eserlerini, daha bazı iyi şeyleri yaymakta iyi bir hizmet görmüştü.

naci eldeniz «otuz sene oluyor ki ne bir şiir, ne de güzel bir yazı denemeye fırsat ve hal bulamadım. fırsat bulduğum vakit ise artık hal bulmuyorum.» diyor. ne sevimli tevazu!

seni bir türk ili yapmıştı tamam ecdadım;
yatıyor sende dedem, sende babam, evlâdım;
sana aidü bayatım, sana, isti'dâdım;
ellerimle seni ben kimlere verdim, rum ilim?
seni vermekle bu dünyâda kırıldı emelim.

parçasının bulunduğu manzume 1912 *birincikânunda sancaktepede* yazılmıştır.

keşke buna bir de *kudümiye* ile karışık verecek fırsat ve hal yurdsever *generalin* kalemi ucunda olsaydı.

46. fuad ağralı

üstünde *midillili ali fuad bin-i edhem* imzasını gördüğünüz bir kitab, *arabcadan* bir terceme olur, bu terceme de —bir buçuk yıl öncesi için söylüyorum— 51 yıl evvel neşredilmiş bulunursa eseri *maliye vekilimiz fuad ağralıya* yor-mak kimin hatırına gelir?

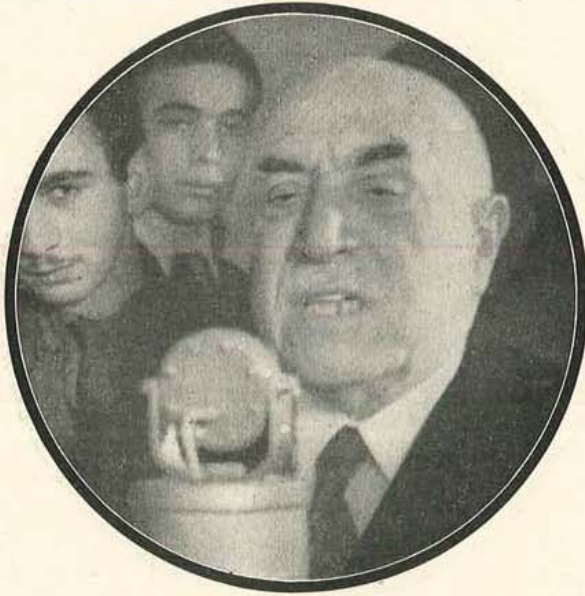
elâziz defterdarının oğlu bana bin tatlı kaçamakla i:raf edinceye kadar üstünde kamerî ve hicrî 1308 tarihi basılı bulunan bir kitab da sahibi kimdir, kestirilib bulunamamış bir yığın eser arasına atılacaktır. onun basıldığı —*zeki pakalının* kütüphanesinden alınmış— tamam bir nüshasını yarın şehir inkılâb müzesinde açacağımız sergide bulacaksınız.

eserin tarihi beni dinlemekten yorulanlara, kaniim, ferahlık verecektir:

1878 de *midillide ağra* köyünde doğan ve onun için de bugün *ağralı* soyadını taşıyan *ali fuadın* babası, *serfice* muhasebeciliğinden ayrılmış, *istanbulda evkaf nezareti* mahkûmât mümeyyizliğini kabul etmişdi.

o sırada meşhur *hacı ibrahim efendi* evkafta müdürdü; *arabcanın* güç öğrenilir bir dil olduğunu iddia eden *ahmed midhata* karşı yalnız yazı ile değil, iş ile cevap vermek istemiş, bir de mekteb, yani *dâr-üt-talimi* açmıştı.

edhem bey çocuğunu *hacı ibrahim efendinin* *dâr-üt-talimine* verdi ve *ali fuadın* keskin zekâsiyle *hacı ibrahim efendinin* gerçekten ustaca tatbik ettiği usul birleşince *tuhfet-ül-ekkiyâ fî tercemeti kitab-ül-ekkiyâ* adlı eser ortaya çıkıverdi. eserin geliri o günlerde yangın mıdır, sel midir, baş gösteren bir âfetin zarar görenleri için mekteb adına yardım olmak için de cüz cüz kitap halinde ve babasının komşusu olan *ahmed ihsanın* yeni açtığı matbaada basılmaya başladı.

mehmed zıya karamürsel

kitabın intişarı bir matbuat hâdisesi olmuştu.

boca ibrâhim efendi o zaman ölmüş, yerini *musıllu said efendi* almıştı. *dâr-üt-talim* sıralarından böyle bir eser çıktığını gören ve zaten genç istidadları şevke getirmek şanından olan *ahmed midhat*, *tercemâ-i hakıykat*'de koca bir makale yazdı ve *boca* rahmetlisinin müddeasını isbata muvaffak oluşunu görerek bunun «mucib-i şükran» bir mağlûbiyet olduğunu kaydettikten sonra kitabın çocuk mütercimi üzerinde kendi yaptığı bir imtihanı anlatdı.

evet, bir gün *ali fuad*, *dâr-üt-talim*den çıkıp gene mektebin hocaları kadrosunda çalışan *mehmed nûzhetle* birlikte —ki o da şimdi jübilemizin aynı zamanda kutladığı simalar arasındadır— karantîne daîresindeki makamını ziyarete gitti ve kendisini *baca-ı evvel* muharririnin imtihanına arzetti.

imtihan safhatını şimdi *ahmed midhatın* kaleminden dinleyelim:

«*ali fuad* efendi kimdir? *serfice* muhasebecisi sabık *edhem efendinin* mahdumu, 12-13 yaşında bir nevreşide. eserini bizzat bize getirdi; fakat bu hüsn-i tercemeye kendi mu-

vaffakiyetinin memûl olamayacağını kendisi de bildiğinden bir de imtihan teklif eyledi.

öyle ya, o yaştaki çocuk *lisân-i arabîye* kaç sene çalışmış olabilir ki on beş yirmi sene çalışanların güç hal ile pek mahdud bir miktarı fethedebildikleri o kişver-i belâgatde rekz-i istilâ edebilmiş olsun?

başladık imtihâna... kendi nakıs *arabcamızla* bir şey yazdık; (*dâr-üt-talim* mektebinde bir kolay usulle arabî tahsil olunuyor diye işitdim. on, on beş yaşındaki çocuklar *arabîden türkiye* terceme iktidarını haiz oluyorlarmış. siz de onlardan biri imişsiniz) mealini *gûya arabea* olarak yazdık. cayır cayır terceme eyledikten maada bizim *ırabını*, *filânını* bittabi yanlış yazdığımız şeyleri bile minimini fazıl dosdoğru okuyarak terceme eyledi. şüphemiz kalmadı ki çocukda terceme iktidarı mükemmeldir. yalnız bilmediği lûgat olursa kamustan arayacak. o taharrîye de iktidarı var.»

o minimini *fazıl* bittabi *dâr-üt-talim* havsalasına sığamazdı. aldığı şark kültürünü garb kültürüyle tamamladı. babasiyle birlikte şimdi mebusu olduğu *elâzizin* idadisine girerek birincilikle çıktı. *mülkiyenin* pek iyi derecesini aldı. *hukuk mektebinin* birincisi olarak çıktığından kendisine altın maarif madalyası verildi.

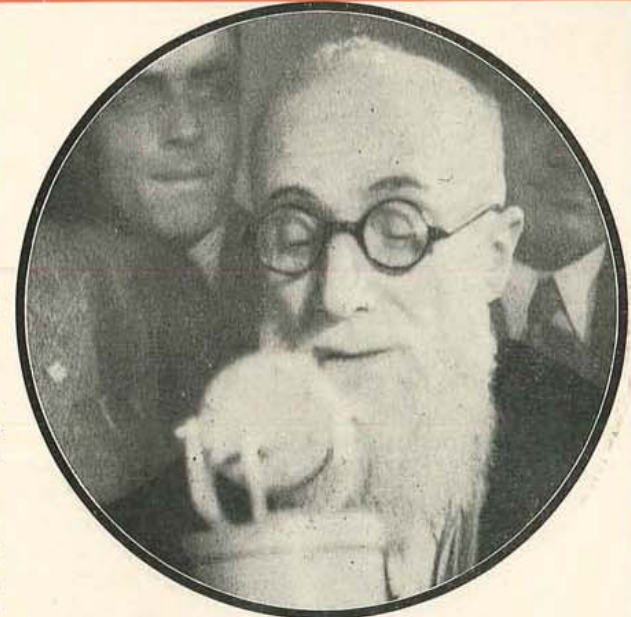
ondan sonra *ali fuad ağralımın* hayatını sırasıyle büyük devlet işleri doldurdu. büyük millet meclisinin zabıt cerideleri de bu hayatın intibalarıyle doldu. biz şimdi basın âleminde ondan yeni bir söz nakledeceğiz. *maliye vekilimiz* bunda bize şöyle diyor:

«millî müdafaa uğrunda yiyeceğinden, giyeceğinden kısarak her fedakârlığa katlanmasını bilen ve katlanan millet zaferi peşin temin etmiş demektir»

47. mehmed zıya karamürsel

1873 de *istanbulda* doğan *zıya karamürsal*, *fatih askerî iûşdiyesinden* sonra hususî tahsil gördü ve *fransızcası* için de *lisan* mektebinden faydalanarak *düyun-i umumiyenin* açtığı bir imtihanı kazandı; bir müddet sonra *mizancı murad beyin* komiserliği zamanında kaleminin muavini oldu.

bu tarihlerde *teercemân-i hakıykat*den maşlıyan *m. zıyredin* imzasını birçok gazeteler, ve mecmualarda sık sık buluyor, *jül vernin* hayalî seyahat romanlarının alıb yürüdüğü bu devirde onun bir hakikisini bulub neşrettiğini görüyoruz.

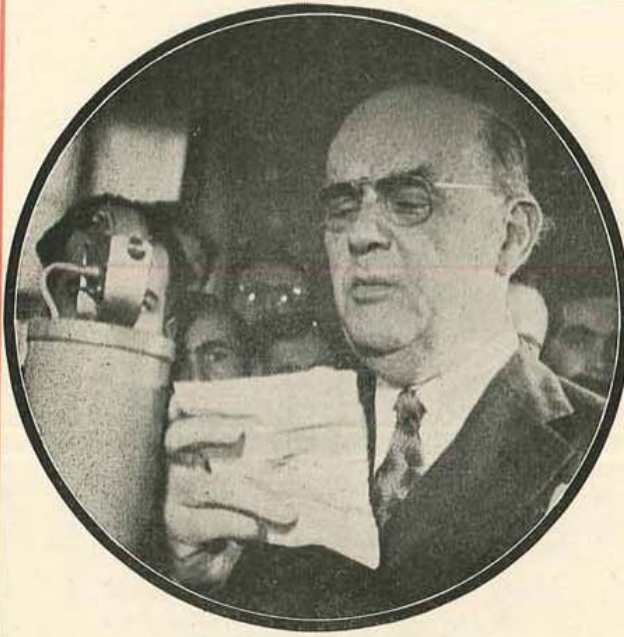
şevket gavsî özdönmez

fransuva jozef arazisi bir coğrafya kitabı değil, böyle seyahat edebiyatından bir tercemedir.

mizancı murad, *düyun-i umumiyeden* kaçınca *zıya karamürsaldâ* *bazînei bassanın* tahrirat kalemine geçdi; ve *damad feridin* milliyetçiliğinden şüphelenerek açıkda bıraktığı güne kadar müdür-i umumî muavini olarak çalıştı. kendisinin bir müddet âzası olduğu *vilâyet umumî meclisinde* hayrül-halef oğlu vardır ve *zıya karamürsal* dört devredir büyük millet meclisinin en genç uzuvlarından biri olarak diliyle hizmet ederken kalemiyle de ekonomik tarih, *osmanlı malî tarihi* hakkında tedkikler gibi ciddi, faydalı telifler veriyor.

48. şevket gavsî özdönmez

babası *daniş bey*, *muallim nacinin* dostu, *muşanya* kaymakamlığında ölmüş bir şair; dedesi *silistirenin* meşhur ve meşkûr müdafii şehid *musa paşadır*. o, babası ölünce âlim bir mevlevî olan amcası *ferik hüseyin gıyâsî paşanın* terbiyesi altına geçdiği için şairliği babasından alan *şevket gavsî*, dedesinden askerliği, amcasından da mevlevîliği aldı. *mülkiyede*

hüseyin cahit yalçın

iki yıllık tahsilden sonra *harbiye nezareti* kalemlerinden birine girdi; aynı zamanda 42 yıl gibi söylemesi dile kolay bir müddet mekteplerde hocalık etti. *yenikapı hevlevîhanesinde* de on sekiz yıl *mesnevî* dersi gördü.

sebâr-i hevesim, güلزâr-i şebab küçük şiir mecmualarıdır. bunlardan birincinin üstünde *ismail safa* merhumun şu güzel kit'asını okuyoruz:

*muktedir görmedeyim, ey gavsî
fitreten şî'r ile inş'da seni.
valihim sevk eden isti'dâda
bu güzel sözleri inşad'a seni.*

ikincisinde *abdullah cevdet* şöyle söylemiş:

*mestî-i hakîyrate karînsin;
bir şâir-i hikmet-âferînsin!*

bugün resmî vazifelerinden emekliye çıkmış ve kendisini eski âlimlerin ve âriflerin eserlerini tedkike vermiştir.

içine doğduğu zaman *türkçe*, yahut *farsça* manzumeler yazıyor ve daha çok da şiire istidatlı çocuğunu yetiştirmeye çalışıyor. bu yazıcılık ve hocalık tarafının devamı... mevlevîlik

yolundaki ateşini söndüren de ara sıra nay üflemek, hattâ üfleyecekleri hizmet için nay imal etmektedir.

49. hüseyin cahit yalçın

1875 de galiba *işkidrada* büyümüş bir dednin *istanbullu* oğlundan *balıkesirde* doğdu. çocukluğu *sevezde* geçdi. *istanbulda* okudu.

abmed ibsanın serveti fûnunu basın hayatına iğne-iplik yazılarıyla diken *cabid ve caviddir*; fakat anladığımız şu ki *cabidi servet-i fûnuna* getiren *abmed ibsan* değil *nâdide* adıyla âlem matbaasına basılmış gelen bir romandır.

nâdide... işte *hüseyin cabid'in* ilk basılmış eseri... başında, romanı okuyucularına tavsiye eden ve tavsiyesine 5 şubat 1306 (yani 17 şubat 1891) tarihini koyan *abmed midhat* «ne bahtiyarım ki şu bir iki gün içinde birkaç romana tebrik kelimeleri yazdım.» dedikten sonra şöyle devam ediyordu:

«okuyanlar itiraf edeceklerdir ki şu roman emsali içinde mümtazdır; hem büyüklük, hem suret-i tahrîr, hem de mün-tiç olduğu hikmet-i mukîza cihetiyle mümtazdır.»

abmed midhat bunu yalnız teşvik olsun diye söylemi-yordu.

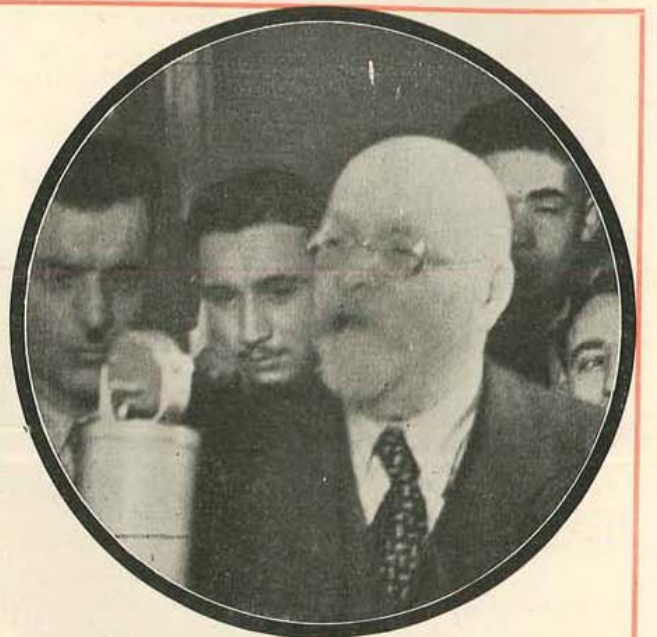
romanın hususîliği diye işaret ettiği büyüklük bile başlı başına bir kıymetdi. bundan anlıyoruz ki *cabid* daha 16 yaşında bir çocukken de çok kolay, çok çabuk yazarak, hemen her muharriri imrendirmesi lâzım gelen bir harikulâdelikle kolay; pürüzsüz yazmak ve bittabi yazmak için de öyle düşünmek melekesine malikdir.

cabid'in yazı hayatını teşrih masasına korsak, bütün bunlarda *nâdideden* gelen ana damarlar bulunduğu görülür. orada «enzar-i intibaha *tercemân-i hakîykat* arz etmek ister ki bu da usul-i terbiyede gösterdiğimiz lâkaydîdir; baba, yahut ana müamahasıdır.»

nâdide bahsi olunca bakınız kendisi ne doyar:

«*nâdideyi* yazmamış olmak, hele çocukluğundanberi birik-dirmiş olduğum paralarla kendim bastırmamış olmak isterdim; ama oldu ne çare!... bu, idadının ikinci senesinde, *rumeli* hayatından yadîgâr gibi dünyaya geldi. şimdi *nâdideyi* yazmış olduğuma memnunum; çünkü onun sayesinde ki yarım asr evvel matbuat hayatına girmiş sayılıyorum.

«girdin de ne oldu, sanki!» demeyiniz; çünkü bunu ben kendi kendime pek çok sormuşumdur. dertli bir hayat.. fakat

mehmed emin yurdakul

yazmamış olsaydım ben var mıydım? iyi söylemem, çok bil-mem. kim benim mevcudiyetimden haber alırdı? her şeyi yazılarıma borçlu değil miyim?

artık, bütün dağdağlara veda etmek dakikaları yaklaştığı sırada kendimi kadri bilinmemiş, kıymeti anlaşılmamış bir kalem mağduru gibi gösterecek değilim. bilâkis, bana yüzü-mü bile görmemiş birçok dost kazandıran bu yazı amelesidir. kendimden de memnunum. içimde vazifemi yapmış olmak hazrı var. kusurlarım hatalarım, elbette oldu. hem, galiba çok da oldu; fakat her zaman samimî oldum. kendimce doğru ve iyi bildiğim şeyi yazdım ve bu uğurda mücadele etdim.»

cabid daha otuz beş yıl evvel dememiş miydi ki «herkesin söyleyeceğine ehemmiyet vererek fikirlerinden vazgeçenler hiçbir fikre malik olmalarıdır.»

o bunun için *cümburiyet* kararını da, harf inkılabı kararını da daha ilânından evvel teşvik edip alkışlayanlardan oldu. edebiyatda, siyasetde uzun bir cidalle elele koşan yalçın kalem, şimdi *hürriyet-i ebedîye* yolunda sakin bir yurd ihtiyar etmiştir. bakışı, sesi, siması o kadar yumuşak olan üs-

tadımız şimdi kim bilir, derinliklerinde ne fırtınalar saklıyor?

50. mehmed emin yurdakul

babası *zekekiye köyünden* gelmiş bir ailenin bir balıkçı kayığı reisi olan oğlu *salih reis*; anası, şimdi bulgarların ellerine düşen *uzuncaova has köyünden istanbula* göçmüş bir aile kızı *emine hanım*. 1868 de *beşiktaşda* doğdu; hâlâ *beşiktaşda* ve babasının ruhunu sevindirecek bir adı taşıyan bir sokakda, hayır, bir yokuşda oturuyor: *serencebey* yokuşunda..

biz *mehmed eminin* ilk basılı eserini mensur olanlar arasında buluyoruz; eğer (sadaret-i evrak kalemi hulefasından *m. emin*) imzasıyla 19 *haziran* 1888 de çıkan bazı *mevadd-i ablakıyye*, üstadımıza ilk basın beşiği olmamışsa o, *asâlet ve fazılyet* adıyla güzel basılmış bir küçük kitabın neşir tarihi olan *ağustos* 1890 da, gürbüz bir delikanlı halinde hayatımıza doğmuştur.

şeref-ü şân ne câb-ü ref'atde.
ne asâletdedir, ne servetde;
bunların da safâsı vâr ise de
ercabıyyet gene fazılyette.

kıt'asını kapağında levha yapalı bu küçük kitab onu milletin asalet ve fazılyetiyle tanıştırdı ve (ben bir türküm, dinim cinsim uludur) mısra'yle başlayan manzumesi şiire *anadoludan* bir ses işitirdi.

türkçe şiirlerin nasıl bir edebî hâdise olduğunu, *türkcülüğü* yalnız ilim alanında bir tedkik mevzuu olmaktan alarak olanca kuvvetiyle bunu şiirimize nasıl sokduğunu o devri yaşayarak hatırlamayanlar, bugün hayranlıkla öğreniyorlar.

bize en içden gelme duyguları mısra'lardan kadehlere koyarak *türk* ruhuna sunan şairin nesri bundan daha güzel... ben *ihliyar değirmenci*yi on yıl süren hocalığında ne vakit çocuklarıma okumuşsam veya onlara okutmuşsam sınıfın daima bir heyecan dalgası altında ürperdiğini farketdim.

bugün de *mehmed emin yurdakulun* o *gürpınarı* bütün *türklük câması* için aynı ürpertiği uyandıracak çağitularla akıyor.

son bir kıt'asını dinlemek istemez misiniz?

hâtem süleyman gündoğdu [mikrofona sözlerini verirken]

*yer yüzünde her kim türke düşmansa
bunun kanı bizim için kevserdir;
bu kanlarda hattâ kâ'be boyansa
ora bize şefak doğmuş bir yerdir.*

51. tevfik âmir kocamaz

1868 de *istanbulda* doğan *tevfik âmir*, *galatasaray sultanîsinin* 1890 mezunudur. mektebden çıktıktan sonra bir müddet *saadet* gazetesinde çalıştı. *servet-i fünunla* aynı zamanda, *ismail safa* ile birleşerek *mehmed kâmil* adlı bir arkadaşları ile *mirşâdî*, bu isimdeki edebî mecmuayı çıkarmaya başladılar.

orada şiirleri, *ziynet* ve *hareket-i arz* kitapları bastıldı; fakat 25 hafta süren *mirşâd* kapatıldı ve çıkaranların hepsi sorguya çekildi.

bir jurnacı, o hafta *kâmil* imzasıyla çıkan ve (dağlar, dereleer, bahâr muğber! mısra'ile biten bir manzumeyi alıp saraya göndermiş ve o günlerde çekilen adrazam *kâmil paşa* ağzından yazılmış bir ta'riz diye göstermişti.

ismail safanın zabtiye kapısında söylediği şu kıt'a bu hâdisenin hikâyesini taşımaktadır-

*neler isnâd ediyorlar fikre?
her sözü zannediyorlar şifre!
lânet olsun ebediyyata, safâ,
tövbeler tövbesi şî're.*

anadan doğma şair bu tövbesini tutamadı; fakat *tevfik âmir* yazı âlemine veda ederek şirket komiserlikleri gibi işlere geçti: *şehremaneti terceme kalemine* müdür *beyoğlu belediye dairesine* muavin oldu. *meşrutiyetde* de şehremini muavini olarak emekliye çıktı ve ardi ardınca belediye ve umumî meclisde *istanbulu* temsil etti.

52. halil menteşe

milâslı şevket efendinin 1874 de doğan oğlu *halil menteşe* ile onun sınıf arkadaşı *bâtem süleyman* jübilemizin ikinci ikizleridir.

140 *halil*, 123 *bâtem süleyman*, *izmir idadîsinin* bu ilk mezunları *türkçe usûl-i kitâbet* dersinin 1891 *martında* yapılan imtihanında mektebe veda mevzuunda bir yazı yazdılar. yazıları mümeyyizler pek beğendi ve maarifimizde, dersdeki başarıya bir örnek olarak 2 *mayıs* 1891 de *hizmet* gazetesiyile neşrolundu.

halil menteşe bundan sonra *istanbulda* ve *parisde* takib ettiği hukuk tahsili içinde basılı bir eser vermedi; fakat meşrutiyetle başlayan teşriî hayatı ona kürsüde hatıblık etme, *adliye* ve *dahiliye* nazırlıkları *devlet şûrası* ve mebusan reisliği gibi hizmetlerde birçok notalar ve lâyhalar yazıp hazırlama vazifesi vererek basına verdiği eser hep dolayısıyla oldu.

bugün de *büyük millet meclisinde* bu vazife üzerindedir.

53. hâtem süleyman gündoğdu

bizde iken *yenışehir feneri* denilen *yunan yenışehirinde* 1875 de doğmuştur; küçükken de *izmire* göçmüşlerdir.

bâtem süleyman, *izmir idadîsinde* eski *defteri-bakanî* nazırı *mahmud esadların*, *tevfik nevzadların*, *halid ziyaların* hoca bulunduğu zamanda yetişti. daha mektebde *midhat pa-*

mustafa nazmi aklan

şanın kendisinden bir sınıf geride olan oğlu *ali haydara* hocalık etmekle talim hayatına katıldığı gibi usul-i kitâbet imtihanında beğenilen yazısının gazeteye alınmasıyla de basına alâkası başlamış oldu. muallimlik tarafı *menemenli zade tabirin* — o zaman maarif müdürüdür — teklifiyle *aydın idadîsinde* resmî bir mahiyet aldıktan sonra izmir maarif hizmetinde kaldı. 1903-1905 arasındaki *rus-japon muharebesinde* hizmetin başmuharrirliğini yaptı.

sonra, bir yandan başka *izmir gazetelerine* yazar, terceme-ler verirken *izmirdeki amerikan mektebinde* kapanıncaya kadar da hocalıkta devam etti.

şimdi *karşı yakada* geçen inziva hayatını daha çok okumakla geçiriyor.

54. mustafa nazmi aklan

mustafa nazmi aklan yakın tarihimizde *fevkalâde divan-ı harb* başmüddeiumumîliği ile daha çok tanınmıştı.

1868 de *serezde doğan mustafa nazminin* babası *serez müftüsü hoca şevki efendinin* torunu, *rumelinde âlimler yetiştiren müderris hoca hasan efendinin* oğluydu.

mustafa nazmi de rüşdî tahsilinden sonra *istanbula* gelib cami' dersinden icazet almış, sonra *bukuk mektebine* girib kaymakamlık, müddeiumumîlik, mahkeme reislikleriyle hemen bütün imparatorluğu başdan başa dolaşmıştır. *istanbul birinci ceza dairesi reisi* iken de mahud *said mollanın* müsteşarlığı zamanında açıkda bırakılmış, iki üç yıl avukatlıktan sonra *sıvıdaki* temyiz mahkemesine âza olmuş, en son bu âzalıktan emekliye çıkmıştır.

24 mayıs 1891 tarihli *nilüfere* (*serezden mümeyyiz zade talebeden mustafa nazmi*) imzasıyla giren gazel kendisinin basılı olarak çıkan ilk yazısıdır.

bundan sonra *kavâid-ü zavabit-ı ilm-i bukuk* adlı bir kitabı, *muîn-ül-bukkâm* adıyla de lîakimliğın hemen her şu besinde uzun tecrübesinden hâsıl olan kat'î kanaatlerine dayanır üç cüz eseri basılıb yayıldı. *ceza kanununun* üzerinde *adliye vekâletinin* emriyle üç cild şerh yazdı.

mustafa nazmi şimdiki emekli devrinde

*yaşım artdıka artdı milletim sevdâsı kalbimde,
devâm eyler onun yükselmesi dâvâsı ka'limde,
yer almıştır onun ulviyyet-i ferdâsı kalbimde,
son ömrümde bu sevdâlar meââr ı şevk ı cânımdır.*

yolundaki millî duyguları terennüm ederken dilimizin bu türlü duyguları daha geniş bir yayın sahâsına çıkarması kabiliyeti üzerinde incelemelerle meşgul oluyor. kendisine başarılar dilemeliyiz.

55. ibrahim aşkı tanık

ibrahim aşkı tanık 1874 de *dobrucanın mecidîye* kasabasında doğmuştur. babası, anası 1856 *rus muharebesinde sıvastopol-gözleve* tarafları boşaltıldığı zaman *istanbula* getirilmiş. sonra *dobrucaya* yerleşdirilmiş *kıyım* göçmenlerindendir; 1877 de *istanbula* hicret etmişler. burada *feziye* rüştiyesinden çıkan *ibrahim, abdi paşanın* teşvikiyle, *heybe-*

ali kâmi akyüz

lideki bahriye mektebine konulmuş ve *deniz lisesi* hâlâ *riyaziye* hocaları olan sayın üstadı böyle kazanmıştır.

ibrahim aşkı kitabet dersine ve *ingilizceye* meraklı idi. bu iki merâkdan iyi mahsuller elde edildi. ilk olarak *mırsad-*da bir tercüme yazısı çıktı ve böylece *ibrahim, hasan avni* adında bir arkadaşının verdiği (aşkıy) mahlasıyla birlikte, 17 yaşında *türk* basınına intikal etti.

bundan sonra, aynı mecmuada bir şiir müsabakasında dördüncülüğü kazanmış görürüz. *maarifde, resimli gazete-*de yazılarını buluruz. *ıbbiyelilerin* itihad ve terakki teşkilâtına girerek *şerefeddin mağmûmînin* firarı yüzünden sarayın tazyiklerine uğradığını öğreniriz. *ibrahim aşkı* bu sıradaki *bahriyeye* muallim muavini olmuş, fakat mekteb nazırının oğlu dersinden iki yıl sınıfta kaldığı için mektebden çıkarılmıştır!

*ibrahim aşkı*nın dikkati çeken gazete münrekaşaları ve çeşidli mevzularda birçok kitapları vardır.

daha da birçok eserler vaadeden fikir ve vücud sıhhatı ile daimî sevgi ve saygımızın çevresi içinde bulunuyor.

56. ali kâmi akyüz

tanınmış *trabzon* şairlerinden *behçet beyin* küçük oğlu, *ismail safanın* küçük kardeşi... 1871 de *mekkede* doğmuş *safanın*

ben sâye-i sakinde yetiştim bu binâ'nın

diye hakkıyla övdüğü *dârüşşafakadan* 1891 de birinci olarak çıktı. 1890 da *muallim naci* mektebde yazdığı bir kitabet vazifesini beğenib *saadet* gazetesinde neşretmiş. biz bu nüshayı bulamadığımız için *ebüssafa zade ali kâmiden* geldiği yazılı birgazeli başlangıç aldık: 15 ağustos 1891.

demek o tarihte şair 20 yaşındadır. o tarihten sonra (yangın) gibi seyrek, fakat ateşli şiirleri görülen *ali kâmi*, 23 yıl *hazine-i hassada* bulunarak memurin ve sicil müdürü oldu. şebenderlikle *hariciyeye* geçti. *posta ve telgrafta* hususî kalem müdürü, sonra *dârüşşafakada* müdür oldu ve son devrede mebus seçilinceye kadar bu vazifede kaldı.

ali kâmi 1903 denberi de edebiyat, tercüme, iktisad ve fransızca, sosyoloji gibi dersler okutdu. sayısı 16 yı bulan ve çoğu bize garbin şaheserlerinin nakleden kitab neşretti. edebiyatımızda vuzuha, samimiliğe güzel bir örnek oldu.

57. ahmed cevdet öğretmenoğlu

1866 da *kilide* doğmuştur. babası mantık hocası *mustafa*, onun babası 18 eser sahibi *abdurrahman*... ilk tahsilini babasından gören (hocazade), babası ölünce *halebe* gidiyor ve kazandığı imtihan ile iki yıl orada kaldıktan sonra 18 yaşında *istanbula* geliyor. *mekteb-i edeb*, *bühhan-i terakkî* gibi hususî mekteplerde, gazetelerde vazife alıyor. gene açılan bir müsabekayı kazanarak *beşiktaş askerî rüşdiyesi* ve *harbiye sınıf-ı mahsus*, *kuleliye* muallim oluyor. 1941 de de emekli'ye ayrılıyor. fakat hiç şüphesiz kendisinde bulunduğu talim

kudreti ile emekli'ye çıkmanın getireceği maddî ve mânevî darlığı takdir etmekden fıskıran ızdırabla bu kararın tebliği anında 60 yıl *türk* çocuklarını öğretmek için konuşmuş dili birden hareket melekelerini kaybediyor ve kendini *beylerbeyinin* bir kira evinde hâlâ kalkamadığı yatağa düşürüyor.

bugün onu uzaktan selâmlıyabiliyoruz.

58. efdalüddin tekiner

(mekteb-i mülkiye beşinci sınıf talebesinden *ibn-ülcevâd efdalüddin* efendi tarafından irsal edilmiştir) başlığı ile 16 mart 1891 de *terceman-i hakıkatda* çıkan bir manzume ile, sonraları bize c. *abdülmâcid* müstear adı üstünde şiirler ve kendi adı altında birçok tarihî kitablara ve yazılara vermiş olan üstad, jübilemizde eseri en genç bir sima olarak kutlanacaktır.

kendisi 1873 de *istanbulda* doğdu, *hazine-i hassada* mü-

fettiş-i umumî *ismail cevad beyin* oğludur. ana tarafından *marasın bayezid oğulları* ailesine ve tarihî simalardan *amedci maraşlı şair kenan beye* mensubdur.

mülkiyeyi bitirmiş, *hukukun* da son sınıfına kadar devam ederek bir taraftan *dabiliye mektubî kalem*inde çalışmaya, bir taraftan da *mülkiyede* ders muavini vazifesini görmeye başlamıştır.

bursa valiliği, *meclis-i maârif âzalığı* gibi sıfatlarla devlet hizmetinde yükselen üstad, *cümhuriyet* devrinde *dabiliye vekâleti hapishaneler umum müdürlüğü* yapmış ve o vazifeden emekliye çıkmıştır.

efdalüddin tekinerin bu memuriyet hayatı yalnız *ali kemalin maârif nazırlığı*nda bir faslıya uğrayarak *darülfünun* hocalığına kadar varan bir talim hayatı ile yanyana yürümüş, son zamanda da *dârüşşafakanın* tarih dersini aralık hizmeti 40 yılı geçmiş bahtiyar hocalar arasına girmiştir.

eminönü halkevindeki buluşmadan bir intiba':

[hüseyin rahmi gürpınar konuşuyor, genç gazeteciler zaptediyorlar.]

59. kevork simkeşyan

efdalüddin tekinerle jübilenin 58 i bulan listesine son hafta içinde bir iltihak daha kaydediyoruz. *kevork simkeşyan*.

1891 tarihli *sabah* gazetesinin mütenevvia sütunlarında çıkan bazı tercümelemlerle gene 1891 de çıkan, dili *türkçe*, yazısı *ermenice* dört ciltlik bir roman tercümesi *kevork simkeşyan* da jübilemiz içine almaktadır.

simkeşyan, rahmetli *ahmed cevdetle* bir sınıfta *bukuk mektebinde* okuyub çıkmış ve onun gazetesinde (s) remzi ile birçok yazılar yazmışdır. *bukuk mektebindeyken* muallim *naci* kendilerine edebiyat ve kitabet okutuyordu; burada gösterdiği gayret *naciye* lûgatının dizgi tashihlerinde kendisini memur ettirecek derecede bir emniyet temin etmiştir. *büyük yürek* gibi *serseeri yahudi* romanını da *türkçe* den başka dil bilmeyen, fakat bu dili *ermenice* harflerle okuyan *ermeniler* için bastıran *simkeşyan*dır.

*simkeşyan*ın muallimlik hayatı da aynı derecede kıdemlidir. o bizzat *maarif nazırı müniş paşanın* tavsiyesiyle 1889 da *kumkapı ermeni orta mektebinde türk dili*, edebiyatı ve tarihi okutmaya başlamış ve nihayet *darülfünunun* lisan muallimliğini de yapmıştır. dekan *hâmid ongunsu* başta olarak birçok seçgin isimler talebesi içinde... *dil kuvvütaının* çalışmalarına iştirak eden *simkeşyan*, bugün *boğaziçi rum okullarının* kültür derslerini veriyor ve fırsat düştükçe *norlur* gibi *ermenice* gazetelerde *ebedî* ve *millî şeflerimize* bağlılık gösteren *türkçe* manzumeler, yazılar neşrediyor ve *türkçele*lerinden okuyamayan *ermenilere türk* kalem erbabının yazılarını tercümeleriyle tanıtıyor. kendisine başarılar diliyoruz.

bir görüş

listemize bir *ermeni* vatandaş adının daha ilâvesi bana sırası gelmişken arzedecek bir düşünce getiriyor:

ilk jübilemizde hiçbir *rum* adı yok; ve bana öyle geliyor ki *türkçemizi* kendilerine edebî dil alan bu *istepan bilim*ler, *şu yaman dedeler*, o *isak fereraların*, benzerleri bir zaman sonra jübile kadrolarından büsbütün silinmiş olacaktır; zira bugün basına yeniden yeniye geçen hiçbir *rum*, hiçbir *musevi* adı görüb işitemiyoruz.

bu görüşden şu sonuca varabiliriz: *türkiye vatandaşları* içinde *türk* dilinin ihmale uğradığı sahanın sınırı dün daha darılmış; bugün biz onu daha genişlemiş bulduk; acaba yarın nasıl bulacak?

jübile dışımda kalanlar

jübilesini kutladığımız elli dokuz kalem sahibi ve üstadın hayat ve hâtıra yığınlarını aceleci parmaklarla şöyle bir karıştırmaktan ibaret olan bu perişan sözlere adlarını listemizin dışında bıraktığımız isimlerden de bazı haberler ilâve etmek lâzımdır:

mahmud mahir: *beratlı şeyh musanın* oğlu; *mülkiye*den çıkmış. o zamanın mecmualarına serpilmiş birçok yazılar arasında *terennüm* adlı bir de risalesini görüyoruz. *osmanlı sarayının* son günlerinde şehzade hocalığı eden bu zat kadromuzda yer alacaktı. sağ mıdır? nerededir? bilen çıkmadı.

yusuף zıyaeddin şükûn: *izmirde* uzun ömürlü bir edebiyat mecmuası çıkaran, *galatasaray* gibi birçok mekteplerimizde muallim kadrolarını kuvvetlendiren, en büyük ölçüde *şarşca lûgatimizi* hazırlayıp *maarif vekilliğine* vermiş olan üstad... 1307 *muharreminin* başında yazdığı bir tarih manzumesi *kıbrıstaki zaman* gazetesine neşrolunmuş.

faik kaltakkıran: ziraat edebiyatına pek faydalı eserler vermiş olan *edirne* mebusumuzun elli yıl evvel *edirne*de çıkan edebî mecmuada ilk yazıları çıkmış.

cemil topuzlu: yakın zamanlarda bize kitab halinde, hâtıralar veren operatör. 1889 da *paris* tahsilinden döndüğü zaman *istanbul* gazetelerinde modern cerrahlıktan yana bir kalem savaşı açtığından bahsetmiştir.

karnik sinanyan: *türk* basınına hizmetinin 1890 da başladığını bildirmişdir.

son güne kadar araştırdık. bu sonuncular için basma eserlerden istediğimiz nüshaları elde edemedik.

doktor ismail hakkı milâslı: evvelki gün *ankaradan* çektiği bir telgrafla 54 yıl önce *tercemân-i hakıykatde* yazı-

larının bulunduğunu bildiriyor. fazla malûmat almaya fırsat olmadı.

kevork tarkomyan: *bursa ipekçilik enstitüsünün* eski müdürü; 1886 da neşrettiği *filoksera* adlı bir kıyabla basın kadrosuna girdiğini de şimdi öğrendim.

birliğin kendilerini gelecek bir jübilenin iç kadrosunda tekrar selâmlamakla bahtiyar olacağını umuyorum.

bir de eski *istanbul cemiyet-i umumiyeye-i belediyye* âzası, mebus ve son zamanlarda hâkim olarak hizmet eden *murad şerif ali* var. *nümune-i terakkıy* mecmuasıyla yazıya başlamışken kendisi bu yazısındaki karara sadık olarak hayatının büyük bir kısmını ticarete vermiş olduğu için onu kendi meslekdaşlarına bıraktık.

bu arada kaybettiklerimiz

bu arada hazırladığımız ve jübileye dair son yazılanları da katarak yakında neşrini tasarladığımız albüme resimleri bile konulmuşken, ne yazık ki ömürleri vefa etmiyerek aramızdan ebedî olarak ayrılanlar var:

abdülâziz mecdî tolun: *osmanlı meclisinde* mebus, *balıkesirde* mekteb hocasıyken *karesi* gazetesinde çıkan yazılarıyla jübile hazırladığımızı ilk adını verenlerdendi.

hayreddin nedim göçen: ilk devrelerinde *türk* basınının *leskovikli hayreddin* diye tanıdığı bu genç, sonraları *vesâik-i târihiyye-vü siyâsiyye, kıırım* gibi eserler vermiştir.

doktor hüseyin suad yalçın: ilk yazısı *saadet* gazetesinin 28 şubat 1886 sayısındadır. şimdi kendisini *servetifünun* sahifelerinde olduğu gibi burada da küçük kardeşi *cahidle* yanyana bulacaktık.

abdurrahman âdil iren: avukat, muallim ve muharrir. *selânikin vilâyet gazetesinden* sonra *tercemân-i hakıykatin birincikânun* 1882 sayısındaki gazeliyle basının şühud âlemin edoğmuş oluyordu.

fahreddin reşad rumbeyoğlu: *amidamiri* soyadını alan bu zat *kont dö nerin* adlı roman tercemesi ve *mütalea* adlı bir mecmuasıyla *hariciye* hizmetinden evvel basına girmişti; son *maarif* nazırlarından.

ali faik üstünidman: 1890 da basılmış ilk jimnastik kirabları ve *isviçrenin* ispor gazetelerine *istanbul* muhabirliği ile jübilemize girecekti. *galatasarayın* pek tanınmış hocası, gözlerini kaybetmişti.

ahmet ihsan tokgöz: adı bir basın devrine remz olan *servet-i fünun* müessisi.

kâzım uz: liselerde ve een son *darüşşefakada* *musiki* muallimi ve musiki muharriri, *musiki istilâbatı* sahibi.

bu saydıklarım, geçirmeye muhtaç olduğumuz hazırlık tedbirlerine giriştikten bir müddet sonra birbiri ardı sıra dünyaya gözlerini yumdular; bizi irfanlarının yetimi bırakarak ebedî âleme göçdüler.

erbaından çıkma bayramı

kışın kırk şiddetli gününde evleerine kapanarak *erbaîn* çıkarmak ve *eerbaîn* çıktığı gün de «sana şükürler olsun!» deme kabîlinden kurbanlar kesib birbirlerine ziyafetler çekmek eski zaman büyüklerince riayeti ihmâl götürmez bir *istanbul* geleneği imiş.

elli rakamının uyandırdığı tedaiden olacak, bana da *hamisîn* girdiği günü, yani ilk-ay'ın otuzuncu gününü jübile günü yapmak, yani zamanda bir *türk* geleneğine uymak gibi hoş geliyordu.

şimdi *şubatın* altısındaız. tatlı yüzlü değilse bile tatlı sözlü *hamisîn*'in daha ilk haftası olduğuna göre, *eerbaîn*'i, çok şükür, sıhhatte çıkarmış meslek büyükleri için bu günümüzü, aynı zamanda ananenin beklediği bir bayram olarak da kabul edemez miyiz?

bir dakikalık saygı sükûtu

bu son erbaini çıkaramamış, jübilenin hazırlık devresinde bize tatlı hatıralarından sonra acı bir yas bırakıp gitmiş olan bu üstadlarımız için, hep ayakta, bir dakikalık saygı sükûtu geçirerek, onların, muhakkak bu geniş salonun üstünde uçuşan ruhlariyle bir an, başbaşa kalalım!

törenin mahiyeti

aziz arkadaşlarım, şimdi büyüklerimizin iştirak ile şeref verdikleri bu törenin mahiyeti üzerinde maruzatta bulunacağım; zira gördüm ki toplantının maksadını yadırgayanlar, hattâ bu güzel günün sabahında bile daha tan yeri ağarmadan bize sağdan, soldan zehir çanağı sunanlar var.

izah edeyim: basın'ın hududunu tâyin edemiyoruz.

benim basından anladığım, gazeteciler ve mecmuacılarla, hikâyeciler ve romancılarla sınırlanmış bir meslek değildir.

basın bütün mesleklerle birden ilgili, hattâ bütün mesleklerin ihmal ettiği yerde onları ikmal edicidir. basit bir mantık kazıyyesi. her mesleğin bir basını vardır ki onlar da bizim mesleğimizin birer kolu ve bu kollarda yayın için kalem kullananlar da birer muharrirdir. bu sıfatlarıyla onlar benim meslekdaşım, bu meslekdaşların uluları da benim mesleğimin ulularıdır. biz hepsini birliğimizin çatısı altında buluyoruz, onlara yardımcı âza yerini vermekte kanunî bir mükellefiyetimiz bile var.

gelecekte bir gün bizim yaptığımız gibi böyle topluca bir jübile kutlamak için kadro doldurma vazifesi alanlar da ilk eserlerinin intişarından elli yıl geçmiş bir zatın bu eserinden sonra veya iki eseri arasında az veya çok bir boşluk kaydetmiş olabilirler. eğer bu boşluğu talim veya teşri kürsüsünde geçen bir âme hizmetine verilen bir hayat dolduruyorsa ben ne bu hayatta kalemlerin hedef tuttuğu hizmetten ayrı bir mahiyet görmeye cesaret edebildim, ne de bir emekli maaş

konferans salonundaki törende

tahsis edeceğim gibi her birinin filî hizmet günlerinden bir cetvel yapmaya lüzum gördüm.

bakınız size on beş yıl sonraki jübile için şimdiden bir namzed gösteriyorum: bu sizin de, bizim de pek iyi tanıdığımız, pek çok sevdiğimiz bir zat!.. bilmem, siz o kaynaşma günlerinde *izmirde* bulundunuz, o günlerin millî dâva savaşlarını *anadolu gazetesi*, *gençlik* mecmuası sütunlarında ta-kib ettiniz miydi?

o halde *vilâyetin* maiyet memuru, *sultanin* riyaziye muallimi *saracoğlu şükri'nün* başmakalelerle milliyet dâvalarını nasıl gürül gürül, nasıl tok ve kuvvetli müdafaa ettiği de hatırlarınızda demektir.

değerli başvekilimizi basın mesleğinin kütüğüne yazmak-ta basından yana şu arkalayıcı sebep vardır ki kendini devlet idaresine vermiş olanların basını benimsemiş insanlardan yetişmiş, yükselmiş olması mesleğimizin övünç olacak bir ba-şarısını teşkil eder.

basın hayatının bugüne kadar sürüp gelen manzarası men-sublarımızı öyle keskin renkli çizgilerle ayırıp müstakil bir zümreye maletmeyi muhâl kılan bir dalgalanma halindedir. bir devir için yazıyı bırakıp işe el koyanlar, daha sonra yazı masası başına döneneler dün çoktu; belki yarın da eksik olmayacaktır. *ahmed midhat* efendinin istiyerek istemiyerek, yalnız karantine idaresine bağlı bulundurduğu yılların yekûnu ömrünün gazeteciliğe ayrılmış zamanından daha az tutmayor.

bundan başka ben basılı bir şekil almış eserlerin hiç birini de bir küçüklük, büyüklük; bir ilerilik, gerilik mehengine vurmamak istemedim. böyle bir ayırma ayıklamanın mesuli-yetini de buna benzer bir vazife görecektir olan hiçbir arka-daşımız üstüne almamalıdır. onların kıymet hükümlerini an-cak eserlerin tâbi oldukları edebiyat tarihleri belli edecek-lerdir. bazıları her türlü münakaşanın üstünde kalmıştır, ka-lacaktır; lâkin eserler görmüşüzdür ki dünü çalkalayan gürültülü şöhretin balonu bugün sönmüş, silinmiştir.

nerede *vecihin*in *mebcureleri*, *saiileri*; *hani malikleri*, *burrem beyleri*?

buna karşı eserler görüyoruz ki bir küçük satırı, bir ga-zete veya mecmuanın bir tek sütununa ilişmiş bir izi bugün herkesin dikkatini çeken bir değer almış: *ali süavînin* tarih eleği üstünde kalan bir ibaresi düşünöenlerimizün yayınları-nda, bir gün geliyor, bir fasıl başı oluyor.

(eğer maksud eserse mısra'-ı berceste kâfidir) deyip geç-miyeceğim; ilk yazısının neşrinden elli yıl sonra böyle bir toplantıda selâmlanabilecek olanların ne daha basılmamış da basılmak için hazır duran eserlerini, ne de ellerinde kalem, bitirmeye çalıştıkları eserleri görüp muhakemeden geçirme-miz mümkün olacaktır. mümkün olsa bile böyle bir muha-keme tarihin hükmü gibi tarafsız ve isabetli olmayacaktır.

halbuki az olsun, çok olsun, bütün yazı kıymetlerini ve saygı emreden meziyetlerini bile bir yana bırakıyorum: var-masını dilediğimiz yaşa nisbetle az, fakat aramızdan ansızın kaybolup gidivermişlere göre uzun bir ömrün türk toprakla-rında kendi ırkımız için tabii bir hak ve kabiliyet olduğunu gösterecek işte size bir canlı tablo.

aziz büyüklerim, siz bize eser olarak toplayıp da yalnız hüviyet cüzdanlarınızı göstermiş olsanız, o hak ve kabiliyeti isbat ve bunu türk gençlerine telkiyn edecek resmî vesikalar-la gene böyle bir takdir ve taziz toplantısının hikmet-i vü-cûd'u olacaktır.

Hele siz, ilk yazılarınızı öyle bir devirde bir baskı ma-kinesinin tazyığı altına sürmüşsünüzdür ki o devirde basıl-mış bir eserin intişar kudreti bugünkünden daha çok yük-sek olduğu kadar o yükseklikle nisbet kabul etmez bir şid-detdeydi. o günler, sevgili üstadlarımız, sizler, belki yazmak için teşvik edilmiyordunuz; size teşci için söylenenler yaz-mak için değil, yazmamak içindi. öyle dikenli günlerden geçip geliyorsunuz ki yazmamak değil, yazmak bir günah, bir suçtu. içinizde 1856 da doğmuş bir tek kişi var: onun çocuk-luğunda ise *istanbulumuz takvim-i vakayi* ile *ceride-i bavadis*-den başka türkçe bir gazete, *vakayi'-i tıbbiyyeden* başka bir türkçe mecmua basılmıyordu.

jübile hesabına başlangıç

bir de ben şöyle düşünüyorum: doğum tarihleri gibi in-san iradesinin müessir olmadığı hâdiseler olsa olsa yalnız bir

sevinç nişanesi, yalnız yaradana şükran bakımında baş-langıç alınabilirler.

böyle törenlere alacağımız mebdeler gözlerini kaza ve ka-dere çevirmemeli, kendi iradenizin mahsullerine, kendi az-minizin eserlerine tevcih olunmalıdır.

velev topa ilk ayak vurma kabilinden olsun, jübilede, ilk yazının neşrini başlangıç almamız bundandır; bunun bası-na erken intisab etmeyi teşvik eden mahiyeti de gene basın için bir üstünlük sebebi sayılmalıdır.

gelecek törenler

gelecek günler için çalışacak olanları kendi zamanlarının telâkkiyelerini okşayıp yerine getirmekte şimdiden ve topye-kün isabetli görmesek bile onlar kendilerini elbette bu hü-kümlerden uzak ve daha serbest bulacaklar; fakat ben sade-ce bir arzu olarak söyleyeceğim:

bibliyografi ve biyografi kütüphanemizden bu maksadı daha kolaylaştırır bir imkân elde edilinceye kadar bu jübile beş yılda bir yapılmalıdır.

yalnız ikinci jübile ilk basılı yazıları 13 mart 1892 ile 19 mayıs 1898 arasından çıkanlar için olarak ve 1948 yılının gençlik bayramında yapılacaktır.

üçüncü jübile ilk basılı yazılar 20 mayıs 1898 le 29 ma-yıs 1903 arasında çıkanları toplayacak ve bunun töreni *is-tanbul* fethinin 500 üncü yılını kutlama programında belli başlı bir yer alacaktır.

törenin yeri

ankarayı merkez yaptığımız günden başlayacak ilk yazı doğumlarına kadar yani daha 30 yıl bu jübileleri *istanbulda* hazırlamak yanlış bir düşünce ve yanlış bir tedbir olmaz.

altın kitaplar

ikinci jübilenin düzenleyicileri ortaya daha dolgun eller-le çıkmak için yetecek kadar zaman bulacakları gibi, bu jü-

bilelere girecekler de bunu önceden bilecekleri için, umarım ki, ellinci yıllarını yeni birer altın eserin de kaidesi yapacaklardır.

son sözler

sevgili arkadaşlarım,

birliğimizin aruk emekliye ayrılmak hakkını alan bölge reisi ağzından vasiyetimsi bir eda ile tahammülünüze yüklenen sözler bunlardır.

bu jübilede gönlümün dilediği çalışmadan beni türlü engeller alıkoydu. size hizmetim bu isimleri bulup sıraya koymaktan ibaret... bununla beraber bu kadcı da basına hizmeti yarım asrı bulanlarımızı unutmak gafletinden birçoklarını kurtarabilirse ne mutlu!

aziz büyüklerim,

şimdi bana değil, etrafınıza bakınız: çevrenizde gördüğünüz, yüreklerinde sizin söndürmeksizin alıp söndürmeksizin verdiğiniz o efsanelerde anlatılan miş'aleler, hep sizin bellediğiniz, hazırladığınız topraklar üstünde yeni bir fikir ekmeğe, yeni bir aş yapmaya, yeni bir âlem kurmaya giden çocuklarımızdır. yeni doğan güneşin sırmaladığı bu yollarda sizde gördükleri inan ve güvenden kuvvet ve hız olarak işe koyulmuştur; onlar da söndürmeksizin aldıkları miş'aleleri söndürmeksizin elden ele verecekler. onlar sizin şahıslarınızda ve zdlarınızda tefekkürün bütün veliy-nimetlerini, mesleğimizin bugüne erişmemiş sizden evvelki bütün varlıklarını birden selâmlıyorlar; *nabi zadelər, tevfik nevzadlar, ismail safalar, salih zekiler, tevfik fikirler, mahmud sadıklar, süleyman nazifler, cenablar, ahmed râsimler...* hep sizlerde yaşıyor. siz onlara borçlu kaldığımız saygının da en tabii varislerisiniz. ne siz mazisiniz, ne sizden başkası haldir. kükreyp akan bu zaman selinin enstantaneleri bile hal değildir. eski fikir, eski adam mutlaka bir kötü fikir, kötü adam değildir, yalnız fikir, kötü adam olmamalı, fakat eski fikir, eski adam olmalıdır.

dün-bugün; genç-ihtiyar ayrılıkları hep iki yönlü bir benlik ihtirasına vakitsiz kıymetler kurban veren beyhude bir savaşımadır; bu cennet yurdun üstünden bu kıymetler katili irak olsun!

şurada elli altmış yıllık bir yazı hayatının canlı bir tablosu karşısındayız. bunlar aynı nesildendirler. içlerinde işe başlarken birbirlerine aykırı görünenler vardı. biz onların birbirlerini daha iyi anlamaları için yarım asulık bir zamanın crimesini bekledik. bugün o israf edilmiş enerjilere, bu savaştan yaralı çıkmış veya büsbütün heder olmuş kuvvetler acımaktadırlar. geçenlerin vazifesi, gelenleri yetiştirmek... hayat hareketse çekişme ölümdür. bu manzaranın bugünlere ve yarınkilere verdiği dersden hep müstağniyiz; fakat müstağni olmak unutmak değildir. maddî varlığımızdan olduğu gibi manevî varlıklarımızdan da hiç bir zerre nin kaybolmasına razı olmamalı. *ebedî şefin millî şefle* bir ağızdan tekrarlayıp üzerinde durduğu millî birliği, kalem ve kalem erbabının sahasında mutalea edersek, millî birliğin her noktada kalemlerimize dayandığını görürüz. hükümlerim

saçları ağarmış bir başın tevbe kârlığından gelmiyor: gülünc emeklemelerle (refât-ı matbuat) ı gütmeye uğraştığım günlerde bile benim yazdığım, söylediğim bu...

ve bugün size heyecan verdiğinde şüphe etmediğim bu güzel sevgi manzarası, nesilleri birbirine bağlayıp birliğini tamamlayan manzara, işte böyle bir duygudan doğdu.

aziz arkadaşlarım, kollarınızı açınız: bu manzara sizin kucaklamanızı bekliyor. (*alkışlar*).

aziz büyüklerim, jübileyi geciktirmiş olma kusurunun bana düşen payı için afivlerinize sığınıyorum ve sizleri nazarlardan esirgeyor, size sağlıklar, esenlikler dileyorum; sizden yazı yaşlarınızın 75 inci yıldönümünde de gene böyle buluşmak için söz almak isteyorum.

sayın vekilim, cümhuriyetimizin fikir hayatına verdiği önemle bu hayata verilen emeği takdirinin en canlı timsali olan alâkanız için size candan teşekkür ediyorum ve artık çekilmek için müsaadenizi dileyorum. (*alkışlar*).

üniversite konferans salonunda jübileleri yapılan mu'arrirler ve dinleyiciler

H A L İ D Z İ Y A U Ş A K L I Ğ İ L ' İ N H İ T A B E S İ

İstanbul Basın Birliğinin ve onun pek güzide reisi *Hakkı Tarık Uşun* büyük bir kadir tanımak kaygisiyle tertib ettiği bu toplantıda hazır bulunabilmek için yaşımın sıhhatimin müsaade etmeyeceğini bilemediğim içindir ki ona olmazsa birkaç sözle iştirak etmek arzusunu yenemedim.

bir müddettenberi bizde yurdun, türklüğün fikir ve sanat sahalarında hizmetleri görülen ölmüş büyüklerimize karşı ihtifaller yapılarak onların aziz hatıralarına bir hürmet vazifesi ifa edilmektedir. aynı suretle hizmetleri görülen, henüz bu dünya ile alâkalarını kesmemiş yaşlılara böyle bir törenle bu dünyanın inşirahını bahşetmek lütfu işte birinci defa olarak bugün düşünülüyor. bu fikri tatbik sahasına koyan teşebbüs sahiblerine biz yaşlıların teşekkür etmemiz ve bütün milletin onları tebrik eylemesi bir vazifedir.

bu toplantı için esas olarak bir hareket noktası tayin edilmiş: yazı hayatında elli yıl evvel çalışmaya başlamış olanlar....

böyle, bugün yaşamakta devam eden kaç şahsiyet var? ve bunlardan kaç bulunabildi?

bana dediler ki elli altmış kişi bulunmuş..

ne mutlu onlara ki bugün mezartaşlarının başında değil, henüz hayata sönmemiş gözlerinin önünde kendilerinin tebcil edildiklerine şahid oluyorlar.

onlardan bugün burada kaç hazır bulunmak fırsatını bulabildiler?

gözlerimi kapayıp hayalimle onların toplu olarak heyetini görmeye çalışıyorum:

yetmiş yaşına yaklaşmış, belki bu yaşı aşmış bugünün ihtiyarları, dünün hayata türlü fikir ve sanat aşkıyla, çeşit çeşit emellerle girmiş olan gençleri!.. eminim ki şu dakikada onların hepsi gençlikleriyle ihtiyarlıklarının arasını ayıran uzun mesafeyi dudaklarında bir husran ile düşünüyorlar; fakat bu husran mânasının içinde ona leziz bir hazzın, yâd edilmiş olmak hazzının da ibtisamını getiriyorlardır.

jübileleri kutlananlar adına üstad *halid zıya uşaklığın* bu hitabesi, törende *refik abmed sevenğil* tarafından okunmuş ve alkışlarla karşılanmıştır.

maarif vekili hasan-âli yücel ve ziyaretçiler inkılâp müzesindeki jübileleri yapılanların kitap sergisinden çıkıyor

ben kendi hesabıma bu uzun mesafeyi düşündüm: bugün yetmiş beş yaşına doğru gidiyorum; yazı hayatımda da altmış seneye varmak üzere geri geri giden bir imtidat var. hayalimde yaşımın her yılı bir kademe teşkil ederek, ağır kaya parçaları gibi bir yığın, bir küme, küçük bir dağ, *mısır* ehramına benzeyen bir mebnâ vücade geliyor; ve titreyen bacaklarla bu kademeleri aşa aşa, ehramın tepesine tırmanıyorum; ve onun üzerinden bulanık gözlerle aşağılara, gerilere bakıyorum. ne uzun bir mesafe!

tâ uzaklarda başlayarak dolana dolana, kıvrıla kıvrıla, bazan durgun suları rakid zannedilebilecek gölcükler, bazan coşub kaynar girdâblar yapan, sakin bir cereyan ile süzülüb giderken şurada burada fıkırdayıb köpürerek, yer yer çağlayanlarla dökülerek, uzana uzana akan bir nehir, bir nil!... evet, uzun hayatımı böyle görüyorum.

bu yaşayışta ve onun en büyük kısmını dolduran yazı ömrümde ne yaptım?

insan, sanat sahasında ne yapmak istediğini biraz bilir; nasıl yapacağını karanlık içinde sezer; ne yapabildiğini hiç bilemez.

ben de ne yapabildiğimi düşünürken kendi kendime bir hüküm veremiyorum; hattâ içinde yapabildiklerimin en büyük ekseriyeti için: «ah, ne olurdu, elimin altında bir düğme olsaydı da ona basınca bunları mahvedebilseydim; yok olsalardı; içlerinden ancak bir kaçını bıraksaydım!» diyen bir his var.

yalnız gerek hususî ve umumî hayatımda gerek yazı ömrümde bana huzûr ve rahat vereen bir itminan mevcut: ne yaptıysam, ne yazdıysam hep iyi yapmış ve iyi yazmış olmak itminanı... işte bu uzun varlığımda bana, sona doğru yürümek kuvvetini veren de bu itminandır.

yarın insanların ef'alini tartıp hüküm verecek olan yüksek mahkemenin huzuruna çıkınca göğsümü gere gere haykıracağım:

«ben her ne yapmışsam iyi yapmak kasdiyle yaptım; muvaffak olamadıysam bunun kabahati niyetimde değildir!..»

halid zıya köşesi
inkılâp müzesinde açılan sergide

b n . n i h â l y â r ' ı n h i t a b e s i

sevgili büyüklerim,

sizler yalnız benim büyüklerim değilsiniz. sizler yazı yazarların büyüklerisiniz. yazı yazarların büyükleri de benim gözümde on sekiz milyonumuzun büyükleridir. ya böyle bir toplantıda söze karışan ben kimim? dünyaların en güzeli, en değerlisi fikir ve yazı dünyasına sizin kiminizden 60, kiminizden 50 yıl sonra, daha bir buçuk yıl evvel gözlerimi açtığım için, en küçüğünüzüm. küçük olmak bir şey olmamaktır; lâkin ömrümde hiç, ama hiçbir şey beni sizin en küçüğünüz olmak kadar sevindiremez. sizin küçüğünüz olmak birçok şey olmak, daha, şimdiden birçok insanları kuskandıracak kadar büyük olmak demektir.

elli yıl sizleri elli kat göklere çıkarmış, elli şerefli basamak; bu basamakların her biri kalemlerinize milletin kalbinden biçtiğiniz sevgi çiçekleriyle dolu. işte bu basamakların ilki üstünde ayaklarımın ucuna basarak boyumu yükseltiyorum. ulu dağlar gibi bulutlarda kaybolan başlarınızı seçmeye çalışıyorum. bundan duyduğum baş dönmesi bana sevinçlerin, saadetlerin en tatlısını veriyor.

okul derslerim beni daha istediğim kadar doyurmadı. bakınız, sizin eserlerinizin çoğunu okumuş değilim. şimdi söz veriyorum: beni bugün ayaklarınızın ucuna kadar yükselten talihimin kıymetini bileceğim. ben de büyüklerim gibi çalışacağım ve eğer ben de elli yılda elli kat göklere çıkabilirsem, orada tıpkı bu şerefli başlarınız gibi ben de alnımı bulutlara dayayabilirsem bugünkü sizler gibi ben de elli yıl sonra o baş döndürücü yükseklerden aşağıya gözlerim kararmadan bakacağım.

eyi kötü hiç bir şeyin, tek bir zerrenin kaybolmadığına inanmayanlar mı var? onlara bunu örnek gösteriniz: bir gün bir akşam gazetesinin bir köşesinde bir fıkra içine karışmış bir küçük ad, oraya alınmış bir kaç satır yazı *Basın Reisi* mizin dikkatinden kaçmıyor. jübilenizde bana hem yer, hem söz almak talihini hazırlıyor. bir gün gelir de onların gerçekten beğeneceği şeyler yazıp bastırabilirsem bugün erdığım bahtıyarlığın teşekkürünü kendilerine ödemiş olurum.

nihâl yâr, toprak mahsulleri ofisi kontrolörü bay atıf yâr'ın kızıdır. 23 mayıs 1931 de samsunda doğmuştur.

vâlâ nureddin bir fıkrasını kendisine ayırmak ve bir yazısını almak suretiyle nihâl yâr'ın basında ilk imzası 31 mayıs 1941 de görülmüş oluyor ve gazetelerle yapılan çağrıya gelen cevaplara göre de nihâl yâr, bu jübilede basında yazısı çıkarların en genci bulunuyordu.

bunun için kendisi jübilede en son yetişenler adına üstatları selâmlamaya çağrıldı ve bu sayfadaki söylevi okudu.

jübilede en genç muharrir **bayan nihâl yâr** [hakkı tarık usla birlikde konferans salonuna gelirken]

bu çocuk da neler söylüyor? diye kuruntularımı bana çok görmeyiniz. oylum oylum yaprakları, güneşli salkımları, gölgesi kütükleriyle koskocaman bağ mini mini bir üzüm çekirdeğinin içinde ve onun buruk tadında gizlenmiyor mu? sizler kadar büyük ve irişilmez olma hevesi de cumhuriyet çocuklarımızın mini mini ruhlarında öyle saklıdır; onun için umuyorum ve güvenc ile diyorum ki, elli yıl önceki (sizler) olan bugünkü (ben) elli yıl sonraki (ben) olacak bugünkü (sizler) den bir Mihrünnisa olabilirse ve bu böyle sürüp giderse, sevgili büyüklerim, bu sizin lâyük olduğunuz edebîliği hakikat yapmak olmaz mı? herkesin büyükleri olan sevgili büyüklerim sizler milletimizi uyanık tutmak ve yaşatmak için yaşadınız; Türk milleti her zaman ölümlere meydan okuması, büyüklerini yaşatmak için yaşamıştır. siz de onun benliğinde yaşıyorsunuz, ne mutlu sizlere ve ne mutlu bizlere.

jübile hazırlığı sırasında kaybettiklerimiz

abdülâziz mecdi tolun, 27 ağustos 1941 de beyazıtta öldü, edirne kapısında şehitliğe gömüldü.

hayreddin nedim göçen, 19 mart 1942 de yeşil köyde öldü, kazlı çeşme mezarlığına gömüldü.

doktor hüseyin suad yalçın, 21 mart 1942 de beşiktaşta öldü, feriköy mezarlığına gömüldü.

abdurrahman adil eren, 8 ikinciteşrin 1942 de kasımpaşada öldü, eyüp mezarlığına gömüldü.

kâzım uz, 9 ikinciteşrin 1942 de suadiyede öldü, edirne kapı mezarlığına gömüldü.

fahreddin reşat amidamiri, 14 ikinciteşrin 1942 de nişantaşında öldü, feriköy mezarlığına gömüldü.

ali faik üstün idman, 2 birincikânun 1942 de kadıköyünde öldü, karacaahmed mezarlığına gömüldü.

ahmed ihsan tokgöz, 27 birincikânun 1942 de değirmen dere de öldü, köy mezarlığına gömüldü.

J ü b i l e m i z N a s ı l O l d u ?

İstanbul Basın Birliği mıntakası tarafından tertibedilmiş olan muharrirler jübilesi bugün saat 16 da Üniversite konferans salonunda yapılacaktır. Jübileyi, dün de yazdığımız veçhile, şehrimize gelen Maarif Vekili B. *Hasan-Âli Yücel* bir nutuk ile açacaktır.

Matbuat Umum Müdürü B. *Selim Sarper*, Matbuat Müdürü B. *Server İskit*, Matbuat Umum Müdürlüğü Müşavirlerinden B. *Ziya Hünerman* jübilede bulunmak üzere dünkü ekspresle şehrimize gelmişlerdir. B. *Selim Sarper*, jübilenin Maarif Vekili tarafından açılmasını müteakip bir nutuk söyleyecektir. Jübilede Basın Birliği Merkez Heyetini B. *Abmet Şükrü Esmet*, B. *Kemal Turan*, umumî kâtip B. *Naşit Uluğ*, Basın Birliği Ankara mıntakasını da Ulus muharrirlerinden B. *Kemal Zeki Gençosman* ile B. *Mekki Sait* ve Anadolu ajansından B. *Fazıl* temsil edeceklerdir.

(Akşam, 6 şubat 1943).

16 mart 1942 tarihindeki duruma göre 50 yıl evvel ilk yazısı intişar eden 58 kalem erbabı adına Üniversite konferans salonunda parlak bir jübile yapılmıştır.

İstanbul Basın Birliği Mıntaka Reisi B. *Hakkı Tarık Us* tarafından tertibedilen ve Maarif Vekili B. *Hasan-Âli Yücel*'in çok güzel bir hitabesiyle açılan tören, 50 yıl evvel Türk matbuat tarihinde imzalarıyla kendilerini tanıtmaya başlayan ak saçlı ve her biri kendi sahalarında liyakatleri ile hürmet ve sevgi kazanmış simaların İstanbulun genç münevver kütlesi tarafından hararetle alkışlanarak tebci edilmelerine güzel bir vesile olmuştur.

(Akşam, 7/2/1943).

— Ah *Fuatçığım*, nasılsın? Ne zamandanberi görüşüyorduk. Fakat zaman, bizi birbirimizden ayıramıyor. İşte yine beraberiz ve seni sanki dün görmüş gibiyim.

Eminönü halkevinde toplantı — Üniversite konferans salonunda tören

— Öyle *Hüseyin* beyciğim öyle.. hele sizi ilk tanıdığım günü nasıl unutabilirim.

Maliye Vekili *Fuat Ağralı*, üstat *Hüseyin Rahmi Gürpınar*'ın oturduğu maroken koltuğun yan tarafına ilişmiş, üstadın kulağına eğilerek büyük bir neşe içinde ve kısa ihtiyar kakhahalarına boğulan kesik cümlelerle bu tanışmayı anlatmağa başlıyor.

Sayın vekil, meşhur romancının kulağına boş yere eğilmişti. Çünkü davetsiz kulak misafiri olan gazeteciler onun söylediklerini rahat rahat işitebiliyorlardı.

Fuat Ağralı:

— Çamlıcada, diyordu. İlk tanışmamız ne garip olmuştu. Bir gece *Halid* beylerin evinde toplanmıştık. Ben sizin romanlarınızın hayranıydım. S'zi büyük bir zevkle okuyordum. O gece sizi bana göstermişlerdi. Ben «İffet» te tahayyül ettiğim boylu poslu, yakışıklı, *Hüseyin Rahminin* yerine, sizi köşede, bir iskemleye büzülmüş, sakın otururken görünce:

— *Hüseyin Rahmi* bu mu?

Diye bağırımdan kendimi alamamıştım.

Hüseyin Rahmi, bu eski hâıurayı dinlerken kıkır kıkır gülüyordu. Biri devlet adamı, diğeri sanatkâr; yarım asır evvel kalemleriyle Türk ilim ve irfanına hizmet etmiş olan bu iki dostun samimi konuşmalarına biz gazetecilerle beraber, etrafta bulunan diğervettiler de kulak misafiri oluyorlar ve tebessümlerini gizlemeye lüzum görmüyorlardı.

Eminönü Halkevinin küçük salonunu kocaman projektörler aydınlatıyor.

Film makinesinin karşısına geçen her ihtiyar muharrir, tahassüslerini anlatırken, projektörlerin hâsıl ettiği hararet yüzünden buram buram ter döküyor. *Hakkı Tarık Us*, yarım asır evvel kültür ufkumuzda parlayan elli sekiz zekâ meşalesini bir araya toplamanın sevinci ile bütün yorgunluğunu unutmmuş, işlerin yolunda gitmesinden memnun görünüyor.

Senelerin, zekâlarını ve kudretlerini körletemediği bu elli sekiz meşalenin arasında, kültür ufkumuzda el'an parlayan ve fikir hayatımızın ön safını tutanlar da var: *Halid Ziyalar*, *Hüseyin Rahmiler*, *Hüseyin Cabid*ler ve benim şu anda hepsini hatırlıyamadığım üstadlar..

Bütün kalbimizle diliyoruz ki; onlar daha pek çok sene aramızda bulunsunlar ve Türk kültür binasına her gün yeni bir fikir taşı koysunlar.

Eminönü Halkevi bir meşhurlar panayırı halinde.. her közede bir şöret göze çarpıyor.. Şair *Mehmet Emin Yurdakul* tatlı tatlı konuşmakta. *İbnülemin Mahmut Kemal* güzel nükteleriyle etraftakilere neşe saçıyor. *Hüseyin Cabid*, jübilesi yapılanlar arasında canlılığı ve dinçliği ile nazarı dikkati celbediyor.

Maarif Vekili *Hasan-Âli Yücel*, *Halid Ziya Uşaklıgil*i dikkat ve alâka ile dinlemekte.. Matbuat Umum Müdürümüz *Selim Sarper* ise, başında bulunduğu matbuatın birkaç neslini bir arada görmekten son derece memnun görünüyor.

Ankaralılar da çok neşeli. *Nurettin Artam*, *Mekki Saide* bir şeyler söylüyor. Fakat ne söylerse söylesin, ben sanki şunları duyuyorum:

— Sayın dinleyiciler, jübilenin manzarası şöyle görünüyor..

Maliye Vekili *Fuat Ağralı* bir ara yalnız kaldı. Bundan istifade ederek ihtisaslarını sordum. Devam eden neşesiyle:

— Basın heyetinin memleket irfanını takip yolunda yaptığı şu teşebbüs bende büyük bir heyecan uyandırdı. Memleket irfanına hizmet edenler arasına beni de soktukları için çok memnunum.

Türk gençliğinin ilim ve irfana karşı gösterdiği alâka ve sakin çalışma bende bahtiyarlık uyandırdı.

Sayın Vekille daha fazla konuşamadım. Çünkü eski bir aşınası yanımıza gelerek onunla hemen sohbet başladı.

Jübile başından sonuna kadar heyecanlı ve hareketli geçti. Tıpkı matbuat hayatı gibi.

(Haber 7/2/1943)

«Elli yıllıklar» saat 14 de Eminönü Halkevinde toplanmaya başlamışlardı. Bugünkü muharrirler, pek çoğunun değil simalarını tanımak, eserlerini bile duymadıkları bu ihtiyar ve muhterem çehreleri saygı ile karşılıyorlar, hazırlanan salona götürüyorlar, kolay yutulur diye kaymaklı lâtilokum, likörlü şokola ve su ikram ediyorlar, böylece boğazlarını yumuşattıktan sonra sinema objektifinin ve sesli film mikrofonunun önüne götürüyorlardı.

«Elli yıllıklar» dan bazıları hiç de alışmadıkları bu âletin karşısında elbiselerini düzelterek, kıratatlarını evirip çevirerek kendilerine çekidüzen veriyorlar, biraz titriyerek, biraz kekeliyerek, seslerini de bir türlü akort edemiyerek bir şeyler söylüyorlar. Seslerini ve gövdelerini filme alıyorlardı.

Objektif ve mikrofon işi bittikten sonra halkevinin konferans salonuna geçildi. Elli yıllıklar, ilk sıraya oturtuldu, burada da gazete fotoğrafçıları tarafından resimler alındı, bundan sonra hazırlanan otomobillere binilerek Üniversite konferans salonuna gidildi.

Yukarıda da yazıldığı gibi salon adeta hıncahınc dolmuş vaziyeteydi. Ve bütün sıralarda bugün imzalarını ve eserlerini seve seve okuduğumuz, fakat devamlı muharrir olmadıkları ve yazı işini meslek yapmadıkları için Basın Kurumu camiası içersine alamadığımız, daha doğrusu matbuata mal edemediğimiz kıymetler doldurmuş bulunuyorlardı. Bunlar arasında en ön safta Şemseddin Günaltay, Doktor Sübeyl Ünver, Osman Erkin, Hüseyin Rifat, Fahreddin Kerim gi-

bi isimleri sıralandığı zaman bir iki sütun tutacak zevat göze çarpıyordu.

Vali Lâtfi Kırdar, muavini Ahmet Kınık, Parti Reisi Suat Hayri Ürgüplü, Üniversite rektörü, örfî idare komutanı, profsörler, mebuslar, generaller gibi birçok güzideliler, davetliler meyanında bulunuyorlardı.

Jübileyi Hasan-Âli Yücel cidden çok güzel bir nutukla açtı. Başlı başına bir eser olan bu kıymetli nutuklar, orada hazır bulunanlara —eski tâbirle— bir ziyafeti edebiye çekilmiş oluyordu. Hasan-Âli Yücelin zevkle, takdirle dinlenen ve Uşaklıgil, Gürpınar, Yurdakulun kıymetlerinden bahsederken pek çok alkışlanan nutkundan sonra kürsüye Matbuat Umum Müdürü Selim Sarper geldi. Kısa bir nutukla hem matbuatın ehemmiyetini anlattıktan, hem de elli yıllarını matbuata verenleri tebrik ettikten sonra kürsüyü uzun bir çalışma ve didinme neticesinde bu jübileyi tertibetmiş olan Hakkı Tarık Usa bıraktı.

Tarık Us, Maarif Vekilinin pek güzel, matbuat umum müdürünün pek veciz nutuklarından sonra kendilerine teşekkür etmekten ve «elli yıllıklar» ı tebrik etmekten başka bir şey söylemeğe lüzum görmediğini kaydetmekle beraber, evvelce hazırladığı ve tahminen 100 sayfa tutan kâğıtlarını okuyup elli yıllıkları takdim etmeği de borç bildiğini ilâve etti.

Tarık Usun, «elli yıllıklar» için yazdıkları cidden büyük bir titizlikle hazırlanmış kıymetli bir eser halindeydi. Pek güzel cinaslardan, telmihlerden başka, jübilesi yapılanların kıymetlerini tebarüz ettiren hal tercümelerini, bunların hâlâ dilimizde yaşayan ve darbi mesel haline gelen beyit ve kıtalarını, eserlerinden parçalarını da ihtiva ediyordu.

Takdim merasimi Bayan Abdülhak Mibrünnisa ile İsmail Fenni, Hakkı Bıçakçıoğlundan başlayarak Halid Ziya Uşaklıgil'e geldi. Halid Ziya Uşaklıgilin ismi söylendiği zaman büyük bir alkış başladı. Sonra sırasıyla her ismi geçen zat alkışlandı. Alkışlananlar oturdukları yerden kalkıyor, kendilerini alkışlayanları selâmlıyorlardı. İsmi geçen, fakat kendisi hastahane veya evinde olduğu, yahut Ankara, İzmir veya Mersinde bulunduğu için jübileye gelemediği için orada bulunmıyanlar da vardı.

Merasim, tam saat 16 da başlamış 19,30 da sona ermiştir.

Umumiyet itibariyle jübile muvaffak olmuştu. Hem bugünün muharrirleri, hem bugünün okuyucuları isimlerini işitip kendilerini tanımadıkları birçok büyüklüklerini tanımak fırsatını kazanmışlar, hem de matbuat tarihine isimleri geçmesi icabedenler bulunduğunu öğrenmişlerdi. Bundan başka bugüne kadar kadir ve kıymeti bilinmeyen muharrirlik mesleğinin de takdirine, kalem ve fikir erbabının da kıymetli varlıklar arasında tebciline doğru bir yol açılmış bulunuyordu. Jübile bilhassa bu bakımdan da alâka toplamış bulunuyordu.

Said Kesler (Tan, 7/2/1943)

Hakkı Tarık Usun teşebbüsüyle yapılan 50 sene evvel yazı yazmış muharrirler jübilesi evvelâ saat 14 de Eminönü Halkevinde yapılan toplantı ile açıldı. Halkevi salonu saat 13 den itibaren dolmağa başlamıştı. 50 sene evvel yazı yazmış, bugün artık saçları ve sakalları ağarmış yaşlı muharrirler, dost ve akrabalarının kollarına girmişler, birer ikişer gözüküyorlardı.

Gelenler Matbuat Umum Müdürlüğünün sinema makinesinin karşısına geçiyorlar, birkaç söz söylemeleri rica ediliyor, onlar konuşurlarken filme alınıyorlardı. Filme alınanlar iş bittikten sonra koltuklara oturarak dinleniyorlar ve hemen etraflarını hayranlarından mürekkep bir gençlik grupu sarıyordu. Bilhassa Hüseyin Rahminin etrafında hiç bir sözünü kaçırmak istemeden dikkatle dinleyen bir halka vardı. Matbuat Umum Müdürü Selim Sarper, her gelen yaşlı muharriri hürmetle karşılıyor, yine fevkalâde bir hürmetle yer gösteriyordu. Filimlerin alınması bittiği sırada Hasan-Âli Yücel Halkevine geldi. Muharrirlerin hepsinin ayrı ayrı hatırlarını sorarak büyük bir alâka gösterdi.

Asıl jübile saat 16 da Üniversite konferans salonunda başladı. Salondaki sıralarda bir tek yer bulmak bile mümkün değildi. Hazır bulunanlar arasında vali, örfî idare komutanı, parti idare heyeti başkanı, profesörler, Matbuat Umum Müdürü Selim Sarper, Matbuat Müdürü Server İskit, Basın mensupları vardı. Jübileyi Hasan-Âli Yücel güzel bir konuşma ile açtı. Maarif Vekilimiz sözleri arasında seğlam ve yerinde kullanmakta her zaman ustalık gösterdiği kelimelele

mütefekkirin ve tefekkürün felsefesini yaptı. Fikrin bir tesir yaratıcı olarak devirler içinde tesirlerini yaparak tekevün ettiğini ve mütefekkirin başlangıçta fikirlerinin tesirini asla kestiremeyeceğini, tefekkürün gitgide millî bir karakter tekevününe doğru yürüdüğünü izah etti ve bu neslin kendi nesillerine fikir babalığı, şimdiki nesillere de dedelik ve atalık ettiğini sözlerine ilâve ederek onlara daha uzun ömürler temennisıyla sözlerine nihayet verdi.

Kürsüye gelen Matbuat Umum Müdürü *Selim Sarper*, bilhassa tarihin en büyük dâvalarının topyekûn hallini üzerine alan çağımızda, matbuatın ödevleri üzerinde durdu. Türk matbuatının millî birlik bakımından zor olan vazifesini dürüstlükle başardığını, Cumhuriyetimizin matbuat hürriyetinin kalesi olduğunu, evvelki devirlerde değil yazmanın okumanın bile namütenahi zorluklar ihtiva ettiğini açık bir ifade ile anlattı.

Müteakiben söz alan *Hakkı Tarık Us* kısa bir zamana sığdırılmak zarureti olan 59 muharririn hayatlarını ve eserlerini hiç zedelemeyen kısa hatlarla tebarüz ettirdi. *Hakkı Tarık Us*'un adını söyleyerek şahsiyetini çizdiği muharrirler salondakilerin tecessüsünü uyandırıyor, herkes yerinden kalkarak veya uzanarak bahsedilen muharriri görmek istiyordu. Üniversite konferans salonunun dışında içeri giremeyen büyük bir kalabalık toplanmıştı. Bu kalabalık, hoparlörler vasıtasıyla merasimi takip ettiler.

Hakkı Tarık 59 muharrir listesine girememiş bazı kim-seleri de zikrettikten ve girmelerini takarrür etmiş fakat ömürleri vefa etmemiş olanları da saydıktan sonra her beş senede bu jübilelerin tekrar edilmesini ve bilhassa 1953 senesinde İstanbulun 500 üncü yıldönümünde de güzel bir jübile yapılacağını söyledi.

Bu listeye girenlerin meslekte şimdiye kadar devamlı çalışmamış olmalarının kendileri için bir noksan olmadığını, yazı yazılması suç olan bir devirde bunların gösterdiği cesareti takdirle anmış, hepsinin kendi mesleklerinde basına yardım ettiklerini, mesleklerinin de muharriri olduklarını belirtmiştir.

Bundan sonra *Refik Ahmet Sevengil Uşakızade Halid Zıyan*'ın yaşlı muharrirler namına bu jübileden duydukları sevinç ve minneti anlatan yazısını okumuş ve alkışlanmıştır.

Jübile yapılanlar için ilk törenin yapıldığı Eminönü halkevi binasının önden görünüşü

Bundan sonra *Hakkı Tarık Us* kürsüye gelerek henüz basın âleminde bir buçuk senelik bir ömrü olan ve ilk yazısını Akşamda yazan *Vâlâ Nurettin*'in takdîrkâr görüşüyle basın âleminde tanıtılan küçük *Nihali* umuma takdim etmiştir. *Nihali*, büyüklerinin önünde kendisinin bir hiç olduğunu, fakat 50 yıl sonra onlar gibi duyacağı gururu söyledi.

Bunlardan sonra Millî Şefin tebrik telgrafı sürekli alkışlarla karşılandı. Başvekilin, İngiliz matbuatının, Dil-Tarih, Edebiyat Fakültesinin telgrafları alkışlandı. Daha birçok telgraf ve mektuplardan bahsedildi.

İçtimaat saat 7.45 de nihayet verildiği zaman sırf bunun için Ankaradan gelen Maarif Vekili *Hasan-Âli Yücel* ile bu jübilede en genç simalardan biri olan Maliye Vekili *Fuat Ağralı* büyük tezahüratla salondan ayrıldı.

Tasvirieşkâr, 7/2/1943

Türk basını dün tarihi bir gününü yaşadı. Elli yıl evvel basın hayatına atılarak onun fırtınalı, yorucu, hattâ ölüme varan tehlikelerine göğüs gererek bugüne ulaşanlar, Cumhuriyet basınının kadirbilen anlayışında kendilerine hakettikleri yerin verildiğini gördüler ve meslek hayatının en heyecanlı bir gününü yaşadılar.

Basın Birliği İstanbul Mıntakası Reisi *Hakkı Tarık Us*'un hemen hemen iki yıl üzerinde çalışarak hazırladığı jübile dün saat 14 de Eminönü Halkevinde başlayarak geç vakte kadar Üniversite salonlarında devam etti.

EMİNÖNÜ HALKEVİNDE

Jübilesi yapılacak olan muharrirler saat 14 te Eminönü Halkevinde toplanmıştı. Maarif Vekili *Hasan-Âli Yücel* ile, Jübileye dâhil olan Maliye Vekili *Fuat Ağralı* ve Ankaradan gelen Matbuat Umum Müdürü *Selim Sarper* ile birlikte matbuat heyeti de kalabalık arasında bulunuyorlardı.

Halkevinin küçük salonunda hazırlanan film ve ses makineleri, kuvvetli projektörler altında, matbuat hayatımızın bu tarihi anını tesbit etmekle meşguldü.

Jübileye dâhil olan muharrirlerin her biri, film makinesinin karşısına geçerek birkaç cümle ile ihtisaslarını söylediler. Sözleri de makineler vasıtasıyla tesbit ediliyordu.

Mikrofon başına geçenlerden büyük roman ustası *Hüseyin Rahmi Gürpınar* şunları söyledi:

«— Ömrümüz yaşamıyarak atlatmak istediğimiz sıkıntılı anlarla doludur. Biz yaşıyoruz ve burada hep birlikte bulunuyoruz.

Üstâd yanındakilere dönerek:

— Fakat, dedi, bu söylediklerim gençler için değildir.»

İbnülemin Mahmut Kemal ise şöyle dedi:

«— Bir dakikada ne söylenebilir: Allah bes, bakî heves!

Üstâd *Hüseyin Cabit Yalçın*'ın şu veciz cümlesi tesbit edildi.

— Korkma arkadaş! İnan ve yürü... Biz gençliğimizde mutlak ve müstebit idare altında yaşadık ve yazardık.

Tepemizde asılı kılıç, sansör idi. Bu memleket bir daha o zalim idareyi görmeyecektir.

Fakat millî hâkimiyet rejimlerinde başka bir düşman var: Meçhul kütlesi... Korkak kalemleri, demagoji bekler.

Filân yahut falan zümreyi, sınıfları, tabakayı gücendirmek korkusu muharrirlerin kalemindeki hürriyete prangadır.

Yüzünü görmediğim ve görmeyeceğim genç arkadaş!

Yalnız vicdanının sesini dinle... korkma, inan! Ve inandığını yaz!

Jübilesi yapılan 59 muharririn en ihtiyarı eski maliye vekillerimizden *Abdurrahman Sayın*, en genci de şimdiki Maliye Vekilimiz *Fuat Ağralı* idi.

Eminönü Halkevinde jübileye iştirak edenlerden hepsinin sesleri zaptedilerek resimleri film alındı.

Burada misafirlere çay ve pasta ikram edilerek muharrirlere birer jübile albümü hediye edildi.

Eminönü Halkevinden jübilesi yapılan muharrirler ve davetliler otomobillerle Üniversite konferans salonuna gitmişlerdir. Burada Maarif ve Maliye Vekillerimiz, Vali ve Belediye Reisi *Lâtîfi Kırdar*, Örfî İdare Komutanı Korgeneral *Sabit Noyan*, komutanlar ve birçok davetliler hazır bulunuyordu.

Töreni Maarif Vekilimiz çok veciz bir hitabe ile açmışlar, bundan sonra Matbuat Umum Müdürü *Selim Sarper* bir söylev vermiştir.

Müteakiben kürsüye gelen Basın Birliği İstanbul mıntakası Reisi *Hakkı Tarık Us* jübilesi yapılan 59 muharririn hayatını birer birer anlatmıştır. *Hakkı Tarık Us* bu şahsiyetlerin şimdiye kadar edebiyat tarihimize geçmiş birçok hususiyetlerini, akıcı bir üslûpla, nükteleri ve cazip fıkraları ile anlatmıştır.

Her muharrir hakkında söz söylenirken konferans salonunu dolduran Üniversite talebesi ve davetliler dakikalarda alkışlamışlardır.

Müteakiben jübile münasebetiyle büyüklerimizden ve diğer zevattan gelen telgraflar okunmuş, daha sonra da basın âleminin en genç yazarı Bayan *Nihal Yar* bir söylev vermiştir. En son olarak da arkadaşımız *Refik Ahmet Sevengil*, jübilenin son kısımlarında bulunamayan üstad *Halid Ziya Uşaklıgilin* ihtisaslarını bildiren bir mektubunu okumuştur.

Vakit, 7/2/1943

Hakkı Tarık Usun himmeti var olsun. Onun gayreti ve teşebbüsü sayesinde dün bütün bir mazi adeta yeniden dirildi. Elli yıl evvel yazı yazarlarımız arasında tatlı saatler geçirdik, onlara ait çok kıymetli edebî hâtıralar dinledik. Birbirine yabancı düşen nesiller bu vesile ile bir arada kay-

naştı, beraberce düğün bayram ettiler. Eminönü Halkevinde ve Üniversite konferans salonunda bulunamayanlar da jübilenin intibalarını radyo veya film yoluyla alabilecekler...

Sat iki... Halkevinde bir düğün evi hali var. *Hakkı Tarık Us*, günün kahramanı... Siyah caketli ve çizgili pantolonu ile bir güveye benziyor. Durmadan dolaşiyor. Sinemacılar ve radyocular da bir tarafta tezgâhlarını kurmuşlar. Yarım asır evvel, ilk yazılarını yazan mesut insanlar birer birer mikrofonun başına geçip birer, ikişer cümle söylüyorlar. İşte *Halid Ziya*, her zamanki zarif haliyle mikrofonu yaklaşıyor diyor ki: «Ben altmış yıldanberi yığınlarla yazı yazdım, bunun altmış sayfa veya satırının kalıp kalmıyacağını bilmiyorum. Şimdi sesimi dinliyen gençlere ne diyeyim? «Baki kalan bu kubbede hoş bir sada imiş» derler. Ben bunu değiştirecek ve kendi sesim için şöyle diyeceğim: «Baki kalan bu kubbede boş bir sesimdir.»

Hüseyn Cabit şöyle dedi:

«Genç arkadaş, inan ve yürü! Biz gençliğimizi mutlak ve müstebit idarede yaşadık. Her yazımızı yazarken sansür kılıcı tepemize saplanırdı. Bu millet bir daha böyle felâketlere düşmeyecektir. Sen vicdanını dinle ve onun sesini korkmadan söyle...»

Diğer söyliyener de yarım asrı aşan tecrübelerinin öz mahsulünü en zarif şekillerde yeni nesle bildirdiler. Ne yazık ki hepsini yazmağa yerimiz yok. Zaten bu yazıların inhisarını da *Halil Lâtîfi* aldı. Bugün idareciliği bırakmış, gazeteciliği tutmuş, mikrofon önünden her ayrılanı yaklaşıyor elindeki notu alıyor.

Herkes neşeli, hayattan artık el çektiklerini sananlar sanki yeniden dirilmişler, yarım asır evvelki hâtıralarını yeniden yaşıyorlar. Arada pek çok tanıdık yüzler: İşte üstad *Hüseyn Rahmi*, Profesör *Celâl Muhtar*, *Mehmed Ali Aynî*, General *Pertev*, General *Naci*, daha birçokları...

Elli sene evvel yazı yazar Doktor *Hayıullah*: Genç bir talebeye mahsus saygı ile *Celâl Muhtarın* eline sarılıp öpüyor. Bazı simaları göstererek bilen bilimiyene fısıldıyor: İşte eski Ayan Reisi *Hoca Mustafa Asım*, eski Dahiliye Nazırı *Ethem*, edebiyatta *H. Sâzım* diye meşhur Reşit, eski Maliye Nazırı *Abdurrahman*... Ne tesadüf, yarım asırlık muharrirler grubunun en yaşlısı eski Maliye Nazırı *Abdurrahman*, en genci şimdiki Maliye Vekilimiz *Fuat Ağralı*... Biz mali-

yeciliği yıpratıcı bir meslek bilirdik. Meğer değilmiş. Eski Nazır *Abdurrahman*, Bakırköyün en dinç avcularından biriymiş, şimdiki maliye vekiline gelince gençlik yazılarının hâtırasıyla bütün gençleşmiş, gazetecilerle bir meslektaş tavriyle konuşuyor.

Hüseyn Cabit Yalçın, bir kenara çekilmiş, başmuharrirlerimizin babası *Osman Tevfik Yalmanla* görüşüyor ve eski bir hâtırayı tazeliyor. *Osman Tevfik Yalmanın* 45 sene evvel çıkardığı *Mütalâa* adlı haftalık edebî mecmuuda *Cahidin Muallim Naci* aleyhine şiddetli bir yazısı çıkmış, kıyametler kopmuş, işte bundan ve eski günlerin diğer hâtıralarından bahsediyorlar.

Zaten bütün bu muhitte mazi bir gün için hal olmuş, harb, her şey muvakkat surette unutulmuş.

Dışarda taksiler bekliyor, bir düğün alayı halinde Üniversiteye gidiliyor. Orada çoğu genç, binlerce dinleyici bekliyor.

İlk önce Maarif Vekili *Hasan-Âli Yücel*, töreni açıyor, sonra Matbuat Umum Müdürü *Selim Sarper* veciz bir hitabede bulunuyor.

Hakkı Tarık Us, kürsüye çıkıyor, yazı yazmakta eskilik sırasıyla yarım asırlık muharrirlerin her birinden ayrı ayrı bahsediyor. Ne derin araştırmalar yapmış, her birinin yazı hayatına, hususî hayatına ne kadar da candan karışmış, ne güzel hâtıralar buluyor. Söylüyor. Halk alâka ile dinliyor, jübilesi yapılan muharrirlerin şahsî hayatlarında geçen hizmetler hararetle alkışlarla karşılanıyor.

Hakkı Tarık Usun bir, iki saat içinde verdiği malûmat, senelerce süren çalışma ve zahmetlerin mahsulüdür.

Bütün bu törene asıl ruh ve can veren şey de *Hakkı Tarıkın* bir araya getirdiği derin ve etraflı malûmatıdır. Arkadaşımızın, bunu risale şeklinde neşrederek herkesin istifadesine imkân hazırlıyacağını umuyoruz.

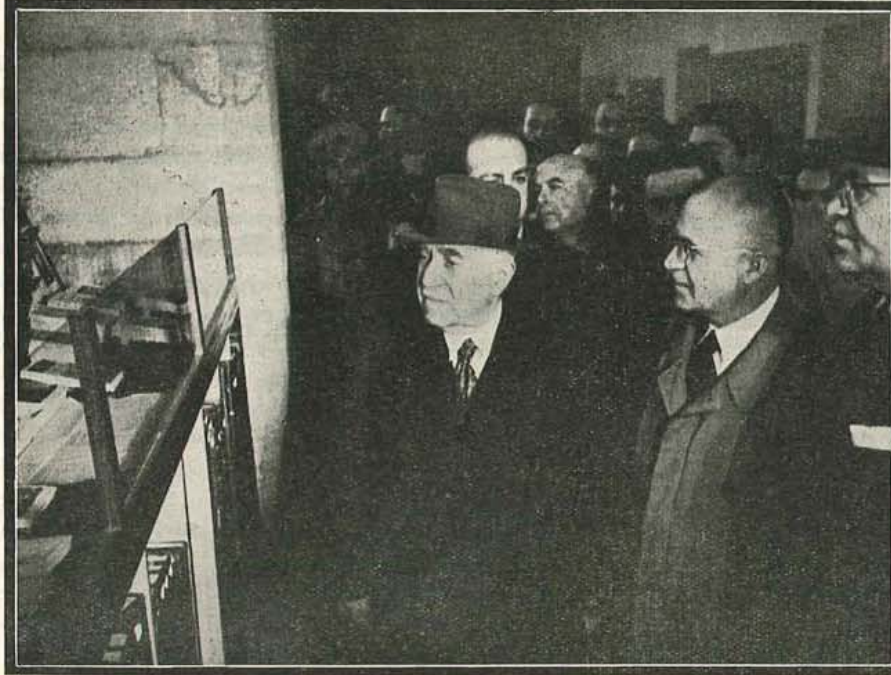
Türk Basın Kurumunun İstanbul Mıntaka Heyeti, bu töreni hazırlamakla Türk irfanı adına bir varlık manzarası, çok samimî bir hava yaratmıştır. Kıymet bilmek ve memlekete hizmetleri dokunanlara sevgi ve saygı göstermek en kuvvetli tarafımız değildir. *Hakkı Tarık Us*, bu jübileyi tertibetmekle kıymet bilmek ananesi bakımından çok güzel bir çıkış açmıştır.

Vatan, 7/2/1943

İnkılâp müzesi ve şehir kütüphanesinde sergi

İlk yazılarını 50 yıl evvel Türk basınına vermiş olan 58 muharrir adına dün yapılan jübile münasebetiyle, bugün inkılâp müzesinde jübileye dâhil muharrirlerin eserlerini gösteren bir sergi açılmıştır. Sergide her muharrir için bir köşe ayrılmış ve burası muharririn gençlik ve ihtiyarlık resimleri ile ve ilki de dâhil olmak üzere eserleriyle süslenmiştir.

Vali ve Belediye Reisi *Lâtfi Kırdar*, Emniyet Müdür Vekili *Muzaffer Akalın* ve Basın Birliği, İstanbul mıntakası Reisi *Hakkı Tarık Us* sergiyi saat 15 de ziyaret etmişlerdir. Jübileye dâhil muharrirlerin ekserisi de hazır bulunuyorlar-

dı. Maarif Vekili *Hasan-Âli Yücel* ile Rektör *Cemil Bilsel* de saat 16 da sergiye gelmişlerdir.

Maarif Vekili, sergide bulunan jübileye dâhil muharrirlerden *Ebubekir Hâzım Tepeyrana*, kendisine verilen (50 yıl) albümünü hâtıra olmak üzere imzalatmıştır.

En son dakika, 7/2/1943

Yarım asırdanberi basın âlemimize hizmet etmiş yazarlarımızın basılı eserlerinden Beyazıttaki şehir İnkılâp mü-

zesi binasında hazırlanmış olan sergi, dün saat 15 de Vali ve Belediye Reisi Doktor *Lâtfi Kırdar*, Türk Basın Birliği Reisi *Hakkı Tarık Us* ve jübileye dâhil zevattan bazıları hazır olduğu halde açılmıştır.

Binanın sağ tarafındaki dehlizde vücuda getirilmiş olan sergide jübileye dâhil zatların basılmış eserleri ile, çocukluklarına, gençliklerine ait fotoğraflarıyla şimdiki simalarını gösteren fotoğrafları teşhir edilmiş bulunuyordu.

Vali, jübileye dâhil zevattan sergiye gelmiş olanlarla görüştü.

Saat tam 16 da Maarif Vekilimiz *Hasan-Âli Yücel*, yanlarında Rektör *Cemil Bilsel* ve diğer bazı zevat bulunduğu halde sergiye gelerek teşhir edilmiş olan eserleri ziyaret etmişlerdir.

Cumhuriyet, 8/2/1943

İlk yazılarını 50 yıl evvel Türk basınına vermiş olan muharrirler adına yapılan jübile münasebetiyle hazırlanan sergi dün saat 15 de İnkılâp Müze ve kütüphanesinde açılmıştır.

Sergide her muharrir için bir köşe ayrılmış ve burası muharririn gençlik ve ihtiyarlık resimleri ve eserleri ile süslenmiş bulunuyordu.

Sergiyi ilk önce Vali ve Belediye Reisi Doktor *Lâtfi Kırdar*, Emniyet Müdür Vekili *Muzaffer Akalın*, Basın Birliği mensupları ve jübileye dâhil bulunan muharrirler ziyaret etmişlerdir. Maarif Vekili *Hasan-Âli Yücel* de beraberinde Üniversite Rektörü *Cemil Bilsel* bulunduğu halde saat 16 da sergiye gelmiştir. Maarif Vekili sergide bulunan jübileye dâhil muharrirlerden *Ebubekir Hâzım Tepeyrana* (50 yıl) albümünü hâtıra olmak üzere imzalatmıştır.

Sonposta, 8/2/1943

B A L O G E C E S İ

Muharrirler jübilesinden Basın balosuna gidiyorum. Kulaklarımda hâlâ bundan 50 yıl önce yazı yazarların mikrofon başında titreyerek söyledikleri tatlı hitabeler uğulduyor.

Eminim ki bunlardan çoğu, bu akşam geçirdikleri güzel bir günün heyecanı içindedirler. Baloda onları bulacağımızı pek ümit etmiyorum. Zaten yolda *İbnülemin Mahmut Kemal*, baloya gelemediğini söylemiş ve demiştir ki:

«— Bize de bir davetiye göndermişler. Fakat davetiyenin altında yazıldığı üzere, smokin midir, frak mıdır? Nedir? Şu kuyruklu elbiselerden giymemizi istiyorlar. Biz o kuyrukluları giyip de elâlemin içine nasıl çıkarız?»

Taksim Belediye Gazinosuna girdiğim zaman orada eski üstatlardan bu kuyrukluları giymek külfetine katlanabilecek çok fazla kimseye pek rastlıyamadım.

Saat gittikçe ilerliyor. Önde iki genç kız, tuvaletlerinin çıplak omuzlarını rahat rahat göstererek konuşuyorlar.

«— İyi ki aşıyı bacağımdan olmuşum. Ya kolumdan olsa idim!»

«— Ne olacaktı sanki... Bizim görünce gibi kolum ufunetli diye, hem evde oturur, hem de ağlardın.»

Merdivenin önündeki masada oturan iki delikanlı da mütemediyen dayısıyla dans eden pembe elbiseli bir kıızı göstererek:

Basın balosundan bir intiba:

Jübilesi kutlananlardan Mehmed-Ali Ayni ile Mustafa Nazmi Aklan (ortada ayakta Hakkı Tarık Us)

— Dayı da kurt mu kurt?.. Kapacağız diye, kızı bir dakika bırakmıyor, ihtiyar haliyle swing, vals demiyor, mütemediyen dönüyor. Ne olur, bıraksa da biraz da biz dans etsek.»

«— Biraz da biz eğlensek.»

Evet, *Nurettin Hocanın*; karşısına geçip buzlu hoşafa kepçesini daldıra, daldıra:

«— Oh öldüm» diyerek midesine hoşafı indiren dostuna, kaşığı uzatıp, «şu kepçeyi ver de, biraz da biz ölelim!» dediği gibi.. Biraz da biz dans edelim, biraz da biz ölelim.. diyorlar.

Basın balosunda kimler yok... Sanki bütün İstanbul bu akşam burada toplanmış. Bizim eski denizci, bugünün iktisatçısı bermutat, yine ihtiyar kadınlarla meşgul..

Daniel Dariö sekizinci nişanlısının peşinde... Çallı, garsonlardan uzak duruyor. *Hakkı Tarık*, kimse üzülmesin, kimenin bir istediği eksik olmasın diye, masa masa dolaşır hatır soruyor. Muharrir ve muhabirler patronlarından, içki tesiriyle belki bir avans koparırsın, diye, masaların başında fırl fırl dönüyorlar ve ben kalantör bir zatın sofrasına oturmuş, ipe sapa gelmiyen yazılarını, heyecanlı bir lisanla metheden ve üstat, bu yazılarınız irfan hayatımızda yeni bir merhale ve çığır açıyor, diye onu koltuklayan birkaç dalkavuşun bedavadan viskileri nasıl midelerine indirdiklerini seyrediyorum.

Vakit bir hayli ilerledi. Zati Sungurun numaraları, eşek arısının fıkraları ve dans edenlerin takatleri sona erdi.

Ufukta gün yavaş yavaş beliriyor ve gözleri uykusuzluktan mahmurlaşan çiftler, birer birer evlerinin yolunu tutmaya çalışıyorlardı.

Belki bir hâdisе yakalarım, diye baloda vazife alan polis ve adliye muhabirlerinden biri, şişedeki gibi durmayan alkolün tesiriyle edebî değil ama, belki adli hâdisе çıkarırım, endişesiyle balodan ilk ewel savuştu.

Baktım...

Herkes bir düğün evinden ayrılr gibi idi. 16 senedenberi yapılan Basın balosu, bu seneki kadar tatlı ve neşeli geçmemişti.

Faruk Fenik (Vatan), 9/2/1943

Taksimde, Belediye gazinosu, simokinler ve renk renk tuvaletlerle taşıyor.

Yukardan, bu sırada büyük bir kalabalık dolu olan Belediye Gazinosunu seyrediyorum.

Mahir bir şef tarafından idare edilen ve Harlemlî bir zencinin canlandırdığı mükemmel bir caz birçok çiftleri neşe ile oynatıyor.

Şeref mevkiinde Maarif Vekili *Hasan-Âli Yücel*.

Yanına yaklaşıyorum.

— Bir şey söyleyecek değilim. Neşe herkesin gözlerinde okunuyor... Gazeteci misiniz?

— Evet.

— Ben de vaktiyle, gençliğimde gazeteci idim.

— Ben daima gazeteci olmak istiyorum, ihtiyarlığım da....

— Temenni ederim çocuğum.

Diğer mümtaz davetliler arasında Vali *Lâtîfi Kırdar*, Matbuat Müdürü Bay ve Bayan *Selimi Sarper*, Anadolu Ajansı İstanbul Şubesi Müdürü *Muvaffak Sumal* görülüyor.

Ecnebi muhabirlere her adımda tesadüf ediyorum. Bir İngiliz ajanının muhabiri *M. Mac...* benden Sulukule hakkında sarîh malûmat soruyor. «Burasını arkeolojik bakımdan tetkik etmek istiyorum» diyor.

Pist kalabalık. Bir Viyana valsinin nağmeleri arasında dönen bir Amerikalı muhabir, bir Japon muhabirle yüz yüze geliyor.

Vals devam ediyor.

Viskisoda üstüne viskisoda içiyorum. Yalnız hesabı saklıyorum. Bu, şimdi sevimli bir matmazelin rumba oynayan idarecimiz *M. Çelebinin* işine yarıyabilir. *Süreyyaya* gelince, o havalarda! Kendisine iki parmağımı gösteriyorum, dert gördüğünü itiraf ediyor.

Ah! İşte oldu. Bir düğme daha kaybettim. Bir düğme daha kaybedecek olursam gömleğim... İngilizvari sıvışmak iyi olacak.

— Nereye gidiyorsun böyle?

— Bodurum katına.

— Beni bekle, geliyorum.

Bu Süreyyadır:

Ömer S. Coşar

Lâtürki (fransızcadan tercüme, 7/2/1943)

Jübilesi yapılanlar ne diyorlar?

Bu sayfada okuyacağımız yazıların bir kısmı mikrofona söylenerek zabtettirilen sözler, bir kısmı rahatsızlıkları veya uzakta bulunmaları yüzünden jübileye gelemiyenlerin gönderdikleri mektuplardan alınmış fıkralardır.

Abdurrahman Vefik Sayın

Muharrirler jübilesi Türk yazarlarının dünkülerini bugünkülerine sevgilerle, saygılarla bağlayan çok büyük değerlerde bir törendir. Tarih boyunca tazelenerek yaşayacak bugünü düşünüp yaratan Türk Basın Birliğimize, durmadan iki yıl çalışarak başaran İstanbul başkanımıza —millî irfan adına— en derin teşekkürlerimi söylemekle en büyük bahtiyarlıklar duymaktayım.

Hatice Behice Ziya Kollar

Hakkımda gösterilen alâka ve lütfakârlıktan duyduğum sevinç ve minnetdarlığı ifade edebilmek için kelime bulmakta itirafı aczediyorum. Çi faide ki bizzat gelip o yevmi mesut da şifahen arzı teşekkür etmeme ahvali sıhhiyem müsaid olmadığından talih-i nâsazıma küskünüm.

Bir buçuk seneden beri bacaklarım tutmuyor. İki adım atmak kabil değil, bu elvermiyonmuş gibi on beş günden beri böbreklerimden muztaribim, esir-i firâşim. Bu şerait tahtında İstanbul'a kadar seyahatin benim için kabil olamayacağını zatîlileri de takdir eder, beni mazur görürsünüz. Hayatımın dem-i hazanında bana bir ilkbahar günü yaşatmış olduğunuzdan dolayı arz-ı minnetdarî ederim.

Hüseyin Cahit Yalçın

Korkma kardeş; inan ve yürü. Biz gençliğimizde mutlak ve müstebid bir idare altında yaşadık ve yazdık. Boynumuzdaki asılı kılınç sansördü. Bir daha bu memleket o za-

lim idareli görmeyecektir. Fakat millî hâkimiyet rejimlerinde kalem sahibleri için başka bir düşünman vardır: Meçhul kütlesi. Korkak kalemleri demagoji bekler. Filân veya falan zümreyi, menfi tabakayı gücendirmek korkusu muharrirlerin kalemindeki hürriyete, piranga teşkil eder. Yüzünü görmediğim ve görmeyeceğim genç arkadaş, yalnız vicdanını dinle; yalnız onun hoşuna gitmeye çalış; korkma ve inan. Yalnız inandığını yaz.

Yusuf Cemal Dilmen

Hey'et-i muhteremenin bu acizi erbab-i kaleminden ve üdebadan ad ile davet buyurmalarını kendime bir iltifat ve teveccüh olmak üzere telâkki eder ve kendilerine hüsnü muvaffakiyet temenni ile mübahat ederim, arzı teşekkür ederim.

Mehmet Cemil Pekyahuş

Şeref vârid olan davetnameniz, çocukluğumda bayram gecesini baş ucumdaki yeni elbisem gibi baş ucumda on gün durdu. On gün bana her kedere karşı medar-ı teselli oldu. Cumartesi sabahı kalktığımda gidemeyecek halde olduğumu gördüm. Ömrümde gördüğüm ve göreceğim mükâfat sizin bu toplantınızdan ibaret olduğu halde, ne hikmettir, Allah bana bunu göstermedi. Yeisimden çocuk gibi inledim durdum. Bu kederimi de sizin darılmanıza meydan vermemek için yazıyorum. Bu yakınlarda benim gibi içli ihtiyarı götürecektir kadar derin bir yaram oldu. Yavrularımın en sevgilisi en vefakârı olan kızlarımdan birini gaib ettim. İtikadımın metanetine rağmen bu musibete o kadar alışmadım ki geceleri her uyanışta bile bütün mümin ve müminatın ervahı şerifesine diye hediyeler göndermek itiyadında olduğum halde onu hâlâ mevtalardan addederek ruhuna bir hediye gönderemiyorum.

Cemil Said Diker

Asırlardan beri her ilim ve fen daima ilerliyerek başka başka şekiller almıştır. Hattâ bazı ilimlerin azim te-

makkileri dünyanın thalini ve insanlığın yaşayışını bütün bütün değiştirmiştir. Halbuki insanların duygularına, hayallerine, ümitlerine, velhasıl en ince hislerine daima tercüman olan edebiyat hiçbir asırda, hiçbir millette inhiraf etmemiş ve gerek çok ileri ve gerek pek geri kalmış olsun her milletin kalbindeki incelikleri daima meydana koymuştur. İşte bunun için edibler meyanında büyük servet sahibi az olsa da milletin kalbini fethetmiş olanlar pek çoktur.

Mehmet Emin Yurdakul

*Genç çağdayım: Kendimi bir dikenli yolda buldum;
Hiçkırıklar işittim, gül ve bülbül bağlarından;
Felâketler topladım, Anadolu dağlarından;
Uzun sazlı aşklar diyarında şair oldum.*

*Ezgi koydum: Ablarla figanlarla Türk şiirine,
Öz dilimle baykurdım: «Ey milletim, uyan diye,
Vatan yurdun, dolaştım, bir şebrinden bir şebrine;
Saç ve sakal ağarttım ben de: «Vatan vatan!» diye.*

Osman Faiz Gündoğlu

Türk irfan ve edebiyat âleminin bugünkü canlı vaziyeti onun lâyetmüt istikbal'ni tebşir ediyor. Yarım asırlık bir zamanın meslek arkadaşlarını bir arada görmekle hissedilen şeref ve bahtiyarlığı aziz ilim adamı, Türk Basın Birliği stanbul Mıntakası Reisî Muhterem *Hakkı Tavuk Usa* borçlu olduğumuzu söylerken dünyada nefeslerimiz kesilse de seslerimiz kesilmemiş olduğuna bu sözlerimle iman ediyorum. Yaşasın marifet-i cihan, var olsun Türk irfanı.

Ömer Ferit Kam

Kışın savleti acizlerini merasimimize iştirak şerefinden mehrum etmişler. Bundan dolayı cidden müteessirim. Muvaffakiyetle neticelenmiş olan bu şerefli teşebbüsünüzü aynı zevatı fazılanın iştirakleriyle birçok seneler temdide muvaffak olmalarını Cenabı Hakkın lütfundan diler ve bu vesileden bilistifade tebrik ve hürmetlerimin arzına müsaarat eylerim.

Ali Fuad Ağralı

Hayatımın 63 üncü yılının en mesud gününü yaşadığım bu dakikada sayın Basın Birliğine şükranlarımla birlikte teb-

riklerimi arz ederek Türk irfanının bu tezahürünün içimde yarattığı saadeti daima muhafaza etmeyi zevkli bir vazife addederim.

İsmail Hakkı Âlişan Eldem

Üç aydır devam eden rahatsızlığım dolayısıyla maalesef Basın Birliği Jübilesinde hazır bulunamayacağım. Bundan çok müteessirim. Beni mazur görmenizi ve hürmetlerimi kabul etmenizi rica ederim.

İsmail Hakkı Nakıd Bıçakçioğlu

*Eyledim ben de Fransızca lûgatdan tahkiye :
Elli yıllık günah affetmek imiş şîr jübile!
Hayr-ü şer, elli sene bizmeti takdir ederek
Yapdı millet jübile, bizlere çokdur bu bile!*

Halid Ziya Uşaklıgil

Sözler uçar, yazılar kalır denilmiştir. Ben altmış yıl içinde yığınlarla yazı yazdım. Bugün kümeden ne kalabilecek? Altmış sahife, yahud altmış satır? Bunu bilmiyorum. Şimdi de gelecek nesillerden merak edecek olanlara yadigar olarak sesimin zaptolunması arzu ediliyor. Bunun için «*Baki kalan bu kubbede boş bir sada imiş!*» de diyemeyeceğim; bu meşhur mısraı biraz daha değiştirerek kendimce «*baki kalan bu kubbede boş bir sada imiş!*» demek istiyorum.

Halil Mentеше

Jübilede bulunmak benim için bir şeref olurdu; fakat işlerimin zaruretleri şu sırada buradan ayrılmaklığıma imkân vermiyor. Mazur görmenizi rica eder saygılarımı sunarım.

Hatem Süleyman Tandoğan

Kütüphaneden evvel millette okuyucu peyda etmeyi tavsiye ederler; benim de gençlere tavsiyem çok okumalarıdır. Yılmak nedir? Bu biz Türkler için vârid değildir.

Mustafa Hayrullah Diker

Büyük şair *Namık Kemal* yurdu umduğu feyze erişmiş göremeden öldü; ve mezar taşına «*vatan mahzun, ben mah-*

zun» yazılmasını vasiyet etti. Ne mutlu bana ki milleti fikr-ü vicdan serbestliğine ermiş, memleketi ilerlemeye ve ferahlamaya yönelmiş, gençliği güven ve inanla çalışmanın zevkine varmış görebildim. *Allah Atatürk-ü nura garketsin ve İnönüye* uzun ömür versin.

İstapan Hilmi Gurdikyan

Bundan elli yıl evvel ilk yazımı ağabeyim *İsmail Safa* merhumun idare ettiği (*Mirsad*) mecmuasında neşrettiğim vakit elli yıl sonra bir mikrofon başında bulunacağımı hiç hatırıma getirmemişim. O zaman ne mikrofon vardı, ne de radyo. Şimdi yazı yazan gençlere bundan sonraki jübileyi düşünmelerini ve ehpsine sağlıklar dilerim.

İbn-ül Emin Mahmud Kemal İnal

Bir dakikada ne söylenebilir? *Allah* bes, baki heves!

Ahmet Macit Gören

18 yaşında iken hattâ daha evvel yazıları basılan benim gibi ihtiyar muharrirlerin günün birinde böyle jübileleri yapılmak şeref ve saadetine nail olabilecekleri hatırlarına bile gelmezdi. Saadet, 70 yaşına kadar yaşayabilmek, şeref de bu takdire mazhar olmaktır. Binaen aleyh bütün meslekdaşlarımızın bahusus genç muharrir arkadaşlarımızın da sıraları gelince bu saadete ve şerefe kavuşmalarını temenni ederim. Bunun iki şartı var: 1 — sıhatlerini korumak, 2 — tahrir mesleğinde sebatla devam ederek 70 yaşında dahi yazabilmektir.

Mehmed Ali Aynî

«Hak yol aramak vâcibedir akl-i selime
Tevfikını isterse hudâ râhber eyler»

Abdülhak Mührünnisa

İltifatınıza teşekkür ederim. Benim naçiz yazılarıma bir kıymet bahşediyorsunuz. Onlar erbabı kalemin güzide eseri arasında bir gülîstanda tesadüf olunmuş çalı çırpı kabilindedir. Rahatsızlığım cihet'le davetinize icabet edemeyeceğim. İhtiyarların pek o kadar kusuruna bakılmaz, değil mi

efendim? Bu da bir talihsizlik demektir. Makam-ı dâhaya masruf olan lûtuft ve himmetiniz şayan-ı tebcildir. Ziyade tasdiden ihtiraz ediyorum. Baki hemîşe sağ ve bahtiyar olmanızı temenni ederim.

Eburrisa Namık Onon-Uzgören

Jübileye davetinize teşekkür, itirazımı arz ederim. Şeref-lendirdiğiniz ihtiyar muharrirlerin hocaları ve matbuat âlemi üstadımız *Recaizade, Kemal Paşazade Said, Mene-menlizade Tabir, Ahmed Midhat, Zihni, Muallim Nacinin* hâtıralarına tazim ödevini derin saygılarımla arz ederim.

Mustafa Nami Aklan

Elli yıl önce irfan yolunda geçirilen genç günlerin bir günü, yalnız bir günü, fakat pek kuvvetli bir günü olan bu günde bizi toplayub sayın basın ailesinden şeref almak fırsatını bize vermek için yaptığı takdîrkâr lûtuflardan dolayı sayın idare heyeti reisi *Hakkı Tarık Usa* yürekden teşekkürler eder, ve bu aileye Türkün menfaati uğrunda çok çok başarılar dilerim. Yaşasın yükselsin Türk Basını.

Mehmed Nüzhet Ortanca

*Gaminden, zindegi-i cism-ü cânê su'-i kastrından
Bu debri, mümkün olsaydı, hemen dâvâ ederdim ben,
Şebâbım, âb, birgün avdet etmek kabil olsaydı
Meşîbin yapıdığı tabriden şekva ederdim ben.*

General Pertev Demirhan

Biz ihtiyarlar geldik, gidiyoruz ve yerlerimizi gençlerimize bırakıyoruz. İçinde yaşadığımız zaman bizim gençliğimizde yaşadığımız zaman gibi değildir. Her şey değişmiş, her şey yenilenmiş ve her şey ilerlemiştir. Onun için şimdiki gençler bizlerden daha pek çok ziyade çalışmak mecburiyetindedir. Ancak bu sayededir ki gençliğe dayanan Türk milletinin istikbali tamamiyle emin olabilir. Hakikaten Türk milletin istikbali, selâmeti ve saadeti Türk gençliğindedir. Her Türk genci, vücudünü ve fikrini olduğu kadar ve hattâ daha ziyade ruhunu ve ahlâkını da temiz, sağlam ve yüksek tutmalıdır ki mazide nice nice ha-

rikalar yaratmış olan büyük ve kahraman Türk milleti şimdiden sonra her vakıt şanlı ve şerefli bir hayat yaşamağa muvaffak olabilsin. İnşallah da ebediyen böyle yaşayacaktır.

Hüseyin Rahmi Gürpınar

Ömrümüz yaşayarak atlatmak istediğimiz sıkıntılı saatlerle doludur. Biz yaşıyoruz ve burada birlikde bulunuyoruz.

Ahmed Resid Rey

Elli sene evvel yazdığını bastırmaya muvaffak olanlar hakkında ibzâl edilen iltifata karşı müteşekkirimiz. Bu nimetin bizden daha az yaşamış olanlara ve bilhassa genç nesillere nasib olmasını bütün kalbimizle temenni ederiz.

Halil Rüştü Akır

Biz Türklere salâh ve refah veren Cumhuriyet ahdini idrak nimetine nailiyetinden ve bu şanlı ahdin evsaf-ı mümeyyizesinden madud kadîrînaslığın canlı bir burhanı olan bu değerli toplantıda hazır bulunmak şerefine mazhariyetinden dolayı dünyanın en bahtiyar bir ferdi olduğuma kanaat getirdim.

Abdülğani Seni Yurdman

Elli yıl önce Türk Basınında yazı yazmış olanlar adına düzenlediğiniz jübile dolayısıyla gönderdiğiniz çağrı biletinizi derin bir sevinçle aldım. Bu düşünüş ve başarıma karşı yaşdaşlarımın ve kendimin adına eğilirim.

Burada en önce rahmetli *Nacinin* (Marifet iltifata tâbidir) mısraını hatırladım. Evet, insanlar böyle okşamaları bekliyor. Bu değer verişler, o yaş bunalılarda kıvanç duygusu uyandırdığı gibi gençlerde de bir çalışma, özenme duygusu aşılır. Ne iyi düşündünüz, baldunuz, başardınız. Var olunuz.

Unutulmuşluğun ne acı bir duygu yarattığını belki siz daha sezemezsiniz. Bunu duyabilmek için yaş altmış bulmalı bir de o yokluğa uğramış olmamalı!... Bu böyle olmakla beraber başına gelenler bunu hoş görmekle avunurlar eemiş günlerinin andacı ile yaşarlar.

İşte, sayın bayım, siz bunu yaşınızdan değil, derin, ince düşünüş ve duyularınızdan alarak canlandırdınız. Evet, gene var olunuz. Böyle bir çağrıya canla; başla koşmamak olur mu? ol araçları şöyle dursun kanatlanıp uçmak isterdim. Nasıl istemiyeyim ki o toplantıda bundan yarım kuruş önce — şüphe yok ki pek genç yaşlarında hem de, tarih şahitlik eder, nasıl bir çevrim ve alan içinde — kalem oynatmış, o atılganlığı göstermiş olan (serdengeçdi) ler arasında bulunmak, onlarla sevişip koklaşmak, bugünümüze yetiştiğimizden dolayı birbirimizi kutlamak, erincine kavuşmuş oluyor. Buna siz yol açtınız. Tekrarlıyorum: var olunuz. İşte şimdi sözümün sıkıcı, yakıcı ah çekdirici noktasına gelmiş oldum. Böyle bir çağrıya (evet, hayhay, hazırım!) diyemeyecek bir durumda bulunuşum bilsenizi bana ne acıklı bir can sıkıntısı, üzüntü verdi. Bu çağrınız öyle bir sırama rastladı ki doktorumun verdiği sağlıkları tutmaya, yani uzunca yol, soğuk almadan çok çekinme gerekliliğine baş eğme zorunda kaldım. Çok yazık, ah pek çok yazık ki o mutlu topluluğa ortaklık edemeyeceğim. Bu benim için ne acıklı bir talihsizliktir? Burada beni avutacak bir şey varsa o da temennimle olmayacak beraberliği, canımla, beynimle edeceğimdir.

Şükrü Kâmil Tahincioğlu

Jübile, balo hakkındaki emirlerinizi hürmetle telâkki eyledim. Vaziyeti hazıram her ikisinde de bulunmak şerefinden beni mahrum bıraktığı için müteessirim. Gösterilen teveccüh ve inayete şu vesilelerle bizzat arzı şükran dilediğimden mütevellit kusurumun affını rica ederim.

Osman Tevfik Yalman

Bay *Hakkı Tarık Usa*, Basın Kurumuna teşekkür ederim. Bana altmış bir sene evvel *Goncel Edeb* mecmuasındaki yazılarımdan dolayı ilk gençlik dakikalarımın şevkini, zindeliğini yaşattı. Kırk altı sene evvel mütalâa mecmuasını çıkardım. Üstad *Recaizade Ekrem'in, Tevfik Fikretin, İsmail Safanın, Cenabın, Mahmud Kemalın Hüseyin Cabidin* İstanbul sansöründen geçmiyen bazı yazıları için de böyle bir neşir vasıtası temin etmiş olmak bütün hayatımın en tatlı bir hâtırasıdır. Bunun heyecanını en tatlı bir şekilde bir defa daha yaşıyorum.

Mehmed Bahaeddin Veled İzbudak

Her hal-ü şanile insan-ı kâmil vasfına şayan ve yurdun bilhassa irfan ve itibah cihetine en yüksek hizmeti sebketmiş olan üstadımız bittabi en evvel kendilerinin idrak etmiş oldukları bütün tenevvür esbabını hadımları başında gelen erbabi kalemin ebna-i zamanın nazarı takdirinde canlandırmak için bundan elli sene evvel alem-i matbuatda hizmetleri sebk eden o zevatı evlâd-ı memleketin nigâh-i takdirine arzulemek üzere teşebbüs buyurulan içtimaa abdi fakiri de davet eylemek vesilesile oraca vâki olacak merasime aid talimat ve saireyi şâmil iltifatnamei üstadanelerini aldım. Fakir maatteessüf iki aydan ziyade bir zamandan beri esiri firaş olduğumdan ve hemdenillâh hastalığının esası geçmişse de henüz nekahat devresinde bulunduğumdan ve daimî hastalık sayılan yaşlılık da buna inzımam eylediğinden çok teessüf ederim ki erbab-ı kalemin ulu bayramı olan böyle günlerde hazır bulunamayacağıma binaen bu hususta kıymetli üstadımı kendime tamamilen tevki eylemekle bahtiyar olacağım. Orada bulunan bilcümle üdeba, ürefa, âbruy-i millet olan ihvan ve yârana payansız ihtiramata ve tazimatının tebliğini niyaz eylerim.

Ahmed Ziya Şenozan

Çok külfetli bir tettebbu' ve mesai neticesi olarak 16 mart 1942 tarihindeki duruma göre en az elli yıl önce Türk basınına yazı vermiş kalem erbabını tesbit ve onların jübilesini ihzar ve tertib hususundaki cihandeger himmetinizden dolayı sizi tebrik ve takdis ederim. Bu merasimde bulunarak hayatımın şu son ve acıklı günlerinde bir teselli-i bulup ölmek isterdim, ne yazık ki bu âlil ve fersudê cismimi iki seneden beri kemiren canavar kadar müthiş bir hastalık firaş-ı izdirabımdan dışarı bir hatve atmaya müsaade etmemekte olduğundan maalesef bu toplantıda isbat-i vücudtan mahrum kalacağım. Feleğin bu kahrına karşı ne kadar dövünsem ve feryad etsem azdır. Jübilesini hazırladığınız zevatın hepsi birer aşına-i kadimdir. Mürur-i zamanla ak ve pak bir hale gelmiş olmaları pek tabii olan bu zevata ve bugün sahne-i matbuatda çalışan, ihraz-i mevki eylesen gazeteci arkadaşlara Allahdan ömür ve muafiyet ve muvaffakiyetler dilerim.

Jübilenin yankıları

59 değerli Türk yazılarının hayat ve hizmetlerini yaşatacak olan bir toplantıyı düşünmek ve tatbik etmek de çok takdire şayan bir kadirşinaslık eseridir. Hürmetlerimi arz ederim.

Dahiliye Vekili

Recep Peker

Bu mutlu günde bulunamayacağım için başda olduğunuz halde bütün arkadaşlara tebriklerimi ve şükranlarımı sunar, hepinize devamlı muvaffakiyet ve afiyetler dilerim.

Millî Müdafaa Vekili

A. R. Artunkal

Millî irfanımızın inkişafında kalemlerle büyük hizmetler etmiş bulunan arkadaşlarınızı candan kutlulayarak sevgi ve saygılarımı sunarım.

Ziraat Vekili

Ş. R. Hatiboğlu

Bundan elli yıl önce Türk Basınına imza vermiş kalem erbabından elli dokuzu adına tertib buyurulan jübile ile bunların basılı eserlerinden hazırlanmış sergi münasebetile beni hatırlamanıza çok teşekkür eder ve sizin de bir gün bu bahtiyarlar arasına katılmak şerefine kavuşmanızı dilerken bu yoldaki davetinize icabet etmek imkânını bulamadığım için büyük üzüntü duyduğumu ve bu güzel vesileyle elli yıllık kalem sahiblerinin mânevi şahsiyetleri huzurunda hürmetlerimi sunduğumu saygılarımla bildiririm.

Diyanet İşleri Reisi

M. Ş. Yalpkaya

Türk muharrirler jübilesi münasebetiyle İngiliz matbuatı namına ve kendi namına Türk edebiyat ve matbuat ailesine tebriklerimi ve en candan temennilerimi bildiririm.

İngiliz Büyük Elçiliği Matbuat Müsteşarlığı

(Leigh Ashton)

Törene iştirak zevkını tatamıyacağıma müteessirim. Hayatda benim gibi vazife icabı kalemini elinden hiç düşürmemiş, fakat eser namına hiç bir şey bırakmamış olanlar, irfan ve idrakimizin yaratıcısı olan bu değerli kalem sahiblerinin kadrini daha çok takdir ederler. Kendileri için, bü-

yük himmet ve teşebbüsünüzle yapılacak törende kendilerini hürmet ve tazim halesile kuşatacaklar arasında madde bulunamazsam bile bütün ruhumun sizinle beraber olduğunu temine hacet yok. Yaptığınız törenin yalnız büyük bir kadirşinaslık değil, aynı zamanda ahlâkı ve millî değerleri yüksek bir «hareket» olduğuna kani olmanızı rica ederim.

Maarif Müsteşarı

İhsan Sungu

En az elli yıldan beri yazılarıyla fikir âleminizin yükselmesinde emekleri geçmiş muharrirler jübilesini fakültemiz adına kutlular ve bu vesileyle saygılarımı sunarım.

Ankara Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi Dekanı

Dr. Ş. A. Kansu

Matbuat sahasında, irfan âleminde çalışmış ve çalışmakta bulunmuş olan fikir ve zekâ sahiblerini memleketinde tanıtmak hususundaki şerefli mesainizden müsmir neticeler elde edileceği şüphesizdi; çünkü metod dahilinde sükunetle, büyük bir ihata ve azimle çalışdığınız şahid olmuş bir takdîrânızım. Sizi içden gelen samimî bir hisle tebrik ederim.

Temyiz Mahkemesinden

Fuat Tuğcu

*Hakkı Tarık dilerim ki, dâba kırk yıl yaşasın,
Elli yıllık kalem erbabına yaptı jübile.*

*O nasıl kadrini bildiyse bugün eslâfın
nesl-i âfi de onun kıymetini öyle bile.
Neşr-ü tamim-i maarif ise maksat, kâfi:
Marifet ehlîni lâyk görelim tebci.
Rub-ı irfan ile bir millet olursa zinde
Yaşar elbet urefa vü ulema, ölse bile.
Dün senin sözlerini dinliyerek sandım ki
Milletin mazî-i feyzi dirilip geldi dile,
Eyledim kadrini tevkîr kemalin, Hakkı,
Sana takdîm-i müvalât ederim hürmet ile.*

Selim İnal, 7 şubat 1942

7 şubat 1924

Selim İnal

ilk jübilesi yapılanlar

— ilk yazılarının intişar kıdemi sırasıyla —

1 — 5 eylül	1297 = 17 eylül	1881 abdülhak mihrünnisa tarhan	36 — 9 şubat	1305 = 21 âubat	1890 mehmed azmi veziri
2 — 8 mayıs	1298 = 20 mayıs	1882 hakkı nâkıd bıçakçıoğlu	37 — 9 şubat	1305 = 21 şubat	1890 kırkor kömürcañ
3 — 2 haziran	1298 = 14 haziran	1882 ismail fennî ertuğrol	38 — 15 şubat	1305 = 27 şubat	1890 ibn-ül emîn mahmud kemâl inal
4 — 19 şubat	1298 = 3 mart	1883 halid ziya uşaklıgil	39 — 23 şubat	1305 = 7 mart	1890 istepan hilmi gurdikyan
5 — 1 mart	1299 = 12 mart	1883 osman levfik yalman	40 — 5 mart	1306 = 17 mart	1890 hasan samih baban
6 — 1 mart	1299 = 12 mart	1883 mustafa âsım yötük	41 — 23 mayıs	1306 = 4 haziran	1890 riza tevfik
7 — 11 ağustos	1299 = 23 ağustos	1883 abdurrahman vefik sayın	42 — 15 haziran	1306 = 27 haziran	1890 hadice behice ziya kollar
8 — 26 2.teşrin	1299 = 7 k. evvel	1883 ebubekir hazim tepeyran	43 — 21 haziran	1306 = 3 temmuz	1890 osman faiz gündoğdu
9 — 10 t. sani	1300 = 22 t. sani	1884 ömer ferid kam	44 — 22 temmuz	1306 = 3 ağustos	1890 kevork simkeşyan
10 — 12 k. sani	1300 = 24 k. sani	1885 ibrahim ethem dirvana	45 — 4 eylül	1306 = 16 eylül	1890 apik mübayaacıyan
11 — 1 haziran	1301 = 13 haziran	1885 ebürriza mehmet nâmık onon-uzgören	46 — 17 t. evvel	1306 = 29 t. evvel	1890 kor gl. naci eldeniz
12 — 19 k. evvel	1301 = 31 k. evvel	1885 cemil 'said d kel	47 — 31 k. evvel	1306 = 12 k. sani	1891 Ali fuad ağralı
13 — 31 k. sani	1301 = 10 şubat	1886 ahmed reşid rey	48 — 4 k. sani	1306 = 16 k. sani	1891 mehmed ziya karamürsel
14 — 6 mart	1302 = 18 mart	1886 mehmet ali aynı	49 — 29 k. sani	1306 = 10 şubat	1891 şevket gavsî özdönmez
15 — 7 mart	1302 = 19 mart	1886 kor gl. pertev demirhan	50 — 5 şubat	1306 = 17 şubat	1891 hüseyin cahit yalçın
16 — 17 mart	1302 = 29 mart	1886 ismail hakkı eldem	51 — 15 şubat	1306 = 27 şubat	1891 mehmed emîn yurdakul
17 — 3 t. sani	1302 = 15 t. sani	1886 âli şefik eyison	52 — 14 mart	1307 = 26 mart	1891 tevfik âmir kocamaz
18 — 2 nisan	1303 = 14 nisan	1887 ahmed ziya şenozan	53 — 20 nisan	1307 = 2 mayıs	1891 halil menteşe
19 — 15 nisan	1304 = 27 nisan	1887 süleyman faik emre	54 — 20 nisan	1307 = 2 mayıs	1891 hâtem süleyman tandoğdu
20 — 15 nisan	1304 = 27 nisan	1887 mehmed nüzhet ortanca	55 — 42 mayıs	1307 = 24 mayıs	1891 mustafa nazmi aklan
21 — 1 mayıs	1303 = 13 mayıs	1887 şükrü kâmil talimcioğlu	36 — 25 temmuz	1307 = 6 ağustos	1891 ibrahim aşkı tanık
22 — 13 temmuz	1303 = 25 temmuz	1887 hüseyin rahmi gürpınar	57 — 15 ağustos	1307 = 27 ağustos	1891 ali kâmi akyüz
23 — 21 eylül	1303 = 3 t. evvel	1887 mehmet tevfik bilge	58 — 19 k. sani	1307 = 31 k. sani	1892 ahmed cevdet öğretmenoğlu
24 — 24 şubat	1303 = 7 mart	1887 mehmet cemil pekyahşi	59 — 4 mart	1308 = 16 mart	1892 efdalüddin tekiner
25 — 2 mart	1304 = 14 mart	1888 yusuf cemal dilmen			
26 — 15 mart	1304 = 27 mart	1888 mehmet enîsî yalkı			
27 — 4 mayıs	1304 = 16 mayıs	1888 salih saim unar			
28 — 1 mart	1305 = 13 mart	1889 ahmed macid gören			
29 — 5 mart	1305 = 17 mart	1889 mehmed behaüddin veled izbudak			
30 — 8 mayıs	1305 = 20 mayıs	1889 dr. celâl muhtar özden			
31 — 6 k. evvel	1305 = 18 k. evvel	1889 mehmed hamid hasancan			
32 — 12 k. evvel	1305 = 24 k. evvel	1889 abdülğani seniş yurtman			
33 — 11 nisan	1307 = 23 nisan	1891 mustafa hayrullah diker			
34 — 26 k. evvel	1305 = 7 k. sani	1890 osman senaî erdemgil			
35 — 15 k. sani	1305 = 27 k. sani	1890 halil rüştü akır			

[neşriyatın günü belli ise aynıyle alınmış ve icabında karşılıkları muhtar paşanın listesine göre konulmuştur.

yalnız ayı belli ise ilk günü farz olunmuştur. yaln z yılı belli ve bu yıl hierî kamerî ise 1 receb, malî yıl ise 13 temmuz olarak kabul edilmiştir.

üzerinde yazılı olmayanlar da neşriyatı haber veren gazete tarihlerinin bir hafta evveli esas alınmıştır.

ruhsata tabi zamanlarda verilen ruhsat tarihi, başka bir vesika yoksa, eserin neşir tarihi itibar edilmiştir.]

jübilesi yapılanların kitab haline konmuş eserleri

abdurrahman (abdurrahman vefik sayın)

tekâlif kavaidi
tarih-i malî

asım (mustafa asım yürük)

akaid dersleri

aşkı (ibrahim aşkı tanık)

mektep terbiyesi (t.)
terbiye işi (t.)
fuzuli hakkında bir iki söz
edebiyat dersi hulasaları
çocukların şiir defteri
adedin ruhiyyatı (t.)
terakkîy ve kanun (t.)
ingilizceden tercüme nûmuneler
cebir

azmi (mehmed azmi veziri)

muhtasar osmanlı tarihi (hakkı paşa ile beraber)
islam tarihi
tarih-i islam

cahid (hüseyin cahid yalçın)

nadide

hayat-i hakîyye sahneleri
hayal içinde
hayat-i hakîkiyye sahneleri
kavgalarım
niçin aldatırlarmış?
ahlak terbiyesi (t.)
çocuğun psikolojisi (t.)
çocuklar hakkında (t.)
kızlarımız (t.)
oğullarımız (t.)
izlanda balıkçısı (t.)
demokrasi (t.)
vatandaşın kitabı (t.)
ruh ve beden (t.)
siyasi hürriyetlerimiz (t.)
hürriyet-i vicdan (t.)
sosyalizm meslekleri (t.)
ilim ve din (t.)
din hayatının iptidai şekilleri (t.)
tecrübî psikoloji (t.)
psikoloji (t.)
tarih-i umumî
islam tarihi (t.)
türk tarih-i umumisi (t.)
türk mektupları (t.)
esrî demokrasiler (t.)
kürek cehennemî (t.)
edebi hatıralar
cihan harbinin şarka aid kaynakları (t.)
avrupa kavimlerinin mukayeseli tarihi (t.)
allahlar susamışlar (t.)
ingiltere hükümeti (t.)
en güzel italyan hikâyeleri (t.)
fransa tarihi (t.)
ingiltere tarihi (t.)
kavgam (t.)
talat paşa

X celâl (celâl muhtar)

firengi makalatı
firengi ve izdivaç

cemil (mehmed cemil pekyakşi)

zerre
nazım ve nesrim
eşcari kaime vü maktuanın tek'iybi (t.)
şekva-yi ruh
vecizeler
güzel madam davis
les puenées d'un turc (sekiz nusha çıkan
firansızca mecmua)

X cemil (cemil said elikel)

kur'an tercümesi
teceddüd-i hakîkiyy nasıl olur?
orduda âdâb-i muâşeret
iran ordusu
yıldız barışıklığı (piyes)
hacı murad (piyes)
firansızca - türkçe lûgat

cevdet (ahmed cevdet öğretmenoğlu)

hakikat-ul beyan
iyd-i vâpesin
mir'at-i lisan-i farsî
muhtasar muallim-i lisan-i osmanî
tercüme-i sad kelime
farsî yeni sarf nûmuneleri
arapça sarf ve nahiv

efdalüddin (efdalüddin tekiner)

küçük osmanlı tarihi
muhtasar tarih-i islam
tarih haritaları
coğrafya-yı umrânî
islam tarihi

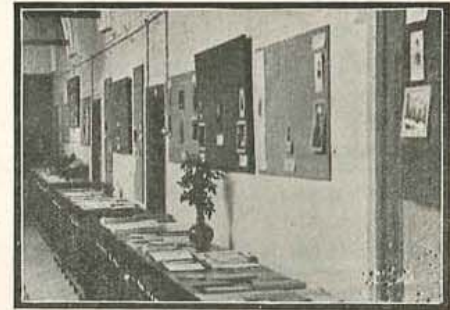
osmanlı ihtilalleri
alemdar mustafa paşa
abdurrahman şeref efendi

emin (mehmed emin yurdakul)

fazilet ve asalet
türkçe şiirler
türk sazı
ey türk, uyan!
ordunun destanı
tan sesleri
dicle önünde
zafer yolunda
turana doğru
hastabakıcı hanımlar
türkün hukuku
kiral corca
halk hükümeti ve halkçılık
isyan ve dua
dante
mustafa kemal
ankara

enisî (mehmet enisî yalkı)

vâveyla-yi şebab
ümmide doğru

iki levha
avrupa hatıralarım
maymunun defteri
alman ruhu
solmuş çiçekler
sardanapal
pompeinin son günleri

edhem (ibrahim edhem dirvama)

semerat-i akl (t.)
usul hakkında nutuk (t.)

faik (süleyman faik emre)

asar-i nefes
müdafaa

faiz (osman faiz feraizeci gündeğdu)

beyt-ül-hazen

fenni (ismail fenni ertuğrul)

lügatçe-i felsefe
kitab-i izale-i şükûk
maddiyyum mezhebinin izmihlâli
vâhdet-i vücud ve muhyiddin-i arabî
küçük kitaplarda büyük mevzular
nota defteri (peşrev, semayi ve şarktlardan
yirmi fasıl)

ferid (ömer ferid kam)

türrühat
dinî, felsefî müsahabeler
vâhdet-i vücud
mabadettebâ
amanullah han'a kasîde

fuad (ali fuad ağralı)

tuhfet-ül ezkiya fi tercümet-i kitab-ül ezkiya

hakkr (ismail hakkr alişan eldem)

sevda-yi hazan yahud tahassür

ahmet midhat efendi
ahmed cevdet paşa
muallim naci efendi
şemseddin sami bey
muasır şairlerimiz
müntehabat-i teracum-i meşâhîr
iki hakıykat
balonla seyahat
mekteb mecmuası
elem çiçekleri (t.)
aile çemberi (t.)
isfahanadoğru (t.)
samîmi saadet (t.)
salambo (t.)
kara melekler (t.)
dizraelinin hayatı (t.)

hakkr (ismail hakkr nakıd bıçakçoğlu)

siyret-i nebî
ilmin, hayatın bencesi
misak-i millî
esma-ül hüsnanın nazmen tefsiri
ilm-ir-ruh ve ahvalihî (arapça)
ince hisler (almancadan) (t.)
enimüla (ingilizceden t.)
ettürk-ü vel arab
tarîhi zafer
buda

halid zıya (halid zıya ırsaklıgil)

nakil
nemide
bir ölünün defteri
fıransızca muallimi
mebhas-ül kâh
kanun-i fenn-i velade
hamil ve vaz'-ı haml
bukalemun-i kimya
hesab oyunları
ilm-i sîma
tuhfe-i letaif

ferdi ve şürekâsı
fûruzan
bir izdivacın tarih-i muşakası
bumu idi?
heyhat!
bir yazın tarihi
solgun demet
bir şi'ri hayal
bir kaç yaprak
hikâye
fare
kâbus
fıransızca tarih-i edebiyat
yunan-i kadim tarih-i edebiyatı
lâtin tarih-i edebiyatı
küçük fıkralar
mai ve siyah
aşk-ı memnu
kırık hayatlar
kenarda kalmış
mensur şiirler
mezardan sesler
sepette bulunmuş
onu beklerken
aşka dair
kırk yıl (4 cild)
ihtiyar dost
san'ata dair
hepsinden acı
kadın pençesi
bir acı hikâye

hâmid (mehmed hâmid)

nasihat
ilm-i iktisad (şarl jidden müşterek tercüme)

hâzım (ebubekir hâzım tepeyaran)

küçük paşa
eski şeyler
sanihat
kar çiçekleri

les fleur degénerées

hayrullah (mustafa hayrullah diker)

mübtedilere kıraat kitabı
ahlâk müderrisi
sefalet
süs
on beş dakika
bir kızın hikâyesi
hayat-î hakikiyye sahneleri
sitrindberge karşı müdafaa-i nisvan
tababet-i adliyye-i mecanin
tababet-i ruhiyye
pazar ertesi takrirleri
yarinin hekimlerine tababet-i adliyye
vü akliyye dersleri
sinir hastalıkları (esad tuksavul ile beraber)
nörölji (t.)
ruhiyyatta lâşuât (t.)
emraz-i aszbiyye
gazi inkilabının psikolojisi

istepan (istepan hilmi gurdikyan)

mir'at-ün nikât
osmanlı arûzu
hatıra
gülşen-i edeb

kâmî (ali kâmî akyüz)

adolf (t.)
genç verterin çıktıkları (t.)
harb ve sulh (t.)
katya (t.)
kazaklar (t.)
kreutzer sonat (t.)
madam bovari (t.)
pol ve virjini (t.)
mekteb âlemi (t.)
malumat-i medeniyye (3 kitab)
yurt bilgisi (3 kitab)
ictimaiyat

hındlı kulubesi
dominik

kemâl (ibnülemin mahmud kemal inal)

hulasa-i ziraat
hulasai ticaret
menâfi-us savm
ahlâk
ravzat-ül kemâl
sabiğ
menakib-i hünerveran mukaddimesi
kemal-ül hikme
kemal-ül isme
kâmil paşanın sadareti ve konak meselesi
tuhfet-ül hattatin mukaddimesi
evkaf nezareti tarihçesinde nazırların tercü-
me-i halleri
leskofçali galib bey divanı mukaddimesi
hersekli arif hikmet bey divanı mukaddimesi
son asır türk şairleri (12 kitab)
son sadri âzamlar (3 kitabı çıktı)

kirkor (kirkor kömürcan)

fenni-i mesaha-i erazi ve topografya
hendese-i sathıyye
mesaha-i hendesiyye
ilm-i hesap
ilm-i cebir
ilm-i hendese
hesap (kitap 3) lise için
cebir (kitap 2) lise için
hesap (kitap 3) ilk okul için
hendese (kitap 6)
seri ve muhtasar âmal-i erbaa
çapraz zarp kaideleri
fiyat cedveli
ticarî ve mali hesap
muhtasar hesab-i ticarî
yeni hesab-i ticarî
cebrî malî
amelî hesab-i ticarî

amelî usul-i defteri
amerika usulu yevmiyeli defter-i kebir
lugaritma cetvelleri
riyaziyyat-ı ticariyye vü maliyye
amelî ve tatbikiyî kambiyo
yeni muhasebe usulu
ticarî malûmat
iktisad ilmi
iktisad muhasebeleri
ticarî ve malî hesap
ticareî hesap kaideleri
muaddel çapraz kaidesi
yeni banka takvimi

macid (ahmed macid gören)

telefon
tarihçe-i beşer
takvim-i bahar (1889, 90, 91 yılları)

mehmed-ali (mehmed-ali aynı)

nazari ve amelî istatistik
küçük tarih-i umumî
örfiyyat-ı siyasiyye vü âhlakiyye
fakit (t.)
tarih-i edebi-i alem
imam gazalî
farabî
seyh-i ekberi niçin severim?
hergün bunu oku
ziraat dersleri
malumati nafi'a-i fenniyye
yer ve adam (yarım kalmış)
hüm-i cümhur (t.)
türk ahlakçıları
terbiyeye dair
demokrasi nedir?
ilim ve felsefe (t.)
muhiiddin-i arabînin felsefesi
tasavvuf tarihi
hacı bayram-ı velî
ahlak dersleri

intikad ve mülahazalar
reybilik, bedbinlik velâ - ilâhilik
ismail hakkı (fransızca)
hüccet-ül islâm imam gazali
milliyetçilik

naci (gl. naci eldeniz)

tabsira
askerliğe ve silâhçılığa dair (4 kitab)

nazmi (mustafa nazmi aklan)

muin-ül hukkâm (3 kitab)

pertev (gl. pertev demirhan)

mufassal ta'biye meseleleri
firankfurtta bir gece ameliyatı
meç muallimi
marchand de coco (tiyatro)
unter graf von hoesserler (almanca)
rus-japon muharebelerinden alınan maddi ve
manevi dersler
balkan harbında büyük karargâh-ı umumî
japonların asıl kuvveti
oğlum ömer ilhana öğüdlerim

rıza tevfik

kamus-i felsefe
felsefe dersleri
abdulhak hâmid ve mülahazat-i felsefiyyesi
serab-i ömrüm
textes houroufis (fransızca)
ömer hayyâmın felsefesi (rübailerin mukad-
dimesi)

rahmi (hüseyin rahmi gürpmar)

şık
ayna
pariste bir teehhül (t.)
batınyollu ihtiyar (t.)

frederik ile bernet (t.)
biçare bakkal (t.)
113 numaralı cüzdan (t.)
müslüman mahallesinde bu olurmu?
andre kornelis (t.)
bir kadının intikamı (t.)
kaynanam nasıl kudurdu?
zavallı bertran (t.)
turneye ilk çıkış
iki sevda
matmazel mari yahud intikam (t.)
adem-i muvaffakiyyet (t.)
şatoda bir facia (t.)
öksüz (t.)
tünelden ilk çıkış (t.)
iki hödügün seyyahati (t.)
insan önceden maymun mu idi?
kesik baş
başımıza gelenler
can pazarı
tutuşan kafalar
şeytan işi
nasıl öldürdüler?
tesadüf
iffet
bir muadele-i sevda
mutallaka
mürebbiye
mezarından kalkan şehid
nimet-şinas
metre
cadi çarpıyor
şip sevdi
ölüler yaşıyorlarmı?
kuyruklu yıldız altında bir izdivaç
sevda peşinde
cadi
gulyabani
tebessüm-i elem
gönül ticareti
kadın erkekleşince

katil buse
meyhanede hanımlar
son arzu
hayattan sahifeler
hakka sığındık
efsuncu baba
billur kalb
ben deli miyim?
kokotlar mektebi
kadınlar varız
cehennemlik
hazan bülbülü
eşkiya ininde
muhabbet tılsımı
namuslu kokotlar
toraman
tutuşmuş gönüller
utanmaz adam
deli filozof
gönül bir yeldegirmenidir
melek sanmıştım şeytani

reşid (ahmet reşid rey)

eneid (t. iki kitab)
j. rasin külliyati (4 kitab)
nazariyatı edebiyeye (2 cilt)

rüşdü (halil rüşdü akır)

zavallı avcı!
eyvah!
müttehem pederin müttehem oğlu
bahar içinde hazan
müteverrime
veda-ı müebbed
bedreka-i zafer
pejmürde
teranelerim
malumat-i sıhiyye (t.)
fıransızca kıraat muallimi
fıransızca usûl-i tahlil
yangına karşı (t.)

çocuk terbiyesine mahsus kanun-i esasi (t.)
10 temmuz 1394
osmanlı kumandanları
bahçıvanlık (t.)
muhtıra-i kitabet
tetebbuat ve müstahzaratım (türk dili hakkında)

saim (salih saim unar)

müraselat
mahfuzat-î edebiyeye
ana baba nasihatleri
cümel-i hikemiyye
muhadderat-i evliya
emîr buharî
şâşi hafız ve üsküdarın maruf müktedanları
altın küpe
teracüm-i ahval-i evliya
şeyh-i ekber muhiddin-i arabi
bayazid bestarfi
imam-i âzam

samih (hasan samih baban)

dereden tepeden

senai (osman senai erdemgil)

nümune-i kitabet-i osmaniye
sevkulceyş
harbin sevk ve idaresi
gazi osman paşa
dömeke meydan muharebesi
tarih-i harb
fezail-ül mücahidiye
rus-japon seferleri
pol ve virjini
edebiyat-î askeriyye
askeri kitabet
napolyonun baş kumandanlığı
zabitana mahsus muhtıra

ta'biye meseleleri
asker mecmuası

seniy (abdülkaniy seniy öürdman)

aksiyat
ashab-i tabakat-i seb'a
edebiyat
zemin ve âsuman
akıbet-i tevekkül (t.)
tarih-i medeniyyet
minhac-i hikmet-i idare
hikemiyyat-î şarkıyye vü islamiyye
fransızca ibtida ve intihâ edatları
yemen yolunda
z'af-ül itikad fi nasiat-il medaris
el hakiyat-ül vel's sultatül umme (arabça)

şevket (şevket gavsî özdönmez)

bahar-i hevesim
gülzar-i şebab
şair daniş bey
tarih-i evliya
müntehabat-i farsıyye
kavaid-i farsıyye

şükrü (şükrü kâmil talimcioğlu)

çocukta hıfzıssihhat dersleri
safra hıfzıssihhası
hıfzıssihhat-i izdivaç
muhit-ı funun-i tıbbiyye (birinci cilt)
iltihab-ı sahayay-ı dimağ-ı şevki-i müstevli
deri ve saçlara nasıl bakmalı?
çocuklara ve gençlere nasıl bakmalı?
ağız ve dişlere nasıl bakmalı?
gebe kadınlara nasıl bakmalı?
yeni doğan çocuğa nasıl bakmalı?
kulak, burun ve gözlere nasıl bakmalı?
sütüne nasıl olmalı?
kendi kendinin doktoru
evlilikte sağlık

karaciğer, şeker, firengi, belsoğukluğu, hazım
boruları hastalığı

tevfik (tevfik âmir kocamaz)

haraket-i arz
ziynet
303 numaralı vagon
Fransuzca'nın tedlivi (jiz)
tevfik (mehmed tevfik bilge)
cihan tarihinde türkler ve medeniyetleri
endülüs tarihi
osmanlı tarihi
manastır vilâyetinin tarihçesi
makedonya tarihi
kuleli askerî lisesinin bulunduğu kışantın
tarihi
osmanlı imparatorluğunun safahat-i siyasiyyesi
inkıraz ile istiklâl muharebesi

tevfik (osman tevfik yalman)

goncai edep mecmuası
mutalaa mecmuası

veled (m. bahaüddin veled izbudak)

müvazene
hayrul kelâm
lisan-i farsî
türkçe sultan veled divanı
ferhenknamei sa'dî

ziya (mehmed ziya karamürsel)

fıransuva jozef arazisinin keşfi
osmanlı malî tarihi hakkında tetkikler
yıl başı gecesinde arifesinde
ekonomik tarih
türkiye iktisadî tarihi hakkında tetkikler

ziya (ahmed ziya şenozan)

meşrutiyet uğrunda

GAZETELER NELER YAZDILAR?

Muharrirler jübilesi

Hakkı Tarıkın epey zamandanberi bu konu üstünde çalıştığını biliyordum. Eyüp sabriyle eski gazetelerin koleksiyonlarını karıştırıyor. İmzaları tarih sırasıyla tasnif ediyor, mektuplar yazıyor, adresler peşinde koşuyordu.

Bu güç ve karanlık mevzuun, nihayet sahibine dolgunca bir liste ile gülümsediğini görüyoruz. Yakında en eski kalem emektarlarının jübilesi yapılacak. Gerçi bizde «kalem» in saygı görmesi, alkışa kavuşması, geniş yaşayışlara, ikballe-re yol açışı değildir.

Osmanoğullarının, Selçukîlerin, Gaznelîlerin sanatkârlara, âlimlere kucakları açtı. Buhara, Belh ve Taşkentten tutunuz, tâ İstanbul'a kadar her ülkede kılıçlılar kadar kalem sahipleri de saygı ve sevgi ile karşılanmıştır.

«*Unsurî*» leri «*Asçedî*» leri, «*Ferruhî*» leri, «*Firdevsî*» leri irfan ve şiir pazarlarından alarak, onlara saraydan mahfazalar yapanlar, bizim kanımızı taşıyanlardı.

«*Şeyhî*», «*Abmet Paşa*», «*Ahmedî*», «*Bakî*», «*Yabya*», «*Nedim*», kendilerini birer takdir sedefine koyan anlayışlı hükümdarlar çağında gelmeselerdi, hiç şüphesiz bugünkü büyük olmalarıydı. *Yavuzun «İbni Kemal» e gösterdiği büyük dostluk da bu hükmümüze şahittir.*

O çağda batı, hattâ *Roma* ve *Floransa* bile, ruh kudretinin değerini tartacak halde değildi. Eğer rönesans, imdatlarına yetişmeseydi, dinsiz *Romanın* zengin mirası da onları boğdukları karanlıktan kurtarıyacaktı.

Bizde Üçüncü *Ahmede* kadar «saray», gerçek değerlere karşı bir kucak olmaktan geri durmamıştır. Fakat iç ve dış gaileleri, kara bir bulut gibi vatan üstüne çöktükten sonra, bu cömert kucağın da Tanzimat devrinde tek tük rastladığımız himayeler artık o eski ananenin son kırıntıları sayılabilir. aFkat yine bu devirdedir ki kalem, sahipini geçindi-

reck bir varlık olmaktan çıkmıştı. En ileri gelenler bile gövdeleri için bir işe girerler. Ruhlarını da kalemleriyle beslerlerdi.

Gazetecilik, meslek oluncaya kadar bu, böyle sürüp gitti. *Hüseyin Rahmi*, *Abmet Rasim* gibi pek müstesnalar şöyle bir yana bırakılırsa, yazısıyla geçinen eski bir simaya hemen hemen rastlanamaz.

Jübileleri yapılacak olanları, ben, en çok, işte böyle bir çorak çöl yolculuğundan yılmadıkları için alkışa lâyık buluyorum.

Hakkı Süha Gezgin (Vakit), 25/1/1943

İlk büyük muharrirler jübilesi

Basın Birliği İstanbul mıntakasının hazırladığı muharrirler jübilesi bugün yapılacak. Türk basın mensupları yazı hayatları elli yaşını doldurmuş olan büyüklerini hep bir arada toplanmış görecekle ve kendileri ile yakından görüşmek fırsatını bulacaklar. Vâkıta elli sene evvelki gazetelerde veya mecmualarda yazı yazmış olup da şimdi aramızda bulunan büyüklerimizin hepsi doğrudan doğruya basın mesleği içinde neşriyata devam etmiş yazarlardan değildir. Fa-

Jübile günü, Maarif Vekili Hasan-Âli Yücel, yanında Cemil Bilsel ve diğer davetliler Üniversite konferans salonuna gidiyorlar

kat yazıcılıktan başka bir mesleğe girmiş olanlar da yine ihtisasları sahasında basın hayatı ile alakalarını muhafaza etmiş buldukları için onları da geniş basın ailesine şeref veren Türk mütefekkirleri olarak kabul etmekten tabii bir şey olamaz.

Mutlak olarak muharrir diyince doğrudan doğruya gazetelere ve mecmualara yazı yazmayı kendisi isin sanat ve mesleke edinen kimse anlaşılır. Fakat kelimenin bu dar mânasından başka daha geniş bir ifadesi de vardır. O da görüldüğünü ve düşündüğünü neşriyat yolu ile etrafına anlatan demektir. Bu mânaya göre, her hangi sanat ve mesleğe mensup olursa olsun, ihtisası dahilinde görüp düşündüklerini gerek gazete veya mecmualarda basarak, gerek broşür veya kitap halinde toplanarak neşredilmiş olan herkes muharrirdir. Bu itibarla her muharrir kendi ihtisası ve iktidarı dahilinde gözü, kulağı ve dili hizmetini görür.

Yoksa muharrir sıfatını yalnız gazete makalesi veya fıkrası, yahut roman ve tiyatro gibi güzel sanat eserleri neşredenele hasredek olursak profesörler, doktorlar, avukatlar gibi aydın serbest meslek sahipleri başta olduğu halde ihtisasları dahilinde yazı yazan ve neşreden birçok vatanşahlar hakkında yalnız haksızlık etmekle kalmış olmayız; muharrirlik sanatı hakkında da takdirsizlik göstermiş oluruz. Zira muharrirlik sanatının şerefi memleket içinde faaliyet sahasının daralmasında değil, bilâkis genişlemesindedir.

Basın Birliğı İstanbul mıntakasının hazırladığı bu jübileyi sadece kardeşim *Hakkı Tarık*ın şahsına, onun yorulmaz gayretine borçluyuz. Senelerdenberi iğne ile kuyu kazar gibi eski gazete ve mecmua kolleksiyonlarını karıştırarak binlerce imzalar arasından elli sene evvel yazı yazmış olup da bugün hayatta bulunan Türk yazarlarını birer birer bulan, bunların hayatlarını ve mevkilerini vasıtasızlıklar içinde bulmaya muvaffak olan, hepsini bize tanıtan, hattâ bizzat kendilerine de haber veren odur. Kardeşim *Tarık* büyük muharrirler jübilesini ilk defa olarak tesise yardım etmekle şimdiye kadar tanımak fırsatını bulamadığımız birçok Türk mütefekkirleri ile yakından görüşüp konuşmak imkânını temin ettiği gibi Türklerin eski terbiye gelenek-

lerinden olan yaşlılara ve büyüklere saygı vazifesinin basın sahasında yeni bir tezahürüne vesile vermiş oluyor.

Yarım asır insanlar için ortalama bir ömür sayılır. Bu kadar uzun bir devir içinde fasılasız neşriyat vazifesini yapabilmüş olanlar gerçekten bahtiyar büyüklerdir. Bu bahtiyar büyükler için yapılan saygı toplantısını VAKIT ailesi hürmetle selâmlar.

Asım Us (Vakit), 6/2/1943

Bugünkü jübile

Bundan yarım asır önce imzaları basılmış yazıların altında görünmüş olanlar için bugün İstanbulda bir jübile yapılıyor.

Bu jübileyi üşenmiyen bir emekle ,yorulmıyan bir çalışma ile *Hakkı Tarık Us* hazırladı. Onun aylarca, hattâ yıllarca kütüphaneden kütüphaneye dolaşarak, adresten adrese doğrudan doğruya veyahut mektupla baş vurarak uğraşması, didinmesi sayesinde ki bugün bu neviden ilk jübileyi yapabiliyoruz.

Bundan elli yıl önce, bütün imkân kapılarının kapalı, bütün tazyik kaynaklarının açık olduğu bir devirde imzalarını basılmış yazıların altına atanlar, bugünkü jübilede Türk milletinin kültür alanında gösterdiği gelişmelerden ötürü gurur duyarlarırken yarım asıra sığan büyük başarıları da bizden daha iyi takdir edeceklerdir.

O ilk imzalar, devletin istemediği, milletin kavriyamıyacacağı ve mesleğin yadırgadığı yazılarıyla beraber basılmış olabilir.

Fakat bugün hükümet onları selâmlıyor: Maarif Vekilimiz konuşacaktır.

Meslek onları selâmlıyor: Matbuat Umum Müdürümüz konuşacaktır. İstanbul Üniversitesinin bugünkü aydın kalabalığı o imzaların sahiplerini millet adına, edebiyat adına, meslek adına uzun uzun alkışlayacaklardır.

Bu selâmlarla alkışlar o üstatların kalemlerine ve imzalarına bir saygı gösterisi olduğu kadar bugünün ve yarının kalemleriyle imzalarına da kalemle meslek yapmak cesaretini verecek bir gösteri olacak.

Bu vesile ile rahmetli *Abmet Rasim*in bir hâtrasını alalım:

O, mektepten çıktığı zaman postahanele bir kaleme devam ediyordu. Annesi ona şu öğüdü vermişti:

— Oğlum, kalemle ayrılm!

Rahmetli, bunu anlatırken gülümser ve:

— Annemin sözünü tuttum ve kalemle ayrılmadım. derdi, fakat postahaneledeki kalemle değil, (elindeki kalemi gösterirdi) bu kalemle...

Bu jübile gününde yeni yetişenlerin kalemle ayrılmalarını dilemek aklımızdan geçiyor:

O kaleme kültürlerinden, bilgilerinden, istidat ve karakterlerinden parıldılar katarak...

Nurettin Artam (Ulus), 6/2/1943

Muharrir olmak sanatı

Bundan elli yıl evvel, imzalarıyla yazı yazan muharrirlerin Türk kültür âlemine yaptıkları hizmetler, dün İstanbulda güzel bir törenle ebedileştirildi. O muharrirler, eminiz ki, bundan yarım asır önce ilk yazılarını neşrettikleri anda hissettikleri derin heyecanı, dün Üniversite salonundaki tören esnasında da yeniden duymuşlar ve imzalarındaki mürekkebin asla kurumadığını ve bu ıslaklığın, kendilerinininki kadar bizim de gözlerimizi nemlendirdiğini fark etmişlerdir.

Onlar, bugünkü Türk fikir âleminin yaşayan öncüleridir. Ve nesiller, kendilerine giriştikleri büyük savaşın muvaffak olduğunu ispat ederek onların attıkları ilk temeller üzerine binalarını kurmaya geçmişlerdir. İçlerinde belki bugün yazı hayatından çekilmiş olanları dahi, Türk basını için bir hareket noktası olmuş, ve bize ilk hızı vermek gibi bir vazife görmüşlerdir.

Onlar, devirlerinde birçok kimselerin yaptıkları gibi birer kalem efendisi olmamışlar, belki kalemi efendi yapmak için çalışmalarına heyecanlarını vakfetmişlerdir. Büyük hizmetlerini bu vesile ile takdir ve şükranla anarken zevk duyarız.

İlk yazıya imzayı atmak, büyük bir cesaret işidir. Çünkü o yazıdaki fikirleri, hisleri ve üslubu tam mânâsıyla benimseyerek ilân etmek, ve icabettiği zaman onları müdafaya hazır olmak gibi bir mânâ taşır. Bir muharririn ilk imzası, kendisini takdim etmesi demektir. Fakat günler, yıllar geçtikten sonra, asıl yazılar, imzayı ve muharriri halka takdim ederler. Böylece, ilk imzayı yadırgayan ve bazan unutan okuyucu, sonraları o imza sahibi ile yavaş yavaş ahbab olmaya, arkadaş olmaya, tanış olmaya başlar. Sevdiği imzaların benliği içinde kendisinden bir parça görür. Kendi fikirleriyle, muharririn fikirleri arasında bir itibak bulmaya çalışır. Bu uygunluklar okuyucuyu sevindirir; ayrılıklar üzer.

Fakat ne de olsa, artık ikisinin arasında tam bir arkadaşlık, hattâ bir aile samimiyeti başlamıştır. Hangi arkadaşlık bu kadar şümüllüdür; ve bu kadar geniş bir fikir birliğine dayanır? Bu bakımdan muharrirlerin her devirde büyük halk kütlelerini tutmak, mantuklarıyla, sanatlarıyla, maharetleriyle, ve nihayet heyecanlarıyla millî dâvalar etrafında toplayabilmek işinde büyük vazifeleri vardır. Bu işinde, edebiyatta hâsılı her cins yazıda olduğu gibi siyaset yazılarında da böyledir. Çünkü iyi bir muharrir, okuyucusunu, daima doğruya, iyiye ve güzele götürmek işini kalemiyle, mantığıyla ve üslûbiyle başarabilen adamdır. Bu bakımdan bir kalemin kuvveti, bazan silâhın kuvveti kadar ileri gitmiştir. Hattâ tarihte silâhın, kalemin arkasından yürüdüğünü ispat eden hâdiseler ender değildir. Ecdadımız, kâmil ve üstün insanları anlatmak için «kılıç ve kalem sahibi» tâbirini beyhude kullanmamışlardır.

Her vâdide kalem oynatmak, ancak mantığı sağlam, bilgisi şümüllü üslûpçuların hasletidir. Şüphesiz bunlar, her nevi fikir hareketlerinin öncüleri arasına geçmişlerdir. Muvaffak olanlara bakınız, onlar evvelâ halka uzanmışlar, sonra o büyük kuvvetle beraber yükselmişlerdir. Bu bakımdan muharrirlik ferdi değil, daima sosyal bir rol oynayan mühim bir sanattır. Çünkü hisleri ve heyecanları bir yazı ile, tıpkı suya atılmış taşın etrafındaki halkalar gibi genişleterek yayacak, fakat taşın farklı olarak bu dalgalar gittikçe zayıflayacak belki daha sert ve daha kuvvetli olarak ebedileşecektir. Bu işe başlamak, evvelâ kendi kendisini inandırarak yazıya ilk imzayı koymak az bir cesaret işi midir?

Bugün bundan 50 yıl önce, ilk yazılarını neşretmiş olan babalarımız kadar büyüklerimizin yazıcılık mesleğine yaptıkları önemli hizmetleri hatırlamaya vesile bulurken, bu meslek için aklımıza gelen ufak tefek fikirleri burada tekrarlamaktan ayrı bir zevk duyuyoruz; ve yurt meseleleri içinde kendimize düşen vazifeleri daha çok idrak ediyoruz. Bu vazifelerin başında dilimizi en saf kaynaklarında tutmak, ve onlarla beslemek, heyecanlarımızı, hislerimizi ve kültürümüzü, her mânâsıyla millî birliğimizin, emrinde seferber etmek gelir. O zaman, bu büyük halk külesini imzalarımıza daha yaklaştırmış ve bağlamış oluruz; çünkü biz de kelimenin tam ifadesiyle onların malı oluruz. Muharrir olmak sanatının en büyük tılsımı işte buradadır. Yarım asır evvel ilk yazılarını neşredenleri dünkü tören dolayısıyla, bize bu yolu bir defa daha göstermeye vesile verdikleri için azizleştirmek borcumuzdur.

Ulus (Ankara) un başyazısı, 7/2/1943

Bizim bayramımızı kutlarken

Yarım saattenberi jübile söziyle pençeleşiyorum. İstanbul hazırladığı şenliğe, «bizden» bir ad arıyorum; daha iyisini bulamadığım için, şimdilik, «muharrirler bayramı» diyip geçiyorum; belki «kalem bayramı», «yazı bayramı», «basın bayramı» da denebilirdi.

İmzalarını bir «matbua» üstünde bundan en az elli yıl önce görmüş olanlar şerefine, yapılan bu törenin derin mânâsı üzerinde durdunuz mu? Bu, bir yüz yıl yarıtı boyunca memleketin fikir ve edebiyat hayatına harcanmış emeklerin unutulmadığını gösteren bir kadirbilirlik oldu. Biz, ki onların oldurduğu hayata bir ömür boyu sonra karışmış bulunuyoruz, basın bayramını hazırlayanlara ve başta basın ailesinin pek saydığı hocası *Hakkı Tarık Usa* teşekkür etmeliyiz.

Elli yıl... Bu, dile kolaydır. Hem öyle bir mesleğin elli yılı ki, malzemesi gönül ateşi ve beyin hamurudur. Bu işe ekmek parası kazanmak için dimağ hamurunu, gönül ateşinde pişirmek lâzımdır. Beyin cevheri posa haline geldikten

ve gönül ateşi söndükten sonra, muharrir, çoktan ölmüştür. Bu meslekte hayat, anadan doğma ile toprak anada kaybolma arasında değil, belki ilk ve son imzaların tarihleri arasındadır.

«50 yıl» adını taşıyan albüme bakarken, fotoğrafların sırasındaki düzeni önce kavrayamadım, itibarın ne yaşı, ne başa fakat, bizim mesleğimizin kendine mahsus hayat ölçüsüne göre ilk imzaya olduğunu neden sonra anlayabildim.

Bir mesleğe yeni atılmış olanların «üstat» lara karşı duydukları hürmet hayranlıkla doludur. Genç başlar, erişilmez zirveler gibi görünen meslek büyüklerinin önünde daima eğitirler. Bu, meslek ahlâkının hem bir icabı, hem de, o yolda muvaffak olmanın şartıdır.

Albümü karıştırıyorum: İlk imza, büyük *Hâminin* hemşiresi «*Abdülhak Mibrünnisa Hanım*» ındır. *Tarık Us*, ilk yazılarını bundan en az elli yıl önce vermiş olan muharrirlerimizin, ilk ve son resimlerini, imzalarını taşıyan ilk yazılarının klişeleriyle süslemiştir. «*Mibrünnisa*» hanımın ilk yazısı, «*Ekrem Beyefendinin hasbıhal namındaki manzumelerine nazire*» dir.

*Edibler oluyor tercümanın en bülbül
Niçin bilinmiye derd-i nihanın ey bülbül*

diye başlayan ve:

*Bu dem ki şöbret-i gülzarı âlem olmuşsun
Reva mı kalmıya nam-ü nişanın ey bülbül*

diye biten bu manzume 1881 yılında çıkmıştır.

Hakkı Nâkid Bıçakçoğlunun ilk yazısı da şudur:

«*Bana namus nedir, diye sordular. Şu cevabı verdim: Namus, insanın nurdan bir kalesi, başının üzerinde parlayan şeref şitridir ki mubalîfi-ahlâk bir bal irtikâbında uçar, söner, kaybolur ve bir daha avdet etmez.*»

Yazı hayatı garip, cilveli bir şeydir. Birçok büyük muharrirlerin, bu hayata şiirle girmiş olduklarını nasıl tahmin edebilirsiniz? Şiir, bir başlangıç olmuş, fakat kalemleri, giderek edebiyatın bambaşka sahalarında gelişmiştir. İlk şiirlerinden sonra gazeteciliğe atılmış olanlar da az de-

ğil; ve bunların içinde ömürleri boyunca bir daha iki mısra karalamamış olanlar vardır. Benim, gazete sayfasında çıkan ilk imzam da 1926 da bir şiirin, hayır manzumenin, daha doğrusu vezni ve kafiyesi şöyle böyle birtakım kısa satırların altındaydı. Ondan sonra, bu çeşit günahlar işleyip vaktimi söz ve ahenk terazisi başında, parmak hesaplarında harcamayı düşünmedim.

Türk edebiyatında belli başlı bir edebiyat çağına ad vermiş olan *Halit Ziya Uşaklıgil*in ilk yazısını ne tahmin edersiniz? Bir roman başlangıcı veya hikâye mi? kendinizi boş yere yormayın, bulamazsınız. Çünkü bu yazı «deniz danası»nın tasvirine aittir. Yazıyı basan «Hazinei Evrak» mecmuası, «deniz dana»nın üstüne şöyle de bir not koymuş:

«Bu mektup İzmirden taabbütlü olarak gönderilmiştir. Sabib-i imza henüz bir mektep çocuğu imiş. Fakat zeki bir zat olduğu lâkirdisından anlaşılıyor, eserini güzel bulduk ve berveçhiati derceyledik.»

«Deniz danası» makalesinden iki üç satır:

«Bu hayvan hem deniz ve hem karada yaşayabilip ekseriya denizde de dikenlerle siperli, kumlu sevabilde ikametden hazzeder. Başı, kedi başı gibi müdevver, burnu yası olup gözleri parlak ve dişleri uzun, boynu ise kendisine mutabik vücudü cilâlanmış gibi parlak ve kalın kıllarla mesturdur.»

Bir hayvanat kitabından alınmış olduğu sanılan bu satırları yazan kalemin, günün birinde bir *Aşk Memnu*'a, bir

Mai ve Siyah'a imza atacağını kim düşünebilirdi?

Sayfaları çeviriyorum. Türk fikir hayatı için şeref olan muhterem başlar, içlerinde *Hüseyin Rahmi* gibi, *Velet İzbudak* gibi, *İbnülemin Mahmut Kemal* gibi, *Hüseyin Cabit* gibi, *Mehmet Emin* gibi, her biri ayrı sahalarda isim ve şöhrat yapmış olanlar, ilk yazıları sırasıyla birbirlerini takibe diyorlar.

58 basın üstadı içinde, Maliye Vekilimiz *Fuat Ağralı* da vardır. *Ağralı*, bu meslek hayatına bir tercüme kitapla gitmiştir: «Tuhfe-ül-ekkiye fi tercüme-tü kitab-ül-ekkiye» mütercimi: Darüttalim beşinci sınıf talebesinden Midillili *Ali Fuat*...»

Basın şenliği veya basın bayramı, fikir ve basın ailemiz için gurur verici bir hâdise oldu. Bir asra yaklaşan Türk gazeteciliği ve bir ucu Orhun âbidelerinde olan Türk edebiyatı için daha uzun, daha dolgun ve şerefli yüzyıllar diliyoruz.

Kemal Zeki Gençosman - Ulus (Ankara), 8/2/943

Fikir ve irfan kadirşinaslığı

Bay *Hakkı Tarık Us* meslektaşımızın faaliyet ve himmeti eseri olarak evvelki gün, yarım asırdanberi matbuat âlemine intisabetmiş bulunanlarımız için güzel bir ihtifal yapıldı.

Matbuat âlemine intisabı vesile addolunarak dün toplanmış olan yaşlı başlı ve kıymetli zevcattan bir haylisinin doğrudan doğruya matbuat ile alâkaları olmadığı malumdur. Matbuat mensubu addedilmek için behemehal doğrudan doğruya gazetecilik etmek şart değilse de, her halde uzun müddetler gazetelerin kalem şeriki, yani frenkçe tabiniyle (Collaborateur) ü olmak iktiza eder.

Bay *Hakkı Tarık*ın tertibettiği ihtifalden asıl maksat ise gazetecilik ve gazetecilerin ellinci yılını kutlulamak değil, fakat bilhassa Türk milletinin fikir ve irfanına her hangi bir suretle hizmet etmiş olanların bu hizmetlerine karşı matbuat mensuplarının kadirşinaslığını göstermektir.

Bu itibarla Bay *Us*, çok iyi düşünce ile hareket etmiş ve birçoklarının isimlerini bile unuttuğumuz irfan ve kalem sahiplerimizi bir araya topturarak Türk milletinin, minnet ve şükran hislerini izhar etmesine vesile olmuştur.

Bir milletin asıl kudreti ve medeniyet camiasında yüksek mevkii olup olmadığı, ancak irfan sahasındaki payesiyle ölçülür. Milletlerin maddî servetleri, memleketlerinin mamiyeti, askerî kuvvetleri, hep irfan sayesinde elde edilir. Fikri yükselmemiş serbest bir muhit içinde fikirlerin işlemiş ve inkişafı emniyet altına alınmamış milletler için terakki kapıları ilelebet kapalı demektir.

Yeryüzünde gördüğümüz ne kadar terakki ve tekâmül âsarı varsa, maddî ve manevî ne kadar yükselmeler ve ye-

nileşmeler görüyorsak, bunların istisnasız hepsi ilim ve irfanını inkişaf ettirmiş milletlerin mesai mahsulüdür.

Garp milletlerinin terakki tarihleri tekkik edildiği zaman, medeniyet için bir imtiyaz teşkil eden ne kadar keşifler, icatlar, ihtiralar varsa bunların hemen kâffesinin, ancak milletlerin fikir ve kalem itibarıyla serbestiye nail olmalarıyla mütenasip surette vücuda getirildiği görülür.

Hikmet, kimya, tababet ve sanayi sahasında beşeriyetin elde ettiği başlıca tekâmüller, bilhassa geçen on dokuzuncu asrın mahsulüdür. Ondan evvelki terakkiler henüz yürüme başlıyan küçük bir çocuğun emeklemesi kabîlindedir. Tababet, muayyen birkaç sahada bugün vâsil olduğu fevkalâde terakkiyi ve en müthiş bazı hastalıklara karşı katî hâkimiyeti, ancak meşhur Pasteur'un (tenasül bizatihi) yani frenkçe tabiriyle (génération spontanée) nazariyesinin kofluğunu ispat etmesi sayesinde elde edilmiştir. *Pasteur* ise on dokuzuncu asırda, Fransa Cumhuriyetinin yetiştirdiği eşi olmıyan bir âlimdir.

Sanayi ve iktisat sahasında şimendifer ve buharlı vapurlar hep on dokuzuncu asrın mahsulüdür.

Yine 19 uncu asrın ortalarında gökyüzünde milyarlarca kilometre uzak bir mesafede sekizinci bir seyyarenin daha mevcut olması lâzım geldiğini kâğıt üzerinde hesaplarla ve nazârî bir surette keşfeden (Le Verrier) isminde bir Fransız heyetşinasıdır. Bu işin asıl fevkalâdeliği ise Fransız âliminin hesapla tâyin ettiği gökyüzündeki semte teleskop tevcih edilir edilmez orada hakikaten bir seyyare görülmüş olmasıdır. Bu seyyarenin ismi malûm olduğu üzere (Neptune) dır.

İşte insan oğlunun yeryüzünde olsun, gökyüzünde olsun, kendi küçük cüssesi ve cismi ile kıyas kabul etmiyecek suretteki bütün keşfiyatı ve ihtirarı, hep fikir ve irfan inkişafının mahsulüdür. Avrupanın daima gıpta ile yâdettiğimiz bu terakkiyatı ise dediğimiz gibi bilhassa on dokuzuncu asırda, yani fikir ve irfanın artık kayıtlı ve tazyikli zamanlardan kurtularak serbestçe inkişaf devrine girmesi sayesinde elde edilmiştir.

Şu halde bize dün, fikir ve irfan mensuplarımıza, velev ki yazı sahasındaki hizmetleri mahdut da olsa, milletimizin kadirşinaslığını göstermekle, irfanın terakkisi için en

esaslı bir adım atmış oluyoruz. Malûmdur ki (marifet iltifata tâbidir). Bu terakki ve tekâmül için esas düsturlardan biridir. Bu düsturu ihmal edersek (müşterisiz her meta nasıl zayi olma) mahkûm ise bizde de irfan sönmiye mahkûm kalır. Bay *Us* meslektâşımız, açtığı bir irfanı takdir ve tevkir çıktırıyla hakikaten müstakbel nesillere güzel bir örnek göstermiş oluyor. Buna hiç şüphe yok, ki bugün millî irfan namına neye malik isek onun temellerini, evvelki günkü hizmetlerini hürmetle andığımız zevata borçluyuz. Bugünün fikir ve kalem erbabını himmet ve hizmetlerle yetiştirmiş olanların payeleri çok yüksektir. Evvelki günkü ihtifalde şükran hislerimizi o payeye lâyük surette ifa edebildi isek kendimizi bahıyar eddetmeliyiz.

Tasviriefkâr, İstanbul 8/2/1943

Muharrirler jübilesi

Türk basını dün tarihî bir gününü yaşadı. Elli yıl evvel basın hayatına atılarak onun fırtınalı, yorucu, hattâ ölüme varan tehlikelerine göğüs gererek bugüne ulaşanlar, Cumhuriyet basınının kadirbilen anlayışında kendilerine hakettikleri yeni verildiğini gördüler ve meslek hayatının en heyecanlı bir gününü yaşadılar.

Haber gazetesi, 7/2/1943

Dikkatler

Dün eski muharrirler şerefine bir jübile yapıldı. Elli sene evvel imza atmış kalem sahiplerinin töreninde bulunduk. Aralarında, fasılasız surette semere vermiş olan irfanile memleketi istifade ettirmiş bulunan büyük üstatlar var. Gençliğinde yazıya heveslendikten sonra başka mesleğe geçmiş diğer ihtiyarların da gönüllerini hoş etmek iyi bir şeydir. Onun için böyle bir kutlama teşebbüsüne girişen *Tarık Usa* tebrik ederiz. Onun bu hareketi memleket çehresinde yeni bir ifade kırışığına benzetilebilir. Bu tarz içtimaî tezahürlerin binlerce ve binlerce çoğalmasidedir ki, içinde yaşadığımız cemiyet hoş, mânalı, medenî bir hal alır.

Sırası gelmişken: Arzu edilirdi ki, bir çeyrek asır semereli surette çalışıp diğer bir çeyrek asır çalışmak zaman ve imkânını hâlâ muhafaza eden kalem sahiplerini de teşvik edenler çıksın. Bunun manevî bir mükâfat faydasından gayri pratik bir faydası da olacaktır.

Akşam gazetesi, 7/2/1943

Bir jübileden ilhamlar

Elli yıl önce.. Bir yarım asrın, mânası vardır şüphesiz.. İşte o zaman gazeteci ve muharrir olarak, bu memlekette kalemle ile yaşamış ve bugün ihtiyar gövdeleri ile bir tarih vesikası halinde aramızda sağ bulunanlar, İstanbulda toplandılar. Onlara bir jübile yapıldı. Bu büyük meslek ve memleket kadirşinaslığını, *Hakkı Tarık Usa* borçluyuz.

Cefa, eziyet, fedakârlık, mahrumiyet, takdirsizlik ve unutulmak gibi bir insanı en çok hırpalayıp ezecek olan böyle bir meslekte, tam yarım asır sonra böyle bir gece yaşamak, tabloyu görmediğim halde, benim bile gözlerimi yaşarttı.

Onlar, bir yarım asrın derinliğinde yanan ışıklardır. Ağarmış saçlarını omuz ve enselerine dökerek ve bize hayatın ve bu mesleğin, birçok şeylerini söyleyerek karşımıza geldiler..

Ben, bunların içinde tek bir noktaya ilişeceğim:

Bu kıymetler, bu aydın adamlar, uzun müddet unutulmuş insanlardır. Ve bizim mesleğimiz, onlara hiç mi bir şey, yapmamıştır. Ancak ve ancak, tam elli sene sonra, kendilerini bir jübile vesilesiyle aramış bulunuyoruz. O da *Hakkı Tarık Usa*ın vefakâr hafızasının, mürüvvet ve kadirşinaslık dolu ruhunun ve çok kıymetli meslek gayretinin bir himmet ile...

Evet, bu kadar asil, bu kadar heyecanlı bir tablo olmaz.. Ancak, ileri ve tam bir anlayışla ben diyeceğim ki, hiç olmazsa bundan sonra hem onları hem de meslek içinde hâlâ çalışanları hatırlıyalım ve bu mesleğe girecek olanları da düşünelim. Gazeteciliğin, muharrirliğin, bir daimî sefalet, bir mahrumiyet mevzuu olmamasına çalışalım.. Mes-

leğe, tam ölçüde bir şahsiyet ve istikbal verelim. Daha doğrusu, şu Basın Birliğini, (ne idüğü bilinmez) bir marifet olmaktan kurtaralım...

Gücenmek yok!. Kadrimizin yalnız 50 sene sonra veya senği musallada değil, şimdiden bilinmesini istiyoruz.. Yoksa, encamımız iyi degildir..

Anadolu, İzmir 8/2/1943

Elli yıl evvel Türk yazı âlemine kalemleriyle hizmet etmiş büyüklerimizi tanımak ve anmak bizim için doyulmaz bir zevk olmuş, fakat jübilenin yapıldığı günün akşamı vefat eden, büyük şairimiz *Abdülhak Hâmid*in hemşiresi, *Abdülhak Mibrünnisan*ın kayıbtı da o derece yüreklerimizi dağlamıştır. Türk yazı âlemine elli yıl evvel imza atmış büyüklerimizin karşısında hürmetle eğilmeyi bir borç biliriz.

7 Gün Mecmuası, 15/2/1943

1 — Geçmişteki Türk alimleri, 2 — Filme ses almak meselesi.

Bir düğün, bir bayram olur; ondan sonra kırk gün kırk gece hep lâfı edilir; «muharrirler jübilesi» de ona benzedi. Gazeteleri sabahleyin açıyoruz; hâlâ o bahis... Modası geçmiyen ahenge bari ben de katlayım.

İhtiyar üstatların sesleri de, Eminönü Halkevinde, birer dakika söyledikleri nutuklarla filme alınmış. Profesör *Mehmet Ali Aynî*nin bu münasebetle söylediği nutuk tesadüfen ele geçti: «Bizden de *Pasteur, Marconi, Franklin, Edison* gibi dâhiler ne zaman çıkacak?» sualine karşı: «— *Pasteur*ün kavlince deha sabırdan ibarettir!» diyor ve şöyle devam ediyor: «Şüphe etmiyorum ki, yeni nesile mensup gençler, eğer Cumhuriyetin kendilerine temin ettiği büyük imkânlardan istifade ederek müspet ilimlere, tabiat kanunlarını araştırmaya tam mânasıyla vakit ve fikirlerini vakfederlerse, eski *Türkmanî*'yi *Musa* oğullarını, Belhli *Ebu Ma'seri, Harezmi*'yi, *Kemaleddin Türkmanî*'yi, heyetçi *Fer-*

gan'yi İlhanelerin adına meşhur Astronomi tablolarını kendi hususî adıyla (*Ziçi İlhani*) yi yapmış olan *Nasiredдини*; *Ali Kuşçuyu*, *Kadıızadeyi*, *Miyrim Çelebiyi*, *Kalfazade İsmaili*, *Ayaklı Kütüphaneyi*, *Palabıyığı*, *Gelenbeviyi*, *Hacı Atmacayı*, *Maraşlı Abdürrahimi*, *İshak Hocayı*, *Masdariyeci Hocayı* ve nihayet muasırlarımızdan merhum *Salih Zeki*yi ve çok yaşasınlar mühendis *Salimi*, *Fatin Hocayı*, general *Abdürrahman* gölgede bırakırlar, ve doğmasını özlediğimiz o parlak ilim güneşini Türkiyenin ufkundan mutlaka yükseltirler.»

Mehmet Ali Ayni, şark dünyasını en iyi bilen âlimlerimizden olduğu için, yukarıya sıraladığı isimleri pek kıymetli buldum.

Bu:

— Bütün bir tarih uzunluğunca, en büyük ilmî kıymeti olan Türkler kimlerdir? sualine, onun kendi kendiliğinden verdiği cevap mahiyetinde olsa gerektir.

Diğer bir tâbirle:

«50 yıllık muharrirler jübilesi», bize, geçmişteki Türk mütefekkirleri törenine bir gün hazırlanmak icabederse üzerinde duracağımız en mühim grupu pek salâhiyetli ağızla bildirmiş oluyor.

Bu münasebetle bambaşka bir mevzua dokunmak istiyorum:

Demek, sesleri filme almak meselesi, böylece, artık çok şükür akla gelen işlerimiz arasına girdi. Gerçi geç başlıyoruz; bu sinemacılık furyası ortasında yaşamamıza rağmen, tarihimize, tarihimizin mühim şahsiyetlerine ait birçok fırsatlar kaçırdık; fakat bundan sonra olsun ses almayı, tıpkı fotoğraf çekmek gibi vesika mahiyetinde, hâtıra mahiyetinde telâkki edersek iyi ederiz.

Yalnız cemiyet işlerinde değil, fert hayatında da öyle...

Büyük annemizin, babamızın, çoluk çocuğumuzun filmi dinlemek ve seyretmek, sonra da saklamak ne iyi bir şey olur. Düşünür, düşünürüm de bir türlü sebebini bulamam: Her sokakta niçin fotoğrafçılar nispetinde filmciler de bulunmaz?...

Her halde, şu harb bitince teknik bu neticeyi doğuracaktır sanırım.

(*Va-Nu*) *Akşam*, İstanbul 12/2/942

Muharrirler jübilesi dolayısıyla..

İlk imzasını en az 50 yıl önce Türk basınına vermiş olan fikir ve sanat adamlarımızın, bugün aramızda görmekte bahtiyar olduğumuz 58 i adına geçtiğimiz cumartei günü bir jübile yapılmıştır.

Kalem... Bu iki hecelik tek kelimenin hatırlattığı nesne, meğer ne büyük bir tesirle büyütülmüş insan!.. Eğer onda böyle bir kuvvet mevcut olmasaydı, yarım asır gibi koca bir zaman içinde bıkmadan, yorulmadan, şahsî menfaatlere bağlanmadan biteviye kalem sallamak, ne derece mümkün olabilirdi?. Onun için, şu anda büyük bir tevazu ile parmaklarımın arasında sıkışmış dururken, ona karşı içimde en derin saygı ve sevgi hislerini duymaktan alamıyorum kendimi..

Kendilerine jübile yapılan muharrirler ordusunun listesine bir göz gezdiriniz; göreceksiniz ki, hepsi kalbindeki iman, elindeki kalemiyle cemiyet ve millete, daima iyinin, doğrunun, güzelin eşsiz kutsallığını telkine çalışmışlardır.

Meslek hayatlarının 50 inci yılı münasebetiyle sadece bir jübile yapmakla, onlara karşı borcumuzu ödeyebildik mi acaba?. Hiç zannetmiyorum. Burada «borç» dedim, çünkü bütün bu üstatların nice yıllar kalbimizi, dimağımızı taze ve olgun duygularıyla besleyen eserleri, bizi onlara karşı bayağı bir borç durumuna düşürmüyor mu?

Maarif Vekilimizin dediği gibi, «Onlar sade alıcı değil vericidir de.» İşte bu «vericilik» hassasıdır ki, büyük kalabalıktan farklı bir kutsallık verdi onlara...

Bütün ömürlerini kalemine verdikleri, güzel başlarının ayazlığında okunan bu kalem sahipleri bugün aramızdadır. Ne büyük bahtiyarlık. Onlara en samimî duygularımızla Tanrıdan uzun ömürler dilememek elde mi?

Meslek hayatınızın 50 nci yılı kutlu olsun aziz kalem üstatlarımız!.

İbrahim Örs - Yeni Yol (Trabzon) 9/2/943

Bir kadirşinaslık

İlk imzasını bundan elli yıl önce Türk basınına vermiş üstatlarımızın jübilesini derin bir memnuluk içinde görmekte bahtiyarız. Bu bugünkülerin, yarınkilere büyük ve gerekli cemilesidir.

Ömrünün 50 yılını matbuata vermek, ne büyük ve ne önemli bir iştir. Bunu ancak hayatını bu yolda harcıyanlar bilir.

Anadolu matbuatı bu bakımdan çok dertlidir. Düne kadar varlığı yokluğuyla eşit bulunan Anadolu matbuatının feragatkâr çocukları matbuat hayatının büyük sıkıntılarını çok iyi bilirler. Onun için, Basın Birliği İstanbul Mıntakası Reisi sayın meslekdaşımız *Hakkı Tarık Usun* tertiplelediği bu jübileyi çok yerinde ve sevinçli bulduk. Öyle ki İstanbul Üniversitesini dolduran aydın kalabalığın yüksek takdir ve sevgilerine mazhar bulunan üstatlarımız gibi bizim de gözlerimiz yaşardı.

Onlar bugünlerin çok uzağında kalan karanlık günlerimizin ışıklı zekâlarıdır. Bu ulus ve bu yurt onların bu aydın zekâlarından çok faydalandı. Eğer biz Cumhuriyet yazıcıları da ustalarımız gibi 50 yılı dolduran mesut bir ömre malik bulunur, gelecek neslin böyle bir kadirşinaslığına erişebilirsek ne mutlu bize...

Bir yazar için en büyük bahtiyarlık, okuyucularının takdirine mazhariyettir. Bunu sağlığında görebilen sanatkâr bahtiyarların bahtiyarıdır.

İşte bu mutlu bahtiyarlığa ermiş bulunan yazarlarımız, şüphesiz ki bütün yorgunluklarını unutmışlardır... Bilhassa *Halid Ziya* gibi edebî hayatı muvaffakiyetlerle dolu bir sanatkârla, gene halk tarafından çok okunan *Hüseyin Rahmi Gürpınar* ve ateşli makaleleriyle dünün hükümet büyüklerini hayli şaşırıtıran bir *Hüseyin Cabit* yetiştiren matbuat-

tımız bu seçkin çocuklarının elli yılını görmekte bahtiyardır. *O. Tekin - Kızılırmak (Sivas), 11/2/943*

Matbuat jübilesi

Bu hafta içinde; Türk matbuatına elli yıldır emek sarfeden matbuat müntesiplerinin jübilesi yapıldı. Bu hareketi diğer mesleklerin kadirşinas uzuvlarına bir örnek olarak göstermek isteriz.

Matbuat ve matbuat müntesipleri muhakkak ki; hayatlarının en tatlı, en mânalı ve en tehlikesiz günlerini bir kere daha yaşamış oldular. Manevî yaşları muhakkak ki maddî yaşlarından çok seneler çaldı.

Her şeyi ile birlikte, eski bir mazinin tozları altında bırakan (Cumhuriyet) telâkkisi, bütün kıymeti ve mânasiyle kafalarımızda yaşarken, onun matbuata vereceği değer ve mevki hiç şüphe yok ki, az olamazdı.

Cumhuriyet telâkkisi vicdanlarda ve ruhlarda mütemadiyen artarsa bir inaniş muhafaza ettikçe, Türk matbuatı daima hürriyetini muhafaza edecek ve asıl bir varlıkla, Türk milletinin hakları ve menfaatleri mevzuubahs olunca, Sakarya gibi coşacak ve milletin şerefini temsil ve müdafaa edecektir.

Matbuat demokrat milletlerin en şerefli bir mücadele silâhı ve tenkit vasıtası ve iş yaptırma cihazıdır.

Biz 1923 senesindenberi bu hakkın ve bu inanişin birçok misallerini gördük.

Cumhuriyetten evvelki yılların korkunç günlerinde kalem oynatmış, hürriyet fikrini müdafaa etmiş ve bu yüzden sıkıntı ve mahrumiyetlere ve hürriyetsizliklere uğramış, nice defakâr gazetecilerimiz vardır. Bunların hatıraları önünde hürmetle eğilmek bugünkü hür neslin vazifesidir. Bunların bizim kafa ve ruhlarmızın olgunlaşmasında çok büyük hisseleri vardır.

Bugün; Cumhuriyet devrinde mesut ve şerefli Türkiye kanunları dahilinde söz söylemek ve yazı yazmak ve tenkitlerde bulunmak çok kolaydır. Lâkin; maziye öner-

sek otuz sene evvelki devirde, milletin hakkını hükümete karşı müdafaa etmenin ne kadar güç ve zahmetli bir iş olduğunu çok güzel anlatır.

Hürriyet ve ahlâk mücadelesini, ideal kavgasını her hissin üstünde tutan, kendi menfaatini hiçbir zaman düşünmeyen şerefli muharrirlerimizi bu mesut günlerinde hürmetle ve sevgi ile selâmlarız.

Dr. Fabri Kurtuluş (Tarsus) (Yenimersin), 11/2/942

Yaşlı yazıcılar jübilesi

6 şubatta, ilk yazısını yarım asır önce bastırılmış 59 yazıcı için, Basın Birliği İstanbul mıntakası tarafından bir jübile yapıldı. Aralarında *Hüseyin Rahmi, Halit Ziya* gibi edebiyatımızda devir açmış büyük adların da bulunduğu bu yazı emekçilerinin fikir hayatlarının başlangıcı, yurdumuzun garplılaşıma yolundaki ilk emeklemelerin doğuş çağlarına rastlaması bakımından da ayrı bir mâna taşımaktadır.

Maarif Vekili *Hasan-Âli Yücel* jübileyi açarken söylediği nutkundan en az elli yıldanberi imzaları yayın âleminizde görülmüş olan fikir ve kalem adamlarımızı, Türk irfanı adına selâmladıktan sonra, okuyup yazmanın, kitabın bir milletin hayatındaki önemini belirtmiş, kalemin yerine göre tehlikeli bir silâh, yerine göre de yaşatıcı bir alet olduğuna işaret eylemiştir.

Fikirlerini söylemekten yazmaktan çekinmenin nasıl bir ruh düşkünlüğü olduğunu söyleyen vekil diyor ki: «Bir kısım düşünenler de vardır ki onlar, bütün fikir gelişmelerini, halkın gözleri önünde, iç varlıklarını onlara açarak yaparlar. Gönül yaşayışları, içinde buldukları cemiyetten asla gizlenmemiştir. Duyduklarını söylerler, düşündüklerini yazarlar. Onların elemelerine aşına oluruz, saadetlerini paylaşıyoruz, emellerini beraber gerçekleştirmek için, yüzlerini bile görmeksizin, arkalarına düşeriz. Onlar da ümmetlerini tanımayan peygamberler gibi, yılların üstünden aşarak zamana hâkim olurlar. Kalabalığa girmek nasıl bir ruh hastalığı ise, kalabalıkta yaşayabilmek de o derece ruh kuvvetine delâlet eder. Şöhret, ancak ruhça zayıf olanlar

için âfettir. İtikadımca samimiliğin en yüksek derecesi, halk içinde ve âlem arasında apaçık yaşayabilmektir; nitekim cesaretin en medenî şekli bu olduğu gibi... Bugün mânası manzarasını çerçevelemeye çalıştığımız bu emektar insanlar, işte o cesaretin canlı belgeleridir.»

YURT VE DÜNYA, bizim de bugün aynı cesaretle üzerinde yürüdüğümüz yazı yolunu açan kalem ve fikir erlerini saygı ile selâmlar...

Yurt ve Dünya, Ankara: 15/1/943

Darısı bizim başımıza

Darısı bizim başımıza derken o yaşa geleceğimizi, yani bundan sonra tam on sekiz yıl daha yaşayarak jübileye hak kazanacağımızı pek de umamıyorum. Jübileler, ilk yazı çıktıktan elli yıl sonra yapıldığına göre biz de bundan tam 18 yıl sonra jübile müddetimizi doldurmuş olacağız.

Demek ki şunun şurasında biz, biz dediğim yani ben-deniz tam otuz iki yıldır kalem sallamışlardınız, otuz iki yıl ama bunun beş, altı yılı ufak tefek amatörlük devridir ki onun da başlangıcı rahmetli *Baba Tevfik*in 326 rumî yılında çıkarmış olduğu müteveffa *Eşek* gazetesidir. O *Eşek* gazetesi ne uğursuz bir gazete imiş ki otuz iki yıldır kalem salladığım halde bir türlü bu işin ırgatlılığından kurtulamadım hâlâ! Ne ise, hele aradan gelmesi lâzım gelen şu on sekiz yıl da bir geçsin de belki o zaman kurtuluruz!

Dün jübileleri yapılan ve bir kısmının belleri iki kat büyümüş olan yaşlılarımızı görünce, aklıma önce onların gençlikleri, bu yazı işine nasıl, ne heveslerle atıldıkları, sonra da kendi gençliğim ve kendimin bu sevdaya, yani muharrirlik sevdasına nasıl kapıldığım geldi. Muharrirlik sevdası, gençliğimde, çocukluğumda o, benim için ne tatlı bir şey ne yaman bir hevesti.

Romanlarımın birinde anlatmış olduğum gibi çocukluğumda, gençliğimde bana ilham veren şeyler, nihayet beni de bir muharrir, hem de yirmi bu kadar yıldır hiç durmadan gece, gündüz yazan bir muharrir yapmıştı. Dün jübileleri yapılan yaşlılarımıza gösterilen o kadirbilenlik ve

saygı eserlerini görünce ilerisi için bizi teselli eden şu oldu:

Ölmez, sağ kalırsak, elbet birgün biz de bu şeref ve saygıya ereriz!

Amma yine hiç ummuyorum ki biz o günleri görelim, çünkü son zamanda hâtiflerden kulağıma gelen şarkı hep şudur:

— Yolculuk var!

Diyeceksiniz ki, Allah esirgesin, ben de derim ki:
Amin!

Osman Cemal Kaygılı Son Telgraf, İstanbul: 8/2/943

İyi ve güzel

50 yıl evvel yazı yazmış muharrirler jübilesi dün Üniversite konferans salonunda yapıldı. Basın Birliği İstanbul İdare Heyeti Reisi *Hakkı Tarık Usun* şahsî gayret ve mesaisi ile meydana gelen bu kadirşinaslık tezahürü, memleketin her tarafında derin bir alâka uyandırdı. Birçok devlet adamlarımız, bu hâdiseye karşı samimî ve yakın bir ilgi duydular.

50 yıl evvel ilk yazıları çıkan ve kendileri için jübile tertip edilen zevatın, dünkü merasimde, ne kadar heyecan duyduklarını söylemeye dahi lüzum yoktur.

Bu hâdiseye ve harekete vesile vermek ve zemin hazırlamakla, Basın Birliği İstanbul Mıntaka İdare Heyeti Reisi, cidden büyük bir meslek ve ahlâk hizmeti yapmış olmaktadır.

Günlük hayatın gayri samimî, kadir bilmiyen, adam çekiştiren, kıskanç ve nankör havasında bunalanlar veya, bu havayı görerek bedbiniye kapılanlar, dünkü tezahürlerde hiç şüphe yok ki, büyük bir kalb huzuru duymuşlar, manevi ve ruhî bir itminan kaz ve lezzeti tatmışlardır.

Hayat, mutlaka ve daima maddî, mutlaka ve daima menfaat mülâhazalarıyla ayarlanmış bir akan su değildir. Öyle birtakım güzel his ve düşünceler vardır ki, eğer, insanlık, son yıllarda bu his ve düşünceler âleminden uzak kalmışsa, bunun kabahati fena olanlarda değil, iyi olanlardadır.

Çünkü, iyi olanlar, iyi ve güzel hareketleri, tezahürleri sık sık ortaya koyarak, fenalara karşı mukabil bir cephe açmış olurlar.

Reşat Feyzi Son Telgraf, İstanbul: 7/2/943

Jübile ve özü

Bundan en az elli yıl önce imzaları gazete sütunlarında, kitaplar üzerinde çıkmış olanlardan bugün aramızda yaşayanlar için İstanbulda yapılan güzel, sıcak ve heyecanlı jübilede bulunduktan sonra Ankara'ya döndük.

Yanan *Zeynephanım* konağının yanında yanmamış kalan Üniversite konferans salonu, bu vesile ile bir kadirbilirliğin, bir yazıya ve imzaya saygının ilk gösterisini kucaklıyordu. İlk imzalarını atukları zaman bırıkları yeni terlemiş olanlardan bir kısmı orada bembeyaz sakalları, çökmüş omuzları, kolay kolay görmiyen gözleriyle bulunuyorlardı. En büyüğümüzün ve büyüklerimizin kutlama telgraflarını, Maarif Vekilimizin, Matbuat Umum Müdürümüzün söylevlerini, bu jübileyi uzun aylarını bu işe vererek yolma bilmez bir gayretle hazırlayan *Hakkı Tarık Usun* güzel tertiplenmiş sözlerini dinlerken bu ihtiyar kalem sahiplerinin gözlerinde ve yüzlerinde en aşağı yarım asır ekiliyor ve hepsi bir anda gençleşiyorlardı.

Bu manzara, orada bulunan ve bulunmayan gazeteciler ve aydınların çoğunluğu ile — evvelâ iki «muhalif» e karşı — alkışlandı. Ondan sonra da biz İstanbuldan ayrılmak üzere iken bu «muhalefet», bir gazetenin topyekûn savaşı haline gelmiştir.

Basın tarihimizi incelemiş olanlar bilirler ki bundan elli yıl öncesi Türk kitapları ve Türk gazeteleri üzerine en suntuşlu sansör konulduğu günlere rastlar. O zamanlarda yazı yazmak, kitap yazmak ve bunları bastırmak, sanıldığı kadar kolay ve tehlikesiz bir şey değildi.

Yaşlı kalem sahiplerinin jübilesi, itiraz hastalığı yüzünden bir muhalefet konusu ve Amerikanvari gazetecilik merakı yüzünden de Meoidiyeköyünün sinekleri gibi bir «günün menfi meselesi» haline getirilmek isteniyor.

«Yarım asırdır, yazı yazmakta devam eden üstatlarla bir müddet kalem tutup sonradan bırakanlara bir arada jübile yapmak bir hakarettir» bile dediler.

Halit Ziya Uşaklıgil ve Hüseyin Cabit Yalçın, kendileriyle yanyana şeref sandalyesine oturan çağdaşlarının beraberce kutlanmasında bir hakaret bulmuyor ve böyle bir isnadı yersiz ve mânasız buluyorlar.

Bundan başka unutmamak lâzımgelir ki bu ilk kadirbilirlik jübilesi gazetelerde ve kitaplar üzerinde imzalarının ilk çıkmasından bugüne kadar elli yıl geçmiş olanların içindi. Ondan dolayı da bunları birer birer bulmak, bunların ilk yazılarını birer birer ele geçirmek uzun ve yorucu bir iş olmuştur. Yoksa üç, dört isim ve üç dört imza sahibi için bir jübile yapmak gündelik bir fıkraya yazmaktan bile kolay olurdu.

Eğer başmuharrirlerden muhbirlerine kadar tam «kadro» ile itiraz ve taarruza geçenler, ayrıca dört, beş üstat için bir jübile yapmak istiyorlarsa buna da hiçbir konferans salonunun, hiçbir halkevinin kapıları kapalı değildir.

En büyüğümüzden en küçüğümüze kadar birçok vatandaşların sevgi ve saygı ile bahtiyar olan beş on ihtiyar gönülünü, bugün hâlâ işliyen kalemlerle incitmekte, aylarca kütüphane kütüphane dolaşıp bu jübileyi ve sergiyi hazırlayan meslekdaşı incitmekte zevk duyanlara hayret etmemek elden gelmiyor.

Bu, bir başlangıçtır. Her başlangıç gibi bunda bir göze çarparlık, bir genişlik aramak yerinde olmuştur.

Bundan sonra da jübileler yapılacaktır. *Hakkı Tarık Usun* samimî bir heyecan içinde Üniversite konferans salonunda kutladıklarımızdan 75 inci yıllarında da orada hazır bulunmaları için söz istemiştir.

Bugünkü «muhalif» ve «müteriz» ler, bundan sonraki jübileleri kendi elleriyle daha kusursuz, daha mükemmel bir şekilde hazırlarlarsa o zaman sağ kalacak olanların sonsuz minnet ve şükranlarını kazanırlar.

Yalnız, o zaman, gazete sütunlarında asıl ve kutsal davalara aykırı olarak yazılmış yazıların yazılmamış sayılması ve o yazıların yazıldığı yılların kıdemden düşürülmesini, belki, ismiyenler olacaktır. T. İ.

Ulus, Ankara: 12/2/943

Jübilenin tenkid :

Hakiki kıymetleri ayırt etmesini bilelim

Basın Birliğinin, elli yıldanberi şu veya bu şekilde matbuatta imzaları görülmüş muharrirleri anmak için yaptığı jübile vesilesiyle «Tan» in açtığı ve yaptığı mücadelenin mâna ve hedefi şudur:

Biz diyoruz ki, Basın Birliğinin tertibettiği jübile yerindedir ve güzel bir teşebbüstür. Fakat tatbikatta hata edilmiş, hakikî kıymetler aranmamış, elli senedenberi biteviye bu memleketin neşir hayatında rol oynamış, fikir ve sanat hayatımızda büyük hizmetleri görülmüş büyük muharrirler, hayatında bir defa iki satır yazı yazmış kimselerle bir tutularak adeta tahkîr edilmişlerdir. Elli sene evvel tesadüfen bir kalem tecrübesi yapmış bir amatörü, matbuat ve edebiyat sahasında elli sene fasılasız surette hizmet etmiş hakikî büyüklerimizle bir hizada tutmak, sonunculara karşı bir saygısızlık teşkil etmiştir. Jübilede bu iki grup insanı bir arada görmek hepimizi üzmüş ve bize hakikî vazifemizi yapmadığımızı hissi vermıştır.

Jübile münasebetiyle isimleri geçen zatların eserlerini teşhir maksadiyle açılmış sergi, bu iddiamızın en kuvvetli ve en canlı müeyyidesi olmuştur. Sergide eserleriyle bu memleketin irfan hayatına hakikaten hizmet etmiş ciltlerle eser vücuda getirmiş güzidelerimizin yanında padişahlara medhiyeler yazmaktan başka bir eseri olmıyan, veya bütün hayatında yalnız bir mısra yazabilen kimselerin bulunuşu birincilerin bu hizmetini, inkâr ettiğimizi değilse bile, hafif gördüğümüzü gösterir.

Halbuki jübileden maksat fikir ve neşir hayatımıza büyük hizmetleri dokunan ve adedi birkaçı geçmiyen muharrir ve ediplerimizin hizmetlerini anmak, onlara milletin şükran borcunu duyurmaktır.

Bu hatayı düzeltmenin yolu, *Hüseyn Cabit*, *Hüseyn Rahmi*, *Halit Ziya* gibi eserleriyle, hizmetleriyle hepimizin minnetini kazanan büyüklerimize şükran borcumuzu ödeyecek başka bir çare bulmaktır.

Yapılabilecek şeyler hakkında aklımıza gelenler şunlardır:

1 — Basın Birliği Maarif Vekâleti ile birleşerek bu zatların bellibaşlı eserlerinin bir külliyyatını neşredebilir ve telif hakkı olarak onlara mühimce bir para öder. Bu suretle hem büyük ve güzide ediplerimizin eserlerini yeni nesile ve memlekete toplu bir halde hediye etmiş, hem de onlara hayatlarının son günlerinde evlâtlarına terkedebilecekleri maddî ve manevî bir miras bırakma imkânını vermiş oluruz.

2 — Basın Birliği Belediye ile birleşerek zaten birkaç kişiyi geçmiyen bu güzide fikir ve sanat ustalarının şehrin muhtelif semtlerinde birer büstlerini yaptırabilir. Beyazıt, Eminönü, Fatih meydanlarını bu büstlerle süslemek hem onlara karşı minnet borcumuzu ödemeye hizmet eder,

hem de kadirbiliciliğimizi maddî bir eserle tesbit etmemize yarar.

3 — Yahut bu zevat için ayrı bir tören tertib edilir ve bu törende kendilerine biri Basın Birliği, diğeri Maarif Vekâleti tarafından hususî surette bastırılmış birer madalya hediye edilir. Bu münasebetle bu zatların hayatları ve eserleri hakkında ve hazırlanan eserlerden binlerce nüsha nasırlarak ucuz fiatla halkın ve yeni neslin istifadesine arz olunur.

Bu kabûl jübileler tertibinden maksat hakikî kıymetlere kadirbiliciliğimizi göstermek ve onlara milletin şükran borcunu ödemek olduğu kadar, yeni nesillere canlı örnekler vermektir. Bu zatlara yapılacak törende bu iki gayeyi de gözönünde bulundurmak ve ona göre hareket etmek doğru olur fikrindeyiz.

Zekeriya Sertel Tan, 10/2/1943

Türk matbuatının, jübilesi yapılan kahramanlarına

*Geliş bir deryaya gidişi bir ummana
Açılmış ırmak gibi akarak kana kana
Türk yurdunda parlatub hürriyet meşalini
Güneş yapan şizsiniz şu karanlık cibana...*

*Çıldırılmış dalgalarından, gece engin denizde
yol alacak gemiye yolu gösterdinizde;
Bir ebedî hayatın ışığı yandı şimdi,
50 yıl hiç bıkmadan nurları saçan (siz) de*

*Çaldıkça yanık yanık kalem denilen naylâ
Bağrı ışıkla dolan seneler hep sırayla
İşlediler tarihe nakşeylediler bize
Mukaddes namınızı, kâvarmaz hatırayla*

Özdilek (Lüleburgaz), 11/2/1943

Kara liste ve jübile

Ömrünü kalemle hizmete vakfetmiş, adını memleketin irfan tarihine yazdırmış ak saçlı muharrirler için, bir jübile yapıldı. Bu, vicdanlarda biriken minnet ve hayranlıkların kopardığı vekarlı bir alkıştır.

Şimdi, muhterem bir ihtiyarlık sabahının ağarttığı bu alınlarda parlıyan manevî taş, işte o minnet ve hayranlığın madeniyle döküldü. Dünyada işe hiçbir maden, bunun kadar değerli olamaz.

Vatan, hiçbir emeği unutmaz. Bazı emekler bir zaman için unutulşarın kalın pası altında kalsa da, bir gün aklı başında, vicdanlı bir nesil gelir, o pası silerek bu mübarek terli alınları öper. Netekim, dün yapılan şey de işte budur.

Elli yılı dolduranlar, ne işe başladıkları, ne de bu işi —çevrenin bütün zorlukları içinde— başarıp sürdükleri devirde, böyle bir günün geleceğini düşünmemişlerdi. Büyük

işler, mükâfat istemez. Bir evkaf memurunun gösterdiği iyakate paha biçmek, belki mümkündür. Fakat kalemle yeni bir devir açmış, kos koca bir devrin üstüne çıkmak kudretini göstermiş olanlara kim, nasıl ve hangi mükâfatı verebilir?...

Bizim nesil, kendinden önce gelenlere karşı taşıdığı saygıyı bu jübilesiyle gösterdi. Bu saygının değerini artıran şeylerden biri de, değer hükümlerinin anlayışından, geçmiş bilişinden, hakka hürmetinden, şöhret tahtının genişliğini kavrayışından doğmasıdır.

Biz, inanmışızdır, ki şöhret tahtı, yeryüzü saltanatlarının kısır serirleri gibi ancak bir kişinin oturabileceği bir iskemle değildir. Oraya on kişi de, yüz kişi de, binlerce kişi de oturabilir. Yer boldur. Çok boldur. Fakat bu taht, pek yükseklerde, çok keskin kayaların tepesinde kurulmuştur. Yol, çetin ve korkunçtur. Buraya ancak kalemlerinde tılsımlı bir âsa kuvveti bulunanlar çıkabilirler. Her kaya parçasında bir başka devirle boğuşmak ve onu yenmek gerektir.

Bu jübile, bana başka bir hâdiseyi de hatırlattı. Fena, acı, bir hâdis. Bazı gençler, aralarında toplanmışlar ve akılları sıra bir de kara liste hazırlamışlardı. Bu kara listeden adını kurtaran bugünkü kalem sahiplerimizden hemen hemen hiç kimse kurtulamamıştı.

Gençlerin yaşlıları beğenmemesi haklı olabilir. Eskillikle yenilik dâvası ne bugünün meselesidir, ne de bizde başlamıştır. Dünyanın her tarafında zaman zaman böyle fırtınalar kopar. Fakat bu fırtınanın bir bardak suda aşağılık bir çalkantı halinde kalmaması için, ortada haklı bir dâvanın bulunması lâzımgelir. Eskiye saldıranlar, yeni bir ufukta, yepyeni bir güneş görmeli ve ruhları o güneşin ateşiyle parlamaktadır. Sonra bu da rivayet halinde kalmamalı eserlerle ortaya konulmuş bulunmamalıdır.

Halbuki bizimkiler, sadece:

— Artık sizin yazdığınız yeter. Gazetelerdeki, mecmualardaki yerinizi bize veriniz.

Den başka bir şey söylemediler. Halbuki içimizden hiç biri bir gün jübilelerini yaptıklarımızdan hiç birine böyle arsızca hitabetmemiş, onlar da asla bize her hangi bir yer vermemişlerdi.

Bani şu ihtirastan başka hiçbir şeyleri olmıyanlar, jübileden ibret alsalar.

Hakkı Suha Gezgin (Vakit), 7/2/1943

Hüseyin Cahidin cevabı

Bu sabahki «Tan» refikimizde *M. Zekeriya Sertel* geçen cumartesi günü yapılan «Muharrirler Jübilesi» hakkında bir makale yazmış ve fikrini söylemiştir. Gerek *Zekeriya Sertele* gerek aynı gazetenin iç sayfasında yazan muharrir *Refi Cevat Ulukaya* göre, bu jübilede elli senedenberi devamlı yazı yazmış olanlarla olmıyanların bir arada toplanması tanınmış edip ve daimî muharrirlere bir nevi hakaret teşkil etmiştir.

Bu hususta jübilesi yapılanlar meyânında bulunan üstat *Hüseyin Cabid Yalçın*dan şu mektubu aldık:

«Azizim *Sertel*,

Muharrirlerin jübilesi bir mesele oldu. Siz de bugünkü (Tan)da bununla meşgul oluyor ve fikrinizi söylüyorsunuz. Ben esasa katışmıyacağım. Yani 50 senedenberi devamlı surette yazı yazmış olanlarla olmıyanları ayırmak ve bu sonuncuları dışarda bırakmak şıklarından hangisinin daha münasip olacağını araştırmıyacağım. Yalnız bir noktayı mevzuubahs etmeme müsaadenizi rica ederim. Bu teşebbüse önyak olanlar, uğraşanlar ve memleketimizde ilk defa olarak fikir ve matbuat hayatına yüksek bir kadirşinaslık tezahürü getirenler daimî muharrirlerle daimî olmıyanları jübilede bir araya toplamakla daimî muharrirlere bir nevi hakarete bulunmuş değildirler. Bunu ne istemişlerdir, ne istemiyerek böyle bir şey yapmışlardır. Ben kendimi o günkü toplantıda hiç yabancı hissetmedim ve matbuata vaktiyle bir iki eser vermekle kalmış eski arkadaşlarla bir arada oturmayı hiç yadırgamadım. Hele bu jübile teşebbüslerinin iyi niyetlerinden hiç şüphe etmedim.

Hürmetlerimle:

Hüseyin Cabid Yalçın

Halid zıyanın cevabı

Diğer taraftan yine jübilesi yapılanlar arasında bulunan büyük edibimiz *Halid Ziya Uşaklıgilin* bu hususta telefon-

la mütalâasını rica ettik. Üstadın kısaca verdiği cevap şudur:

«— Hakaret şöyle dursun bilâkis ben kendi hesabıma ve memleket irfanı hesabına medarı iftihar addederim. *Tanın* yazısı cidden garip ve mânasızdır.»

Haber, İstanbul: 10/2/1943

Hakkı Bıçakçoğlunun cevabı

İzmirli Hakkı Bıçakçoğlu, yazı üzerine bir arkadaşımıza şunları söylemiştir:

— Tanı okudum. Jübile faaliyetinin tenkidine dair olan başmakalede tanınmış ve büyük eserler sahiplerinin arasında gazetelere birkaç satır yazı yazanların da bulunduğunu tarizkârane beyan eyliyor.

Burada şairin meşhur mısraını tekrar etmeden geçemeyeceğim:

Eğer maksad eserse mısraı berceste kâfidir

Eser dediğimiz zaman an cilt, yirmi ecnebi lisanlarından tercüme edilmiş kitaplar ve «ben arabada gidiyordum, yanımdaki arkadaş yüzüme mânidar bir tavırla baktı ve dedi ki ilâh... gibi yazılarla doldurulmuş olan kitaplar kast edilmez. Bunlara eser diyemeyiz. Bunları hiçbir edebî iktidar ve hüviyeti olmıyanlar da yazabilir ve nitekim yazmaktadırlar. Gazete sütunlarını dolduranlar eser sahibi sayılamazlar.

Hattâ ilmî, edebî ve fennî eserlerden bahsedenler bile eser sahibi sayılamazlar. Onlar, o malûmatın yalnız ravileridir. Hakikî mazmunlu, hakikî fikirli bir beyit bile yerinde bir eserdir.

Bundan başka birisinin beğenip takdir ettiği her yazı diğerleri için şayanı takdir olamaz. Eserin kıymetini takdir etmek için o eserin sahibi kadar iktidara malik olmak lâzımdır. Bir takdir eseri olarak yapılan jübile, şayanı teşekkürdür.

Vakit, İstanbul: 11/2/1943

Hüseyin Rahminin cevabı

Hüseyin Rahmi Gürpınar, şunları söylemiştir:

«— Bendeniz Yarımaya cevap vermişim. Onda da demiştim ki kıdemli ve kıdemsiz, yarım asır zarfında ay-

dnlık elli sekiz kişimizi bulunmasını fazla görmek için bir sebep tasavvur edemiyorum. Varsın daha ziyade olsun, ne çıkar? Yarım asırda topu topu elli kişi toplanmış, çok mu? Demek ki fazla sayılanları tarhetseydik geriye yedi sekiz kişi kalacaktık. Bu fazlaları varlık bakımından önemli görmeliyiz. Hakaret mevzuubahs değildir.»

Haber, İstanbul: 11/2/1943

Kötüleme gayreti

Yazı hayatı elli seneyi dolduran muharrirler için Basın Birliği İstanbul mntakası tarafından yapılan jübileden herkes memnun oldu; yalnız bir gazete her nedense çok iyi bir niyet mahsulü olan bu kadirşinaslık eserinin kıymetini küçültmek için sebepler arıyor. Şimdi de devamlı yazı yazmamış olanların bu törende yer almış olmalarının elli sene devamlı surette meslekte çalışmış olanlara hakaret teşkil ettiğinden dem vuruyor.

Hiç şüphe yok ki elli sene matbuat hayatında sebat etmiş olmak, bu kadar uzun bir devre içinde fasılasız kalem amesi olarak çalışmak büyük meziyettir. Bu meziyet meslektaşlar arasında hürmete lâyıktır. Ancak her hangi bir muharririn kalemi ile memlekete yaptığı hizmeti mutlaka meslekte eskiliği derecesi ile ölçmek de doğru değildir. Bil-farz Atatürk doğrudan doğruya hiçbir zaman basın mesleğinde bulunmadı. Bununla beraber kılıcı ile millî müca-delede memleketine yaptığı büyük hizmeti kalemi ile yazarak Türk milletini için ölmez bir eser de yazdı. Şimdi Atatürk basını mesleğinde bulunmamış veyahut devamlı surette çalışmamıştır diye onun aynı zamanda büyük bir muharrir olduğunu inkâr edebilir miyiz? Hattâ bu eseri her hangi bir muharririn elli sene uğraşarak vücuda getirdiği bir kitaphaneden kıymetçe daha aşağı farzedebilir miyiz?

Hasan Kumçayı - (Vakit), İstanbul: 11/2/1943

Bir tören ve bir yazı

Elli yıl önce imza atmış ve birçoğu uzun zaman, bir kısım da bugüne kadar yazmaya devam etmiş 58 kalem sahibi şerefine bir jübile yapıldı. Bu törende, bir yazarlar topluluğuna, toplu bir kadirbilirlik gösterildiğine ilk defa şa-

hit olduk. Bundan hepimizin memnun olması gerekti. Böyle olduğu için, Tan gazetesinin jübile sabahı çıkan sayısındaki «Akıl ermiyen bir tören» başlıklı yazıya akıl erdirmek gerçekten güç oldu.

Bu yazıdaki meselâ:

«... Bu gibi törenler ancak meslekte iz bırakmış, emektar derecesine yükselmiş, talebe yetiştirmiş adamlar için, sadakat ve hizmet karşılığı olarak yapılırsa mânalı ve lüzumludur. Yoksa, vaktiyle mektepte iki kere futbol topuna çelme attım diye sporcular kulübü bana veya bahçeye nasılsa bir kere salata ektiğiniz için bahçıvanlar cemiyeti size jübile yapamazlar. Yaptılar farzedelim, gider o törende eski Galatasaray kalecisi, yahut Bayrampaşa bostancıba-sısı ile bir sıraya oturur muyuz?»

Satırları, *Refik Halit Karayın* kaleminden çıkmış olmasaydı, bunlarda bir kıskançlık kokusu aramak doğru olurdu. Halbuki üstadın edebiyat tarihimizdeki yeri ve şöhreti, her hangi bir yazarı kıskanmasını önleyecek kadar sağlam ve büyüktür.

Jübilesi yapılanlar arasında Akşamın «Dikkatler» sütununda işaret edildiği gibi «gençliğinde yazıya heveslendikten sonra başka mesleğe geçmiş» kimseler bulunsalar bile «aralarında fasılasız surette semere vermiş olan, irfaniyle memleketi istifade ettirmiş bulunan büyük üstatlar» da «var»dır. Bu üstatları Bayrampaşa bostancı başısıyla ölçmek, elli yıl durmadan kalem oynatmış olan meselâ bir Yenicami arzuhalcisine muharrir jübilesi istemek kadar garip olur.

Uzun araştırmalar sonunda bu kadirbilirlik işini büyük küçük herkeste derin bir intiba bırakacak surette tertipliyen *Tarik Usa* tebrik ederken, muharrirlik hayatını otuz beş yıl kadar tahmin ettiğim *Refik Halit Karayın* jübilesini de idrak etmemizi temenni ederim.

Vatan, İstanbul: 8/2/1943

Elli yılın manası

Türk matbuatının çok yeni bir müntesibi sıfatıyla, *Hakkı Tarık Usa* teşekkürle borçluyuz. Bunu alenen söylemenin tek ifadesi var: Birçoklarının duyusuna tercüman olmak em-

niyeti. Jübilesi yapılanlar, belki ilk defa, az veya çok emeklerinin derin bir şükran ifadesi taşıyan mukabelesini gördüler. Jübilede bulunanlar, elli yıldanberi kalemiyle hizmet etmiş elliden fazla ak saçlı başı bir arada görmenin bile bir mazhariyet olacağına inandılar. Jübilesi yapılanlar içinde matbuat hayatını başında veya yarısında terkedener vardı. Matbuat hayatı onları muayyen bir mühlet için dahi olsa kendine çekmiş oluyordu.

İlk yazılarının intişarındanberi elli yıl geçmiş.. İlk yazıları belki büyük bir kıymet taşııyordu. İlk eserlerinden sonra bir kısmı matbuat hayatından çekilmiştiler. Bazı bet-hahların itiraz makamında ileri sürdükleri bu sebepler hiçbir zaman ciddiyet ifade etmez. Ancak haset, ancak nankörlük, ancak kayıtsızlık ifade eder.

Şöyle ki:

Biz, çok meşakkatler çekmiş bir cemiyetin evlâtlarıyız. Bir medeniyet dairesinden çıkıp bir medeniyet dairesine intikal etmek dâvasındayız. Bu dâva uğruna, bu bina için tek söz söylemiş olmanın bile, bir temel taşı kadar değeri olduğunu hangimiz inkâr edebiliriz? Kendini bilen bir Türk, meselâ *Kırkor Kömürcaam* bu memleket irfanına hizmetinden bir zaman için müstağni kalınmadığını ileri sürebilir mi? İkinci nokta, matbuat kelimesinin tefsirine taallük ediyor. Matbuat hayatı demek yalnız gazete ve mecmua hayatı demek değildir. Bu dar mânasiyle matbuatın ehemmiyeti her helde yarıya iner. Ancak her hangi bir neşir yolunda emeği geçmiyerek kendilerini matbuata bağlamış olanlardan bir kısmı bu intisaplarını bir fedakârlık gibi göstermek isterlerse, samimiliklerine inanamayız. Biliriz ki bu kabül kimselerin bir tek faaliyet sahası haricinde söylenecek sözleri olmamıştır. Tıpkı birtakım inferiyör gibi, kendilerinin dışında kalan her şeyi kötülemek ihtiyacını duyarlar.

Bir memleket meselesi bahis mevzuu olurken şahsiliikten tamamiyle uzaklaşmak elbette tutulacak en doğru yol olmak lâzımgelir.

Matbuat jübilesi, tam bir jübiledir. Bir hizmetin ellinci yılını kutlamak için o hizmetin elli yıl sürmesi lüzumu da nereden çıkıyor?.. Bahusus, jübilesi yapılanlar, münferiden büyük bir kıymet ifade etmeseler bile, ellisinin bir arada

M i z a h d a j ü b i l e

Gayretli ve fedakâr arkadaşımız *Hakki Tarık Us*, muharrirler jübilesi vesilesiyle, Ankara'ya koşturdu, birkaç vekili, Matbuat Umum Müdürünü ve arkadaşlarını tirene yükledi, getirdi. Nerdeyse bütün Heyeti Vekileyi, bütün Erkânıharbiyeyi ve dağılmamış olsaydı bütün Büyük Millet Meclisini alıp getirecekti.

Tarık'ın hüneri malûm. Vekilin yanına girer, güler yüziyle ve halâvetli sesiyle başlar:

— Efendim, jübilemize şeref vermenizi rica etmeğe geldim. Malûmu ihsanınız yarım asır evvelki muharrirlerimiz arasında siz de varınız.

— Ben mi? Ne münasebet!

— Evet, elli sene evvelki *Hazine-i Fünun* koleksiyonlarını karıştırırken efendimizin Afrika ormanları hakkındaki nefis bir makalesini buldum. Hicri sene 1303, cemaziyülevvelin dördüncü perşembe günü nüsha.

— Aman *Tarık!* Cemaziyülevvelimizi karıştırma. Ben hiç böyle bir şey hatırlamıyorum.

bulunuşu, tam bir kıymet kütlesi teşkil eder. Onlar birbirini tamamlayan bir zincirin halkalarıdır. Onlar her sahadaki ihtisaslariyle bir devri temsil ediyorlardır.

İşte, elli yılın mânası, bize göre, budur. Emegün hakını tanıdığımız müddetçe de, bu, böyle kalacaktır.

Zahir Güvemli Vakit, İstanbul: 10/10/1943

Tan refikimiz, 50 yıl evvel yazı yazmaya başlayan zevat için jübile yapılması münasebetiyle bir yazı yazdı. Asıl mesleği muharrirlik olan ve devamlı bir şekilde 50 yıldır yazanlar, kendilerini hakarete uğratmış addederler, dedi.. 50 yıl evvel birkaç yazı yazdıktan sonra, bu işi bırakmış olanları jübileye sokmamalı, mütalâasını ileri sürdü..

Bu mütalâyayı ileri sürenler çok oldu, amma, kimse bu kadar ileri gidip hakaret mânası çıkarmadı.. Yok *Zekeriyâ Bey*, o kadar uzun boylu değil, canım!..

Ahmed Rauf (Sontelgraf), 12/2/1943

— Milletın hafızası unutmaz.

— Benim makalem olmasa gerek.

— Sizin efendim, sizin, fotoğrafınız kadar size benzeyen bir üslûp. O devrin ağdalı ve çetrefil lisanı içinde sizin inkılâpçı ruhunuz, üslûbunuzun sadeliğinde beliriyor.

— Allah Allah.. Beni zorla muharrir yapacaksın *Tarık*.

— Hayır efendim, hayır... Ne siz beni zorla vekil yapabilirsiniz, ne de ben sizi zorla muharrir yapabilirim.

— Peki ama ben o tarihtenberi kalemi elime almış değilim.

— Ziyarı yok efendim, ben de size İstanbul'a buyurun da gazete çıkaralım demiyorum. Maksat bize şeref vermeniz...

İlk yazıları elli yıl evvel basılmış olanların jübilesinde okunmak üzere, millî şefimiz *Mehmet Emin Yurdakul* bir «Jübile marşı» yazmıştır. Üstadın, Akbaya lütfettikleri bu marşı neşrediyoruz:

MARŞ

«Ben bir *Türküm!*» diyeli

Geçti tam yarım asır!

Şimdi şîr mevzuu:

Ayakta çıkan nasır!

Yazık gençliğe, yazık:

Bunlar olur mu azık?

Ellerindeki kalem

Sanata birer kazık!

Sakalım ak tellidir,

Ne söylesem bellidir,

İlk imzayı atalı:

Sene tamam ellidir!

İşbu marş be telendikten sonra, elliliklere ezberletilecek ve gelecek yıl tekrarlanacak jübilede bir ağızdan okunacaktır!

Akbaba, 11/2/1943

— Estağfurullah... Gelirim... Arkadaşlardan kim var başka?

— *Hasan-Âli* geliyor efendim.

— O da mı muharrirliğe elli sene evvel başlamış?

— Hayır efendim, gerçi anadan doğma muharrirdir, fakat o zaman dünyaya gelmemişi henüz... Maarif Vekili sıfatıyla töreni açacak.

— Ne garip şey... Demek ben Vekil olduğum halde muharrir sıfatıyla geleceğim, o muharrir olduğu halde Vekil sıfatıyla... *Tarık*, bunlar hep sana mahsus marifetler...

— (Gülerek) evet efendim...

— Peki... Geleyim, geleyim... Fakat sakın bu yaştan sonra beni kandırıp muharrir yapabileceğini zannetme.

— Belli olmaz efendim. Düşmez, kalkmaz bir Allah... Bakınız: *Şükrü Kaya* haftalık mecmualara yazı yazıyor.

— Onun muharrirliğe daima hevesi vardı.

— Hevesi olmanın da yazdı efendim. *Nazmi Topçuoğlu* Ticaret Vekilliğinden ayrıldıktan sonra...

— Onu bırak Allahın seversen: Vekilliği de beceremedi, muharrirliği de.

— Öyle oldu efendim. İnşallah zâtâliniz...

— (Keserek) Gelirim, gelirim *Tarık Bey*... Beni hatırladığınıza teşekkür ederim.

Ankaradan jübile için gelenlerin hepsi dün gece Basın balosuna şeref verdiler.

Hasan-Âli Yücel Nakiye Hanımın kulağına eğilerek:

— Göreceğim gelmiş, dedi.

— Beni mi?

— Şey... İstanbul... Tabii sizi de göreceğim geldi, fakat İstanbul'a hasretim artmıştı. Her defasında bu şehri daha fazla güzelleşmiş buluyorum. *Lâtfi Kırdarın* eseri bu.

Doktor *Lâtfi Kırdar*, iki gözünün biri memnun, öteki mahzun, cevap verdi:

— Dünya harbi olmasaydı da siz İstanbul'u görseydiniz... Şansım yokmuş...

Jübilesi kutlananların yaş sırasıyla isimleri

1 abdurrahman vekif sayın 26 şubat 1271 = 9 mart 1851	17 yusuf cemel dilmen 1281/1865	31 ibnül emin mahmut kemâl inal 1286/1870	46 halil rüştü akır 1289/1873
2 ismail fenni ertuğrul mayıs 1272/1886	18 gl. said pertev demirhan 1281/1865	47 halil menteşe 1289/1873	48 şevket gavsî özdönmez 1289/1873
3 mustafa âsım yörük I. teşrin 1276/1860	19 ahmet cevdet öğretmenoğlu 1282/1866	32 mehmed enîsi yalkır 1286/1870	49 osman faiz feraizci gündeoğdu 11 mayıs 1289 = 23 mayıs 1873
4 ismail hakkı nakıd bıçakçıoğlu 1277/1861	20 hasan samih baban 1282/1866	33 şükrü kâmil talimcioğlu 1286/1870	50 efdalüddin tekiner 1289/1873
5 ferid kam 1273/1862	21 kirkor kömürçan 1283/1867	34 ismail kakkır âlişan eldem 1286/1870	51 mehmet nüzhet ortanca 1290/1874
6 ibrahim edhem dırvana 1278/1862	22 salih saim unar 1283/1867	35 ahmed raşid rey 1286/1870	52 abdülğani seniyyurtman 1290/1874
7 ebubekir hazım tepeyran 1279/1863	23 mehmed halid zıya uşaklıgil 22 nisan 1283 = 5 mayıs 1867	36 ebürrıza mehmed namık onon-uzgören 1286/1870	53 ibrahim aşkı tanık 1290/1874
8 mehmed azmi veziri 1279/1863	24 behaüddin veled izbudak 1284/1868	37 hadice behice zıya kollar 1286/1870	54 gl. naci eldeniz 1291/1875
9 osman tevfik yalman 1280/1864	25 mustafa nazmi aklan 1284/1868	38 mehmed hâmit hasancan nisan 1286/1870	55 ali kâmi akyüz 1291/1875
10 mehmed tevfik bilge 1280/1864	26 tevfik âmir kozamaz 1284/1868	39 ahmed macid gören 1287/1871	56 hatem süleyman tandoğdu 1291/1575
11 ali şefik eyison 1280/1864	27 kevork şimkeşyan ağustos 1284 = 27 ağustos 1868	40 süleyman faik emre 1287/1872	57 mustafa hayrullah diker 17 I. teşrin 1291 = 30 I. teşrin 1875
12 istepan hilmi gurdikyan 1280/1864	28 rıza tevfik 26 I. kânun 1284 = 7 II. kânun 1869	41 mehmed zıya karamürsel 1288/1872	58 hüseyin cahit yalçın 25 II. teşrin 1291 = 7 I. kânun 1875
13 abdülhak mihrünnisa tarhan 1280/1864	29 mehmed emin yurdakul 1 mayıs 1285 = 1869	42 apik mubayyaacıyan 1288/1872	59 ali fuad ağralı 1293/1877
14 mehmed cemil pekyahşi 1280/1864	30 mehmed ali aynı 25 şubat 1285 = 9 mart 1870	43 ahmet zıya şenozan 1288/1872	
15 hüseyin rahmi gürpınar 1280/1864		44 cemil said dikel 1288/1872	
16 celâl muhtar özden 1281/1865		45 osman sanai erdemğil 1288/1873	

— Dünya harbi olmasaydı ben de maarifte neler yapacaktım. Fakat şükredelim ki dünya harbi Türk sulhüne mâni olmadı.

— Orası öyle... Siz yine Maarif Şûrasını toplayabileceksiniz. Bu defa mühim meseleler: Ahlâk, dil, tarih, coğrafya....

— Coğrafya yok. Dünyanın coğrafyası henüz belli değil. Tarih, dil, ahlâk.

— Ahlâk meselesi mühimdir.

Hakkı Tarık ahlâk meselesine dair oldukça uzun bir nutuk söyledi. Profesörler de bahse karıştılar. Orada büyük bir kalabalık toplandı. Cazbant durdu. Uzaktaki davetliler konuşulanları merak ettikleri için *Hasan-Âlî*'nin masasına doğru üşüşüyorlardı. Ben yaklaşmadım. Uzaktan şöyle kelimeler ve cümle kırıkları buluyordum: «peszinde», «empriseldir efendim», «ahlâka müfredat programlarını verilecek yer...»

Nefes almak için biraz dışarı çıktım. Gazinonun iç kapısı önünde, yeni gelen bir davetli *Yusuf Ziya Ortaca* soryordu:

— Basın balosu burada mı oluyor efendim?

teşekkür

jübilesi kutlanılacakları ayırırken, *mahmud kemal inal* üstadımın ve sayın *ihsan sungu* ile *âli türkge*ldinin bilgili alâkalarından faydalandığımı şükranla anmalıyım. arkadaşım *sedat simaviye* jübile albümünün tertibinde, *selim nüzhet gerçeke* jübile sergisini hazırlamakta, *niyazi ahmed banoğluna* çeşidli hazırlık zahmetlerini paylaşmakta gördüğüm yardımdan dolayı teşekkür ederim.

hakkı tarık us

— Hayır... Balo tehir edildi. Bu akşam içerde Maarif Şûrası var!

Baloda *Doğan Nadi* Matbuat Umum Müdürü *Selim Sarpere* yaklaştı:

— Kuzum, dedi, siz İstanbula muharrirler jübilesi için mi geldiniz, balo için mi?

— Her ikisi için. Gündüz muharrirlerin yaşlarını, gece de gençlerini görmek istedik. Fakat bakıyorum da tanınmış yazarlar arasında genç yok. Hepsini kırkını, ellisini aşmış.

— Sen bakma. Onların hepsi yine çocuktur.

— Çocuk mu?

— Evet. Sizden sık sık azar işitirler!

Server Bedi (Tasviriefkâr), 7/2/1943

Son

Handwritten Title

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

Handwritten text in the top right section, possibly a list or index.

Handwritten text within a rectangular frame, possibly a specific entry or note.

Handwritten text in the bottom right section, continuing the list or index.

fiati 3 lira